

**T.C.
GAZI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**PASSOLİG UYGULAMASININ
TÜKETİM KÜLTÜRÜ BAĞLAMINDA TÜRKİYE
YAZILI BASINI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ**

BÜŞRA YEGİN

GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

TEMMUZ 2019

**PASSOLİG UYGULAMASININ
TÜKETİM KÜLTÜRÜ BAĞLAMINDA TÜRKİYE YAZILI BASINI
ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Büşra YEGİN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ 2019

Büşra YEGİN tarafından hazırlanan "Passolig Uygulamasının Tüketim Kültürü Bağlamında Türkiye Yazılı Basını Üzerinden Değerlendirilmesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Gazi Üniversitesi Gazetecilik Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Aytül TAMER TORUN

Gazetecilik Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

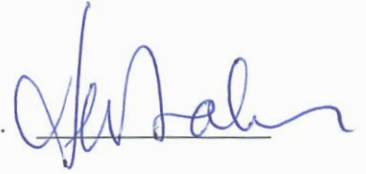
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Başkan: Doç. Dr. Velittin BALCI

Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Doç. Dr. Erol İLHAN

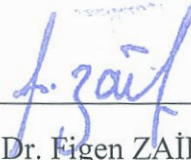
Gazetecilik Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 12.07.2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Figen ZAI F

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Büşra YEGİN

12.07.2019

PASSOLİG UYGULAMASININ TÜKETİM KÜLTÜRÜ BAĞLAMINDA TÜRKİYE YAZILI BASINI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Büşra YEGİN

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMMUZ 2019

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye’de 2014 yılında uygulanmaya başlandığı tarihten itibaren çeşitli tartışmalara konu olan Passolig (e-bilet) sisteminin, Türkiye basınında köşe yazıları ve haberler yoluyla nasıl işlendiği tüketim kültürü bağlamında incelenmiştir. Türk spor tarihinde ilk defa uygulanan bir sistem olan Passolig (e-bilet) uygulaması 14 Nisan 2014 tarihinde 6222 sayılı Şporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında yürürlüğe girmiş, kağıt bilet dönemini sonlandıran bir e-bilet projesidir. Tüketim ve tüketim kültürü ise günümüzde hayatın her alanında olduğu gibi futbol özelinde spor üzerinde de varlığını hissettirmektedir. Futbolun endüstrileşmesi ve adeta bir iş kolu haline gelmesiyle birlikte futbol ve tüketim kültürü arasında sıkı bir bağ oluşmuş durumdadır. Passolig uygulamasıyla birlikte kullanılmaya başlayan passolig kartlarının aynı zamanda kredi kartı olarak da kullanılabilir olması, bu uygulamanın tüketim kültürüyle olan ilişkisini ortaya çıkarmıştır. Türkiye’de futbol büyük kitlelerin ilgi odağı olan ve büyük önem verilen bir spordur. Futbol kulüplerinin taraftar oluşumları Türkiye’nin en büyük ve kapsamlı sivil toplum örgütleridir, futbol karşılaşmaları Türkiye’nin önemli toplumsal ve siyasal olguları arasında yer almaktadır. Bu sebeplerle futbol sahalarına girişte kullanılan yeni sistemin ekonomik, toplumsal ve siyasal bağlamlardan ele alınarak incelenmesi önem taşımaktadır. Çalışma kapsamında Türkiye yazılı basınından farklı ideolojik yönelimleri olan beş günlük gazete (Birgün, Cumhuriyet, Hürriyet, Yeni Şafak, Yeniçağ) ve üç spor gazetesinde (Fanatik, Fotomaç, AMK) passolig uygulaması hakkındaki haber ve köşe yazıları incelenmiştir. Çalışma, passolig uygulamasının başlanacağı belirtilen 1-7 Nisan 2014 tarihi ile uygulanmaya başlandıktan sonraki 14-30 Nisan 2014 haftalarında yer alan haber ve köşe yazılarının incelenmesiyle sınırlandırılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular, passolig içerikli haber ve köşe yazılarının ekonomi politik yaklaşım çerçevesinde niteliksel içerik analizi yöntemiyle incelenmesi sonucu elde edilmiştir. Verilerin incelenmesi sonucu seçilen sekiz gazetede passolig ile alakalı toplam 158 haber ve 22 köşe yazısına rastlanılmıştır. İncelenen gazeteler arasında passoligle ilgili en çok içeriğe sahip gazete Fanatik olurken, passolig uygulamasını en az sayfalarına taşıyan gazete AMK olmuştur. Çalışma kapsamında incelenen farklı görüşlere sahip sekiz gazetenin her birinde passoligin farklı unsuruna dikkat çekilmiş ve gazetelerin sahiplik yapısı ve ideolojik tutumlarının haber dili ve köşe yazarlarının tutumları üzerinde etkileyici bir unsur olduğu ortaya çıkmıştır.

Bilim Kodu : 116501
Anahtar Kelimeler : Futbol, Passolig, Tüketim Kültürü, Türkiye Basını
Sayfa Adedi : 183
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Aytül Tamer Torun

**EVALUATION OF PASSOLIG EXECUTION THROUGH TURKISH PRINT MEDIA WITHIN THE
CONTEXT OF CONSUMER CULTURE**

(M.Sc. Thesis)

Büşra YEGİN

GAZİ UNIVERSITY

THE GRADUATE OF SOCIAL SCIENCES

JULY 2019

ABSTRACT

In this study, Passolig (e-ticket) system which started in 2014 and since then made many debates on has examined with Turkey press, its corner posts writers and the news about Passolig. Passolig system also examined with the context of consumer culture. Passolig (e-ticket) system started on 14th April 2014 with the number of 6222 law that called "Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi". Consumption and consumer culture are feels the existance on sports and football like every other branches of life. There have been strong bound between football and consumer culture within the industrialism and commercialism of football. Passolig cards used not only the ticket of football matches but also can be used as credit cards, this situation reveals the relate of consumer culture of Passolig system. In Turkey, football is very important sport that many of the people interests about it. The fan organizations of Turkish clubs is the biggest non-governmental organizations of Turkey and the football matches also crucial social incidents. Because of that reasons, examining the Passolig system with its economic, social, and politic context is very important. In this study five daily newspapers with various ideological tends (Birgün, Cumhuriyet, Hürriyet, Yeni Şakafa, Yeni Çağ), and three sports newspapers (Fanatik, Fotomaç, AMK), has been examined with news and columnist opinions about the Passolig system. This study distriected with examining news and columnist opinions on 1-7 April 2014 which Passolig system announced the start and 14-30 April 2014 which Passolig system law go in effect. Results obtained by qualitative conten analysis method within the political economic approach. The study has revealed that there are 158 news and 22 columnist opinions related to Passolig system. Among the newspapers that examined, Fanatik has the newspaper that has most related content about Passolig . AMK newspaper has the least content about Passolig. Each of eight newspapers that examined, different elements pointed out.It can be said that the ideological tends and ownership structures determined the news language and columnists opinions.

The Science Code : 116501

Keywords : Football, Passolig, Consumer Culture, Turkish Press

Page Number : 183

Thesis Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Aytül Tamer Torun

TEŐEKKÖR

Yüksek lisans eğitimim süresince çok değerli bilgilerinden yararlandığım Doç. Dr. Erol İlhan'a, tezimin oluşumunda destek ve katkılarını esirgemeyen kıymetli danışmanım Doç. Dr. Aytül Tamer Torun'a, bu süreçte yanımda olan ailem ve arkadaşlarıma teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER	sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xi
RESİMLERİN LİSTESİ	xii
KISALTMALAR.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜKETİM KÜLTÜRÜ VE TÜKETİMİN NESNESİ OLARAK FUTBOL

1.1. Tüketim Kavramı	9
1.2. Tüketim Tarihi: Üretimden Tüketime Geçiş	18
1.2.1. Ortaçağ Feodal Toplumunda Üretim ve Tüketim İlişkileri	11
1.2.2. Üretim Kapitalizmi	13
1.2.3. Endüstri Devrimi: Üretim Kapitalizminden Tüketim Kapitalizmine Geçiş	15
1.3. Tüketim Kültürü	17
1.4. Tüketim Toplumu	22
1.5. Futbolun Tarihsel Gelişimi	25
1.5.1. Futbolun Ortaya Çıkışı	27
1.5.2. Modern Futbolun Doğuşu	30
1.5.3. Futbolun Dünyaya Yayılması, Profesyonelleşmesi ve FIFA'nın Kuruluşu	33
1.5.4. Futbolun Endüstrileşmesi	35

1.6. Tüketimin Nesnesi Olarak Futbol	40
--	----

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE FUTBOL VE PASSOLİG UYGULAMASI

2.1. Futbolun Osmanlı Türkiye'sine Gelişi	43
2.2. İlk Türk Futbol Takımlarının Kuruluşu	45
2.3. Futbolun Günümüz Türkiye'sinde Gelişimi ve Örgütlenişi	50
2.4. Türkiye'de Futbolun Dönüşümü	54
2.4.1. Futbolun Dönüşümüne En Büyük Katkı: Naklen Yayın Gelirleri	55
2.4.2. Sponsorların Futbolu	57
2.4.3. Futbolda Dönüşüme Neden Olan Diğer Etkenler	62
2.5. Passolig Uygulaması	65
2.5.1. Passolig Uygulamasının Hukuki Boyutu	67
2.5.2. Passolig Uygulamasının Ekonomik Boyutu	69
2.5.3. Passolig Uygulamasının Siyasi Boyutu	75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE YAZILI BASININDA PASSOLİG

3.1. Günümüz Türkiye Yazılı Basınının Sahiplik Yapısı	79
3.1.1. Sahiplik Yapısı ve Mülkiyet İlişkilerinin Haber Üzerindeki Etkisi	80
3.1.2. Türkiye Yazılı Basınında Sahiplik Durumu	84
3.1.2.a. Cumhuriyet	84
3.1.2.b. Birgün	86
3.1.2.c. Hürriyet	86
3.1.2.d. Yeniçağ	88
3.1.2.e. Yeni Şafak	89
3.1.2.f. Fanatik	90
3.1.2.g. Fotomaç	91

3.1.2.h. AMK	92
3.2. Bulgular ve Değerlendirme	93
3.2.1. Cumhuriyet Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi.....	93
3.2.2. BirGün Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi	99
3.2.3. Hürriyet Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi	103
3.2.4. Yeniçağ Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi	109
3.2.5. Yeni Şafak Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi	112
3.2.6. Fanatik Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi	116
3.2.7. Fotomaç Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi	132
3.2.8. AMK Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi	141
3.2.9. Genel Değerlendirme	143
SONUÇ	149
KAYNAKÇA	153
EKLER.....	161
ÖZGEÇMİŞ	183

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. Üç Büyüklerin Süper Lig ve Türkiye Kupası Naklen Yayın Gelirleri.....	56
Çizelge 2.2. Dört Büyüklerin 2016-2017 Sezonu Toplam Gelir Kalemleri	64
Çizelge 2.3. Spor Toto Süper Lig Passolig Kart Sayısı Dağılımı	74
Çizelge 2.4. Spor Toto Birinci Lig Passolig Kart Sayısı Dağılımı	75
Çizelge 3.1. <i>Yenişafak</i> Gazetesi Sahiplik Yapısı	90
Çizelge 3.2. <i>Fanatik</i> Gazetesi Sahiplik Yapısı	91
Çizelge 3.3. <i>Fotomaç</i> Gazetesi Sahiplik Yapısı	92
Çizelge 3.4. Gazetelerdeki Passolig İçerikli Haber ve Köşe Yazısı Sayıları (1-7 Nisan 2014 ile 14-30 Nisan 2014).....	144

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. 2017-2018 Sezonu Süper Lig Sponsorlarının Sektörel Dağılımı	60
Şekil 2.2. 2017-2018 Süper Ligi En Çok Sponsor Olan Kurumlar	61

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. 2017-2018 Sezonu Kulüplerin Sponsorluk Sayıları	61
Resim 2.2. Passolig Kart Ön Yüzü.....	71
Resim 2.3. Passolig Kart Arka Yüzü	72

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
BJK	Beşiktaş Jimnastik Kulübü
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
FB	Fenerbahçe Kulübü
FIFA	Federation Internationale de Football Association (Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği)
GS	Galatasaray Kulübü
IAFB	International Association Football Board (Uluslararası Futbol Birliği Kurulu)
İFB	İstanbul Futbol Ligi
İFKL	İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü)
PTT	Posta ve Telgraf Teşkilatı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TİCİ	Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı
TRT	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
UEFA	Union of European Football Associations (Avrupa Futbol Federasyonları Birliği)

GİRİŞ

Türkiye yazılı basınının sahiplik yapısı ve passolig haberlerine yaklaşım şekli çerçevesinde tüketim meselesi, futbolun genel seyri ve özelde Türkiye'deki futbol ve futbolun çerçevesinde ortaya çıkan haberlerin analiz ve bu haberlerin yaklaşımları çalışma kapsamında ele alınmıştır. Bu süreci tüketimi ele alarak incelemek gerekmektedir.

Tüketim toplumu genel olarak, modern ya da çağdaş toplumlar için kullanılan ve toplumların giderek artan ölçüler içinde tüketim olgusu etrafında örgütlendiğini ya da düzenlendiğini ifade eden kavram olarak dile getirilmektedir. Farklı kaynaklarda tüketim toplumu çeşitli unsurları ve özellikleriyle şu şekilde açıklanmaktadır:

- Bireyler tüketim amacıyla, tatillerde ve boş zamanlarını değerlendirme amaçlı daha çok para harcama yapmaktadırlar.
- Bireyler kimliklerini ürettikleri şeylerden ya da işlerden ziyade, boş zamanlarındaki faaliyetleriyle, tüketici etkinliklerinden elde etmektedirler. Ayrıca gündelik yaşamın estetik olmayan bir şeyi, estetik gösterme kaygısıyla bir yaşam tarzı meydana getirme, belli bir imge sunma durumunun tüketimle doğrudan ilgili olduğu görülmektedir.
- Bireylerin tüketim faaliyetlerinin kişilerde bir yaşam tarzı geliştirme, belli mal ve değerli ürünleri satın alma, belli markaların müşterisi olma, toplumsal konumun temel belirleyicileri olmaktadır.
- Tüketim toplumlarında tüketiciler, üreticiler sayesinde güç ve otorite kazanmaktadırlar ve ayrıca tüketicinin tüketim faaliyeti, siyasi hak ve ödevlerin yerini aldığı anlaşılmaktadır.
- Özellikle günümüzde birçok mal ve hizmetin yanında, gündelik yaşamın çok çeşitli boyutlarıyla, insanın deneyiminin birçok yönünün eşyalaştığı görülmektedir (Odabaşı, 2006).

Bu çerçevede Baudrillard'ın (2017: 61) tüketim toplumu hakkında yazdığı "*Gerçek ihtiyaçlar ile sahte ihtiyaçlar arasındaki ayrımın ortadan kalktığı tüketim toplumunda birey tüketim mallarını satın almanın ve bunları sergilemenin toplumsal bir ayrıcalık ve prestij*

getirdiğine inanır.” düşünceleri modern çağın önemli olgularından tüketimin altında yatan durumu ortaya koymaktadır.

Bu çerçevede tüketim toplumunun üretilmiş yeni değerleri ancak doğal ve zorunlu bir biçimde insan yaşamında yer alması gerektiği, insanın yaşamına bu oluşumlar içinde yön vermesinin kaçınılmaz olduğu medya ya da haberlerle kitlesel iletişim ağlarıyla mümkün hale gelmektedir. Medyatik manüplasyon ve onun yarattığı yanılsamalar “sistemin sömürüye dayalı yapısını göstermeyerek düşünmeden, kaynağını sorgulamadan, izlediği her görüntüyü bir kanıtmiş gibi algılayan yığın psikolojisi” ortaya çıkarmaktadır (Taftalı, 1995: 9). Bu manada tüketim konusunda özellikle iletişimin etkisi büyük olmaktadır. Aslında medya ve kitle iletişim bireylere öyle bir gerçeklik sunmaktadır ki bu *“tam bir gerçeklik olmamakla birlikte adeta gerçekliğin baş döndürücü”* hali gibidir (Baudrillard, 2017: 27-29).

Bu açıdan bakıldığında tarihi süreçte, bireyleri ve toplumları etkileyen gücün değiştiği görülmektedir. Bu güç üretimin kaynağı olarak üç şekilde ifade edilebilmektedir:

- Tarım toplumunda toprak,
- Sanayi sonrasında fabrikalar,
- Endüstri sonrası dönem de ise “insan beynindeki simgeler” üretimin kaynağını meydana getirmiştir (Toffler, 1992: 13).

Son yıllarda özellikle teknolojinin gelişmesi ve bilgisayarların insan yaşamına girmesi, iletişim teknolojilerinde internetin varlığı ve her geçen gün erişim hızının artmasıyla beraber bilginin yeniden işlenmesi ile “bilgi üretimi” ve “bilginin erişimi” önem kazanmıştır. Teknolojik gelişmeler ve medyanın da gelişmesiyle birlikte gücün kaynağının değişmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Bütün bu değişimlerin temelinde bilginin değeri yatmaktadır. Bu süreç bilgi toplumunun yükselişini de beraberinde getirmiştir. Özellikle bilgisayar destekli üretime geçiş, ürünün çeşitlenmesi küresel düşünme ile bireysel satış yanında üyeliklerin pazarlanmaya başlanması görülmektedir (Drucker, 1994: 265-269).

Özellikle ikinci dünya savaşından sonra 1980li yıllara kadar satın almada sosyo-ekonomik bölümlenmeye dayalı piyasa söz konusu iken 1980’den sonra gün geçtikçe “yaşam tarzı”nın satın almada belirleyici ve etkileyici faktör olduğu görülmüştür. Muhtemel müşteri büyük ölçüde kendine göre seçtiği yeni değerler ve beklentilerle satın alma davranışına yönelmektedir. Sosyo-ekonomik bölümlerden oluşan piyasaya istikrar hâkim iken yaşam tarzına dayalı piyasada ise belirsizlik ve değişkenliğin hâkim olduğu anlaşılmaktadır (Drucker, 1994: 182).

Tüm bu gelişmeler ve yeni paradigmanın “özgürlük”, “yaratıcılık” ve “bireysellik” kavramların sonucuna bakıldığında insanları geçmiş köklü “kollektif bilinçten” uzaklaştırdığı ve sistemin yeni değerler üreterek insanı bir “müşteri”, her istediğini elde etme özgürlüğünü kullanabilen yaşamı da bir “pazar yeri” haline getirdiği görülmektedir. Aynı zamanda insan, yaşamın amacını tüketerek sosyalleşip tükettikçe sosyal statü kazanma süreci içinde de serbest kılınmaktadır. Sosyal statü, tüketim zincirinden bağımsız değildir. Bireyde bilinç kaybının da tam bu noktada başladığı görülmektedir. Çünkü yeni medya; sosyalleşme ve sosyal statü kazanma prensiplerini bireye aktarmaktadır. Bundan böyle artık insan için “ticarileşen sosyal ilişkiler ağı” vardır (Zengingönül, 2012: 2-4).

Tüm bu anlatılanlara bakıldığında tüketim meselesinin toplumdaki çeşitli alanlarda da kendini çeşitli şekillerde gösterdiği anlaşılmakta ve futbolda bile bunun bir sistematiğinin olduğu anlaşılmaktadır. Günümüzde futbol dünya genelinde bilinen, çoğunluğun kabul ettiği ve beğendiği bir top oyunu haline gelmiştir. Temelleri hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte, ortaya çıkışı hakkında birçok rivayet bulunmaktadır. Futbolun günümüzden yaklaşık iki bin yıl önce “Çin’den Japonya’ya, Roma’dan orta Amerika’ya, Avrupa’nın birçok bölgesine kadar uzanan geniş bir coğrafyada ortaya çıkmış” bir oyun olduğu bilinmektedir (Stemmler, 2000; Orejan, 2011).

İlk oyunun, MÖ 2697 yılında Çin’de askeri eğitim amacıyla oynanan “t’su ku” ya dayandığını belirtmektedir. Birkaç yüzyıl sonra Japonya’da t’su ku’dan izler taşıyan ve varlığına ilk kez 644 yılında rastlanan “kemari” adlı oyun ortaya çıkmıştır. T’su ku’nun aksine rekabete dayalı olmayan kemaride amaç, dairesel bir alan içerisinde yer alan

oyuncuların topa ayaklarıyla vurarak topu yere düşürmeden birbirine göndermesi mantığına dayanmaktadır (Arıkan, 2017). Zaman içinde Avrupa'da ise futbola benzeyen ilk oyun, Antik Yunanistan'da oynanan episkiros adlı oyun olarak bilinmektedir. Vücudun her yeriyle temasın serbest olduğu oyunda oyuncular iki takıma ayrılmakta ve her takım oyuncuları, topu paslaşarak veya atarak rakip takıma ait alanın sonunda yer alan çizgiden geçirmeye çalışmaktadır. Bu oyunun bir benzeri daha sonraları Roma İmparatorluğu döneminde de "harpastum" adıyla oynandığı ifade edilmektedir (FİFA, 2016).

Yine Orta Çağ Avrupası'nda ise topla oynanan bir oyuna dair ilk bilgilere, 9. yüzyıla ait Nennius'un, *Historia Brittonum* adlı eserinde rastlanmaktadır. Galler'in kuzey kısımlarında yazılan eserde, bir grup çocuğun top oynadığından bahsedilmektedir. İngiltere'de komşu kasaba veya köyler tarafından oynanan ve güruh futbolu adı verilen bu oyunda amaç, topu rakip takımın kasaba veya köyünde belirlenen bölgeye göndermektir. Hemen hiçbir kuralın olmadığı bu oyunda oyuncu sınırlaması yoktur ve yüzlerce kişi mücadele ederek oynamaktadırlar (Orejan, 2011).

Ayrıca yine futbolla ilgili İngiltere'de oynanan futbola benzer bir oyunun varlığına Fransa'da da rastlanmaktadır. "Soule", "cholle" veya "choule" adıyla anılan bu oyun hakkındaki bilinen ilk veriler 1147 yılına aittir. 1319 yılında V. Philippe, 1369'da ise, V. Charles tarafından Fransa'da bu tip oyunların oynanması yasaklanmıştır. İtalya'da ortaya çıkan ve kökenleri daha eskiye dayanan Calcio Fiorentino adlı sporda ise amaç, topu karşı takımın kalesine göndermektir. Bu oyunda topu kontrol etmek, takım arkadaşına pas atmak ve kaleye göndermek için el ve ayak kullanmak serbest olmuştur (Halpern, 2008). Genel anlamda futbolun ortaya çıkışı bu bilgilerden yola çıkılarak anlaşılmaktadır.

Türkiye'de ise bu tarihi süreç 19. yüzyılın sonlarına denk gelmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun belirli limanlarındaki kentlere yerleşmek üzere gelen İngilizler futbolu Türk topraklarına taşımışlardır. Bunu takip eden süreçte ise futbol, İzmir ve İstanbul illerine de taşınmıştır (Akşar & Merih, 2006). 1910'lu yıllara gelindiğinde ilk Türk futbol takımları kurulmuş ve lig organizasyonu yapılmaya başlanmıştır. Türkiye'de futbolun örgütlenmesi ise 1960'lı yıllara dayanmaktadır. Türkiye 1. Futbol Ligi, günümüzdeki adıyla Süper Lig'in başlangıç tarihi 1959 olarak kabul edilmektedir. 1959 yılında düzenlenen

Türkiye 1. Futbol Ligi'nin ilk sezonunda maçlar, 8'er takımdan oluşan "Beyaz ve Kırmızı" adlı iki grupta oynanmıştır. O tarihteki statü gereği "Beyaz Grup" lideri Fenerbahçe ile Kırmızı Grup lideri Galatasaray finalde karşılaşmış ve oynanan iki karşılaşmanın sonucunda ilk şampiyon "Fenerbahçe" olmuştur. 1959-1960 sezonundan itibaren grup sistemi kaldırılmış ve Türkiye 1. Ligi bugünkü statüsü ile oynanmaya başlanmıştır. 2002-2003 sezonunda Türkiye Süper Ligi olarak değiştirilen lig, 2005-2006 ile 2009-2010 sezonları arasında Turkcell Süper Lig adıyla oynanırken, 2010-2011 sezonundan itibaren Spor Toto Süper Lig adıyla oynanmaya başlanmıştır (Fişek, 2003).

Zaman içinde ise seyirci ve takımlarını destekleyen taraftarlar oluşmuştur. Bu taraftarlar ise günümüzde maçları elektronik biletin uygulama kolaylığıyla elde etmeye başlamışlardır. Bu durum spor ve sanat etkinliklerindeki başarısının ardından, yıllardır çözümlenmeye çalışılan ve çağa ayak uydurması beklenen futbol bilet satışlarında da uygulanmasını planlayan sistemler çok dikkat çekmiş ve uygulanmıştır. Türkiye online bilet sektöründe yer alan ilk şirket olan Biletix'in basın açıklamalarına göre şirketin sadece 2005 yılı özelinde online bilet satış rakamı toplam satışların %35 ile ciddi bir pay almaya başlamıştır (Biletix Business Week).

Temelde bilete ve bilgiye sağladığı erişim, elde etme ve kullanma kolaylığı gibi tüm faydalarına ek olarak sahalarda yaygınlaşan şiddet ve nefret ortamını ortadan kaldırma amacı, elektronik bilet uygulamasının futbola yansıtılmasında büyük bir etken meydana getirmiştir (Mizrahi, 2016: 49).

Futbol bir yandan insanları eğlendirip oynanması ve seyredilmesi ile zevk verirken, diğer bir yandan da olağanüstü şiddet olaylarının yaşanmasının ortamını bünyesinde barındırmaktadır. Futbol oyunu sırasında ya da sonrasında futbolla ilgili olarak ortaya çıkan şiddet olayları ülkemizde olduğu gibi tüm dünyada da giderek artan ölçüde yaygınlık göstermektedir (Donuk ve Şenduran, 2006).

Bu çerçevede seyirciyi maçla buluşturan Passolig, "6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun" ile uygulamaya konulan elektronik bilet sisteminin adıdır. 14 Nisan 2014 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlanan yeni yasal düzenleme ile futbol maçlarına artık yalnızca Passolig kart ile girilmeye başlanmıştır. Passolig kart, Süper

Lig ve 1. Lig maçlarına girmek için kullanılan ön ödemeli kart, banka kartı veya kredi kartı gibi çeşitleri olan ve yalnızca Aktif Bank'tan temin edilebilen bir karttır (Saygın, 2016: 559).

Passolig resmî sitesi www.passolig.com.tr'ye (Erişim Tarihi: 12.04.2017) göre; 14 Nisan 2014 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlanan yeni yasal düzenleme ile kâğıt biletler yerini Passolig kartlarına bırakmış, kartlandırmanın başlamasıyla basılı bilet derdi sona ermiştir. Satın alınan maç biletleri elektronik biletlere tanımlanarak müsabakalara çok hızlı bir şekilde, beklemeden girmek mümkün olmuştur. Passolig kart aynı zamanda anlaşmalı şehirlerde toplu ulaşım kartı olarak da kullanılabilir. Ayrıca isteyen taraftarlar Passolig kartını banka kartı ya da kredi kartı özellikleriyle de satın alarak kullanabilmektedirler (Çakmak, 2018: 45).

Bu çerçevede bu çalışmada özellikle bazı gazetelerde passolig haberlerine yaklaşımların nasıl olduğu ve ne şekilde yansıdığı gibi konular ele alınarak ilgili haberler analiz edilmiştir. Analizler yapılırken gazetelerin sahiplik yapısı ve haber söylem dili arasındaki ilişkiyi incelemek ve köşe yazarlarının passolig uygulamasına yaklaşımlarında çalıştıkları kurumun ideolojik etkisinin olup olmadığı irdelenmiştir.

Bu çalışmada ekonomi-politik yaklaşımdan hareketle 'tüketim nesnesi' olarak futbol ve passolig uygulaması tartışmaları ele alınmıştır. Ekonomi politik yaklaşım; ideolojiyi üretim ilişkilerinde ve kapitalist üretimin yapısal koşullarında aramaktadır (Yaylagül,2016). Çalışmada futbol, tüketim kültürü bağlamında inceleneceği ve Türk basınının mülkiyet ağları ekseninde gazete, haber ve köşe yazıları değerlendirileceği için ekonomi-politik yaklaşım tercih edilmiştir. Aynı zamanda seçilen gazetelerin ideolojik tutumlarının farklılığı ekseninde passolig uygulamasına Türkiye basınının yönelişi, tutumlarının araştırılması sahiplik yapısı çerçevesinde inceleme yapabilmek için ekonomi politik yaklaşım işlevseldir.

Çalışma kapsamında farklı ideolojik tutum sergileyen beş ulusal günlük gazete ve üç spor gazetesi incelenmiştir. Bu gazeteler; *BirGün* (sosyalist), *Cumhuriyet* (Kemalist), *Hürriyet* (ana akım), *Yeni Şafak* (İslamcı muhafazakar), *Yeniçağ* (milliyetçi) gazeteleri ile spor gazeteleri *Fanatik*, *Fotomaç* ve *AMK* (Açık Mert Korkusuz) gazeteleri olarak belirlenmiştir. Çalışmada passoligin çıkacağı söylenen 1-7 Nisan 2014 haftası ile çıktıktan

sonraki 14-30 Nisan 2014 haftalarında yer alan haber ve köşe yazılarının incelenmesiyle sınırlandırılmıştır. Aynı zamanda Passolig uygulaması ekseninde yaşanan sorunlar, toplumsal temelde ortaya çıkan tartışmalardan yola çıkarak belirli örnek olaylar doğrultusunda incelenmiştir. Bulgular literatür taraması ve gazete içeriklerinin içerik analizi yöntemi ile incelenmesi sonucu elde edilmiştir.

Bu çalışmanın önemi, Passolig uygulaması ekseninde gerek futbolun geçirdiği dönüşüm ve tüketim kültürü ile ilişkisi; gerekse ekonomi, siyaset ve futbol ilişkisini ortaya koymaya çalışmasıdır. Çalışmada futbol siyaset ve ekonomi ilişkisine bir de medya ayağı eklenerek basın üzerinden değerlendirmeler yapılmış ve futbolun sadece futbol olmadığı söylemi araştırma verileri ile analiz edilmiştir. Ayrıca bu çalışma passolig uygulamasını ilk kez tüketim kültürü ekseninde inceleyen bir çalışma olmakla birlikte, futbolun, passolig uygulaması özelinde tüketim, ekonomi, siyaset ve basın ile ilişkilerini irdeleyen özgün bir çalışmadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜKETİM KÜLTÜRÜ VE TÜKETİMİN NESNESİ OLARAK FUTBOL

1.1. Tüketim Kavramı

Tüketim, tek bir açıdan yaklaşılamayacak kadar çok yönlü bir kavramdır. Tüketim kavramı üretim süreci, düzeyi ve miktarı ile açıklanabileceği gibi tarihsel ve toplumsal, kültürel ve daha birçok farklı açıdan da yaklaşabileceğimiz karmaşık toplumsal, kültürel, simgesel süreçler içeren bir kavram olarak ön plana çıkmaktadır (Altıntop, 2016). Bu bakımdan “tüketim kavramının her çağda her dönemde kabul edilebilir ve genel bir tanımı” olabileceği gibi, “her çağda yeni anlam değer ve normlarının girmesiyle birlikte değişen” ifadeleri de olmaktadır (Orçan, 2004:11).

Türk Dil Kurumu’nda “tüketim; üretilen ya da yapılan şeylerin kullanılıp, harcanması, yoğaltım, istihlak, üretim karşıtı” olarak tanımlanırken, tüketim için çok farklı tanımlamalar ve yaklaşımlar mevcuttur. Örneğin Marcuse, tüketim olgusuna eleştirel yaklaşarak, kapitalist sistemin ürettiği araç ve gereçleri insanda biyolojik bir gereksinim haline getirerek insanda ikinci bir doğa yarattığını savunur. Ona göre bu gereksinimler bireyin denetleyemeyeceği dışsal güçler tarafından oluşturulmuştur. Marcuse’e göre insan pasif ve yaratılmış ürünler olarak görünüm kazanır çünkü insanların bilinçleri üretim araçları egemenliği altındaki toplumsal yapı unsurları olan üretim, iletişim vb araçlar tarafından belirlenir. Bireyin tüketim davranışları üretim sistemi aracılığıyla belirlenir ve birey bu sistemde üretimin kölesi haline gelmiştir (Zorlu, 2006).

Baudrillard simgesel ve göstergesel bir tüketimden bahseder. Özellikle “tüketimin fayda ya da ihtiyaç kavramlarıyla çok az ilişkisi olduğunu düşünen Baudrillard, tüketimi gösterge ve sembollerle” tanımlamaktadır. Baudrillard'a göre tüketim nesnesinin varolabilmesi için ilk önce nesnenin göstergeye dönüşmesi gerekir. Tüketim, göstergelerin sistematik olarak aktif bir oluşum içinde değiştirilmesi anlamına gelmektedir (Baudrillard, 2013:200). Gösterge, nesneye özgü bir yan anlam olmaktan çok değişim değerine ait göstergebilimsel bir ektir (Baudrillard, 2013:110). Bu anlamıyla tüketim gösterge ve

sembollerin tüketimi anlamına gelmektedir. Ona göre tüketilmesi istenen her şey kültürel alana dahil edilir olmuştur. Tüketim kültürel bir olgudur, üretilen ürünlerin özelliklerinden tüketen toplumların tüketme davranış kalıplarına kadar kültürel farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıklar sembolik temsili üstlenmektedir (Baudrillard, 2013).

Douglas ve Isherwood ise tüketimi “bireysel, faydacı ve maddi amaç olmasının ötesinde kültürel, kişiler arası bir bağlamda” ele almaktadır. Onlara göre tüketim, bir seçim sorunudur aynı zamanda kültürün kavgasının verildiği ve biçimlendiği yerdir. Bireyin tüketimle ilgili seçimleri, aile içindeki roller, ailenin diğer ailelerle ilişkileri, genel anlamda bireyler arası ilişkileri tanımlayan değerler, normlar içinde gerçekleşir. Bunlar neyin satın alınıp neyin alınamayacağını, paranın nasıl değiş tokuş edileceğini belirler (Zorlu, 2006). Douglas ve Isherwood’un anlattığı biçimiyle tüketim; sosyal ve kültürel boyutları olan, sosyal ilişkilerle ortaklaşa tasarımları içene alan gündelik hayatın kurucu ögesidir.

Tüketimin artık ekonomik olduğu kadar “toplumsal, psikolojik ve kültürel bir olgu” olarak devam edeceğini söyleyen Bocock (Bocock, 1997), tüketimin insanların “kim olduklarını, kim olmak istedikleriyle ilgili duyarlılıklarını ve bu duyarlılıklarını korumalarını sağlayan yöntemleri etkilediğini ve kimlik duygusunun gelişimini çevreleyen olgularla iç içe geçmiş durumda olduğundan” bahsetmektedir. Burada tüketim birey için benliğin yaratılması görevi görmektedir.

Tüketim olgusunu toplumsal sınıflar bağlamında ele alan Bourdieu, gündelik hayata ilişkin eylemlerle, tüketim deneyimleriyle, nesnelere sınıflar arası sınırların ve ayrımların çizildiğini ve bunlarla sınıfsal farklılıkların yeniden üretilerek sürekliliğin kazandırıldığı fikrini savunmaktadır (Zorlu, 2006). George Ritzer ise tüketim yaklaşımında tüketicilere değil, tüketim faaliyetlerinin gerçekleştiği mekanlara vurgu yapmıştır. Tüketim araçları kavramı üzerinde duran Ritzer, bu kavramı kredi kartları, alışveriş merkezleri, üretim, dağıtım, pazarlama, reklam ve iletişim gibi olguları içine alacak şekilde kullanmıştır (Ritzer, 2000).

Görüldüğü gibi tüketim olgusuna dair farklı alanlarda farklı düşünce ve yaklaşımlar bulunmaktadır. Tüketim olgusunu daha iyi anlamak için tarihsel gelişimini ve dönüşümünü incelemek önem arz etmektedir.

1.2. Tüketim Tarihi: Üretimden Tüketime Geçiş

Basit anlamda tüketim yani meta alışverişi insanlık tarihinin her döneminde var olmuştur. Ancak üretim ve tüketimin toplumsal ilişkileri kökünden etkileyecek biçimde değişmesi sanayi devrimi ile gerçekleşir. Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde sanayi devrimini hazırlayan üretim ve tüketim dinamikleri üzerinde durulacak ve modern tüketim kavramının gelişim aşamaları incelenecektir. Tüketimin olabilmesi için üretimin olması gerekmektedir. Bu çerçevede modern tüketim, kapitalizmin gelişimiyle paralel olarak ilerler (Zorlu, 2006). Bu bağlamda kapitalizme zemin hazırlayan orta çağ feodalitesinden ticari kapitalizme, üretim kapitalizminden tüketim kapitalizmine geçişin üzerinde durularak ilk üretim ve tüketim modellerinin incelenmesi gerekmektedir.

1.2.1. Ortaçağ Feodal Toplumunda Üretim ve Tüketim İlişkileri

Kapitalizm orta çağ toplum yapısının değişimi ile ortaya çıkmıştır ve art alanda orta çağ toplumunun, siyasi, ekonomik ve kültürel yapısını barındırmaktadır. Feodalite tanımlamaları, feodalitenin siyasi biçimlerine, onlar arasındaki ilişkilere ve üretim tarzları olarak algılamalar üzerine kurulmuştur (Zorlu, 2006). Avrupa tarihinin geçmişini anlatmak amacıyla kullanılan feodalite terimini, ilk kez 17. yüzyılda Bounlainvilliers ve Montesquieu kullanarak “iktidarın bir sürü küçük prens hatta köy senyörü arasında bölünmüş olması” şeklinde tanımlamışlardır (Bloch 1983; Aktaran Zorlu, 2006). Bu kullanımıyla feodalite, merkezi iktidarın politik gücünü yerel güçlerle paylaşmasını ifade etmektedir.

Feodal toplum yapısında temel karakteristik insan ilişkisi, bir astın en yakındaki şefe bağlanması şeklindedir (Bloch 1983; Aktaran Zorlu, 2006). Bu ilişkiyi belirleyen temel unsur toprak sahipliği ve kullanma biçimleridir. Kılıçbay’a göre (1982: 212), feodal üretim tarzında emek ve toprak olmak üzere iki üretim faktörü bulunmaktadır. Toprak emeğe

nazaran boldur bu nedenle feodal üretim tarzının en dikkat çekici özelliği emeğin toğrağa bağımlı olmasıdır. Bu durumda emeğin azlığı, emeğin toprakta zorla çalıştırılmasını getirmiştir. Bu açıdan feodalite bir emek açlığı dönemi olarak ifade edilebilmektedir.

K. Marx (2000) orta çağ Avrupası'nda bağımsız insanın olmadığına, herkesin bağımlı olduğuna dikkat çeker. Toplumu serfler ve senyörler, vasallar ve süzerenler, rahip olanlar ve rahip olmayanlar diye sınıflandırır. Feodalitenin temel niteliğini emeği ikiye bölmesi açısından değerlendirir ve emeği "angaryada işçinin kendisi için harcadığı emekle, efendisi için

harcadığı yükümlü emek olmak üzere yer ve zaman bakımından" birbirinden ayırır.

M. N. Pokrovsky feodal üretim tarzını, kendine yeterli doğal bir üretim tarzı olarak ele alır. Paralı değişim ekonomisinin aksine, ihtiyaç giderme amacı taşıyan tüketim ekonomisi biçimi olarak tanımlar (Dobb 1992; Aktaran Zorlu, 2006:7). Bu yaklaşım feodal üretimi, direkt piyasa için, değişim amaçlı ürün üretmemesi sebebiyle onu ihtiyaç ekonomisi olarak görmektedir (Zorlu, 2006).

Orta çağ feodalitesinde kilise, ticarete kuşkuyla yaklaşmış, tüccarı ve bankeri hırsız olarak görmüştür. İnsanın kazanma ihtirasını 'adil fiyat' yoluyla sınırlandırmaya çalışarak faizi, hırsızlık ve haksız kazanç olarak nitelemiştir. Bu adil fiyat doktrini 16. yüzyıl sonrası Protestan reformlarıyla ve ticaretin gelişmesiyle sekteye uğramıştır (Zorlu, 2006). Calvin ise, faizi tüccarlar arasında meşru sayarak çoktan beri yıkılmış olan doktrini revize etmiş ve bu fiili uygulamayı kabul ederek, bunun meşru olduğunu ilan etmiştir (Febvre 1995; Aktaran Zorlu, 2006).

Böylece ilk kapitalist üretim biçimleri, Avrupa'nın birçok bölgesinde hala köy tarımcılığı yapılırken İngiliz tarımcılığında gelişmiştir. İngiltere'de "çiflik arazileri, tarım işçiliği, besin maddeleri ve yeni tarz çiftliklerde üretilen malların satılmasıyla" oluşturulan serbest pazarlar ticari tarımı geliştirmiştir. Bu yeni tarzdaki ticari çiftçiliği yapan çiftçilerin çoğu püritendir ve bu "püriten kapitalistler, elde ettikleri kazançları diğer toplumdaki

aristokratlar ve kraliyet aileleri gibi lüks yaşam biçimlerine harcamak yerine işlerini geliştirebilmek için yatırım” olarak kullanmışlardır (Bocock, 1997).

Kalvenist yapısıyla Püritenlik, “tarım ve imalat kapitalizminin ilk burjuvalarını önemli ölçüde etkilemiştir. Bu sistem, kölelerden onları farklı kılacak şekilde yasal olarak özgür ve ücretli işçilerden oluşmuş bir güç barındıran ve serbest pazarda satılmak üzere üretilmiş mallardan elde edilen kazancın, barışsever, sistematik ve rasyonel bir biçimde dağılımına özen gösteren bir üretim sistemi esasına” dayanmaktadır (Bocock, 1997: 21). Bu sistem feodaliteyi derinden sarsarak tüccar sınıfının zenginleşmesine ve ticari kapitalizmin gelişmesine ön ayak olmuştur.

1.2.2. Üretim Kapitalizmi

Orta çağda güvenlik önemli bir konu haline gelmiştir çünkü bu dönemde ticaret, deniz ve kervan yollarının nispeten güvenli olduğu yerlerde gelişebilmektedir. Güvenli ortam ve artı üretimin söz konusu olduğu kentler ve topluluklarda artı üretim ‘değişim’ unsurunu meydana getirmiştir. Ticari etkinlikler Akdeniz etrafında yoğunlaşmıştır. Bu sebeple Akdeniz’in egemenliği ve güvenliği önem kazanmıştır (Zorlu, 2006). Güney Akdeniz kentlerinde ticaretin hareketlenmesi kapitalizme doğru hareketlenmenin ilk aşamasını oluşturmuştur. Ayrıca ticaretin kendisi de sanayi için uyarı bir güç olmuştur (Pirenne, 1994: 119). Tüccarların elverişli yerlerde toplanması, zanaatkarların da aynı yerde buluşmalarını sağlamıştır. Tüccar sınıfının gelişmesiyle birlikte siyasi ve kültürel baskılar da hafiflemeye başlamıştır (Zorlu, 2006).

Coğrafi keşiflerle birlikte Akdeniz kentleri önemini yitirirken, Amerika’nın keşfi ile ekonominin ana yörüngesi Atlantik’e kaymıştır. Yeni dünyanın keşfi ile ticari etkinlikler dünya çapında bir oluşum sürecine girmiştir. Denizaşırı ülkelerin, ekonomik, politik ve nüfus yapısının bozulması ve Avrupa merkezli ticaretin gelişmesi ve dünya pazarlarının oluşmaya başlaması keşiflerin iki en önemli sonucu olarak dikkat çekmektedir (Zorlu, 2006).

15. ve 18. yüzyıllarda Avrupa'nın dışa doğru ekonomik yayılması siyasal grubun dikkatini çekmiş ve tüccarlarla siyasal grubun amaçlarını birleştirmiştir. Ticaret mesleği onurlu ve değerli sayılarak devletler tarafından getirilen ticaret ve ekonomi için kanunsal uygulamalar önem kazanmıştır. Siyaset dış ticarete tüccarların daha fazla satmaya yönelik politikalarını desteklemek zorunda kalmıştır çünkü ihrac fazlası yoluyla ülkeye değerli maden akımı olacaktır. Bu sebeple devletin ekonomik araçlara müdahale etmemesi ilke haline gelmiştir (Zorlu, 2006).

Endüstriyel kapitalizm öncesi 18. yüzyıl İngiltere'sindeki üretimi ise Bocock (1997:23) şöyle açıklar;

“On sekizinci yüzyılda, küçük ölçekli girişimler çanak çömlek, giyim eşyası, mücevherat, düğme ve iğne türünden tüketim maddeleri üretmekteydiler (Porter, 1990). Bu tür ürünlerin tüketicileri yalnızca Londra'da değil, Manchester, Liverpool, Birmingham, Bristol ve Leeds gibi yerlerde yaşıyorlardı. Çünkü 1700 ve 1750 yılları arasında kanalların ve yolların gelişmesi, bu bölgesel şehirlerin de Londra'nın etkilerine açılması için fırsat sağlamıştı. On sekizinci yüzyılın ortalarında bölgesel gazete ve dergilerde reklamcılık başlamış, böylece, 1780'lerde, güçlü bir bölge basınının da gelişmesiyle, örneğin Newcastle'lı bir kadın 'en son' Wedgewood modasından haberdar olabilir hale gelmişti (Porter,1990)”.

18. yüzyılın ilk yarısında şehirli orta sınıfın alım gücünün yükselmesi ve ulaşım ağındaki gelişmelerle insanların tüketime olan ilgisi artmıştır. Bu durum pazarların büyümesini sağlamış ve pazarlardaki ürün çeşitliliğini artırmıştır. Bu sebeplerle 18. yüzyılın ilk yarısını Porter 'tüketim devrimi' olarak adlandırmaktadır (Porter, 1990; Aktaran, Bocock, 1997). Bu dönem daha sonra yaşanacak olan endüstriyel kapitalizmin temelini oluşturmuştur.

1770 ile 1870 arasında üretim alanında yaşanan bir dizi önemli değişim ve gelişmelerin sonucu olarak seri üretimde yeni fabrikasyon imalat metodları geliştirilmiştir. Endüstri devrimi olarak adlandırabileceğimiz bu dönemde, iletişim, ulaşım ve dağıtım teknolojilerinde meydana gelen ilerlemeler sonucunda kapitalistler ve işçiler olmak üzere yeni toplumsal sınıflar oluşmuştur.

Tüketim olgusunu anlayabilmek için endüstriyel kapitalizm yani sanayileşme dönemin de iyi anlaşılması gereklidir. Çünkü bu dönem modern anlamıyla tüketim olgusunun geliştiği ve yerleştiği dönem olarak kabul edilmektedir.

1.2.3. Endüstri Devrimi: Üretim Kapitalizminden Tüketim Kapitalizmine Geçiş

Sanayi devriminde ilk göze çarpan önemli değişim üretim hacmindeki devasa artış olmuştur. Bu artış özellikle mekanik güç, hammadde ve bunların sonucu olarak üretilmiş mal ve artığın çoğalmasını ifade eder. Ulaştırma, sanayi ve ticaret süreçlerini izleyecek insan kaynağının artması beraberinde malları satın alacak daha fazla tüketiciyi, satacak daha çok satıcıyı ve daha büyük sermayesi olan büyük firmaların hızla ortaya çıkmasını sağlamıştır. Eski basit yapım biçimlerinin yerini daha ucuz ve bazen daha kaliteli fabrika üretimi almıştır (Altıntop, 2016).

Üretim kapitalizmi üretim araçlarına sahip olanların liderliğindeki fabrika sistemine dayanır ve devamlılığını sağlamak için iki temel dayanağı vardır. Bunlardan ilki bilimsel ve teknolojik gelişmeler, diğeri ise üretimin aracı olarak emek gücüdür. Emek gücü, toplumun mülk sahipleri ve mülksüzler olarak birbirlerinden ayrılması sonucu ortaya çıkmıştır. Mülksüzlerin hayatta kalmaları için emeklerini satmaları gerekmektedir. Toplumun bir kısmının mülksüzleşmesini Marx; toprakların çevrilmesi ve Katolik mülklerine saldırılarak buraların boşaltılmasına bağlar (Marx, 2000). Emek gücünü oluşturan mülksüzler aynı zamanda tüketici konumundadırlar. Çünkü ihtiyaçlarını gidermek için çalışmak ve tüketmek zorundadırlar (Zorlu, 2006).

Üretimde ortaya çıkan yeni teknolojik gelişmeler sayesinde üretimde verimlilik ve miktar oranı büyük artış göstermiştir. Bu artış ve tüketicilerin alım gücü arasında ters orantı vardır. Düşük ücret üzerine kurulu olan ekonomi üretilen mal ve hizmetlerin satın alınamamasına yol açmıştır. Bu durum ekonomide durgunluğa, hatta çöküşe neden olabilmektedir. Bu sebeple dönemin kapitalistleri bir takım tüketim politikaları geliştirerek tüketicilerin alım gücünü artırmayı amaçlamıştır.

Amerikalı otomobil imalatçısı Henry Ford çalışan aileler için ürettiği seri üretim otomobiller ile kapitalizmin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ford, çalışanlarına yüksek ücret ödeyerek ürettiği otomobilleri yine kendi çalışanlarına satmayı amaçlamıştır. Bu politika yirminci yüzyılın ilk yıllarında seri üretim ve toplu tüketim yönündeki ilk örneği oluşturmaktadır. Daha sonra "Fordizm" olarak nitelendirilen bu üretim ve tüketim şekli Gramsci tarafından sosyal bilimler literatürüne kazandırılmış önemli bir kavram olmuştur (Bocock, 1997).

Fordizm, seri üretim malların hızlı bir şekilde tüketilmesini amaçlayan bir üretim şeklidir. Seri üretimin yöntemleri, Henry Ford tarafından Amerika Birleşik Devletleri, Detroit, High Park'taki motorlu taşıt üretim fabrikasında başlatılmıştır. Özel makineler, hareketli montaj hattı ve düşük maliyetli üretim gibi metotlar seri üretimin önemli unsurlarıdır. Ford'un seri üretimi, standart haline getirilmiş parçaların hareketli montaj hattı üzerinden devamlı bir akışından oluşmaktadır (Gramsci, 2014). Fordizmin kapitalizme getirmiş olduğu seri üretim ve toplu tüketim anlayışı, üretim ve tüketimi derinden etkileyerek kapitalizmi dönüştürmüştür. Kitle üretiminden önce sanayi, sınırlı ve büyük ölçüde orta ve üst sınıfa yönelik yapılırken Fordizm ile tüketim tüm sınıflara egemen olmuş ve çok yoksul olanlar dışında tüm gruplar arasında gelişmiştir. Ücretli çalışmak zorunda olan çeşitli emekçi gruplar, ihtiyaçlarını karşılayacak gelire sahip oldukları ve satın alma gücüne ulaştıkları için 'tüketici' konumuna gelmişlerdir.

Bununla birlikte iş dünyasının ideolojik öncüleri, seri üretimle desteklenen kitle tüketimini uygulanabilir hale getirmek için, çalışma saatlerini azaltmış ve ücretleri artırmıştır. Böylelikle her iki durumda da tutumluluğa saldırarak, ulusal nüfusu kitle tüketimine alıştırmaya çalışmışlardır. Artık ücretler ve serbest zamanlar tüketim pazarında harcanmaya başlamıştır. Tüketim bir özgürlük biçimi olarak görülürken, tüketim pazarına giriş ise uygarlaştırıcı bir deneyim olarak tanımlanmıştır (Aydoğan, 2003).

Yeni kapitalizmin gelişmesine en önemli katkısı sağlayan faktörlerden biri de reklamcılığın ortaya çıkmasıyla olmuştur. Kapitalizm bireyi ticari ürünün görüntü değeri konusunda ikna etmesi gerekmektedir. Bu işlevi üstlenen reklamcılık, toplumun en yaratıcı becerilerini kendinde toplar ve arzu edilen kültürü yaratarak kimliği metalarla yer

değiştirir. Reklamlar aracılığıyla tanınmamış el kremlerinden, arabalara, yiyecek, giyim eşyaları, sigara ve mutfak gereçlerine kadar her şeye marka imajları yerleştirilir. Ürünlerden ziyade bu imajlar satın alınır ve insanların ihtiyaçlarının yanı sıra tüketme güdülerini ön plana çıkartılır (Aydoğan, 2003). Bu reklamlardaki hedef kitle emeklerini satarak hayatlarını devam ettiren ücretli işçilerdir.

Zorlu (2006: 28), kapitalizmin gelişmesine biricik katkı sağlayan reklamlara şu şekilde yaklaşır;

“Tüketim kapitalizmi aşamasında teknoloji yatırımları bir tarafa bırakılırsa, bir ürünün reklamını yapmak, sponsorluk, logo lisansı vermek, marka oluşturma stratejileri, şirketlerin esas iş alanlarını oluşturmuştur. 1950’lerde başlayan kitlesel pazarlama kampanyaları markalamaktan çok reklama ilgilidir. Çünkü üretilen ürünlerin (radyo, televizyon, otomobil vb) kendileri bir haberdir. Reklamların, sadece üretilen yeni ürünler hakkında bilgi vermeleri yeterliydi. Teknolojik ilerlemeler ve üretimdeki artışla neredeyse piyasa birbirinden ayırt edilemeyen aynı işlevi görebilecek ürünlerle dolup taşmıştır. Bu durum ürünlerin marka imajına dayalı farklılaştırılmalarını gerektirmiştir. Bu yüzden reklamın rolü, bir marka etrafında bir imaj oluşturmaya dönüşmüştür.”

İmaj oluşturma açısından kültür, markalara değer katacak önemli bir unsur olarak karşımıza çıkacaktır. Kültürün tüketim ile ilişkisi bir sonraki başlıkta detaylı olarak inceleneceği için, bu kısımda üzerinde fazla durulmamıştır.

Fabrika üretimine geçişle birlikte, üretim kapitalizminin kar mantığı, üretim süreçlerinin geliştirilmesi ve birikimin sağlanması sonucunu doğurmuştur. Bu çerçevede kapitalizm cinsiyet değiştirmiş, üretim mallarının üretilmesinden, tüketim mallarının üretilmesine doğru bir dönüşüm geçirmiştir. Yeni ve farklı bir kapitalist sistem yer edinmeye başlamıştır. Bu yeni sistemi “tüketici kapitalizmi” olarak adlandırmak mümkündür (Bocock, 1997:43).

Hem üretim hem de tüketim kapitalizmi evresinde özel mülkiyeti ve bu mülkiyeti kullanma şekli açısından herhangi bir değişim söz konusu değildir. Toplumsal sorunlar bazında da kayda değer bir gelişme yaşanmamıştır. Kapitalizm etkinlik alanını, üretimden, üretim araçlarından ve fabrikadan, tüketime yöneltmiştir. Ritzer’in ifade ettiği gibi

“alışveriş merkezleri, çağın tanımlayıcı yapısı olarak fabrikanın yerini almıştır” (Ritzer, 2000:211).

1.2. Tüketim Kültürü

Tüketim kültürü kavramı, “genellikle kitle kültürü olgusuyla birlikte modern toplumların eleştirisi” için kullanılmaktadır. Ancak son dönemdeki tüketim kültürü yaklaşımları, tüketim hazzına ilişkin olumsuz değerlendirmelerin önüne geçerek kültürel sorunlara yönelme eğilimindedir (Coşkun, 2011). Tüketim kültürü kavramı günümüzde iki şekilde kullanılmaktadır. “Birincisi, her toplumun yaşamakta olduğu tüketim geleneğini, tarzını ve biçimini anlatmak için kullanılan tanımlamadır. Bu tanımlama tüm toplumların, yerli kabilelerden en modern ve küreselleşmekte olan toplumlara kadar tüketim kültürlerini genel olarak tanımlamayı kapsar. İkinci tanımlama ise sadece pazar ekonomisinin egemen olduğu ve ileri, post modernist toplumlarda var olan bir olgu” olarak düşünülür (Orçan, 2004). Bu tanımlamada da modern sonrası (post modern) dönemdeki tüketim kültüründen söz edilmektedir.

Tüketim kültürü, “tüketicilerin çoğunluğunun yararcı olmayan statü arama, ilgi uyandırma, yenilik arama gibi özelliklerle öne çıkan ürün ve hizmetleri arzuladıkları hatta peşine düşüp, edinip sergiledikleri bir kültürün” tanımıdır (Belk 1888; Aktaran Coşkun, 2011). Gelişmiş Batı toplumlarında kültürün yoğun bir şekilde tüketime dayalı olduğunu düşünen McCracken (1990), modern, ileri toplumların tüketim ürünleri aracılığıyla kültürlerini yeniden ürettiklerini, betimlediklerini ve tasvir ettiklerini ileri sürer (Yanıklar, 2006).

Michael Schudson (1984) tüketim ve kültür ilişkisiyle ilgili, ürünlerin kültürü oluşturan yapıtaşlarından biri olduğunu savunur. Ayrıca ürünlerin kendi başlarına ne kültürün düşmanı ne de savunmasız tüketicilerin isteği olmadan yapılmadığını vurgulamış ve bu ürünlerin isimlerini paylaşmayı kültürü paylaşmak olarak değerlendirmiştir (Aktaran, Odabaşı, 2006). Rassuli ve Hollender (1986) ise, “tüketime eleştirel olarak yaklaşırlar ve tüketim kültürünü doğal kaynakların hesapsızca tüketildiği, insanların kendi ürettiklerinden daha fazlasını tükettikleri, başkalarını ve bir ölçüde kendilerini yaşam tarzı

ile yargıladıkları bir kültürel ortamda var olma hali olarak” tanımlarlar (Aktaran, Çoşkun, 2006: 36).

Tüketim kültürünün temel özelliği, ihtiyaçların çeşitlendirilmesi ve sınırsızlaştırılmasıdır. Bu düşüncenin ortaya çıkışı 18. yüzyıla kadar gitmekle birlikte bugünkü anlamıyla gelişimi reklamcılığın, alışveriş merkezlerinin, kitlesel eğlencenin, boş zamanın vb gelişimine dayanmaktadır (Uz, 2017: 399). Öyle ki George Ritzer, modern reklamcılığın doğuşunu üretim toplumundan tüketim toplumuna geçişin ilk aşaması olarak değerlendirmektedir. Ona göre, tüketim araçları aracılığıyla insanlarda sürekli olarak yeni istekler yaratılmaya başlanmış ve böylece insanlar kazançlarını bireysel tüketimlerine harcamaya yönelerek her geçen gün daha fazla ister hale gelmiştir (Ritzer, 2000: 51).

Modern tüketim kalıplarının ortaya çıkmasında etkili olan diğer bir etken ise kuşkusuz kırdan kente göçün yaşanması ve metropollerin gelişmesi olmuştur. Metropolde yaşayan bireyler, geçmişte önemsiz görülen giyim kuşam gibi ürünlere harcama yapmayan eski tip tüketicilerden değildir. Bu bireyler kimlik duygusu yaratabilmek ve alt sınıftaki kişilerden kendilerini ayırmak amacıyla tüketime yönelmiştir (Bocock, 1997). Böylece geleneksel tüketim kuramlarında fayda temelli alınan tüketimin yerini statünün, kimliğin, zevklerin ve sosyal iletişimin kodları olarak tüketim anlayışı almıştır (Odabaşı, 2006). Görüldüğü üzere insanlar artık tüketim vasıtası ile temel ihtiyaçlarını karşılamaktan ziyade arzularının tatminine çalışmaktadır. İnsanlar üretilen nesnelere, hizmetlerin ve maddi malların bolluğu tarafından kuşatılmıştır ve sadece bir nesneyi tüketmek yerine nesnelere ağırlık vermeyi tercih etmektedirler. Bolluğun bir sonucu olarak nesnelere ve göstergelere toplumsal değer ve anlamlar atfedilmiş ve bu da tüketimin anlamını değiştirmiştir. Günümüzde artık tüketilen ürünler kişinin sosyal statüsünü belirleyen ve onu diğerlerinden ayıran bir işleve sahip hale gelmiştir (Baudrillard, 2013:15-22).

Tüketim kültürünün, modern toplumlarda kimlik ve statüyü oluşturmada ayrıcalıklı bir konum olma özelliği birey tanımına dayanmakta ve kalıcı statü sınıflandırmalarını reddetmektedir. Feodal toplumdaki değişmez ve kalıcı sınıf ve statü sınırları modern çağdaş toplumlarda değiştiği için ve sosyal sınıflar arasında geçişkenlik olduğu için tüketim kültürü bu hususta önemli bir görev üstlenmiştir. Modern toplumlarda statüler ve sosyal

sınıflandırmalar bireyler tarafından oluşturulmaktadır çünkü bu statüler, doğuştan veya önceden verilmiş olarak kabul edilmez. Bu sebeple modern toplumlarda statü ve sınıf kimliği tüketim olgusunun bir sonucu olarak görülmektedir. Tüketim davranışları ve tüketme pratikleri yaşam biçimimizin, sosyal konumumuzun ve kültürel kimliğimizin oluşmasında önemli bir faktör haline gelmiştir. Bireyler arasındaki rekabet, başkalarından geri kalmama isteği ve başkalarını aşma tutkusu tüketim isteğini geleneksel tüketme duygusuna oranla çok daha yüksek seviyeye çıkarmıştır (Odabaşı, 2006). Görüldüğü gibi tüketim olgusu, bireylerin kimlik duygusunun oluşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Belirli eşyalar ve aksesuarların kullanımı, belirli müzik gruplarının, şarkıcıların veya spor kulübü taraftarlıklarının ve bu müzik ve spor etkinliklerine katılma pratiklerinin özellikle 14-30 yaş arasındaki gençlerin kültürel kimliklerini oluşturmadaki payı büyüktür (Bocock, 1997).

Tüketim toplumunun çıkış noktası veya sebebi tüketim kültürüdür. Batı dışı toplumlara yapılan tüketim kültürü ihracında ekonomi ve kültür olmak üzere iki engelle karşılaşılmaktadır. Küreselleşme süreci ile birlikte engellerden birini oluşturan kültür, ekonomi engeline nazaran daha rahat aşılabilmektedir. Fakat Batı dışı toplumların tüketim kültürüne tam olarak katılabilmeleri için bireysel ve toplumsal olarak birincil ihtiyaçlarını karşılayabilecek güce erişmeleri gerekmektedir (Orçan, 2004).

Tüketim kültürü, “pazar dinamiklerinin egemen olduğu ve pazar ekonomisinin yerleşmiş olduğu kapitalist toplumların” kültürüdür. Tüketim kültürünün ortaya çıkıp gelişebilmesi için böyle bir toplumsal sistemin varlığı zorunludur. Mal ve hizmetler, tüketicilerini kapitalist pazar koşullarının çerçevesinde bulur ve tüketilirler. Modern kapitalist toplumda bireyler kendi ihtiyaçlarını kendileri üreterek karşılayamazlar. Tüketim olgusunun gerçekleşmesi için dağıtım ve kültürel kaynakların elverişli hale gelmesi gerekmektedir. Kültürel kaynaklarla vurgulanmak istenen para ve zevktir (Odabaşı, 2006). Dolayısıyla tüketim kültürünün gelişmesi ve yerleşmesi için ekonomik sistemin serbest pazar ekonomisi olması mecburidir.

Genel olarak “tüketim kültürünün geniş bir çerçevesi çizilmek istendiğinde, yedi özelliğin incelenmesi kaçınılmaz” olmaktadır (Don Staler; Aktaran Odabaşı, 2006:46);

- 1- "Tüketici kültürü tüketmenin kültürüdür."
- 2- "Tüketici kültürü pazar toplumunun kültürüdür."
- 3- "Tüketici kültürü ilk olarak evrensel ve kişisel olmayan niteliklerdir."
- 4- "Tüketim kültürü, özgürlüğü özel yaşam ve özel seçim ile özdeşleştirir."
- 5- "Tüketici ihtiyaçları ilke olarak sınırsız ve doyurulmazdır."
- 6- "Tüketim kültürü post-geleneksel toplumda kimlik ve statü belirlemede ayrıcalıklı bir ortamdır."
- 7- "Tüketim kültürü, çağdaş güç deneyiminde kültürün öneminin artışını temsil eder."

Genel olarak bakıldığında tüketim teorileri, tüketim kültürüne üç bakış açısıyla yaklaşmıştır. Bunlar; pozitivist, eleştirel ve yorumlayıcı bakış açılarıdır. Pozitivist yaklaşıma göre tüketim, satın alma sonucu ihtiyaç karşılamaya yöneliktir. Tüketici, rasyonel olarak birtakım koşullarda ihtiyaçlarını karşılamak ve faydayı en üst düzeye taşımak amacıyla tüketmektedir. Eleştirel bakış açısı, tüketim kültürünü yabancılaştırıcı bir unsur ve bir sömürü aracı olarak görür. Eleştirel kuramcılar insanların nesnelere toplumsal sınır çizme ve ayırma gibi yaratıcı kullanımın farklı türleri üzerinde durmaktadırlar. Aynı zamanda sınıfsal konum üzerinde durarak tüketimin bireylerde ve toplumlarda ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlar üzerinde dururlar. Yorumlayıcı bakış açısı ise tüketimin hazza, duygulara, hayallerle ilgili türlerini ele almaktadır. Bunların "tüketim kültürü içinde zihinsel kutlamalara dönüşmesi üzerinde, özellikle de bedensel haz ve estetik zevkler üzerinde" dururlar. Yorumlayıcı bakış açısı, aynı zamanda tüketimin öteki ve kendi arasında bir sınır çizme amacıyla kullanıldığını da gündeme getirmektedir. Eleştirel ve yorumlayıcı bakış açısı, bazı görüşlerde yakınlık gösterebilir de temelde birtakım farklar bulunmaktadır. Yorumlayıcı bakış açısı, toplumu maddi ve düşsel çıkarlar bağlamında, eleştirel bakış açısı ise toplumu ekonomik sınıf bağlamında incelemektedir (Zorlu, 2006).

Eleştirel bakış açısının temsil edildiği Frankfurt Okulu'na göre, üretimin kullanım değerinden ziyade değişim değeri odaklı olması üretim ve tüketim arasındaki mesafeyi artırmaktadır. Çünkü kapitalist toplumlarda yapılan üretimin temel gayesi ihtiyaçları karşılamak değil, karı azamileştirmektir. Frankfurt Okulu'na göre, kültür endüstrisinin birincil vazgeçilmez işlevi bireylerin bakış açılarını köreltmek ve onları aptallaştırmaktır.

Kitle iletişimi, kullandığı sembollerle bireylerin gerçek ihtiyaçlarını gidermeye yönelik olmayan bu sahte metaları satın almaya zorlar. Reklamlar bulaşık makinesi, sabun, otomobil, alkollü içecekler gibi sıradan nesnelere iyi ve konforlu bir hayat vaat eder ve bu metalara romantik, egzotik, arzu gibi imajlar ekleyerek tüketim iştahını artırır (Featherstone, 2013). Buna göre kapitalizm ve kapitalistler yalnızca üretim araçlarıyla değil ayrıca tüketim araçlarıyla da kurmuş oldukları sömürü düzeninin devamını sağlarlar. Bu tüketim araçları ise kredi kartları, alışveriş merkezleri, reklamlar ve bu tip bireyi tüketmeye yönlendiren sömürü araçlarıdır (Ritzer, 2000).

Yorumlayıcı yaklaşım tüketim kültürünü, duygusal, estetik, hedonist, kimlik ve semboller gibi unsurlar bağlamında inceler. Bu bağlamda tüketim pratikleri ve tüketilen nesnelere, yaşamın ciddi, acımasız ve rutin doğasının zıddı olarak özel, ritüel, oyun ve fantezi gerçekleştiriminin ve kurgulamanın dünyasıdır. Bu çerçevede Weber, kapitalist sürecin gelişimini çilecilikle, Sombart ise, serbest aşk ilişkileri ile aynı zamanda yeme içme ve erotizmin gelişmesiyle açıklar (Featherstone, 2013).

Sonuç olarak tüketim kültürü, toplumsal, ekonomik ve kültürel bir statü ifade eder. Tüketim nesnelere bireysel ve toplumsal ilişkileri güçlendiren, bireyleri ve toplumları bütünleştiren veya ayıran sembollerden oluşmaktadır. Günümüzde kariyer ve para yaşamın en önemli maddi değerleri konumuna yükselmiştir. Neredeyse her şeyin satın alınabildiği ve satın alınamaz hiçbir şeyin kalmadığı dünyada paranın ve kariyerin toplumun en temel değerleri olması hiç de şaşırtıcı değildir.

1.4. Tüketim Toplumu

Endüstrileşme sürecindeki Fordist üretim sistemi tüketim toplumunun kaynağını oluşturmaktadır. Ekonomide yaşanan kitle üretimi, işletmecilik, pazarlama, kredi sistemi gibi bazı gelişmeler üretim toplumunun tüketim toplumuna evrilmesini sağlamıştır (Yanıklar, 2006). Tüketim toplumunda bireyler ihtiyaçları için tüketmezler. Tüketim başlı başına bir amaç ve ihtiyaç haline gelmiştir (Çınar ve Çubukçu, 2009). Günümüz dünyasında bireylerin tüketim davranışlarını, gereksinimlerinden ziyade haz ve zevk duyguları belirler. Bireyin zevk alabileceği ve haz duyabileceği her şey tüketilmeye değer bir unsurdur. Ancak

bireyin zevkleri hiçbir zaman tam anlamıyla tatmin olmaz ve olması da istenmez. Tüketim toplumunda hiçbir haz sürekli değildir aksine anlık ve geçicidir. Bu durum insanın tüketim davranışlarındaki değişimin süreklileşmesini sağlar. Tüketim cazibesinin diri tutulması için yeni ve daha işlevsel tüketim nesnelere ya da alanları ortaya çıkarılır. Başka bir ifade ile tüketim araçları sürekli değiştirilir ve yenilenir (Çoşkun, 2011). Tüketim toplumlarında gelir aleyhine bir harcama dengesizliği bulunmaktadır. Bu toplumlarda bireyler ürettiklerinden daha çok tüketirler. Tüketim toplumu düşüncesi, çok sayıdaki mal ve hizmetlerin özgür ve eşit bir şekilde tüketicilere sunulduğu iddiasını taşıırken, hedonizm, bencillik, materyalizm ve bireysellik gibi tüketim toplumunun olumsuz ve karanlık yönlerini de gizlemektedir (Yanıklar, 2006).

Tüketim toplumu kavramı çok sık kullanılıyor olmasına rağmen, farklı anlamlar yüklenerek tanımlanmaya çalışılmıştır. Her şeyden önce tüketim toplumu kavramı zaman içerisinde değişiklikler geçirmiştir. Günümüzdeki kullanımı bundan elli yıl önce kullanılan tüketim toplumu kavramından farklı olduğu gibi aynı zamanda farklı ülkelerde de farklı anlamlarda kullanılır. “Avrupa ülkeleri ile ABD’deki ve ülkemizdeki tüketim toplumu” kavramları esas olarak aynı şeyi çağırırsa da farklı anlamlar içerir. Örneğin; tüketim olanaklarının ve tüketim pratiklerinin yeni gelişmekte olduğu Türkiye gibi ülkelerde tüketim kavramı büyüme, gelişme ve kalkınma gibi kavramlarla koşut olarak kullanılabilir (Odabaşı, 2006).

Tüketim toplumu kavramı, “maddi üretimden ve hizmet üretiminden ziyade, malların ve boş zamanların tüketimi” çerçevesinde “tüketim” etrafında örgütlenmesini ifade eden bir terimdir. Tüketim toplumunda ortaya çıkan eğilimler tartışmalı da olsa şunlardır: “Gittikçe artan zenginlik, burjuvalaşma, kitlesel bir popüler kültürün ortaya çıkması, toplumsal sınıfların ortadan kalkması, tüketim sektörlerinin ortaya çıkması, bireyciliğin artması” vb. (Marshall, 1999; Aktaran, Bayhan, 2011).

Tüketim toplumunda bireyin var olabilmesi ancak hedonist arzuları doğrultusunda tercih edilebilir bir tahakkümün altına girmesi ve tüketmek için çalışmak zorunda olması ile mümkün olur. Tüketim toplumunda makul yaşam standartlarına sahip olmak ve mutlu yaşayabilmek için tek araç tüketim amacıyla çalışmaktır. Kapitalist görüş kendi

hegemonyasını bireyin zihninde normalleştirdiği tüketme isteğiyle kurar. Bu sebeple birey standartların altında kalmamak ve daha fazla tüketmek için daha fazla çalışmak zorunda kalır. Tüketime konu olan her şey bir değer karşılığında tüketimin nesnesi olabilmektedir. Kültürel bir unsur veya dini bir motif dahi alınıp satılabilen ve tüketilebilen bir meta haline gelir. Kültürel bir unsur veya dini bir motif için artık önemli olan belirli bir geçmişe sahip olması, insanlar için taşıdığı önem ya da felsefesi değil bireye haz veren bir tüketim objesi olmasıdır (Coşkun, 2011). Kapitalizm, bireylerin zayıf iradelerinden yararlanarak ve bireylerin bu doğaları üzerinde sistem kurarak varlığını sürekli hale getirir. Bu sayede bireyin tüketim toplumunda arzu ve duyguları da tüketimin nesnesi haline getirilir. Bunu ise kültür endüstrisinin kitle iletişim araçları ve politika gibi çeşitli araçları vasıtasıyla yaydığı tüketim ideolojisi ve özellikle reklam ile gerçekleştirir (Orçan, 2004).

Tüketim toplumuna has değerlerin belirginleşmesinde televizyonun payı büyüktür. Televizyon filmlerinde sunulan yaşam biçimi tüketim pratiklerinin oluşumunda, ev döşeme şekilleri, giyim tarzı, davranış biçimleri gibi konularda insanların tüketim algılarını oluşturmada etkilidir. Bu TV programlarının %80'i Amerika ve Avrupa kaynaklı olup tüketim toplumunun oluşumunda yine bu ülkelerin tüketim davranış kalıplarını bireylere empoze etmektedir. Bunun yanında "özel kanallarda gitgide artan ve çok rağbet gören yarışmalar da tüketim kültürünün yerleşmesinde" önemli bir rol oynar (Çınar ve Çubukçu, 2009).

Baudrillard'ın tüketim toplumuna yaklaşımı yeni bir toplumsallaşma tarzına vurgu yapmaktadır. Ona göre, "Tüketim toplumu, tüketimin öğrenilmesi toplumdur yani tüketime toplumsal bir biçimde alıştırma toplumdur. Yeni üretim güçlerinin ortaya çıkması, verimlilik taşıyan bir ekonomik sistemin tekelci bir anlayışla yeniden yapılanması ile orantılı olarak yeni ve özgül bir toplumsallaşma" tarzıdır. Tüketim toplumunun varlığını sürdürmesi için nesnelere yok etmeye ihtiyacı vardır. Nesnelere yok edilmesine büyük bir önem atfedilir. Nesnelere yalnızca "yok etmede gereğinden fazla vardılar ve yok oluşlarında zenginliğe tanıklık edilir. Yok etme davranışı ister şiddetli ve simgesel olsun, isterse sistematik ve kuramsal olsun post-endüstriyel toplumun başat işlevlerinden" biridir (Baudrillard, 2013).

Genel olarak bakıldığında tüketim toplumunun ortaya çıkma sürecindeki en temel etkenler şu şekilde sıralanabilir (Abercrombie, 1994; Aktaran, Coşkun, 2011:33).

- Refahın yükselmesi
- Çalışma saatlerinin azalması
- İnsanların aidiyetinin çalışmadan çok tüketimle ilgili olması
- Gündelik hayatın estetikleşmesi
- Tüketim eylemlerinin bir yaşam tarzı olarak geliştirilmesi
- Sosyal sınıf temeli olarak tüketim modellerinin alınması
- Tüketici haklarının vatandaşlık haklarının yerine geçmesi
- Gündelik hayatın ticarileşmesi.

Daha genel bir ifade ile tüketim toplumu, üretilen her mal için kitleler arasında derin bir arzu ve istek uyandırmakta ve tatmin ettiği her ihtiyaç için bir yenisini yaratmaktadır. Reklamcılık ise tüketim mallarının kullanım değerini azaltarak, onları çabuk bir yenileme sürecine sokarak tüketim sürecine özel bir katkıda bulunmaktadır (Yanıklar, 2006). Üretim ile kıyaslandığında tüketim paylaşımcı değildir. Üretim süreci grup ilişkilerine vurgu yaparken tüketim bireyselliğe yatkındır. Modern kapitalist toplumlarda üretim sürecinde insanlardan takım ve grup ruhuna sahip olmaları talep edilirken, tüketim sürecinde ise daha bireysel ve bencil olmaları istenir ve buna özendirilir. Bu nedenle günümüzde modern insan artık tüketen insanla özdeşleştirilmiştir (Orçan, 2004).

1.5. Futbolun Tarihsel Gelişimi

“Futbol büyük bir iştir” (William McGregor).

“Futbol, hayatın bir versiyonudur” (Nick Hornby).

“Filozoflar ve Siyasetçilerin dediklerine bakacağınıza, futbola bakın” (Albert Camus).

Futbolun günümüz dünyasında çok önemli bir yeri ve derin etkileri olduğunu kabul etmek kaçınılmazdır. Futbolu sadece bir spor dalı olarak ele almak onun iç dinamiklerini göz ardı etmek olacaktır. Futbol gerek kitleler üzerindeki etkisi gerek gazete ve televizyon gibi medya kuruluşlarında geniş yer işgal etmesi ve gerekse farklı kültür ve ekonomik

yapıya sahip insanları bir araya getirmesiyle incelenmesi gereken önemli bir konu haline gelmiştir.

Spor denilince akla ilk gelen spor dalı olan futbol, günümüz küresel dünyasında kendisinden söz ettiren ve hemen hemen herkesin dikkatini çeken bir oyun olmuştur. Genelde basit bir oyun olarak tanımlanan futbolu, “on bir kişiden oluşan iki takım arasında oynanan ve oyuncuların küre biçiminde şişirilmiş olan topu el ve kollarını kullanmadan rakip kaleye sokmasına dayanan bir spor” olarak ifade etmemiz mümkündür (Dever, 2013).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde futbol, “Topu, kafa ve ayak vuruşları ile karşı kaleye sokma kuralına dayanan ve on birer kişilik iki takım arasında oynanan top oyunu, ayak topu” şeklinde tanımlanmaktadır (tdk.gov.tr). Room ise (2010) futbolu “büyük şişirilmiş bir topa oynanan oyun, Amerika ve İngiltere’deki top oyunlarının genel adı” olarak tanımlamaktadır (Aktaran, Dever, 2013).

Futbolun kuralları basittir, yalındır. Futbol sürprizlere açık bir oyundur ve heyecanlıdır. Ayakla oynanması seyir zevkini verdiği gibi dinamizmi de getirmektedir. Basketbol ya da voleybolla karşılaştırılırsa onlara oranla sürpriz sonuçlara daha açıktır yani daha güçsüz olan güçlüyü yenebilmektedir. Futbolda kurallarla sınırlandırılmış bir şiddet de vardır. Bu şiddet bir bakıma kurallarla izin verilen şiddettir ve bu durum seyir zevkini getirdiği gibi, izleyiciler üzerinde gerilimi de artırmaktadır (Akkaya, 2009).

Futbol en popüler spor dalıdır. Buna paralel olarak da birleştirici bir yapıya sahiptir. Futbolun farklı kültürlere sahip veya farklı sınıftan birçok insanı bir araya getirme özelliği vardır. Bir firma patronuyla bir işsizi veya gecekonduda yaşayan bir insanla ‘yüksek sosyete’ den bir insanı bir araya getiren belki de tek olaydır. Futbol bir dünya sporudur, bu nedenle endüstrileşmenin somut etkilerini yaşayan ilk dallardan biridir (Authier, 2002).

Futbol küreselleşmenin son evresidir. Günümüzde “futboldan daha küresel olgu yoktur. İmparatorluğu ne sınır tanır ne de engel. Dahası popüler olan, halka mâl olmuş tek imparatorluktur; çoşan, kendilerinden geçen halkların kendisince fethedilmeyi istedikleri

tek imparatorluk... Bu halklar bu imparatorluğa ait olmaktan büyük zevk duyar, bu imparatorluğun en sadık kulları olabilmek için mücadele ederler. Yeryüzünde futbolun fethine direnmek isteyip de direnebilmiş küçücük bir alan bile yoktur. Bu tipik Britanya sporu dünya sporu haline” gelmiştir (Boniface, 2007: 9).

‘Yüzyılın Oyunu’ olarak nitelendirilen futbolun nerede ve ne zaman ortaya çıktığı hakkında kesin bir bilgi yoktur ancak insanoğlunun devingen, ruhsal ve fiziksel yapısı içinde özellikle yuvarlak cisimlerle oynamayı ve kendini eğlendirmeye yönelik bir yönelimi olması, bu oyunun insanlık ile eşit bir tarihe sahip olabileceği düşüncesini oluşturmaktadır (Sert, 2000: 51).

1.5.1. Futbolun Ortaya Çıkışı

Futbolun tam olarak nerede ve ne zaman ortaya çıktığıyla ilgili net bir bilgi olmamasına karşın, futbolun “her zaman her yerde oynanabilecek olan yapısı, onun tarihinin insanlığın ilk dönemlerine kadar gidebileceğini” düşündürmektedir. Bilinen ilk ayak topunun Çin’de oynandığını savunan ve futbolu Çinlilerin icadı olarak gören Stemler’e göre futbol ilk olarak, M.Ö. 2697 civarında Çin İmparatoru Huany-Ti zamanında imparatorluk askerlerinin savunma becerisini güçlendirmek amacıyla oynanmıştır.

“Çinliler bu oyunun adına ts’u kü demekte haklıydılar- “topu (kü), ayakla oynamak (ts’u)”. Yaklaşık onar kişiden oluşan iki takım dört köşeli bir oyun sahasında başlangıçta içi tüy dolu masif topu, bambu direklerinden yapılmış ve fileyle örtülmüş olan yaklaşık beş metre yüksekliğindeki kaleye sokmaya” çalışırlardı. Kısa zamanda popülerleşen bu oyun sadece askerlerin oynadığı bir oyun olmaktan çıkmış, rahipler, generaller ve imparatorlarında onun müptelası oldukları bir oyun haline gelmiştir. Tang hanedanlığı (618-906) döneminde oyunun kuralları sabitlenmiş ve bir tür ansiklopedi olan T’u Shu Tsi Ch’eng’de toplanmıştır. Burada sadece oyun kuralları değil, sahada oyun düzenine ilişkin taktik bilgiler de anlatılmakta ve kalecinin görevleri ayrıntılı olarak tarif edilmektedir. Eski Çin futbolunun şaşırtıcı derece modern kılan bir diğer özelliği ise galip olan takım hediye yağmuruna tutulurken, mağlup olan takım azar ışıtmekte hatta dayak yemektedir” (Stemmler, 2000:13).

Futbolun eski Türk topluluklarında da oynandığı “Kaşgarlı Mahmud’un ‘Divan-ı Lûgat-it Türk’ adlı yapıtında yazdıklarından anlaşılmaktadır. Bu yapıtın ilk cildinin 323’üncü

sayfasında, Eski Türk boylarının ‘tepük’ adını verdikleri bir ayak topu ile oynadıklarından bahsedilmektedir. Tepük eski Türk boylarında tepmek, tekmelemek anlamında kullanılan bir sözcüktür” ve Türkler bu oyunu sadece ayaklarıyla oynadığı için bu adı vermişlerdir. Tepük oyununun oynanış şekli Antik Dönem Çin “ts’u kü” ile benzerliklere sahiptir. Ayrıca her iki oyunun oynanış amacı da askerlerin zinde ve çevik tutulmasının hükümdarları tarafından istenmesidir (Arıpınar, 1992).

Amerika kıtasına ayak topu, “Meksika’dan dağılmıştır. İtalyanlar ve İspanyollar modern biçimiyle futbolu Güney Amerika’ya kendilerinin götürdüklerini savunsalar da ayak topunun izleri Amerika’da yaşamış olan Aztekler, Mayalar, İnkalar gibi çok eski medeniyetlere dayanmaktadır. Meksika ve Peru yerlilerinin futbola benzer oyunlar oynadıkları bazı anıtlardan, heykellerden, barınaklardan ve duvar kabartmalarından anlaşılmaktadır. Meksika’da topun duvarlara vurularak bir tür futbol oynandığı ve yenilen takım kaptanının göğsünün yarılarak kalbinin çıkarıldığı ve tanrılara armağan edildiği efsanelerde” anlatılmıştır. Orta Amerika medeniyetlerinde futbolun dinsel anlamlar içermesi onun çok geniş alanlara yayılmasını ve kabul görmesini sağlayan en önemli faktör olarak ifade edilmektedir (Ceylan, 2016).

Avrupaya’ya bakıldığında ise “Antikçağ’da Yunanlılar futbolu jimnastik ve estetik bir vücuda sahip olmak amacıyla oynamışlardır. Yazılı çok fazla belge olmamakla birlikte top oyunundan söz eden en eski metin Homeros’un Odyseia’sı” olarak kabul edilmektedir. Odyseia’da bahsedilen ‘Epikyres’ adı altında oynanan bu oyunda takımlar 15 kişiden oluşur ve içi tüy ve kıllarla doldurulmuş öküz sidik torbaları ile özellikle askerlerin maç yaptıkları anlatılır. Daha sonra bu oyun şiddetlenmiş haliyle Roma’ya geçmiş ve orada da ‘Harpastum’ adı ile oynanmaya başlamıştır (Güneş, 2010). Romalıların oynadığı şekliyle harpastum modern futbolun çıkış noktası olarak kabul edilmektedir. Ayak ve elle oynanabilen bu oyunda amaç, önce topu kapmak sonra da el ayak vuruşları ile topu rakip savunma hattına götürmektir. Harpastumda ileride oynayan “üç oyuncu topu rakip çizgisinin ötesine taşımakla görevli hücum hattını oluştururken, hemen geride bir destek birliği ve en geride kale çizgisini korumakla görevli muhafızlar” yer almaktadır. Bu oyunun elle ve ayakla oynanması ve yapısı itibarıyla sert bir oyun olması futboldan çok Amerikan futbolunun atası olabileceğini düşündürmektedir (Ceylan, 2016).

Orta çağa gelindiğinde İtalya'da günümüz futboluna benzer bir oyun olarak Calcio karşımıza çıkmaktadır. Bu oyun sadece soylular tarafından oynanmıştır. Aynı dönem Kuzey Fransa'da ayak topu 'la soule' adı altında var olmuştur. Futbolun beşiği olarak adlandırılan Britanya'ya ise ayak topunun gelişi, Romalıların Harpastum'u getirişi ile başladığı öne sürülmektedir. Britanya'da futbol oldukça sevilmiş ve 12. yüzyıldan itibaren toplumun her kesimi tarafından oynanmıştır. İlerleyen zamanlarda futbol rekabete dönüşerek köyler ve kasabalar arasında maçlar düzenlenmeye başlamıştır. Bu dönemki futbolun dikkat çeken yapısı çok sert olması ve belirli kuralardan yoksun olarak oynanmasıdır (Stemmler, 2000).

İngiltere'de top oyununun şiddetlenmesi ve sokak dövüşünü andırması sebebiyle Kral II. Edward tarafından 13 Nisan 1314 tarihinde Kral fermanıyla yasaklanmıştır. Kral Edward top oyununun yasaklanmasını, büyük toplanmalarla şehir içinde gürültüler yapıldığı ve birçok kaza ve hasara sebebiyet verdiği gerekçelerine bağlamıştır. Emirlere uymayanların cezaya çarptırılacağı da ek olarak belirtilmiştir (Arıpınar, 1992). Bu fermanın sonradan futbolun belirli kuralları uygulanmaya başlanmış ve modern futbolun temelleri atılmıştır. Çünkü modern futbolun belki de en ayırt edici özelliği şiddetin azaltılmış olmasıdır. Burada dikkat çekici diğer bir husus siyasetin top oyunlarının oynanmasını kısıtlayarak futbol üzerinde tahakküm kurmaya çalışmasıdır. Belki anlatılan şekliyle ferman oldukça masum gözükse de yani insanların canlarını ve mallarını korumaya yönelik bir adım gibi dursa da derinlemesine bakıldığında bu yasağın altında futbolun beraberinde bir kitleyi getirmesi ve bu kitlenin toplandıklarında siyasi veya toplumsal sorunlar hakkında görüşlerini belli bir oranda dile getirecekleri yeni kamusal alanlar yaratması güç otoritelerini rahatsız etmiştir. Dönemin şartları çok iyi bilinmese de bu düşünce günümüz futbol ortamından hareketle ileri sürülebilir.

Ayak topunun oynandığı en eski uygarlıklara baktığımızda karşımıza bazı benzerlikler çıkmıştır. Bu benzerlik ayak topunun oynanış şekli ile birlikte futbol oyununun ortaya çıkış nedenleri arasındaki benzerliktir. Top ile yapılabilecek bir etkinliğin, şeklen birbirine benzemesi şaşırtıcı değildir. Ancak farklı uygarlıklarda ortaya çıkışı arasındaki benzerlikler dikkat çekicidir. Bu benzerlikleri üç ana başlıkta toplamak mümkündür. Bu başlıklar; dini, askeri ve üst sınıf eğlencesi olmasıdır. Bu benzerliklere ilaveten futbol, hemen her

uygarlıkta çıkış noktası ile sınırlı kalmamış ve toplumun her kesimi tarafından sevilen bir spor olmuştur (Ceylan, 2016).

1.5.2. Modern Futbolun Doğuşu

Futbolun belli bir gelişim göstererek kurallar aracılığıyla oynanması uzun bir zaman almıştır. Modern futboldan önce, ayak topu oyunlarında yönetsel anlamda bir birliktelikten söz edilememekte ve topa elle dokunmanın dışında neredeyse kuralsız olarak oynandığı bilinmektedir.

Günümüz modern futbolu 19. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmıştır. Futbolun günümüzde de kabul edilen kuralları ilk kez 1848 yılında Cambridge Üniversitesi'ndeki öğrencilerce geliştirilen Cambridge kurallarının hayata geçirilmesi ve öğrenciler arasında ilk futbol maçının oynanmasıyla başlamıştır (Talimciler, 2005). Futbolun İngiltere'de ortaya çıkmış olması garipsenecek bir durum değildir. Çünkü 12. yüzyıldan itibaren İngiltere'de ayak topu ya da futbol diyebileceğimiz oyun yaygın olarak sevilmiş ve oynanmıştır. Köyler ve kasabalar birbirleriyle müsabakalar düzenlemiş ve rekabet ortamı doğmaya başlamıştır. Bu rekabet yerini ciddi çatışma ve düşmanlıklara bırakınca Kral II. Edward futbolu yasaklayan bir ferman yayınlamıştır. Daha sonra bu yasak 19. yüzyılın başlarında Kral Charles tarafından serbest bırakılmıştır (Ceylan, 2016).

18 yüzyılda futbola yönelik yasaklar futbolu bitirme noktasına getirmiştir. Stemmler bu dönemi şu sözleriyle anlatmaktadır;

“Futbol 18. yüzyılın ikinci yarısından 19. yüzyılın ilk yıllarına değin üniversitelerde, taşrada ve kentlerde o kadar çok kan kaybeder ki, bazı gözlemciler bu durumu yaklaşan bir ölümün habercisi diye yorumlar, fakat haksız çıkarlar, çünkü futbol bu kritik evreyi tamamen farklı ama İngilizlere özgü bir ortamda, özel okullarda atlatır. Dahası da var: futbol toplumdaki kopuk olan bu özel okulları terk etmez, yepyeni bir yaşama gözlerini açmıştır. Daha açık bir dille söyleyecek olursak: bugün bildiğimiz modern futbolun temeli o dönemlerde işte o seçkin okullarda atılmıştır... Futbol hayatta kalmasını özel okullara borçludur: Yalnızca öğrencilerin oyun güdüsüne değil, bu okullarda 18. Yüzyıldan 19. Yüzyılın başlarına kadar esen anarşizm rüzgarına denk düşen şiddetine de. Futbolun 19. yüzyılda yeniden doğuşu bazı okul müdürlerinin çabaları sayesinde olmuştur, zira onlar futbolda reform yapmak

suretiyle kaosun hüküm sürdüğü okulları da ıslah etmeye çabalamışlardı” (Stemmler, 2000:77-79).

19. yüzyılda İngiltere’de futbolun popülerliğini artıran önemli bir olay meydana gelmiştir. Kırsal kesimde çok sevilen futbol Sanayi Devrimi’yle köyden kente göçün yaşanması ve kente göç eden işçilerin günde 12 saat çalışmak zorunda olması nedeniyle işçileri bir süre futboldan uzaklaştırmıştır. Ancak 1860’lardan sonra işçi sınıfının çalışma saatlerinin düzenlenmesi ve işçilerin kent hayatına ayak uydurmaya başlamasıyla işçilere futbol oynayabilmek ve seyretmek için uygun koşullar sağlanmıştır (Yiğit, 2012). Nispeten daha fazla boş vakit bulan işçiler kendi aralarında yeni bir futbol kültürü yaratmışlardır.

Futbolun önündeki engeller kalkmasıyla birlikte futbol yeniden yükselişe geçmiştir fakat 1860’lara gelindiğinde hala futbol, kurallardan bağımsız oynanmaktadır ve bu durum futbolda kaotik bir ortama sebep olmaktadır. Cambridge kuralları ile futbolun kurallarının temeli atılmaya çalışılsa da bu kurallar yaygınlık gösterememiştir. Futbolun kaotik yapısına son vermek amacıyla 8 Aralık 1863 tarihinde Ebenezer Morley bir çağrıda bulunmuştur. Bu çağrıda ‘sabit kurallar oluşturarak oyunu kesin bir düzene oturtmak amacıyla bir federasyon kurulması’ niyeti ilk kez bu kadar açık bir şekilde dillendirilmiştir. Bu çağrıya 11 kulüp yöneticisi karşılık vermiştir. 26 Ekim 1863 akşamı 11 kulüp yöneticisi, Londra’da Great Queen Street’te Lincoln’ün Hanı’ndaki Free Mason’un meyhanesinde toplanmış ve Football Association’u (Futbol Birliği) kurmuştur. Bu alanda İngiliz Futbol Birliği dünyada kurulan ilk milli federasyon olmuştur (Stemmler, 2000). Federasyonun kurulmasından sonra futbol şekil değiştirmiş ve eski yapısının yerine -sadece iki takımın topu rakip kaleye sokmasının- dışında belirli kurallara sahip olmuştur. Federasyonun kurulduğu sırada gerçekleştirilen toplantılar sonucu futbolun kuralları yavaş yavaş şekillenmeye başlamış ve ‘futbol kuralları’ taslağı ortaya çıkmıştır. Futboldaki temel kurallar şunlardır (Dever, 2013: 46);

1- “Zeminin maksimum uzunluğu 200 yarda (183 m), maksimum genişliği 100 yarda (91,5 m) olabilir, uzunluk ve genişlik bayraklarla işaretlenmiş olmalıdır ve kale birbirinden 8 yarda (7, 32 m) mesafede (aralarında bar veya bağ olmayan) iki direklerle” belirlenmelidir.

- 2- "Oyun alanının ortasından, kurayı kazanan takımca yapılacak vuruşla başlayacaktır, diğer takım başlama vuruşu yapıncaya kadar topa 100 yarıdan (9,15 m) fazla yaklaşamaz. Bir gol atıldıktan sonra, golü yiyen taraf başlama vuruşu" yapacaktır.
- 3- "İki takım, her atılan golden sonra kaleleri" değişecektir.
- 4- "Bir gol, ancak top kale direkleri arasından (hangi yükseklikte olursa olsun) taçtan atılmadığı, taşınmadığı takdirde" sayılacaktır.
- 5- "Top taca çıktığında, topa dokunan ilk oyuncu, topun alanı terk ettiği noktadan, alana dik açı ile atışı kullanacaktır. Top oyun alanında yere değmeden topa temas" edilemez.
- 6- "Bir oyuncu topun önüne geçtiği anda oyun dışı kalır ve mümkün olduğunca çabuk topun arkasına geçmelidir. Eğer top kendi takımından bir oyuncu tarafından pas olarak atılmışsa, rakip takımdan biri ya da kendi takımından topun gerisinde herhangi bir takım arkadaşı dokunana kadar topa dokunamaz. Ancak kale çizgisinin arkasından topa vurulduğunda hiçbir oyuncu" oyun dışında kalmaz.
- 7- "Topun kale çizgisini geçmesi durumunda, eğer kaleyi savunan takımdan biri topa önce değerse, bu takımdan biri kale çizgisinden diğer tarafa doğru bir serbest vuruş kullanacaktır. Eğer diğer taraftan bir oyuncu önce dokunursa, bu takımdan biri kale çizgisinin 15 yarı (13,75m) dışından topun dokunulduğu yere doğru bir vuruş" yapar.
- 8- "Bir oyuncu top ile rakip kaleye doğru uygun şekilde topu yakalarsa bir serbest vuruş hakkı kazanır. Eğer oyuncu topu ile bir işaret yaparsa topa vurmaya yerine istediği kadar geriye gidebilir ve diğer oyuncular işaretli yerin önüne" geçemezler.
- 9- "Hiçbir oyuncu topla birlikte" koşamaz.
- 10- "Rakip kaleye doğru top ile koşan bir oyuncunun rakipleri şarj yapma, çekme, çelmeleme ve topu alabilmek için mücadele edebilme hakkına" sahiptirler, fakat hiçbir oyuncu aynı anda hem çekilip hem de çelmelenemez.
- 11- "Kural 10'da belirtilen kısıtlar dışında, hiçbir oyuncu ellerini ve dirseklerini kullanarak rakiplerine müdahale edemez ve ne çelme takmaya ne de çekiştirmeye müsaade" edilmez.
- 12- "Bir oyuncu diğerine, ikisi de aktif oyunda ise şarj yapabilir. Bir oyuncu oyun dışı olsa bile şarj" yapılabilir.
- 13- "Bir oyuncu, ancak doğru bir şekilde topu yakalarsa veya ilk vuruşta top kendisine gelirse başka birine pas verebilir" ya da vurabilir.
- 14- "Hiçbir oyuncu koruyucu tabakalar, demir plakalarla botlarını takviye" edemez.

Bu kuralların kabulünden sonra futbol hızlıca profesyonelleşmeye ve dünyaya yayılmaya başlamıştır. Futbol Federasyonunun kuruluşundan 8 yıl sonra kulüp sayısı 50'ye ulaşmış, 30 Kasım 1872 yılında İngiltere ve İskoçya arasında tarihin ilk milli maçı yapılmıştır. Bu gelişmeler sonucunda artık profesyonel bir lig ihtiyacı doğmuştur (Ceylan, 2016). İngiltere'de örgütlenen ve kurumsallaşan lig bütün dünyaya yayılmaya başlamıştır. İngiliz tacirleri ve gemicileri geliştirdikleri bu oyunu gittikleri yerlerde spora meyilli halk kesimlerine öğretmeye ve yaymaya başlamışlardır. Sırasıyla, 1874'te Almanya, 1875'te Hollanda, 1876'da Danimarka, 1882'de İsviçre, 1890'da Çekoslovakya, 1894'de Avusturya, 1895'de Macaristan futbolu kurallarıyla benimseyip oynamaya başlamışlardır (Somalı, 1989;10). Bu tarihten günümüze kadar ise futbolun Amerika'dan Avustralya'ya hızlı bir şekilde yayıldığını ve milyonlarca insanı büyümesine kaptırarak çok geniş kitlelerin ilgisini çeken bir spor dalı olduğu görülmektedir (Dever, 2013).

1.5.3. Futbolun Dünyaya Yayılması, Profesyonelleşmesi ve FIFA'nın Kuruluşu

Modern futbolun yaratıcısı olan İngiltere 19. yüzyılda dünyanın en modern ve gelişmiş ülkelerinden biri haline gelmiştir. İngiltere'nin ekonomik gücü ve ekonomi politikaları futbolun dünyaya yayılmasına aracılık etmiştir. 19. yüzyıldaki İngiltere'nin yayılmacı politikası dünyanın birçok yerine İngiliz sermayesinin akmasına ve bu bölgelere yatırım yapmasına sebep olmuştur. Bu nedenle bu bölgelere mühendisler, teknisyenler, iş adamları gibi çeşitli meslek gruplarından İngilizler göç etmiştir. Farklı mesleklere sahip olan İngilizler futbolu gittikleri yerlerde öğretmek futbolun dünyaya yayılmasına katkı sağlamışlardır (Yiğit, 2012). Futbolun İngiltere'den dünyaya yayılışını Alfred Wahl şu sözleriyle açıklar;

“Gemiciler, 1874'te Botafogo'da, Brezilya plajlarında ya da on yıl sonra Marsilya ve Portekiz'de meraklı gözler altında futbol oynamaktadırlar. Oyun, denizcilik şirketi işçileri, 1872'de Havre'daki South Western Rail way işçileri ya da 1890'a doğru Porto ya da Bilbao limanlarındaki tercimevi işçileri gibi yerleşik grupların ortasında daha kalıcı bir hale gelir. Futbol Lizbon'da telgraf döşeyen işçiler ya da 1885'e doğru Rio Tinto madenlerinde çalışan teknisyenler yoluyla tüm coğrafyaya yayılır. Önceki gruplarda olduğu gibi, kıtadaki kolejlerin İngiliz öğrencileri, yerlileri oyunlarına dahil etmek zorunda kalırlar. 1860'larda İsviçre'deki İngiliz yatılı

okullarında, 1870 sonrasında Buenos Aires'te veya 1892'de Mulhouse'da olduğu gibi" (Wahl, 2005;30).

Futbolun hızla yayılması sonucu Birinci Dünya Savaşı başlamadan Avrupa'da yaklaşık 25 ülke kendi futbol federasyonunu kurmuştur. Futbolun doğduğu Ada ülkeleri dışında ilk federasyon 1889 yılında Danimarka'da kurulurken, 1908 yılına kadar neredeyse tüm Orta ve Kuzey Avrupa ülkesi kendi federasyonunu kurmuştur. Bu bölgelerde futbolcu ve kulüp sayısı hızlı şekilde artmaya devam etmiştir. Örneğin Belçika'da 1898 yılında kulüp sayısı 21 iken, 1906'da 61, 1910'da 120 ve 1960'da 160'a çıkmıştır (Wahl, 2005:45).

İlk uluslararası futbol karşılaşması 1872 yılında İngiltere ve İskoçya arasında oynanmıştır. Takip eden yıllarda futbolun Ada'ya yayılmasıyla beraber 1876 yılında Galler, 1882 yılında ise İrlanda ilk ulusal karşılaşmalarına çıkmışlardır. Yine 1882 yılında İngiltere, İrlanda, İskoçya ve Galler futbol federasyonlarından oluşan International Association Football Board (IAFB) adında bir futbol birliği kurulmuştur. Bu futbol birliğinin amacı futbolun gelişimine paralel olarak yeni kurallar koymaktır. IAFB, kuralların uygulamaya geçirilmesi ve birliğe katılan uluslar arasında futbol karşılaşmalarının oynanması için bir turnuva düzenlemiştir. Home Championship adıyla bilinen bu turnuva tarihin uluslararası ilk turnuvası olmuştur. İngiltere, İrlanda, İskoçya ve Galler arasında oynanan bu turnuva zamanla büyük bir kitlenin de ilgisini çekmiştir (Yiğit, 2012).

Futbolun hızla dünyaya yayılması, İngiltere dışında da uluslararası karşılaşmaların sayısını artırmıştır. Bu karşılaşmaların organizasyonunu kolaylaştırmak ve maç takvimini düzenli hale getirmek için yeni bir uluslararası örgütün kurulması fikri ortaya çıkmıştır. 21 Mayıs 1904'te Paris'te, günümüz dünya futbolunu yöneten birim olan Federation Internationale de Football Association (FIFA) kurulmuştur. İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda uluslararası federasyon fikrine mesafeli durdukları için FIFA'nın kurucuları arasında yer almamışlardır. Federasyonu diğer "Avrupa ülkelerinden; Fransa, Belçika, İsviçre, Danimarka, İspanya, Hollanda ve İsveç" kurmuştur. FIFA'nın kurulduğundaki kurallarından bazıları şu şekildedir (FIFA.com):

- Kulüpler ve oyuncular sadece bir ulusal federasyon için oynayabilir.
- Karşılaşmalar resmi oyun kurallarına göre oynanacaktır.
- Her ulusal federasyon yıllık 50 Fransız Frank'ı ödemek zorundadır.

1904'te Almanya ve 1905'te İngiltere FIFA'ya katılmıştır. 1909 yılına kadar FIFA'nın üyeleri sadece Avrupa Ülkelerinden oluşmaktayken, 1909'da Güney Afrika kıta dışından ilk katılımı gerçekleştirmiştir. Güney Amerika Kıtası'ndan Arjantin ve Şili 1912'de, Kuzey Amerika'dan ABD ve Kanada 1913'te FIFA'ya katılmıştır. 1914'e gelindiğinde üye sayısı 24'e ulaşmıştır (Boniface, 2007: 44).

1928 yılına gelindiğinde FIFA Dünya Kupası organizasyonu düzenlemeye karar vermiştir. Yine alınan bir kararla bu Kupa'nın 4 yılda bir tekrar etmesi hedeflenmiştir. Organizasyonda yer alacak oyuncular için amatörlük ve profesyonellik şartı aranmaması turnuvanın daha geniş kitlelere yayılmasını sağlamıştır. 1930'da Uruguay'da oynanan ilk Dünya Kupası'na 16 takım katılmıştır. Uzun yolculuk sebebiyle Avrupa Kıtası'ndan turnuvaya sadece 4 takım katılabılmıştır. İlk Dünya Kupası finalini 80 bin kişi izlemiştir. 1934 yılında İtalya'da düzenlenen İkinci Dünya Kupası'na yine 16 takım katılmıştır. Avrupa ve Amerika Kıtası'nın dışından sadece Mısır katılmıştır. Maç başına 21. 352 ortalama seyirci bulunmaktayken final maçı 55 bin kişi tarafından izlenmiştir. 1938'de Fransa'da düzenlenen Dünya Kupası'na ise 15 ülke katılmıştır. Amerika ve Avrupa kıtası dışından yine 1 katılım vardır. O da Hollanda Antilleri'dir. Bu turnuvanın ortalama seyirci sayısı 20.872'dir. Final maçını ise 45 bin kişi izlemiştir. Bu turnuvadan sonra İkinci Dünya Savaşı sebebiyle 1950 yılına kadar Dünya Kupası oynanmamıştır (FIFA.com).

1.5.4. Futbolun Endüstrileşmesi

Futbol özelinde “spor endüstrisi, tüketicilerine spor, fitness, rekreasyon, serbest zaman etkinlikleri ve bunlarla ilgili ürün, hizmet, insan, yer ve düşünceler” sunan pazarın ismidir. Başka bir ifade ile futbol endüstrisi, futbol oyununun üretim faktörleri kullanılarak teknoloji ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla dünya genelinde endüstriyel ürün yaratma ve pazarlama ekonomisidir (Tetik, 2014:62).

1980’li yıllarda dünyada yaşanan ekonomik ve sosyal değişimler, mevcut ideolojik yapı ile futbol arasında bir etkileşim yaratmıştır. 1980’li yıllarda tüm dünyada hızla yükselişe geçen liberalizm futbolu da etkilemiş ve futbolun para ile yaklaşım metalaşma sürecini doğurmuştur. Kültürel olanın ekonomik olandan farklı değerlendirilmediği bu dönemde, futbol kültür endüstrisi için vazgeçilmez bir metaya dönüşmüştür. Tüketim “ideolojisinin ve yaşam tarzının kitlelere benimsetilmesinde, kitleleri etkileme gücüne sahip olan futboldan” yararlanılmaya çalışılmıştır. Bu yeni dönemde “devletin piyasaya müdahalesini ön gören ulusal kalkınmaların yerini, serbest piyasa ekonomisi ve uluslararası rekabet” almıştır (Talimciler, 2008:91).

Küreselleşen ekonominin getirdiği serbest piyasa ekonomisi sayesinde küreselleşmenin yaydığı “kapitalist düzenin pastadan büyük pay almasına imkân tanıyan elverişli ortamlardan biri de kitleleri harekete geçirebilme” gücüne sahip olan ve kitlelerin afyonu olarak adlandırılan futbol olmuştur. Futbol, kısa süre içerisinde tüketim politikalarına hizmet eden en güçlü silahlardan biri olma konumuna yükselmiştir. Futbolun popülaritesi, “beraberinde oyunun gösteri niteliğinin endüstriyel bir niteliğe dönüşmesini getirmiş ve futbol ticari bir iş kolu haline” gelmiştir. Özellikle gelişen teknoloji ve medya sayesinde futbol boyut değiştirerek farklılaşmıştır. Kendi ekonomisine sahip olmaya başlayan futbol, küreselleşmenin de etkisiyle endüstriyel futbolu doğurmuştur. Bu gelişmelerle birlikte futbol sadece endüstriyelleşmekle kalmamış aynı zamanda profesyonelleşmiştir. İş’in profesyonellere yani iş adamları veya CEO’lara bırakılması, futbol kulüplerinin markalaşması, futbolun borsada değer görüyor olması futbolda endüstrileşmenin en önemli göstergelerini oluşturmaktadır (Tetik, 2014).

Melih Argan ve Hakan Katırcı sporda endüstrileşmeyi ve bu endüstriyi sürekli olarak besleyen etmenleri şu dokuz nedene bağlamaktadır (2008: 9-20);

- “Kitle iletişim araçlarındaki artış”
- “Bireylerin serbest zamanlarındaki artış”
- “Yeni farklı spor, fitness ve rekreasyon etkinliklerinin sayısal artışı ve gelişimi”
- “Çeşitli pazar bölümlerinde spor ürünlerinin artması ve bu ürünlerle ilgili teknolojik gelişmeler”

- “Spor endüstrisi içerisindeki pazarlama eğilimlerinin artışı”
- “Spor eğitiminin artışı”
- “Spor endüstrisindeki kar artışı”
- “Spor yönetimi konusundaki gelişmeler”
- “Sporun globalleşmesi ve global bir pazar haline gelmesi”

Kutlu Merih ise futbolda endüstrileşmenin ana hatlarını şu şekilde sınıflandırmıştır (Aktaran Şen, 2008: 30-31);

- “Spora dayanan bir ekonomik kompleksin oluşması: spor giderek kitle tüketimi aşamasına ulaşmaktadır. Birçok tüketici pazarında sportif ürünler giderek daha fazla yer” almaktadır.
- “Spor dinlenme ve eğlence sektörünün önemli bir dalı haline gelmiştir: spor sektörü kapsam alanı ve yarattığı istihdam açısından dünyada en yaygın sektör haline gelmektedir. Turizmden sonra spor, dinlenme ve eğlence için en çok potansiyel taşıyan sektördür. Bu sektörün giderek artan gelişme hızı gelecekte de önemini sürdüreceğini” göstermektedir.
- “Spor olaylarının ve spor süper starlarının artan önemi: eğlence sektörlerinin temel sermayesi süper starlardır. Spor- ekonomi kompleksinin de temel sermayesini de süper starlar oluşturmaktadır. Süper starlar büyük seyirci kitlelerini sahalara veya televizyonlara çekebilmektedir. Bu da reklam ve tüketim sektörü için büyük ekonomik potansiyeller” yaratabilmektedir.
- “Eğlence sektöründe düşey entegrasyon eğilimleri: televizyon networkleri artık süper starları sunmak değil, onlara sahip olmakla ilgilenmektedir. Bu nedenle spor kulüplerine, stadyumlara ve spor tesislerine sahip olma girişimleri gözlenmektedir. İtalya’da Berlusconi İngiltere’de Murdoch bu doğrultuda girişimleri ile bilinmektedir. Ayrıca Berlusconi’nin başbakanlığı spor medya kompleksinin ne kadar güçlü olabileceğinin göstergesidir.”

Futbolun endüstrileşme sürecinde etkili olan ve liberal bir devrim olarak adlandırılan Bosman kararları, endüstrileşme sürecinin önemli faktörleri arasındadır. Avrupa Birliği Yüksek Mahkemesi’nin 1995’te aldığı Bosman Kararlarıyla futbolculara AB sınırları içinde

serbest dolaşım ilkesi getirilmiştir. Bir takımda yer alacak olan AB vatandaşı sayısına kısıtlama kalkmış, bu kısıtlama sadece AB vatandaşı olmayan oyuncular için geçerli olmuştur. Bosman Kararları sayesinde Avrupalı oyuncu transferi hız kazanmıştır. Birçok futbolcunun Avrupa'nın farklı takımlarına transfer olmasının önü açılmış ve bu durum futbolcu transfer ücretlerinin yükselmesine sebep olmuştur (Akşar, 2005: 11).

Futbolun endüstrileşerek bir "iş" e dönüşmesini hızlandıran diğer bir sebep ise Şampiyonlar Ligi organizasyonu olmuştur. Daha önceden Şampiyonlar Ligi Kupası adıyla düzenlenen ve kendi ülkelerinde şampiyon olan takımların katılabildiği bu organizasyon 1992-1993 sezonundan itibaren büyük bir değişim geçirerek gerek mali açıdan gerekse sporun gösteri yanını işle birleştirmesi bakımından futbolun endüstriyel boyutunu ön plana çıkarmıştır. Şampiyonlar Ligi'nin kuruluş felsefesini Arık (2008), rekabeti daha geniş bir zaman dilimine yayarak televizyon ve reklam gelirlerini artırmak olarak özetlemektedir. Bu turnuvaya olan ilgi ve reytingi yüksek tutmak amacıyla Avrupa'nın belli başlı liglerinde bulunan popüler takımlar şampiyon olmamalarına rağmen turnuvaya davet edilmiştir. Futbolun bir show işi olduğunu bilen ve maç yayın saatlerinden reyting sağlamayacağı düşünülen takımları elimine etmeye kadar Union of European Football Associations (UEFA) her türlü kriteri önceden hesap etmektedir. Futbolda ekol olmuş ve gerçek anlamda futbolun endüstriye dönüştüğü ülkeler Şampiyonlar Ligi organizasyonuna daha fazla takım göndermektedir. Turnuvaya takım gönderme (puanlama sıralaması) her ne kadar pozitif olarak performansı baz alsada UEFA'nın seri başı uygulaması sayesinde popülaritesi yüksek kulüplerin bu organizasyonun içinde yer almasını mümkün kılmaktadır (Talmiciler, 2010).

Kitle iletişim araçları da futbol endüstrisini besleyen etkenlerden biri olarak görülebilmektedir. Futbol ile kitle iletişim araçları arasındaki ilişki, kitle iletişim araçlarının futbolun taşıyıcılığını yapması ve geniş kitlelere ulaştırabilmesinden kaynaklanmaktadır. Özellikle televizyonlar, haber ve görüntü organı olmaktan ziyade futbol kulüplerinin de kazançlarına büyük katkılar sağlayan mecralar olmuşlardır. Televizyonun dünyanın her yerindeki futbol karşılaşmalarından haber vermesi de futbolu bölgesellikten çıkarmış ve bazı futbolcuların şöhret ve popüler olmasını sağlamıştır. Televizyonların aynı zamanda futbolcuların ve kulüplerin reklamını yapması, taraftarların maddi ve manevi desteklerini

artırmalarına neden olmakta bu durum da kulüplerin gelirlerini olumlu yönde etkilemektedir (Tetik, 2014).

Televizyon ve futbol endüstrisi arasında dikkat çeken diğer bir husus ise müsabaka oynanırken de izleyenlerin sürekli olarak reklam bombardımanına tutulmasıdır. Maçlar daha başlamadan televizyonda önce organizasyon sponsorlarını gösteren reklamlar verilmektedir. Yine aynı markaların logoları saha kenarlarında yer almakta ve maç bittikten sonra futbolcular ve teknik adamlar bu logoların önünde demeç vermektedirler. “Artık izlediğimiz bir oyun olmanın ötesinde bir gösteri olmaktadır. Bu durum futbolun bir gerçeklik olarak televizyonlarda kurulmasının ardından oluşan yeni futbol anlayışı futbol seyircisinin de değişmesine yol açmıştır. Futbol bu dönemde bir orta sınıf sporu haline gelmiştir. Futbol ve tv arasındaki ilişkide başrolde olan futbol, televizyonun sunduğu yüksek yayın ücretleri nedeniyle sahalardan çok televizyonlara hitap etmeye yönelik yeni bir yapılanmaya” gitmekte ve geleceğini de bu şekilde şekillendirmeye devam etmektedir (Talismenler, 2008).

Futbolun endüstrileşmesinde ideolojik faktörlerinde etkisi olduğu söylenebilir. Futbol kapitalizm içerisinde endüstriyelleşerek sadece bir oyun olmaktan çıkmıştır. Kitleleri etkileyebilme gücü futbolu egemen ideolojiyi yeniden üreten ve tüketim kültürünü yayan bir ideolojik aygıtla dönüştürmüştür. Futbol iktidar mücadelesi içerisinde mevcut ideolojinin egemenliğini yeniden üretebileceği gibi muhalif bağlamda toplumsal özgürleşme sürecini de meydana getiren bir öğe haline getirilebilir. Futbolun haz üreten yapısının tüketim ile bağdaştırılarak tüketim ekonomisinin bir parçası kılınması toplumun serbest zamanını bir tüketim alanına dönüştürebilmektedir. Başka bir deyişle futbol kitlelerin afyonu olarak iyi örgütlenmiş ve düzenlenmiş bir ticari faaliyet alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Futbolun ideolojik görevi kitlelerin dikkatini kendi büyümesine çekerek, toplumun her alanındaki sömürüyü unutturmaktır. Ayrıca egemen ideolojinin ve değer yargılarının taşıyıcılığını yaparak egemen yapının devamlılığını kabul ettirmeyi üstlenen bir ideolojik aygıt konumuna gelmektedir (Çoban, 2008).

1.6. Tüketimin Nesnesi Olarak Futbol

Futbolun tüketim nesnesi haline gelmesi özellikle küreselleşmeyle birlikte başlamış ve tüketim kültürü içerisindeki tüketim toplumuyla birlikte gelişmiştir. Bu nedenle futbolun tüketimin bir nesnesi haline gelmesi, teknolojik ve bilimsel gelişmelerle paralel olarak 1970'li yıllardan itibaren kendini hissettirmiş ve tüketimin bir unsuru olarak sıkça anılır olmuştur (Dever, 2013).

Tüketim bir ideoloji olmakla birlikte, özellikle medya aracılığıyla dolaşıma sokulan bir dil, bir iletişim haline gelmiştir. Tüketimin yaygınlaştırılması ve yeni birtakım alışkanlıkların oluşturulmasında bazı kanaat önderlerinin rolü bulunmaktadır. Sporun ticari bir faaliyet alanı haline gelmesinde teknolojik gelişmelerin yarattığı, daha hızlı ve daha ucuz olan iletişim teknolojilerinin devreye girmesinin büyük katkısı olmuştur. Teknolojinin sunduğu rahatlıklar sayesinde özellikle dijital yayıncılıkla birlikte medyanın etkinliği ve gücü artmıştır. Tüm dünyayı küresel bir köy haline getiren küreselleşme olgusu, toplumsal yaşam içerisindeki tüm alanlardan yararlanmış ve spor da bu durumdan etkilenmiş alanların en önemlilerinden biri haline gelmiştir. Bu etkilenmede medya ve özellikle reklamcılık sektörünün payı büyük olmuştur. Spor ve boş zaman ilişkisi, "televizyonun sağladığı imaj bilincinden yararlanarak sporun kitlelere pazarlanmasına ve esnek bir üretim tarzında yeniden üretilmesine yol açmıştır. Yirminci yüzyılın sonundaki bu süreç post fordist üretim anlayışının spor organizasyonları üzerinde de başarıya ulaştığını göstermektedir. Bunun en iyi örneklerinden birini, kitlesel izlenme potansiyeli yüksek olan futbol mücadelelerinin abonelik" esasına göre 'izlediğin kadar öde' (pay-per-view) anlayışına sahip uydu yayınları içerisinde televizyonların yörüngesi altına girmesi oluşturmaktadır (Talimciler, 2005).

Endüstriyel futbol, ticari kaygılarla yönlendirilen, paranın ön plana çıktığı, bazı zamanlarda iyi oynayanın kazanmadığı, bir ticarethane, bir tüketim aracı haline dönüşmüştür. Futbolun ticaret aracı haline gelmesi taraftarlara yönelik yapılan hizmetler sonucunda ortaya çıkmıştır. Futbol, günümüzde reklama, ürünlere, pazara, sponsorlara yer veren bir ticari unsur olarak göze çıkmaktadır (Dever, 2013).

Futbolun endüstrileşmesiyle birlikte futbol ve tüketim kültürü arasında sıkı bir bağ oluşmasını Erdoğan (2008:45) şu sözleriyle açıklar;

“Tüketici kültürü, insanların bilinç ve davranışlarının yaşam boyu biçimlendirilmesiyle gelen, kitlelerin aktif katılımıyla sürdürülen, ahmakça alışverişe ve birkaç kullanımdan sonra atmaya dayanan yaşam ve ilişki biçimidir. Futbol ve futbolcu tüketim kültürünün teşvikinde yoğun bir şekilde kullanılır. Bu kullanımla satılan, futbolun kendisi dahil, gençlik, güzellik, çekicilik, enerji, sağlık, sağlamlık, hareket, heyecan, macera, özgürlük, lüks, zevk alma, eğlence, kısaca "işte bu iyi ve arzulanan hayat" bilincidir. Bu bilinçten geçerek satılan mallar ise, örneğin, temizlik tozları, sabun, araba, dışarıda tatil, moda ve giyim, yeme, içme, kozmetik ve benzerleri ürünlerdir. Tüketim kültüründe toplumsal ilgi toplumu kullanmadan geçerek materyal ve bilişsel çıkar sağlama üzerine kurulmuştur. Toplumun çıkarına olan toplumsal ilgi, sadece belli siyasal, ideolojik çıkarlara uygun olduğu zaman ortaya atılır, diğer zamanlar yok sayılır.”

Futbol günümüzde spor olmasının yanında başka anlamlar da taşımaya başlamıştır. 1980’li yılların ikinci yarısına kadar futbol, gösteri özelliğiyle ön plana çıkmaktayken, özellikle 1990’lı yıllardan itibaren futbol show-business olma yolunda hızla ilerlemektedir. Gösteri işi haline dönüşen futbol, ekonomik bir boyut kazanmasından itibaren, bir iş kolu olarak görülmekte ve bu yönde gelişmektedir (Akşar, 2005).

Günümüz futbolunun oldukça kompleks bir hale gelmesi ona destek veren taraftarların da etkilenmesine sebep olmuştur. Futbol taraftarlığı değişim göstererek, eskiden daha içten gelen taraftarın kendini adadığı gönül bağı, şimdilerde daha somut birtakım faaliyetlerle açıklanır olmuştur. Futbol ve taraftarlığın değişim süreci içerisine girmesinin ana sebebi, kuşkusuz futbolun küresel dünyanın en küresel sporu olması faktörüdür. Futbol küreselleşmenin ekonomik, teknolojik ve kültürel boyutlarıyla dönüşüme uğrayınca bu durumdan doğal olarak taraftarlarında etkilenmesi normal gözükmemektedir. Taraftarlar yeni yapı içerisinde tüketimin merkezi konumuna gelmişlerdir. Tüketim toplumu içerisinde ‘tükettiğin kadar varsın’ ifadesi dahilinde ‘takım için para harcadığın sürece taraftarsın’ şekline dönüşmüş bir taraftarlık ibaresi ile karşı karşıya kalmışlardır. Taraftarlık tamamen parasal güç ve eylem haline gelmiştir. Futbol günümüzün en büyük pazarlarından biri haline gelmiş ve taraftarlar da bu pazarın müşterisi konumuna gelmiştir (Dever, 2013).

Yeni taraftar tüketicisi, yıllık gelirinin bir kısmını bağlılık körlüğü derecesinde kulübüne harcamaktadır. 70'li ve 80'li yılların ortalama taraftar profili yerini gelir düzeyi daha yüksek, konforlu localarında ve yıllık ciddi tutarda harcamayla kombine kart alan orta ve üst gelir grubu seyircisi almıştır. Bu bağlamda "seyirci müşteriye dönüşmüş ve kulübün her tür arz ettiği mal ve hizmete yönelik talepte de değişiklik yaşanılarak klasik taraftar profili yerini taraftar tüketicisi almıştır. Bu yeni tüketicisi taraftar, kulübünün logolu ürünlerini satın alan, maçlara giderek önemli tutarda kulübüne maç günü geliri bırakan ve evlerine aldığı decoderlerle takımına naklen yayın geliri yaratan bir para kaynağı" olarak görülmektedir (Akşar, 2008).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE FUTBOL VE PASSOLİG UYGULAMASI

2.1. Futbolun Osmanlı Türkiye'sine Gelişi

Modern futbolun Türk toplumuna geliş tarihi 19. yüzyılın sonlarına denk gelmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun "belirli limanlarındaki kentlere yerleşmek üzere gelen İngilizler Türk topraklarındaki ilk futbol karşılaşmalarını 1875 yılında Selanik'te yapmışlardır. Bunu takip eden süreçte futbol, İzmir ve İstanbul illerine de taşınmış ve Selanik, İzmir ve İstanbul Osmanlı topraklarında futbolun oynandığı ilk üç kent olma unvanını" kazanmıştır (Akşar & Merih, 2006).

1870'li yıllarda İngiliz aileleri tarafından Bornova çayırlarında oynanan futbol, ilk Osmanlı taraftarlarını da yakalamıştır. 1894 yılına gelindiğinde ise "ilk futbol kulübü" olan Football Club Smyrna (İzmir Futbol Kulübü) kurulmuş ve "ilk futbol maçı" oynanmıştır. Bu kulüp Türkiye'de resmi futbol nizamnamesi ve tüzüğü ile oluşmuş ilk futbol takımı olma özelliğine sahiptir (Demir ve Talimciler, 2015). Ancak II. Abdülhamit döneminde her türlü toplanmanın "yasak olması, Müslüman gençlerin futbol oynamasına pek sıcak bakılmamasına" sebep olduğu için maçlar genellikle İngilizler ve Azınlıklar arasında gerçekleşmiştir (Arıpınar, 1992). Arıpınar Türk topraklarında yavaş yavaş oluşmaya başlayan futbol atmosferini (1992:11) şöyle açıklar;

"Bugüne kadar elde edilen bilgilerden, ülkemiz topraklarında ilk futbol maçlarının Selanik'te oynandığı anlaşılmaktadır. 1877 yılında ise, İzmir'in Bornova çayırları futbolla tanışmıştır. Ve oralarda hafta tatilleri ya da yaz akşamlarının en büyük eğlencesi, Rumlarla takviyeli İngiliz takımları arasında oynanan bu maçlar olmuştur. Bu maçların ilk seyircilerinin de bu ailelere mensup kız ve kadınlar oldukları bilinir. Daha sonra semt gençleri de bu cazip oyuna ilgi gösterip maç yapılan alanların etrafını çevirmeye başlamışlardır. Ancak ne var ki; Selanik ve İzmir'in Müslüman Türk gençleri, bu cazip oyuna karşı büyük bir ilgi ve heves duymalarına rağmen gerek aile baskıları gerekse toplumda hâkim bulunan taassubun etkisiyle futbol oynamaktan uzak kalmışlardır."

Müslüman Türk gençleri için kulüp kurmak bir yana bu kulüplerde oynamak bile yasaklanmıştır. Ancak “bu durum Osmanlı topraklarında futbolun sevilmesine engel olamamış ve dönemin siyasal karışıklığı içerisinde Türklerin kendi ülkelerinde düştükleri sürgün içinde zamanla İngilizleri kendi oyunlarında yenme tutkusuna dönüşmüştür. Futbol oynayan ilk Türk 1898 yılında İzmir’de İngilizlerle birlikte maça çıkan Selim Sırrı Tarcan olmasına rağmen, ilk Türk futbolcu unvanına Fuat Hüsnü Kayacan” sahip olmuştur (Bozköylü, 2007).

Futbol İzmir’de “1910’lu yıllara kadar çoğunlukla İngilizler ve Azınlıklar tarafından oynanan bir spor olarak kalmış, 1912 yılında Karşıyaka Kulübü” kurulana kadar futbolun geliştiği yeni adres İstanbul olmuştur. İstanbul’un futbolla buluşması ise İzmir’de yaşayan James La Fontaine’in ve diğer İngiliz tüccarlarının İstanbul’a taşınmasıyla gerçekleşmiştir. Bu dönemde İstanbul’da 1899’da İngilizler tarafından kurulan Rugby-Association takımı İstanbul’un spor gündemini oluşturmaktadır. Bu takımın oynadığı oyun futbol ve rugby karışımıdır ve takım antrenmanlarını Moda ve Kadıköy çayırları üzerinde İngiliz denizcilerle yapmaktadır. Futbola meraklı olan James La Fontaine ise onlarla arkadaşlık kurması sonucu futbola benimsemiş ve futbolun İzmir’den İstanbul’a taşınması gerçekleşmiştir. Futbol İstanbul’da da özellikle Kadıköy ve Moda semtlerinde çok tutmuştur. Kadıköy, 1897 yılında Futbol-Association adıyla kurulan futbol takımının da ev sahibi olmuştur. Takımın oyuncularını İngiliz, Rum ve Ermeni gençlerle İstanbul’a sefere gelen İngiliz denizciler oluşturmuştur. Her akşamüstü Kadıköy çayırlarında yapılan maçlar zamanla büyük ilgi toplamaya başlamıştır. Oluşan yoğun ilgi sonrasında şehirlerarası karşılaşmalar başlamış ve iki yıl içerisinde Football Association İzmir Karmasıyla karşı karşıya gelmiştir. Daha sonra ise birer yıl arayla Moda Football Club ve Rum Elpis futbol kulüpleri kurulmuştur (Akşar & Merih, 2006).

Futbolun Türk topraklarına gelişinden itibaren Türk gençleri futbol oynamaya çok hevesli olmuşlardır. Ancak o dönemki mevcut monarşiye göre rejimin korunması amacıyla dernek kurmanın Türk gençlerine yasak olması, Türk gençlerini kendi topraklarında kendilerine yasak olan bu oyunun İngilizler tarafından özgürce oynanabilmesi, gençler arasında gizli bir öfkenin doğmasına sebep olmuştur. Duyulan öfkenin zamanla hırsla dönüşmesi Türk gençlerini futbol oynayabilmek adına her türlü tehlikeyi göze

alabilecekleri bir noktaya getirmiştir. 1899'da Fuat Hüsni, Reşat Danyal ve Mehmet Ali bu konudaki kesin yasağı hiçe sayarak ilk Türk futbol takımını kurmuşlardır. Dönemin "hafiyelerinin dikkatini çekmemek için takımın ismi Black Stocking (Siyah Çoraplılar) olarak belirlenmiştir. Takım ilk maçını Papazın Çayırında Rumlar'a karşı" oynamıştır. İlk maçın ardından "Osmanlı askerlerinin durumu fark etmesi sonucu kulüp kapatılmış ve Fuat Hüsni Bey Kasımpaşa'daki Askeri Mahkeme'de yargılanmıştır. Birkaç yıl sonra bu gençlerin bir kısmı yeniden bir araya gelmiş ve 1901'de Kadıköy Futbol Kulübü adıyla yeni bir futbol kulübü kurmuşlardır. Ancak bu kulüp de rejim baskısı ve haram sayılan" futbolun oynanmasına yönelik dini baskının oluşmasıyla kapatılmıştır (Aktütin, 2005).

Türk futbolunun önündeki tüm bu engeller Türkiye'de futbolun "gelişimini geciktirmiş ve bu sporun yabancı egemenliği altında gelişmesine sebep" olmuştur. Türk gençlerinin sürekli haksızlığa uğraması ve yabancıların çok kolay elde edebildikleri fırsatlar için onların büyük mücadeleler vermesi Türkiye'de futbolun yabancı egemenliği ve baskı rejimine tepki olarak benimsenmesine yol açmıştır. Tüm bu olumsuzluklara rağmen futbol tutkusu Türk gençleri arasında hızlıca yayılmış ve buna paralel olarak da futbol adına bu tehlikeyi göze alanların sayısı artmıştır (Bozköylü, 2007).

2.2. İlk Türk Futbol Takımlarının Kuruluşu

Futbol gençlerin örgütlenmesine yönelik bir faaliyet alanı olarak görülmüş ve bu alanda kulüpleşme yasaklanmış olsa da jimnastik ve beden eğitimi desteklenmiştir. Bu destek sayesinde "1903 yılında ilk Türk Kulübü olan Beşiktaş Jimnastik Kulübü" kurulmuştur. Saraya yakın olan gençler tarafından kurulan Beşiktaş ilk etapta halter, güreş, barfiks, paralel bar, aletli jimnastik, boks ve eskrim dallarında faaliyet göstermiştir. Kulübün futbola başlaması ise 1910 yılında gerçekleşmiştir. Bu dönemde futbol, Beşiktaş kulübü sayesinde çevre semtlerde daha yakından tanınmaya başlamış ve kısa zaman sonra Valideçeşme ve Basiret adında iki yeni kulüp daha kurulmuştur. Kurulduğu zaman kırmızı beyaz renkleri seçen Beşiktaş, Balkan savaşlarında alınan yenilgi ve Balkanların kaybedilmesi üzerine renklerini siyah beyaz olarak değiştirmiştir (Akşar & Merih, 2006).

Somalı (1978) ise, Beşiktaş'ın ilk renklerinin (kırmızı-beyaz) yönetimle birtakım sorunlar yaratabileceği için değiştirilerek siyah beyaza dönüştürüldüğünü söyler. Genel olarak o döneme bakıldığında kurulan bütün takımların milliyetçi duygular içerisinde kırmızı beyaz renkleri tercih ettikleri görülmektedir. Ancak takımlar, hafiyelere yakalanma korkusu ile renklerini değiştirmek zorunda kalmışlardır. Somalı, ayrıca siyah ve beyaz renklerinin seçilmesiyle ilgili olarak; "Siyah- beyaz kâinatı paylaşan gece ile gündüzün sembolleri olduğu kadar yenilmenin de yenmek kadar doğal bir olay olduğu sporda ifade ettiği mana çok açık ve derindir. İşte bu hakikatin tam karşılığı siyah ve beyazdır" yorumunu yapmaktadır.

Öte yandan Kadıköy Futbol Kulübü kurucularından "James La Fontaine'in girişimleri ile 17 Mayıs 1903'te İstanbul Futbol Birliği" kurulmuştur. İstanbul Futbol Birliği Türkiye'de ilk lig temelli organizasyon olma hüviyetini taşıırken, futbol Türk sporunda federatif yapı ve müsabaka organizasyonunu kazandıran ilk spor dalı olma özelliğini kazanmıştır (Aktütün, 2005).

1904-1905 yılında başlayan İstanbul Futbol Ligi'ne, "İngiliz sefaret gemisi Imogene, İngiliz takımı Moda Football Club, İngiliz ve Rumlardan kurulu olan Kadıköy Football Club ve Rumlardan oluşan Elpis takımı" olmak üzere toplam 4 takım katılmıştır. Bu lig organizasyonu için "İngiltere'den Constantinople Football League (İstanbul Futbol Ligi) adını taşıyan bir şilt getirilmiştir. Üzerinde on küçük levha çakılı olan bu şilt, şampiyonluğu kazanan takımların adının yazılması ve on yıl sonunda bu şilt üzerine en fazla adını yazdıran takımın bu değerli ve anlamlı ödülün sahibi olması" kararlaştırılmıştır (Talismciler, 2005).

1905 yılında ise ilk Türk futbol kulübü olan Galatasaray Terbiye-i Bedeniye kurulmuştur. Günümüzdeki ismi Galatasaray Spor Kulübü olan Galatasaray Terbiye-i Bedeniye kulübünün kurucuları Mekteb-i Sultani'nin diğer bir ifadeyle Galatasaray Lisesi'nin öğretmenleri ve öğrencileridir. Mekteb-i Sultani, 1481 yılında II. Beyazid zamanında kurulmuş ve modern yapısına Sultan Abdülaziz döneminde kavuşmuştur. Bu dönemden itibaren Mekteb-i Sultani, Osmanlı ve Batı arasında bir köprü olarak görülmüş

ve pek çok yeniliğin öncülüğünü yapmıştır. Ayrıca okulun padişahın himayesinin altında olması sayesinde kulüp kurulurken herhangi bir sorunla karşılaşılmamıştır.

“Yaz tatili sona erip okulların açıldığı günlerde Mekteb-i Sultani’nin beşinci sınıf öğrencilerinden Ali Sami Yen, Asım Tevfik, Emin Bülend, Celal İbrahim, Tahsin Nahit, Bekir Sıtkı, Reşat Şirvani, Cevdet Kalpakçioğlu ve Abidin Daver, edebiyat hocası Mehmet Atabey’in dersinde aralarında yaptıkları fısıltı halinde hararetli konuşmalar sonunda bir futbol kulübü kurmaya karar vermişlerdir” (Atabeyoğlu, 1991:50).

Kulübün kuruluşunda iki amaç dikkat çekmektedir. Birincisi Türk olarak futbol oynayabilmek ve ikinci ise Gayri Müslim takımları yenerek, Türklerin futbolu daha iyi oynayabildiklerini ispat edebilmektir (Dever, 2013).

Daha sonra “Galatasaray adıyla anılacak olan kulüp 1905-1906 sezonunda İstanbul Futbol Ligi’ne katılan ilk Türk futbol takımı” olmuştur. Kulüp renkleri olarak ilk kırmızı beyaz renkleri kullanılmış, daha sonra sarı siyah ve nihayetinde sarı kırmızı renkleri tercih edilmiştir. “Galatasaray 1906-1907 sezonunda ilk kez yer aldığı beş takımlı ligi” dördüncü olarak bitirmiş ve 1908 yılında ise İstanbul Futbol Ligi şampiyonluğunu yabancı takımların elinden almıştır (Bozköylü, 2007).

1907 yılında ise Fenerbahçe Futbol Kulübü kurulmuştur. Bu yıllarda “St. Josep Lisesi mezunu Nuri Zade Ziya, aynı okul mezunu ve Osmanlı Bankası memurlarından Ayetullah Bey, Sami Paşazade Sezai Bey’in yeğeni ve bahriye öğrencisi Necip Okaner, Basra Valisi Hasan Bey’in oğlu Hasan Sami Kocamemi”, St. Joseph’ten Hintli Asaf, Midillili Kulaksızade Mustafa Paşa’nın oğlu Galip ve semt gençlerinden Hasan Bey ile Hüseyin Bey birleşerek sarı-beyaz forma altında faaliyete başlamışlardır (Hiçyılmaz, 1974:38). Renklerinin sarı ve beyaz olarak seçilmesinin arkasında, sarının kıskançlığı, beyazın ise temizliği ve saflığı ifade ediyor olması yer almaktadır. Kulüp 1909 yılında bugünkü sarı lacivert renklerine kavuşmuştur.

Türk futbolunda başlayan bu yeni dönem, aynı zamanda II. Meşrutiyet dönemine denk gelmektedir. II. Meşrutiyet ile ülkeye belirli özgürlükler ve serbestiler gelmiştir. Bu serbestilerden biri olan cemiyet kurma serbestisi sayesinde ülke genelinde futbol

kulüplerinin sayısında belirgin bir artış olmuştur. Anadolu, Vefa, Beykoz gibi futbol kulüpleri bu dönem kurulan futbol kulüplerinden bazılarını oluşturmaktadır. Öte yandan Galatasaray 1908-1909, 1909-1910 ve 1910-1911 sezonlarında büyük bir başarı kazanarak şampiyon olmuştur. İkinci bir Türk takımı olan Fenerbahçe ise “1909-1910 sezonundan itibaren bu ligde mücadele etmeye başlamış ve 1911-1912 sezonunda şampiyon” olmuştur (Bozköylü, 2007).

İstanbul’da azınlıkların kurmuş oldukları lig mücadelesine bir Türk takımı olan Galatasaray’ın ardından Fenerbahçe’nin de katılması ve bu takımların Türk seyircilerinin de kendilerini özdeşleştirebilecekleri ‘yerel ve aşina’ takım yapılarını oluşturmalarıyla beraber Türk futbolunun Fenerbahçe-Galatasaray ezeli rekabeti başlamıştır. İki takım arasındaki ilk rekabet 17 Ocak 1908’de oynanan ve Galatasaray’ın 2-0 üstünlüğü ile sonuçlanan maç ile başlamış ve bu iki takımın önce futbol sahasında ve hemen ardından futbolun örgütlenmesinde ön planda olabilmesi adına yaşanan rekabetleri, Osmanlı’nın son döneminden Cumhuriyet Türkiye’sine miras olarak devredilmiş ve günümüz futbolunu da en çok meşgul eden karşılaşma olarak önemini sürdürmüştür (Talimciler, 2005).

Bu dönemde dikkat çeken başka bir gelişme ise basın alanında yaşanmıştır. 1911’de ilk kez Tasvir-i Efkâr’da bir maç yazısı yayımlanmıştır. Bu gelişme sayesinde halk futbola ilgili haberleri gazetelerden takip edebilmeye başlamıştır.

1908 yılında İstanbul’da kulüp sayısının artmasıyla birlikte lig organizasyonu değişmeye başlamıştır. Yeni kurulan kulüpler de “İstanbul Futbol Birliği (İFB)’nin organize ettiği ligde mücadele etmek istemişlerdir ancak bu takımların çoğunun isteği İFB tarafından geri çevrilmiştir. Bu durum kabul edilmeyen takımların kendi aralarında örgütlenerek 12 Kasım 1910 tarihinde, Galatasaray, Fenerbahçe, Kadıköy, Strugglers ve Progress takımlarının katılımıyla İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi (İFKL)’ni kurmalarına” neden olmuştur. İFKL, 1910-1914 yılları arasında futbolun belirli kurallarla oynanmasının sağlanmasına karşın, ülkenin içinde bulunduğu savaş nedeniyle pek etkili olamamıştır. “İFKL’ye katılmaları kabul edilmeyen Anadolu Spor, İstanbul Jimnastik, Darülfünun, Terbiye-i Bedeniye, Şehremini Mümaresat-ı Bedeniye, Sanayi Mektebi ile Fenerbahçe

kulüpleri tarafından 1913 yılında Cuma futbol Ligi” kurulmuştur. Cuma ve Pazar liglerinin oynanmasının getirdiği karışıklık 1913-1920 yılları arasında sürmüştür (Talimciler, 2005).

Bütün bu lig karmaşası ve karışıklıklarına rağmen dönemin futbol takımlarının anlaştığı bir husus vardır. O da işgal kuvvetleri ile maçlar düzenleyerek onların takımlarını yenmektir. Hiçyılmaz (1974: 59), işgal yıllarındaki Türk futbolunu şu şekilde açıklar;

“İşgal kuvvetlerine mensup takımların özellikle Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray takımları ile yaptığı maçlar büyük önem taşır. Gemi, Garnizon ya da muhtelif olarak, bu üç takımımızın karşısına çıkan işgal kuvvetleri karşısındaki takımlarla belki gösterişsiz bir futbol ama inançlı bir ekip bulmuşlardı. Takımlarında İngiliz ve Fransız liglerinde yer alan askerlere de yer veren işgalciler bu üç takımımız karşısında çoğu zaman mağlubiyetler almıştır.”

Bu dönemde işgal kuvvetlerine ait takımlara karşı maç yapan ve adından en çok söz ettiren kulüp Fenerbahçe olmuştur. Fenerbahçe işgal kuvvetleri takımlarıyla toplamda 50 maç yapmış ve bu maçların 43’ünde galibiyet elde etmiştir. Bu maçlar biraz olsun cephede savaştan Türk askerleri için moral olmuş, işgal devletleri için ise sıkıntılar ortaya çıkarmıştır. Ayrıca Fenerbahçe’nin milli mücadeleye destek olmak amacıyla Anadolu’ya silah kaçırdığı da bilinmektedir. Bu nedenle sürekli olarak saldırılara maruz kalmış, zaman zaman sıkıntılı günler geçirmiştir. Bunun dışında Galatasaray işgal kuvvetleriyle yapmış olduğu 23 maçın 8’ini kazanmış, 9’unda berabere kalmış ve 6’sında da yenilmiştir. İşgal kuvvetleriyle toplamda 7 maç yapan Beşiktaş ise bunların 2’sini kazanmış ve 1’inde de berabere kalmıştır (Hiçyılmaz, 1974: 62). Fenerbahçe ve Galatasaray kulüplerine milli mücadeleye verdiği yoğun destekten dolayı yerel halk tarafından sempati duyulmuştur. Bu iki takım arasındaki ‘büyüklük’ tartışmaları o zaman başlamış ve günümüzde devam eden bir süreç olarak ön plana çıkmıştır (Dever, 2013).

Bu dönemde İstanbul dışında kurulan futbol kulüplerini de görmek mümkündür. İzmir’de kurulan ilk Türk takımı Karşıyaka Gençlerbirliği’dir. Bu takım İzmir’deki İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin İzmir il binasında kurulmuştur. Bu kulübün dışında İzmir’de kurulan diğer futbol kulüpleri de Hilal ve Altay’dır (Meydan, 2006). Ankara’da ise 1910 yılında kurulan Anadolu Turan Sanatkarangücü, ismini 1926’da İmalatı Harbiye ve 1933’te Ankaragücü olarak değiştirmiştir (Dağlaroğlu & San, 1959;185).

Bu dönemde Anadolu, futbol kulübü sayısı bakımından yetersiz seviyededir. İçerisinde bulunan sosyal yaşam alanının sınırlandırılmış olması ve sürekli baskı altında tutuluyor olması Anadolu futbolunun gelişmesinin önündeki engelleri oluşturmuştur. İstanbul, İzmir ve Ankara eksenli ilerleyen futbol Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte tüm Anadolu'da hâkim olmaya başlamıştır (Dever, 2013).

2.3. Futbolun Günümüz Türkiye'sinde Gelişimi ve Örgütlenişi

29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet ilan edilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti, resmen kurulmuştur. Yeni kurulan devletle beraber başta futbol olmak üzere, spor bir düzene konulmaya çalışılmış ve var olan çok başlılığı gidermek adına birtakım çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Cumhuriyet öncesi sporunun Türkiye'de özel teşebbüslerin girişimiyle ve yönlendirmesiyle yapıldığı bilinmektedir. Cumhuriyet döneminde ise özellikle futbol daha modern bir şekilde oynanmaya ve örgütlenmeye başlaması ile dikkat çeker (Dever,2013).

Aslında Türkiye'de futbol alanındaki yerel örgütlenme biçiminin Cumhuriyet öncesinde 1922 yılındaki bir toplantı ile başladığı bilinmektedir. Türkiye'nin ilk spor örgütlenmesi "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakının (TİCİ) kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Cuma Birliğinin kurucularının bir araya gelerek oluşturmuş oldukları yeni örgütlenmenin amacı, İstanbul'da Türk kulüplerini kapsayan yeni bir ligin kurulmasını sağlamaktır. Bunun için eski Galatasaraylı futbolcu Yusuf Ziya Öniş'in İsviçre'den dönüşünde getirdiği 'İsviçre Spor Teşkilatı' nizamnamesini, Galatasaray'dan Ali Sami Yen, Fenerbahçe'den Nasuhi Baydar ve Anadolu kulüplerinden Burhan Felek tercüme ederek ortaya 20 maddelik bir tüzük" çıkarmışlardır. Bu ittifakın amacı Türk Sporunu, içerisinde bulunduğu karmaşık yapıdan kurtarmak, futbolu düzenli bir hale getirmek, bu nedenle de sporu ülke bazında bazı taşra bölgelerinde örgütlemek şeklinde belirlenmiştir. TİCİ, sadece futbol alanında çalışmalar yapan bir örgüt olmakla yetinmemiş sporun bütün alanlarına ait çalışmalar yapan bir örgütlenme haline gelmiştir (Talimciler, 2005).

TİCİ'nin, 1922 yılında İstanbul Hükümeti tarafından resmen tescil edilmesi, Anadolu'da TİCİ'ye karşı birtakım ayaklanmaların baş göstermesine sebep olmuştur.

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakının kurulması ile ilgili spor dergilerinde yazıların yayımlanması Anadolu'da tepkiyle karşılanmış ve TİCİ'ye mukabil olarak Ankara'da İdman Birliği adında bir teşkilat kurulmuştur (Tayga, 1990). TİCİ'ye yönelik tepkilerin ortaya çıkmasının sebebi, Anadolu halkının kendilerini İstanbul Hükümetinin değil Ankara Hükümetinin temsil ettiğini düşünmeleridir. Bu sebeple İstanbul Hükümetinin verdiği ve onayladığı tüm kararların geçersiz olması gerektiği, dolayısıyla TİCİ'nin geçersiz bir ittifak olduğuna inanılmaktadır. Buna karşın İdman Birliği ile anlaşmazlıklar kısa bir süre sonra çözülmüş ve TİCİ ülke sporunda tek güç haline gelmiştir (Dever, 2013).

23 Nisan 1923'te "TİCİ'ye bağlı olarak Futbol Heyet-i Müttehidesi (Futbol Federasyonu) kurulmuş ve lig maçları" resmi olarak yeniden düzenlenmeye tabi tutulmuştur. Bu yeni örgütlenme İstanbul'da Türk kulüplerini kapsayan yeni bir ligin kurulmasını ve Ankara, İzmir, Eskişehir, Adana ve Trabzon'da futbol liglerinin oluşturulmasını amaçlamıştır. Kısa süre sonra maçlar bu yeni düzenlemeye göre oynanmaya başlamıştır (Aktütün, 2005).

Futbol Heyet-i Müttehidesi, 21 Mayıs 1923 tarihinde, Uluslararası Futbol Federasyonu'na başvurmuş ve üyeliği kabul edilmiştir (Bozköylü, 2007). Bu karar ile Türk kulüplerinin uluslararası müsabakalara çıkması mümkün olmuştur. İstanbul kulüplerinden seçilen on yedi kişilik kadroyla ilk milli takım oluşturulmuştur. Bu takım dönemin en ünlü takımlarından Çekoslovak Slavia ile hazırlık maçı yapmıştır. Türk Milli Takımı, 17 Ağustos 1923'te İngiliz işgal ordusu askerleriyle karşılaşarak bu maçı 4-2 kazanmış ve bu sonuç adete bir kurtuluş sevinci yaşatmıştır. Yaklaşık yedi bin kişinin izlediği "ilk resmi milli maç ise 26 Ekim 1923 tarihinde Romanya Milli Takımı" ile oynanmış ve 2-2 beraberlikle sonuçlanmıştır (Fişek, 2003).

5 Aralık 1925'te "Türkiye Futbol Heyeti Müttehidesi'nin adı Türkiye Futbol Federasyonu" olarak değiştirilmiştir. Türk futbolunda üç büyük kulüp olan Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş hasılat bakımından ayrıcalıklı bir yere sahiptir. 1931-1932 sezonunda hasılat dağılımında yaşanan anlaşmazlıklar sebebiyle Galatasaray ve Fenerbahçe 8 takımlı İstanbul Liginden çekilmişlerdir. Beşiktaş da yine aynı sezonun üçüncü haftasında aynı sebepten ötürü ligden çekilmiştir (Atabeyoğlu, 1991). Bu üç büyük

takımın günümüz futbolunda da benzer şekilde naklen yayın ihalesinden pay alma ve vergi borçlarına yönelik düzenlemeler konusunda ayrıcalıkları devam etmektedir.

Türkiye’de futbol, Cumhuriyet’in kurulmasının ardından değişim göstermiş ve futbol ve futbol kulüpleriyle siyasi yöneticilerin arası 1930’ların uluslararası ortamı içinde yavaş yavaş bozulmaya başlamıştır. Bu dönemde elit tabaka futbolu, rekabet ve kulüpcülüğe dayalı yozlaştırıcı bir spor olarak görmüş ve dışlamıştır. Hatta Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) yönetimindeki Maarif Vekaleti, bir genelge yayınlayarak gençlerin spor kulüplerine katılmasını yasaklamıştır (Aktütün, 2005).

Futbol Federasyonu, 1936 yılında Milli Küme sistemine geçilmesine karar vermiştir. 1937 sezonundan itibaren İstanbul Liginden “ilk dört sırayı alacak olan takımlarla, Ankara ve İzmir’deki ilk iki sırayı alacak olan takımların katılımı ile bir lig oluşturulması” sağlanmıştır. 1937-1950 yılları arasında üç büyük ilde düzenlenen bu maçlarla ulusal bir lig denemesi yapılmıştır. Dönemin “ekonomik zorlukları ve savaş sonrası yaşanan sıkıntılar sebebiyle Milli Küme organizasyonundan vazgeçilerek”, bölgesel liglere dönmüştür (Talimciler, 2005). “Milli Küme maçlarının 1950’lere kadar oynanması, daha sonra oluşturulacak olan Milli Lig” için önemli bir deneyim olmuştur.

1940’lı yıllarda Türk futbolculara yurtdışından cazip transfer teklifleri gelmiştir. Yurt dışına giden futbolcular nedeniyle milli takımın zarar göreceği düşünülmüştür. Bunun sonucu olarak Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü tarafından 1941 yılında bir amatörlük talimatnamesi hazırlanmıştır. Bu talimatnameyle üstü kapalı bir şekilde profesyonellik işleyişi engellenmeye çalışılsa da oyuncular ve kulüpler üzerinde etkisi olmamıştır (Bozköylü, 2007).

1950-1970 yılları arasında Türk futbolunda günümüz futbolunun temelleri atılmış ve günümüz futbolunu da etkileyen gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemde futbolda profesyonellik anlayışı hâkim olmuş ve Türk takımları uluslararası maçlarda oynama hakkı elde etmiştir. Ülke çapında bir lig kurulmuş ve Anadolu takımları güçlenerek İstanbul kulüpleriyle mücadele edebilecek seviyeye ulaşmıştır (Fişek, 2003).

Türkiye çok partili siyasal sisteme geçtikten sonra, futbolda da profesyonelleşme başlamıştır. Profesyonelleşme anlayışı üzerinde dünya futbolundaki profesyonelleşme anlamındaki gelişmeler etkili olmuştur. Dönemin Federasyon Başkanı Ulvi Yenal profesyonelleşme kararını şu sözleriyle dile getirmiştir; “Kulüplerimiz amatördürler, ancak bazı oyuncularını mukaveleye bağlayabilirler. Ancak profesyonel takım kuran kulüpler amatör liglere de takım çıkarmak zorundadır.” (Talimciler, 2005). Bu dönemde 1952-1959 yılları arasında İstanbul Profesyonel Ligi oynanırken, 1954-1959 yılları arasında Ankara Profesyonel Ligi oynanmıştır. 19 Temmuz 1958’de ise Türkiye Futbol Federasyonu tarafından alınan kararla “1959 yılından itibaren Milli Lig (Türkiye 1. Futbol Ligi) oynanmaya başlanmış, 1963-1964 sezonunda Türkiye 2. Futbol Ligi ve 1967-1968 sezonunda ise Türkiye 3. Futbol Ligi” kurulmuştur (Aktütün, 2005).

Türkiye’nin NATO’ya girmesiyle birlikte Türk futbolu da 10 Şubat 1962 yılında UEFA üyesi olmuştur. Bu yeni dönem futbolda yapılanma dönemi olarak geçmiştir. Anadolu’nun birçok yerinde art arda futbol kulüpleri kurulmuş ve Anadolu takımları büyük takımlarla mücadele edebilecek kadar güç kazanmıştır. Eskişehirspor 1966’da üç büyük kentin dışından birinci lige katılan ilk takım olmuştur. Bir diğer gelişme ise üç büyüklerin dışında bir Anadolu takımı olan Trabzonspor’un şampiyon olmasıdır. Trabzonspor şampiyonluk mücadelesinde Fenerbahçe’yi geride bırakarak kupayı Anadolu’ya taşımış ve bu zafer Anadolu takımlarının üç büyüklere olan zaferi olarak nitelendirilmiştir (Bozköylü, 2007).

1980 sonrasında ise futbol, Türkiye’de yaşanan siyasi, ekonomik ve kültürel dönüşümün tam ortasında yer aldığı için, futbol ve sosyal yaşam arasındaki bağ son derece güçlü olmaya başlamıştır. Futbolun hayatın her alanına sirayet eden ve ilgiyi üzerine çekebilen yanı iktidarların dikkatini çekmiş ve futbolla iktidar arasındaki bağ güçlenmeye devam etmiştir. Önceleri depolitizasyon olarak kullanılan futbol, daha sonra özellikle kendi şehrinde iktidarlarını sürdürmek isteyen yerel yöneticiler tarafından sahiplenilmiş ve belediye destekli takım sayısında büyük bir artış gözlenmiştir. Futbol gelişen dünya ekonomisi içerisinde son derece önemli bir gösterge olmuştur. Futbol takımları, küresel rekabetin yeşil sahalardaki temsilcileri olurken, taraftarlar ise takımlarına sadece futbol sahalarında değil, hayatın her alanında kullandıkları ürünlerle sahip çıkmaktadırlar. Bu durum ise metalaşan futbol ve futbol endüstrisinin büyümesini

teşvik ederken, mevcut olan ekonomik ilişkilerin de sürdürülmesine katkı sağlamaktadır (Talimciler, 2005).

2.4. Türkiye’de Futbolun Dönüşümü

Televizyon, reklamcılık, ulaşımın kolaylığı ve kitlerin tercihleri gibi etmenler, futbolun, 1960’lardan beri artan bir şekilde sermayenin ve biliş yönetimi yapan endüstrilerin ve siyasi gücün en gözde araçlarından biri haline gelmesine neden olmuştur. Futbol takımları ve futbolcular uluslararası ticari yapının bir parçası haline gelmişlerdir (Erdoğan, 2008). Bu durum, Türkiye’de 1959 yılında Futbol Liginin kurulmasıyla birlikte mesleki profesyonellik anlamında başlamış ve daha da gelişerek bugünkü haline ulaşmıştır. Özellikle 80 sonrası Türkiye’de değişen konjüktür ile beraber kitle iletişim araçlarının da etkisiyle futbol büyük bir pazar haline gelmeye başlamıştır (Talimciler, 2003). 1992 yılında Türkiye Futbol Federasyonu’nun özerkliğe kavuşması günümüz futbolunun doğmasını sağlamıştır. Devlet kontrolünden bağımsız yeni yapı yarattığı parasal değerlerin büyümesi ve özel kanalların da futbola olan ilgiyi yaygınlaştırmasıyla birlikte futbol, kültürümüzü etkileyen önemli bir etken haline gelmiştir (Çokpartal, 2015). Özel televizyon kanalların futbol müsabakalarını yayınlamak için ödedikleri ücretler 1996-97 yıllarında havuz sisteminde toplanmaya başlanmış ve bu durum Türk futbolunun endüstriyel yapıya doğru sürüklenmesine sebep olmuştur (Topyıldız, 2003). Bu durum özel şifreli kanalların sayısında bir artış meydana getirmiştir (Şentürk, 2007). Küreselleşmeyi arkasına alarak büyüyen futbol 2008/2009 sezonunda Türkiye Süper Liginde 342 milyon avroluk bir pazar büyüklüğüne ulaşmıştır. Bu pazar payı ile Avrupa’daki en büyük ligler kategorisinde ilk onda yer almıştır. Bu pazarın oluşmasında en büyük payı olan takımlar kuşkusuz üç büyükler olarak adlandırılan Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş’ın etkisi büyüktür (Çokpartal, 2015).

1990’lar boyunca yaşanan gelişmeler dünya futbolundaki değişimlerle birlikte Türk futbolunu da etkilemiştir. Futbolun profesyonelleşmesi Türk futbolunda da daha iyi transfer ücreti, daha çok izleyici, daha modern stat, daha iyi teknik ve daha çok gelir kaynağı sağlamıştır. 1980’lere kadar temel gelirini gişe hasılatından sağlayan Türk futbolu gelir kalemlerini çeşitlendirme fırsatı yakalamıştır. Bu gelir kaynaklarını başta televizyon

yayın hakları olmak üzere, süper lig isim hakkı satışı, sponsor gelirleri, tribün gelirleri ve saha içi reklam pastası gibi gelirler oluşturmaktadır (Bozköylü, 2007).

2.4.1. Futbolun Dönüşümüne En Büyük Katkı: Naklen Yayın Gelirleri

Televizyon ülkemizde ilk kez 1968 yılında yayın hayatına başlamıştır. 3 Ekim 1971'de ise televizyon ilk kez futbolu geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) tarafından yayınlanan ilk naklen maç İzmir'de oynanan Karşıyaka-İstanbulspor maçı olmuştur. Zaman içerisinde özel kanalların artmasıyla birlikte bu kanalların futbola olan ilgisi de artmaya başlamıştır. Futbol, televizyon kanalları için önemli bir gelir ve reyting aracı haline gelmiştir. Televizyon kanallarının artması, futbolun yayın hakları gelirleri bakımından önemli bir artışı sağlamış ve Türk futbolu endüstrileşen futbola ayak uydurarak, televizyon yayın hakları gelirleri alanında neredeyse Avrupa ülkeleriyle baş edecek duruma gelmiştir (Dever, 2013).

Türkiye'de ilk kez 1994-95 sezonunda futbol kulüpleri maç yayınlarını televizyon kanallarına satarak gelir elde etmiştir. 7,2 milyon dolarlık bir bedel karşılığında her kulüp kendi maç yayınını anlaştığı bir televizyon kanalına satmıştır. Üç büyükler Cine 5'le anlaşırken, ATV, Show TV, Kanal D ve TGRT diğer takımların maçlarını yayınlayan kanallar olmuştur. 1995-96 sezonunun ihalesinde TGRT'nin yerini Star TV almıştır ve televizyon yayın hakları 23 milyon dolara yükselmiştir. 1996-97 sezonunda ise ihaleyi 3 sezonu toplam 140 milyon dolara kiralayan CİNE 5 kazanmış ve futbol şifreli yayın hayatına başlamıştır. 3 sezonluğuna kiralayan CİNE 5 sonraki yayın haklarını 2 yıllığına 120 milyon dolar karşılığında TELEON'a kaptırmıştır ancak TELEON, 2000-01 sezonunun ikinci yarısında maddi yükümlülüklerini yerine getiremediği için sözleşmesi feshedilmiş ve 2001'de yapılan ihaleyle sezonun ikinci yarısından itibaren 2003-04 sezonunun sonuna kadar 465 milyon dolar karşılığında 3.5 sezonluk yayın hakları "Digitürk Digital Platform İletişim Hizmetleri A.Ş.'ne" devredilmiştir (Akşar, 2005). 2004-2008 sezonunda ise Dijitürk ihaleye katılan tek şirket olmuş ve 377,6 milyon dolar karşılığında 4 yıllık yayın haklarının sahibi olmuştur. 2008-2010 sezonunda yine Digitürk 280 milyon dolar ödeyerek iki yıllık yayın haklarını satın almıştır. 2010-14 sezonu da Digitürk tarafından 4 yıllığına 321 milyon dolara satın alınmıştır (Dever, 2013). 2014'ten 2017'ye kadar ki yayın hakları ihalesiz

Digitürk'e devredilirken son olarak 2017-2018 sezonundan 2021-2022 sezonuna kadarki 5 yıllık yayın hakkı, rekor bir fiyat olan yıllık 500 milyon dolar karşılığında Digitürk'e satılmıştır (ntv.com, 21 Kasım 2016).

Milyon dolarlarla anılan Türk futbolunun yayın hakları gelirleri havuz sistemi içerisinde kulüplere dağıtılmaktadır. Bu dağılım genel olarak 3 büyük kulübün daha fazla pay almasına sebep olmaktadır. Türkiye Futbol Federasyonu tarafından yönlendirilen yayın haklarının dağılımı her takıma ödenen Süper Lig'e katılım payı, performans primi, ilk 6 bonusu ve şampiyonluk primi olmak üzere yaklaşık 4 kaleme göre dağıtılmaktadır (Dever, 2013).

Türkiye'de üç büyüklerin son üç sezondaki 2014-2015, 2015-2016, 2016-2017, "Süper Lig ve Türkiye Kupası maçlarının naklen yayın gelirlerine bakıldığında son iki yılda Fenerbahçe'nin ön plana çıktığı görülmektedir. Son iki sezonda ligi ilk 3'te bitiren ve Türkiye Kupasında yarı final oynayan Fenerbahçe üst üste iki yıl 110 milyon lira" barajının üzerine çıkmıştır.

Çizelge 2. 1. Üç Büyüklerin Süper Lig ve Türkiye Kupası Naklen Yayın Gelirleri

SEZON	GALATASARAY	FENERBAHÇE	BEŞİKTAŞ
2014-2015	100.886.887 TL	94.374.637 TL	76.457.577 TL
2015-2016	96.740.969 TL	116.632.817 TL	98.589.897 TL
2016-2017	101.600.873 TL	114.398.794 TL	107.136. 152 TL

(Kaynak:http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/futbol/862217/EkoLigRaporu_aciklandi...En_cok_hangi_takim_kazaniyor_.html)

Burada dikkat çekilmesi gereken önemli nokta, televizyondaki futbolla sahadaki futbolun birbiriyle aynı olmadığıdır. Sahadaki futbol tamamen gerçek iken televizyondaki futbol gösteriden ibarettir (Kıvanç, 2001). Televizyondaki futbol gösteridir, çünkü

tamamen kurgusal bir sahnede oynanmaktadır. Futbol stadının çeşitli yerlerine kameralar yerleştirilmesi, sahada olup bitenden sadece televizyon kanallarının gösterdiği kadarıyla haberdar olunması ve futbol atmosferine ulaşamaması gibi durumlar oyunun kurgusal yönünü ortaya çıkarmaktadır. Televizyon futbolu, futbolun ölmesinin başka bir deyişle futbolun küreselleşerek parasal bir güç haline gelmesinin en büyük nedenlerinden biridir. Televizyon karşısındaki taraftarlar evlerinde ya da çeşitli izleme mekanlarında oldukça rahat bir şekilde üşümeden, terlemeden, ısıtılan veya serinletilen mekanlarda, ellerinde içecekleriyle rahat koltuklarında futbolu (gösteriyi) izlemekte ve bu yolla futbolun kitselleşmesine katkı sağlamaktadırlar (Dever, 2013).

2.4.2. Sponsorların Futbolu

Özellikle teknolojik gelişmelerle beraber, televizyon yayınlarının uydu aracılığıyla dünyanın her yerinden izlenebiliyor olmasıyla birlikte bir yatırım halini alan sponsorlukta asıl amaç, firmanın reklam, satış, promosyon ve ürün tanıtımının yapılmasıdır (Okay, 1998). Tuğrul Akşar'ın tanımı ile sponsorluk (Akşar, 2005:284); *“sponsor firma adının, gösteri veya yarışma sırasında anılması karşılığında, sportif veya kültürel bir yarışmanın / gösterinin giderlerinin tümü ya da bir bölümünün karşılanması taahhüt edilmesi”* dir.

Sponsorluk, iş dünyasının futbola girmesinin yolunu oluşturan temel etken olmuştur. Günümüz futbolunda, etkinliklere, oyunculara, toplara ve formalara bile sponsor olunmaktadır. Sponsorluk, futbolun endüstriyellesmesinin en önemli nedenidir ve endüstriyel futbolun sürekli olarak kendini yeniden üretmesine sebep olur. Başka bir ifade ile sponsorluk, futbolun metalaşmasında etkili olan önemli bir unsurdur (Akşar, 2005).

Genel itibariyle futbol takımlarına kişi ya da kurumlar üç ayrı kategoride sponsor olabilmektedirler (Akşar, 2005:285);

1-) “Ana Sponsorluk: Ana sponsorluk daha ziyade profesyonel futbol takımlarının formalarında kurum logo ve isimlerinin yer alması şeklinde olmaktadır”.

2-) “Teknik Sponsorluk: Profesyonel futbol takımlarının spor malzemesi ihtiyaçlarının karşılanması şeklinde olabileceği gibi, herhangi bir kurum da kendi ürünleriyle münhasır ortak olabildiği sponsorluk türüdür”.

3-) “Diğer Sponsorluklar: Destek yönünden yukarıdakilerin dışında kalan sponsorluk türüdür”.

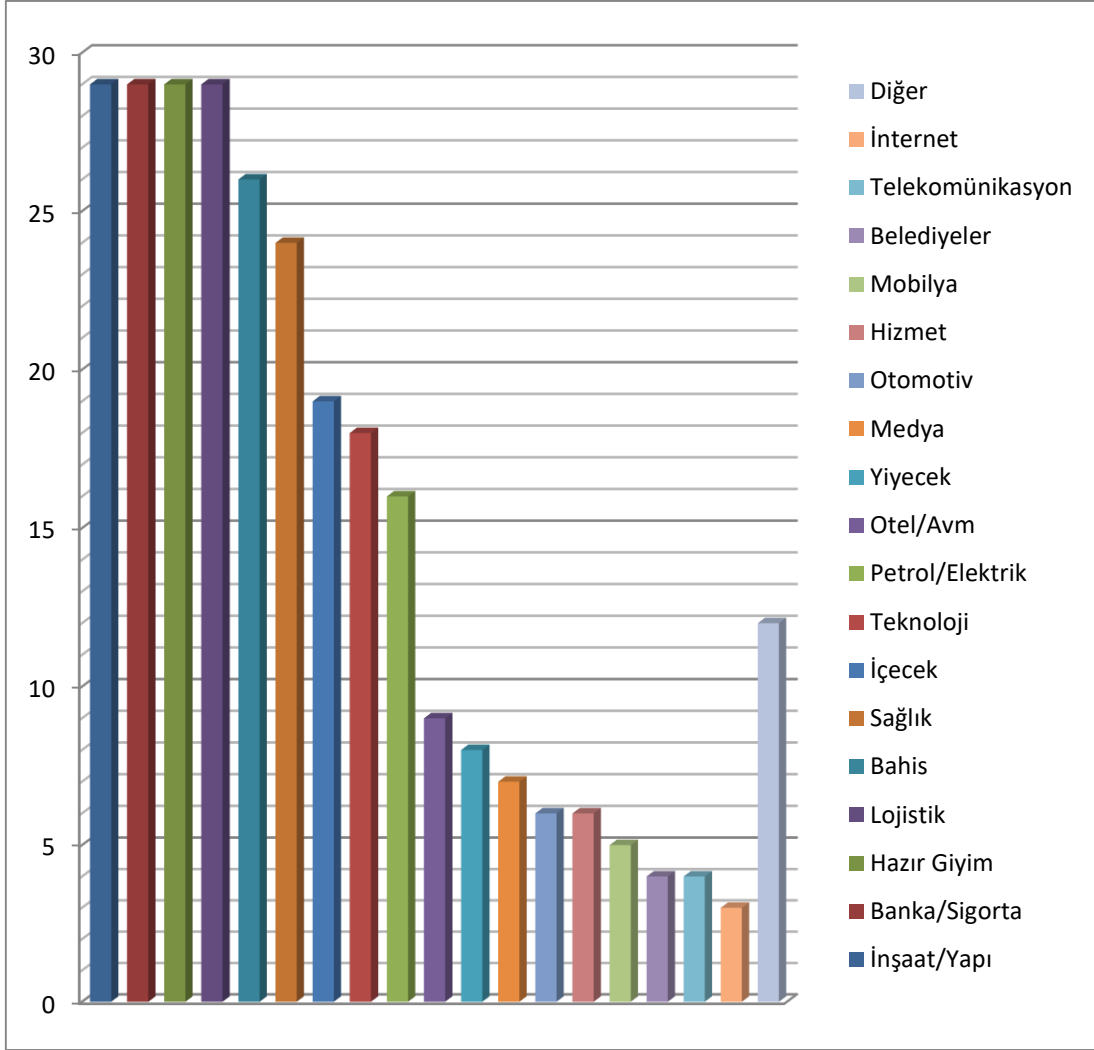
Türkiye’de sponsorluk ilk kez takım sponsorluğu şeklinde kendini göstermiştir. 1980’lerin başında 3. Lig’de yarışan İstanbulspor’un sponsorluk desteği alması ile ismi değişerek Oras İstanbulspor olmuştur. 1990’ların başından itibaren güçlenen Kombassan, Jet-Pa, Yimpaş gibi sermaye grupları merkez olarak kabul ettikleri şehirlerin takımlarına hem sponsor olmuş hem de isimlerini vermişlerdir. Konyaspor’un başına Kombassan, Yozgatspor’un başına Yimpaş ve Siirt Köy Hizmetleri YSE Spor’un sonuna da Jet-Pa isimleri eklenmiştir. Türk futbolunda zamanla oluşan gelir eşitsizliği özellikle Anadolu kulüplerini ayakta kalabilmek için sponsor desteğine bağımlı kılmıştır. Kulüplerinin ekonomilerindeki yükselişler veya düşüşler doğrudan futbol başarılarını da etkilemiştir. Yozgatspor ve Siirtspor takımları daha önce hiç Süper Lig tecrübesi yaşamadığı halde aldıkları sponsor destekleri sayesinde birinci lige çıkmışlar ve sponsorları çekildikten sonra küme düşmüşlerdir. Yimpaş’ın sponsorluğundaki Yozgatspor ise Süper Ligin orta sıraları için mücadele verirken, şirketin desteğini çekmesinin ardından ikinci lige düşmüştür (Bozköylü, 2007).

Bir kulübün sponsor desteği ile başarılı olabilmesi için her iki tarafında istikrarlı olması gerekmektedir. Örneğin, 2006-2007 sezonunun başarılı takımlarından olan Vestel Manisaspor’un başarısı beş yıllık bir süreci gerektirmiştir. Manisaspor 2. Lig’deyken Vestel ile sponsorluk anlaşması yapılmış ve bunun ardından geçen 3 sezon sonunda Vestel Manisaspor 1. Ligin başarılı takımlarından biri haline gelmiştir. Takım, 2006-2007 sezonunun ilk bölümünde ligin ilk sırasında yer almış ve futbol medyasında şampiyon olacağı ümidiyle büyük heyecan yaratmıştır (Bozköylü, 2007).

Spor pazarlaması ve yönetimi adına yapılan faaliyetler, bu alandan elde edilen kazançların büyüklüğü karşısında 2004’ten beri profesyonel bir boyut kazanmıştır. Dünyayla paralel olarak sponsorluk aktivitelerinin Türkiye’de gerçekleşmesi için 2004

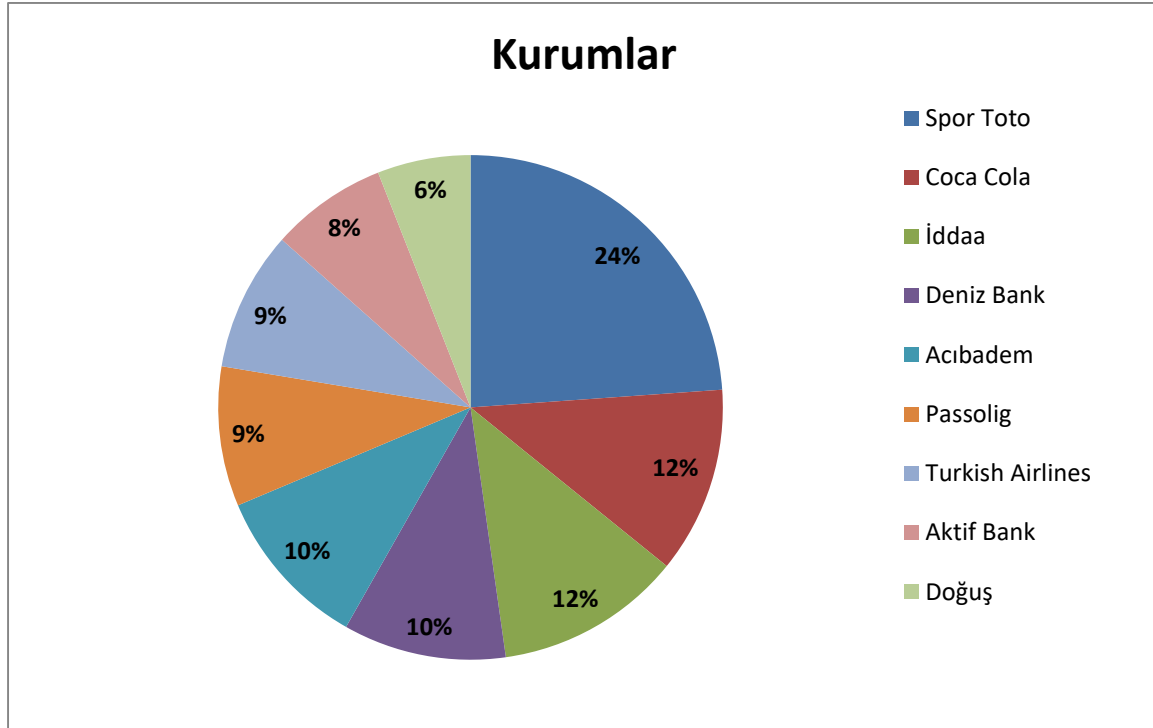
yılında TBMM tarafından sponsorluk yasası çıkarılmıştır. 16 Haziran 2004'te yasa yürürlüğe girmiştir. Bu yasa ile, ulusal ve uluslararası gerçek ve tüzel kişilerin yaptıkları "aynı ve nakdi harcamaların, amatör spor dalları için tamamını, profesyonel spor dallarında ise yüzde ellisini vergi matrahından indirilebilmesi sağlanmıştır. Yasanın getirdiği diğer önemli bir değişiklik ise tüm federasyonlara özerklik tanınmasıdır. Bu anlamda federasyonlar talepte bulunmaları halinde, gerekli koşulların yerine getirilmesi ve ilgili mercilerin onaylarının alınması halinde idari ve mali açıdan özerkliğe" kavuşabileceklerdir (Ntvmsnbc.com). Yasanın yürürlüğe girmesinden birkaç yıl sonra, Spor Dairesi Başkanlığı'nın verilerine göre, sponsorlar spora 7 milyon TL kaynak sağlamıştır. Seksen iki sponsorluk işlemi yapılarak 7 milyon 131 bin TL'lik gelir elde edilmiştir (Alagöz, 2006). Yasanın ardından kulüpler de sponsorluk anlaşmalarına büyük önem vermiş ve TFF ve birçok kulüp 2004 yılından itibaren kendi bünyelerinde pazarlama bölümlerini oluşturmuşlardır.

2004'ten bu yana futbol organizasyonlarında sponsor desteğinin arttığı görülmektedir. 2017-2018 Süper Lig'inin toplam 264 sponsoru bulunmakta ve geçen sezona oranla yüzde 17'lik bir artış gözlenmektedir. Süper Lig'in 264 sponsorunu, 188 farklı kurum oluşturmaktadır. Bu kurumlar, inşaat, banka, yiyecek, teknoloji, medya, otomotiv gibi farklı sektörlere aittir. Bu sponsorlar belirli ücretler karşılığında amblemlerini formaların göğüs, sırt, kol ve şortlarına yerleştirmektedir. Bazı kulüplerin stadyumlarının bile sponsorları bulunmaktadır. Örneğin Fenerbahçe'nin stadyum sponsoru Ülker, Beşiktaş'ın Vodafone ve Galatasaray'ınki Türk Telekom'dur. 2017-18 sezonunda "Süper Lig'de en fazla sponsora sahip takım 33 farklı sponsorla Sivasspor olmuştur. Beşiktaş'ın 22, Galatasaray'ın 21 ve Fenerbahçe'nin ise 16 sponsoru" bulunmaktadır. Süper Lig'de en çok takıma sponsor olan kurum toplam 16 takımla Spor Toto Teşkilat Başkanlığı olmuştur. Coca Cola ve İddaa markaları 8 takıma sponsor olarak ikinci en fazla sponsor olan ve Denizbank ve Acıbadem kurumları ise toplamda 7 takımla üçüncü en fazla sponsor olan kurumlar olmuşlardır. Aşağıda sponsorların sektörel dağılımları, kulüplerin sponsor sayıları ve en çok sponsor olan kurumların şekilleri bulunmaktadır (anasponsor.com).

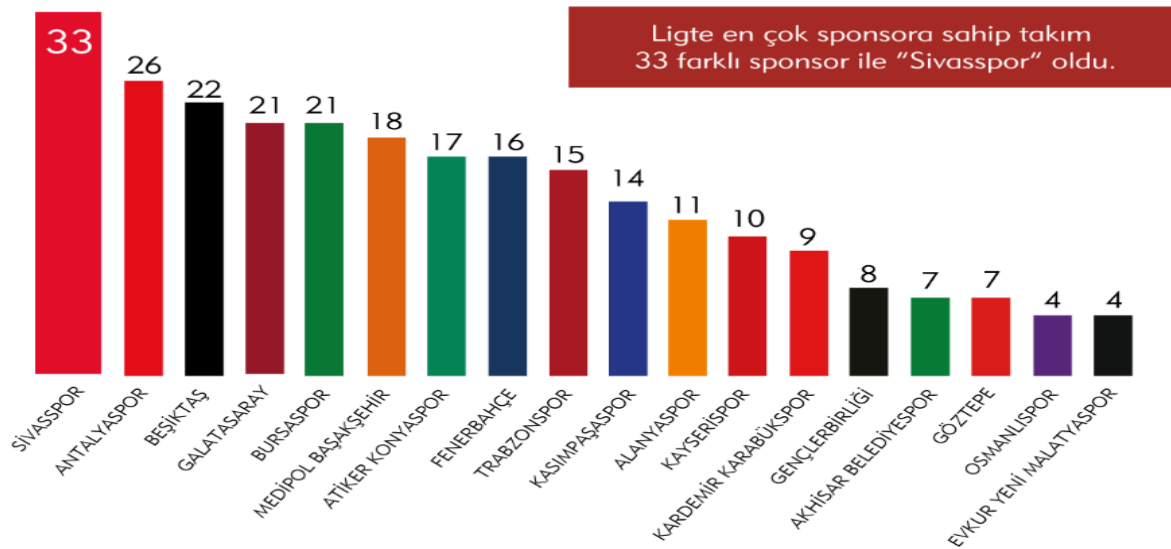

Şekil 2. 1. 2017-2018 Sezonu Süper Lig Sponsorlarının Sektörel Dağılımı
(Kaynak: <https://blog.anasponsor.com/2017-2018-super-lig-sponsorluk-infografigi/>)

Görüldüğü gibi 2017-2018 Sezonu Süper Ligi sponsorlarının sektörel dağılımı oldukça geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. En fazla sponsorluğu bulunan sektörler ise inşaat, banka, hazır giyim ve lojistik sektörleridir. Futbolun bu kadar geniş yelpazedeki kurumları bir araya getirebilmesi onun reklamcılık açısından vazgeçilmez önemini ortaya çıkarmaktadır ve futbol hızla ticarileşerek oyunun ötesinde bir endüstri halini almaktadır.

Şekil 2. 2. 2017-2018 Süper Ligi En Çok Sponsor Olan Kurumlar
(Kaynakça: <https://blog.anasponsor.com/2017-2018-super-lig-sponsorluk-infografigi/>)

Resim 2.1. 2017-2018 Sezonu Kulüplerin Sponsorluk Sayıları
(Kaynakça: <https://blog.anasponsor.com/2017-2018-super-lig-sponsorluk-infografigi/>)

2017-2018 Sezonunun en çok sponsor alan takımı bir anadolu kulübü olan Sivasspor olmuştur. Üç büyükler arasında en az sponsora sahip olan takım ise Fenerbahçe'dir. Bu tabloda dikkat çeken detay Süper Ligde sponsorsuz bir kulübün olmayışıdır. Her kulübün

en az 4 sponsoru bulunmaktadır. Bu durum bize günümüz endüstriyel futbolu içerisinde sponsarla futbol başarısının paralel olduğunu göstermektedir.

2.4.3. Futbolda Dönüşüme Neden Olan Diğer Etkenler

Futbol özelinde sporun endüstrileşmesiyle birlikte “kulüp yöneticilerinin profilinin değiştiği görülmektedir. Farklı ticaret alanlarında zenginleşen ve nüfuz alanlarını genişletmek isteyen ekonomik anlamda üst sınıfa mensup kişiler, hızla futbol kulüplerinin idari kadroları arasına girerek kendilerine yeni kazanç ilişkileri” yaratmaktadır (Arık, 2004). Nitekim günümüz futbolda da iş adamlarının kulüp başkanı veya yönetici olduğunu görmekteyiz. Örneğin, üç büyüklerden biri olan Fenerbahçe Spor Kulübü’nün eski Başkanı Aziz Yıldırım’ın inşaat, savunma, denizcilik, beton ve hayvancılığa kadar uzanan sektörlerde yatırımı olan bir iş adamı olduğu bilinmektedir. Aynı şekilde yine Fenerbahçe’nin şimdiki başkanı olan Ali Koç’un Otomotiv, Finans ve Enerji gibi sektörlerinde şirketleri bulunmaktadır. Şüphesiz futbol, Türkiye’de kulüp yönetiminde bulunan iş adamları için reklamının yapıldığı iyi bir araç haline gelmiştir.

Bu konuyla ilgili Tuncay Özkan’ın yorumları dikkat çekicidir (Radikal, 4 Mart 2000);

“Futbol sektörünün parasal rantı çok büyümüş. 1999’da Ankara’da Sherton’da Futbol Federasyonu’na başkan seçilecek. Mafyacılar oteli tek tek kapatıyor. Perker, Çakıcı, Ali Fevzi Bir ve Susurluk’un yargılanan çetesi, her biri otelde bir kat kapatıyor... Herkes kendi kulisini yapıyor ve hep beraber federasyon başkanını seçiyorlar. Susurlukta palazlanan bazı asker ve polis kökenliler de, babalar kavga etmesin diye arabuluculuk yapıyorlar. Spor basını bu işin tam göbeğinde, her şeyi görüyor. Zaten bu şike olayında da sadece futbol seyircisi şaşırıldı. Sevgisi, umudu, futbol olan seyirci hayatla en önemli bağı yitirmiş durumda.

Türkiye’de özellikle “üç büyük kulübün maddi gelir kaynaklarını, doğrudan sportif faaliyet” alanlarının dışına kaydırması ile dikkat çekmektedir. Stadyumlar artık sadece spor, futbol müsabakasının gerçekleştiği mekanlar olmakla kalmamakta ayrıca bir alışveriş kompleksi haline gelmektedir. Stadyumların altında bulunan büyük marketler ve kulübün lisanslı ürünlerini satan dükkanlar futboldaki dönüşümün örneklerinden başka birini oluşturmaktadır (Evren, 2007).

Stadyumların parça parça yıkılarak yeniden inşa edilmesi ve çevresindeki arazilerin satın alınarak statların genişletilmesi, futbol yöneticilerin yeni eğilimi olmuştur. Son zamanlarda stadyumlarda VIP tribünlerinin genişletildiği ve ayrıca sponsorlara ayrılan bilet sayısında bir artış görülürken kombine bilet satışına öncelik verildiği de dikkat çekmektedir. BJK Store, GS Store ve Fenerium mağazalarında satılan lisanslı ürünler kulübe mali açıdan gelir sağlayan diğer önemli bir gelişmedir. “Büyük kulüpler kendilerine ait televizyon ve radyo kanalları, dergi ve gazete” gibi medya araçlarına da yönelmek istemişlerdir. GS TV, FB TV ve BJK TV bu yönelimin sonunda yayın hayatına başlamıştır. Ayrıca çeşitli bankalarla anlaşması bulunan kulüpler kendi amblemlerini taşıyan kredi kartlarını da taraftarlarına sunmaktadır ve buradan da bir gelir kalemi yaratılmaya çalışılmaktadır. Başka bir gelir ise kulüp hisselerinin bir kısmının halka arz yoluyla borsa sistemine dahil edilmesiyle olmuştur. Bu kulüplerin piyasa performansları maçlarda alınan sonuçlarla doğru orantılı şekilde artmakta ya da azalmaktadır. Son olarak iddaa, loto ve toto yoluyla taraftarlar futbolla daha fazla zaman geçirmeye başlamış ve bu da Türk futboluna ekonomik anlamda çok büyük dönüt ve faydalar sağlamıştır. Spor Toto Teşkilat Başkanlığı 5 yıl içerisinde 470 tesis için, Türk sporuna yaklaşık 245 milyon TL’lik katkı sağlamıştır. Yalnızca şans oyunlarından elde edilip yatırım için ödenen para miktarı bile futbol ekonomisinin ne denli büyüdüğünü ve endüstrileşme yolunda hızla ilerlediğini göstermektedir. (Evren, 2007).

Tablo 2.2.’de görüldüğü üzere “4 büyükler olarak adlandırılan Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş ve Trabzonspor”un 2016-2017 Sezonundaki gelir kalemleri yer almaktadır. Süper Lig’in toplam gelirinin 2,3 milyara ulaştığı ve dört büyüklerin son sezondan ortalama 1,4 milyar TL gelir elde ettiği görülmektedir. Beşiktaş “üst üste elde ettiği 2 şampiyonluk sayesinde bütün gelir kalemlerinde ciddi bir artış elde etmiştir. Siyah beyazlı ekip, 2016-2017 sezonunu hem sahada hem de finansal tablolarda lider olarak tamamlamıştır. Bir önceki sezonuna göre gelirlerini yüzde 61 oranında artıran Beşiktaş, toplamda 521 milyon TL ile Süper Lig’in en fazla gelir elde eden takımı olmuştur. Ticari gelir bakımından ise 208 milyon tl ile en fazla gelir elde eden takım Fenerbahçe’dir. Naklen yayın geliri kaleminden de Ziraat Türkiye Kupası da dahil olmak üzere” en fazla gelir elde eden takım yine Fenerbahçe olmuştur. Trabzonspor ise toplam gelirlerini yüzde

81 artırarak, ligde gelirlerini en çok artıran kulüp olmuştur. Son olarak Süper Lig, üç büyük gelir kaleminden biri olan naklen yayın gelirlerinde 1 milyar TL'lik gelir elde ederek Avrupa'nın en fazla yayın geliri kazanan 6. Büyük ligi olmuştur (Cumhuriyet.com, 19 Ekim 2017).

Çizelge 2.2 Dört Büyüklerin 2016-2017 Sezonu Toplam Gelir Kalemleri

Gelir Kalemi	Beşiktaş A.Ş.	Fenerbahçe A.Ş.	Galatasaray A.Ş.	Trabzonspor A.Ş.
Naklen Yayın Havuz Gelirleri (Ziraat Türkiye Kupası Gelirleri Dahil)	107.136.152 TL	114.398.794 TL	101.600.873 TL	62.382.133 TL
Şampiyonlar Ligi ve UEFA Avrupa Ligi Gelirleri	145.034.833 TL	46.489.843 TL	8.288.959 TL	-----
Ticari Gelirler (Sponsorluk, Reklam, İsim hakkı ve ürün satış gelirleri)	198.587.543 TL	208.060.479 TL	173.890.844 TL	66.550.275 TL
Maç Günü Gelirleri (Bilet ve Kombiye Satış Gelirleri)	69.999.646 TL	67.985.552 TL	63.537.055 TL	18.788.269 TL
Toplam Gelir	521.158.172 TL	436.934.668 TL	347.257.731 TL	147.720.677 TL

(Kaynak:http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/futbol/848234/Super_Lig_Pastasi_Buyudu_Toplam_gelir_2.3_milyar_YLye_ulasti.html)

14 Nisan 2014 tarihinden itibaren Türkiye'de uygulanmaya başlayan e-bilet Passolig uygulaması da futbolun endüstrileşmenin yani dönüşümünün bir sonucu olarak algılanabilmektedir. Maçlara girmek için kullanılacak olan bu kartların çok işlevli olması taraftarları tüketim kültürüne sevk ederek futbol adına yapacakları harcamaları artırmasına sebep olabilmektedir. Ayrıca Passolig'in hukuki, ekonomik ve siyasi yönüyle oldukça tartışmalı bir hal alması onu incelemeye değer bir konu haline getirmiştir.

2.5. Passolig Uygulaması

Passolig, 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun ile uygulanmaya başlanan elektronik bilet sisteminin bir ürünü olan akıllı kart uygulamasıdır. 4 Nisan 2014 tarihi ile uygulanmaya başlanan yeni yasal düzenleme ile maçlara artık yalnızca passolig kart ile girilmesi zorunlu olmuştur. Passolig Kart, Spor Toto Süper Lig ve Spor Toto 1. Lig maçlarına girmek için kullanılan, ön ödemeli kart, banka kartı veya kredi kartı şeklinde yalnızca Aktif Bank'tan edinilen bir karttır. Passolig ile eskiden maçlara girilirken satın alınan kağıt biletler tamamen kaldırılmıştır. Maça gitmek isteyen taraftarlar passolig web sitesinden veya N Kolay işyerlerinde mevcut olan kiosk üzerinden gerekli bilgilerini vererek başvuruda bulunmak zorundadır. Gerekli işlemlerin ardından taraftarlar üzerlerinde isim, TC kimlik numarası ve fotoğraf bulunan kişisel kartlardan edinmiş olarak maçlara girmeleri sağlanmaktadır (Saygın, 2016).

Futbol maçlarına girişte kağıt bilet kullanımını aşamalı olarak elektronik kart sistemine devreden passolig uygulamasına geçiş ve uygulamanın detayları Türkiye Futbol Federasyonu web sitesinde detaylı olarak açıklanmıştır. Bu açıklamanın satır başları aşağıdaki gibidir (tff.org, 7 Mart 2014);

“Sporda Şiddet ve Düzensizliği Önleme Kanunu olarak bilinen 6222 sayılı yasanın getirdiği E-Bilet projesi kapsamında artık maçlara girişler sadece elektronik kartlarla mümkün olacaktır. Kartlandırmanın başlamasıyla birlikte kağıt bilet devri kapanacak ve müsabakalara hızlı bir şekilde uzun kuyruklar beklenilmeden girmek mümkün hale gelecektir. Ayrıca maç biletlerinin yırtılması ya da hasar görmesi gibi problemler ortadan kalkacaktır. Taraftarlar bu kartlara ister internetten ister satış noktalarından veya stat girişlerinden bir defaya mahsus olarak e-kartlarına ulaşacaktır. Bu kartla taraftarlar ister internetten, ister gişelerden, isterse Türkiye genelindeki binlerce aktif noktadan izlemek istediği maça bilet satın alabilecek ve maçlarını bu sayede güvenli bir şekilde önceden aldıkları koltuklarında izleyebilecektir. E- bilet uygulaması sayesinde maçlarda kanunlara aykırı davranışların stadyumlara girmesi yasaklanacak, genç, yaşlı, kadın, erkek ayırt etmeksizin toplumun her kesiminden insanların aileleriyle maç izlemesinin önü açılacaktır.

Bu proje ayrıca tüm toplum kesimlerinde futbolun itibarını artıracak ve centilmence bir spor dalı olarak beğeni görmesini sağlayacaktır.

E-bilet projesinin ortaya çıkış amacı sporda şiddetin önlenmesidir ve dünyadaki en etkili uygulamalar esas alınarak proje hazırlanmıştır. E-kart projesi ile tribünlerde istenmeyen olayların önlenmesi, spor müsabalarının aileleri de kapsayacak şekilde daha geniş kitleye yayılması, bilet ve stada giriş kuyruklarının sona erdirilmesi, karaborsa bilet satışının önlenmesi, sporseverlerin daha medeni şartlar altında maç izlemesi ve stat kapama cezalarının önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

Elektronik karta, internet üzerinden, satış noktalarından veya stat girişlerinden bir defaya mahsus olmak üzere kolaylıkla ulaşılabilecektir. Futbolseverler yine internet üzerinden, gişeden ya da Türkiye genelindeki binlerce noktadan istedikleri maçın biletini satın alarak kartlarına yüklenmesini sağlayabilecektir. Mevcut bilet ya da kombine sahipleri de haklarını elektronik kartlara tanımlayabilecektir. İnternette başvurmak isteyenler için süreç oldukça basittir. Passolig.com'u ziyaret ederek, başvuru formunu doldurmak ve fotoğrafı hemen o anda çekerek sisteme yüklemek mümkündür. Sonrasında e-kart adrese teslim edilebildiği gibi, belirli Posta ve Telgraf Teşkilatı (PTT) şubelerinden veya stat gişesinden de alınabilecektir. Bunun dışında stat gişelerinden başvuru yaparak da hemen orada kişisel başvuru ile E-karta sahip olmak mümkündür. Bir başka imkan ise Türkiye çapındaki binlerce satış noktasıdır. Bu noktalardan da yine benzer işlemler sonrasında birkaç dakika içerisinde E-karta sahip olmak mümkündür.

E-kart sahibi olan taraftarlar daha sonrasında kartına maç bileti yükleyebilecektir. Kombine bilet sahiplerinin maçları da kart sahibi olmalarıyla birlikte kartlarına tanımlanabilecektir. Satın alınan maçın bilgisi, tüm detaylar kart sahibinin e-posta hesabına gönderilecek ve cep telefonuna mesaj olarak iletilecektir. Ayrıca kart sahipleri stadyumlarda konumlandırılacak olan kiosklar aracılığıyla bilet bilgilerinin yazılı çıkışını da alabilecektir. Kısaca kart sahipleri yükledikleri maça ilişkin her türlü detaylı bilgiye (koltuk no, maç saati, maç tarihi, stadyum vs) rahatlıkla ulaşabilecektir.

Akıllı kart teknolojisiyle donatılan sportif kimlik kartları ile 14 Nisan 2014 tarihi itibariyle taraftarların kendi illeri dışındaki maçlara da bilet alabilmesi mümkün olacaktır.

14 Nisan 2014 tarihi itibarıyla stadyumlarda devreye girecek yeni sistem Spor Toto Süper Lig ve Spor Toto 1. Lig’de oynanacak tüm maçlarda uygulanmaya başlanacaktır.

Elektronik kartlar aynı zamanda birer e-cüzdan olarak da kullanılabilir. Böylece kart sahipleri kartlarına para yükleyerek, başta stadyumlar olmak üzere tüm alışveriş noktalarından aynı kart ile ödeme yapabilecektir. Ayrıca e- kartlar bir çok ilde toplu ulaşımda da kullanılabilir. Özetle e-kartlar sadece stadyumlara giriş kartı olarak değil, hayatın her noktasında sahibine kolaylıklar sağlayan, düzenli kullanıcıların ve sadık taraftarların zengin hediyeler kazandığı, yurt genelinde de avantajlar sunan bir platform olarak hizmet verecektir.”

TFF’nin açıklamasında görüldüğü gibi passolig’in sporda şiddetten spor tüketimine, ulaşımdan karaborsa bilet satışını sonlandırmasına kadar bir çok işlevi yerine getireceği iddiası bulunmaktadır. Passolig uygulaması 6222 Sporda Şiddet ve Düzensizliği Önleme Kanunu’na dayandırılarak çıkarıldığı için uygulamanın hukuki bir boyutu bulunmaktadır. Passolig kartların aynı zamanda kredi kartı olarak da kullanılabilmesi onun ekonomik yanını ortaya çıkararak 90’lı yıllardan beri tartışılmalı futbolun endüstrileşmesinin bir sonucu olarak anılmasına sebep olmuştur ve son olarak passolig kartlarının bağlı olduğu banka olan Aktif Bank’ın iktidara olan yakınlığı, passoligi hukuki ve ekonomik boyutu ile birlikte siyasi yönden de incelemeyi gerekli kılmaktadır.

2.5.1. Passolig Uygulamasının Hukuki Boyutu

6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun ile uygulanmaya başlanan elektronik bilet sistemi ile, müsabaka öncesinde, esnasında veya sonrasında spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak buldukları yerlere veya müsabakanın yapılacağı yere gidiş ve geliş güzergahlarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesi amaçlanmıştır.

Elektronik kart ile beraber, sporda şiddet olaylarının azaltılması, stadyumlara biletsiz seyircilerin girmesinin önüne geçilmesi, insanların küfür ve şiddetin olmadığı tribünlerde rahatça maçlarını seyredebilmesi, kadın ve çocukların futbola yaklaşarak daha fazla

maçlara gelmesi, şiddet ve olumsuz tezahürat yapan taraftarların anında tespit edilerek müsabakalardan men edilmesi ve karaborsa bilet satışının engellenmesi hedeflenmiştir. Planlanan projenin ürünü olan passolig karta, kişinin tüm kimlik ve adres bilgileri, sabıka kaydı bilgileri, parmak izi, yüz tanıma sistemine entegre edilecek görsel bilgiler gibi veriler tanımlanarak, kişilerin anında tespiti ve takibinin yapılması amaçlanmıştır (Mirzahi, 2016).

14 Nisan 2011 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun’un ilgili maddeleri şu şekildedir (resmigazete.gov.tr, 11 Nisan 2011);

5. Madde 4. Fıkra: Spor müsabakalarının yapıldığı alanlara girişi sağlayacak biletler, elektronik sistem üzerinden oluşturulur. Bilet satın almak isteyen kişilerle ilgili olarak, üzerinde adı, soyadı, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası ve fotoğrafı olan bir elektronik kart oluşturulur. Kişinin yabancı olması halinde kart üzerinde Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası yerine uyruğu olduğu devletin adı ile Türkiye’ye giriş yaptığı pasaportun seri umarası kaydedilir. Bilet satışları kişilere özgü elektronik kart üzerinden yapılabilir. Spor müsabakalarına, kişi ancak adına düzenlenen elektronik kart ile izleyici olarak girebilir. Spor müsabakasına izleyici olarak girecek kişilerin kontrolünü ev sahibi kulüp yapmakla yükümlüdür. Bu yükümlülük ev sahibi olmayan müsabakalarda, müsabakaya katılan her iki kulüp; milli müsabakalarda ise, ilgili federasyon tarafından yerine getirilir.

5. Madde 6. Fıkra: Futbol dalında en üst lig ile bir altındaki ligde bulunan kulüpler, dördüncü ve beşinci fıkralardaki sistemle ilgili teknik donanımları kendi kullanımındaki spor alanlarında kurmakla yükümlüdür. Elektronik karta ilişkin hükümler hariç olmak üzere aynı yükümlülükler, basketbol, voleybol ve hentbol dallarındaki en üst ligde bulunan kulüplerin kendi kullanımındaki spor alanları bakımından da geçerlidir.

5. Madde 11. Fıkra: Dördüncü fıkrada belirtilen elektronik kart uygulaması ile ilgili olarak;
a-) Bilet organizasyonu ve seyircilerin müsabaka alanlarına giriş ve çıkışına ilişkin kontrol ve denetim yetkisi federasyonlara ait olup federasyonlar bu amaçla bünyelerinde merkezi kontrol sistemi oluşturur. Elektronik kart oluşturulmak amacıyla alınacak kişisel bilgiler

federasyon bünyesinde oluşturulan merkezi veri tabanında tutulur. Bu veri tabanı Maliye Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı erişimine açıktır.

b-) Elektronik kart ile elektronik kart kapsamında satışı gerçekleştirilecek biletlerin basım, satış ve dağıtımına ilişkin yerel uygulamalar kulüpler tarafından, sistem üzerinden merkezi satışları ise ilgili federasyonlar tarafından gerçekleştirilir.

c-) Merkezi pazarlama ve bilet satışından elde edilecek gelirler kulüplere ait olup federasyon ya da yetki verdiği üçüncü kişiler nezdinde oluşacak bu gelirler kamu kurum ve kuruluşlara ilişkin alacaklar hariç olmak üzere haczedilemez, devir ve temlik edilemez. Federasyonlar bu fıkra kapsamında belirtilen yetkilerini kısmen veya tamamen üçüncü kişilere devredebilir.

15. Madde 5. Fıkra: Spor müsabakalarına seyirci olarak girişi sağlamak amacıyla elektronik kartı yetkisiz olarak üreten, satan, satışa arz eden, devreden, satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi bir yıldan dört yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu kartı kendi kullanımı için kabul eden ve bulunduran kişi bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

2.5.2. Passolig Uygulamasının Ekonomik Boyutu

Türkiye’de elektronik bilet sisteminin kurulması, Türkiye Futbol Federasyonu tarafından, 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun uygulanışına ilişkin olarak düzenlenen ihale ile gerçekleşmiştir. Bu ihale ile Türkiye Spor Toto Süper Ligi ve TFF Birinci Futbol Ligi’nde oynanan futbol müsabakalarının bilet satışlarına aracılık hizmetleri işi bir bankaya verilmiştir. Türkiye Futbol Federasyonu tarafından yapılan diğer bir ihale ile de elektronik kart uygulamasıyla ilgili teknik altyapının gerçekleştirilmesi işi bir konsorsiyuma verilmiştir. Konsorsiyum ve banka aynı holdingin çatısı altındaki şirketlerdir. Türkiye’de bir ilk olan elektronik bilet sistemini gerçekleştirecek olan bu şirket, Çalık Holding bünyesi altındaki Aktif Bank’tır. İhaleye ilişkin anlaşma 27.08.2013 tarihinde imzalanmıştır (Baykara, 2017).

Çalık Grubuna ait olan Aktif Yatırım Bankası elektronik bilet kartlarının satışını yapmaktadır. Aktif Yatırım Bankası 2006 yılından bu yana yeniden yapılanmaya başlayarak 93 kat büyümüş ve yılda 150 bin TL civarında kredi veren, 700 bin TL civarında para

transferi gerçekleştiren bir banka haline gelmiştir. 1930'lı yıllardan beri ticari faaliyetlerini sürdüren Çalık ailesinin bir mensubu olan Ahmet Çalık'ın girişimleriyle 1981 yılında temelleri atılan Çalık Holding, hali hazırda madencilik, enerji, gayrimenkul ve inşaat, tekstil, finans ve telekom sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşlarından biri olan Çalık Holding, 17 ülkede toplamda 24 bin kişiyi istihdam etmektedir. Grup, Orta Asya, Orta Doğu, Balkanlar ve Afrika'daki Türk yatırımcılarından biri olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Geçtiğimiz yıllarda Aktif Yatırım Bankası birçok iş kolundan sonra 'Passo' şirketi ile yapmış olduğu ve tüm Türkiye'deki futbol seyircisini etkileyen Passolig Kart uygulaması anlaşması ile adından söz ettiren bir yatırım yapmıştır (Aktifbank Faaliyet Raporu 2014).

İhaleyi kazanan firma tarafından kanunla elektronik biletle girilmesi zorunlu olan stadyumlar için passolig kart adının verildiği elektronik kartlar çıkarılmıştır. Elektronik geçiş kartı, taraftarların kişisel bilgilerini, bilet alım işlemlerini barındıran ve maç tesis alanlarına girmelerine olanak sağlayan çip bazlı EMV akıllı kartı ifade etmektedir (tff.org, 2013). Seyircilerin stadyumlara girebilmeleri için geliştirilen elektronik kart uygulamasının yanında, kartların okutulmasını sağlayacak geçiş kontrol sistemleri de yerleştirilmiştir. Bu geçiş kontrol sistemleri, stadyum giriş ve çıkışlarına taraftarların biletlerinin kontrol edilmesi için kurulmuş olan sistemleri ifade etmektedir.

İhaleyi kazanan ve uygulamayı gerçekleştirecek olan Aktif Bank tarafından geliştirilen kart bir banka kartıdır. Bu kart, cüzdan ön ödemeli kart, banka kartı veya kredi kartı gibi seyircilerin tercih edebileceği şekilde çeşitlendirilmiştir. Bu karta sadece Aktif Bank üzerinden sahip olunabilmektedir. Tüm kartlara sahip olmak veya yıllık yenileme yapabilmek için banka tarafından belirlenen ücretin ödenmesi gerekmektedir. Bu ücret her kart için yıllık 36,5 TL olarak belirlenmiştir. Yenileme ücreti ise her kulüp için değişmektedir. Ön ödemeli olarak hizmet veren passolig kart için banka hesabı açılmazken, passolig banka kartı veya kredi kartı seçimlerinde kişilere banka hesabı açılmaktadır (passolig.com).

Türkiye'de Spor Toto Süper Lig'de ve Birinci Lig'de bulunan futbol maçlarını stadyumlarda izlemek isteyen 7 yaşından büyük tüm seyirciler, öncelikle elektronik kart

almak zorundadır. Bu kart, ilgili web sitesinden veya belirli başvuru merkezlerinden gerekli bilgiler verilerek alınabilmektedir. Başvurudan sonra elektronik kart kişinin adresine gönderilmektedir (passolig.com).

Resim 2.2. Passolig Kart Ön Yüzü

(Kaynak: https://cdn.passolig.com.tr/images/team_cards/kredi_karti/TFF58v1.png?43)

Yukarıda resmi bulunan passolig kartı çeşitlendirilmiş olan passolig kartlardan kredi kartı olmaktadır. Bu kartla taraftarlar maç izlemek için bilet satın alabileceği gibi, aynı zamanda alışveriş yapabilmekte, hesabında para olmasa bile maç bileti satın alabilmekte, nakit avans çekebilme ve yaptığı alışverişlerini taksitlendirebilmektedir. Bu yönüyle 'stadyumlarda şiddeti engellemek' adına çıkarılan passolig kartın normal kredi kartlarından hiçbir farkı bulunmamaktadır (passolig.com).

Resim 2.3. Passolig Kart Arka Yüzü

(Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Passolig_arka.jpg)

Görüldüğü gibi passolig kartın arka yüzeyinde kart sahibinin resmi imzası ve ilgili firmanın reklam karekodu bulunmaktadır. Seyirciler, passolig kart üzerinde yer almasını istediği takımın logosunu veya herhangi bir takımın logosu olmadan TFF logosunu seçebilmektedirler.

Seyirciler, elektronik kart sistemine kayıt olduktan sonra maç biletini satın almak ve kartlarına yükletmek için elektronik kartın alındığı web sitesine üye olmak veya belirli başvuru merkezlerine başvurmak zorundadırlar. Maç bileti satın alınan siteye ilgili firma tarafından passo adı verilmiştir. Passo, elektronik kart çıkarmak isteyenlerin zaman kısıtlaması olmaksızın cepten veya bilgisayarları aracılığıyla maç bileti satın alabilecekleri bir platformdur. Bu internet sitesi üzerinden üye olunduktan sonra bilet satın alınmak istenilen maç, tribün ve koltuk seçme işlemleri belirlenen T.C. kimlik numarasına tanımlanabilmektedir. İnternette olabileceği gibi belirli satış noktalarından da bilet satın alınabilmektedir. Maç bileti satın alınmadan önce internet üzerinden ya da satış noktalarından elektronik karta para yüklemesi yapılması gerekmektedir. Her kişiye sadece bir bilet tanımlanmaktadır. Kart aracılığıyla seyirci, Türkiye'nin her yerindeki maçlara istediği tribünden bilet satın alabilmektedir. Seyirciler bu site üzerinden satın aldıkları bilet bilgilerini cep telefonlarına ve maillerine gelen bilgilendirme mesajı ile görebilmektedirler (passolig.com).

Elektronik bilet başvurusu yapan ancak henüz eline ulaşmayan kullanıcılar da maç bileti satın alabilmektedir. Kart başvurusu yapıldıktan sonra sistemin aktif kullanıcısı olduğu için tek maçlık pass kartlar ile seyirciler istediği maçlara kartları çıkmadan girebilmektedir. Passolig web sitesi üzerinden bilet devri yapmak da mümkündür. Başka bir passolig kartına sahip olan kişinin T.C kimlik numarası girilerek maç bileti devri yapılabilmektedir.

Passolig kartına maç biletini yükledikten sonra seyirci, stadın kapısındaki ilgili okuyucuya kartı okutarak içeri girebilmektedir. İçeri girmeye hakkı olmayan kartlar için sistem uyarı vermektedir. İçeri giriş hakkı olan kart için ise kapı açılmakta ve kart sahibinin fotoğrafı kapıda gözükmektedir. Ayrıca seyircinin kart üzerindeki fotoğrafı güvenlik güçlerinin bulunduğu kısımdaki ekranlarda da gözükmektedir. Güvenlik görevlilerinin kanun gereği kartı okutup içeri giren kişi ile ekrandaki görüntüyü eşleştirmesi zorunludur.

Stadyum içerisine girildikten sonra seyirci, kendisinin seçtiği koltuğu bulup oturmaktadır. Uygulamadaki elektronik bilet sistemi aynı kartla aynı maça girişleri engellemektedir. Kombine bilet sahibi olan seyirciler bütün maçları kombine bilet sahibi olduğu tribün ve koltuktan izlemek zorundadır. Her bireye sadece bir bilet tanımlanabildiği için bir seyirci sadece bir bilet satın alabilmektedir.

Futbolda elektronik bilet sistemi 2013-14 Süper Lig sezonunun 30. ve 1. Lig sezonunun 36. haftasına denk gelen 14.04.2014 tarihinde başlamıştır. Uygulamanın geçerli olduğu ilk maç Kayseri Erciyesspor ile Trabzonspor arasında oynanan Süper Lig maçı olmuştur ve bu maçı toplam 285 passolig kartına sahip seyirci izlemiştir. Bu maçtan hemen önceki Kayseri Erciyesspor'un kendi stadında oynadığı maçı ise 20 bin kişi izlemiştir (Baykara, 2017).

15.04.2019 tarihi itibarıyla, kulüp logosu olmayan kartlarla birlikte 4.575.375 kişi passolig elektronik kart sistemine dahil olmuş ve elektronik kart almıştır. Aşağıda toplam passolig kartlarının kulüplere göre dağılımı tablo 2.3 ve 2.4'de yer almaktadır (passolig.com 15 Nisan 2019);

Çizelge 2.3 Spor Toto Süper Lig Passolig Kart Sayısı Dağılımı

TAKIMLAR	PASSOLİG KART SAYISI
GALATASARAY	883.082
FENERBAHÇE	828.096
BEŞİKTAŞ	726.498
TRABZONSPOR	258.617
BURSASPOR	147.857
ATIKER KONYASPOR	147.767
ANTALYASPOR	111.285
İSTİKBAL MOBİLYA KAYSERİSPOR	72.575
EVKUR YENİ MALATYASPOR	70.828
GÖZTEPE	67.674
MEDİPOL BAŞAKŞEHİR FK	58.367
DEMİR GRUP SİVASPOR	56.714
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE ERZURUMSPOR	56.208
ÇAYKUR RİZESPOR	43.336
MKE ANKARAGÜCÜ	43.312
AKHİSARSPOR	39.411
AYTEMİZ ALANYASPOR	39.003
KASIMPAŞA	16.667

(Kaynak:<http://www.passolig.com.tr/taraftar-ligi>)

Çizelge 2.4 Spor Toto Birinci Lig Passolig Kart Sayısı Dağılımı

TAKIMLAR	PASSOLİG KART SAYISI
ESKİŞEHİRSPOR	81.633
ADANA DEMİRSPOR	67.204
ADANASPOR	37.167
ABALI DENİZLİSPOR	37.151
GAZİŞEHİR GAZİANTEP FK	34.388
BALIKESİRSPORBALTOK	33.263
GİRESUNSPOR	28.237
OSMANLISPOR FK	25.559
KARDEMİR KARABÜKSPOR	25.139
BİREVİM ELAZIĞSPOR	23.637
GENÇLERBİRLİĞİ	20.254
HATAYSPOR	15.802
BOLUSPOR	14.268
AFJET AFYONSPOR	11.655
İSTANBULSPOR	6.829
ALTINORDU	6.439
ALTAY	6.209
ÜMRANİYESPOR	3.161

(Kaynak:<http://www.passolig.com.tr/taftar-ligi>)

2.5.3. Passolig Uygulamasının Siyasi Boyutu

Passolig, kamuoyunda kimileri tarafından endüstriyel futbolun son icadı olarak görülürken, kimileri de bu uygulamanın siyasi yönüne vurgu yaparak passolig'i bir fişleme ve bir haraç sistemi olarak görmektedir. Eleştiriler özellikle hükümet yanlısı olduğu iddia edilen, uygulamanın ihalesini kazanan Aktif Bank etrafında toplanmaktadır (Mirzahi, 2016). Bloomberg News passolig kart ihalesiyle ilgili ekonomik tabloya ilişkin aytıntılı bir araştırma haberi yayımlamış ve uygulamanın riskli görülen bir bankaya dev müşteri portföyünü sunduğuna dikkat çekmiştir (Bloomberg News; Aktaran, Mirzahi, 2016). "S&P'nin raporuna göre Çalık Holding, 1,3 milyar dolar kısa vadeli borcu olduğu için yatırım yapılabilir seviyenin altı basamak altında bulunmaktadır." diyen Tuğrul Akşar (Dünya Gazetesi, 29 Nisan 2014), passolig uygulamasının asıl amacının Aktif Bank'ın yeni

bir müşteri kitlesine erişmesini sağlamak olduğunu dile getirmiştir. Türkiye Futbol Federasyonu'ndan Kemal Hacıoğlu, Aktif Bank'ın ihalede en yüksek teklifi verdiğini ve 100 milyon dolarlık maliyeti karşılayacağını ve ayrıca gelecek 10 yıl içerisinde kulüplere verilmek üzere 150 milyon lira taahhüt ettiğini ve ağustos ayında da federasyona 15 milyon lira ödeyeceğini söylemiştir. Aktif Bank Genel Müdür Yardımcısı Murat Emre Duman ise Bloomberg News'e projeden ancak 8,5 yıl sonra kar edilebileceğini söylemiştir. Bankanın bu ihaleyi yeni bir marka ile kart piyasasına girmek için bir fırsat olarak gördüğünü belirtmiştir. Duman, ilk yıl Aktif Bank'ın 1,5 milyon kart çıkarmayı ve daha sonraki yıllarda kartların kullanım alanlarını genişleterek ulaşım ve eğlence hizmeti sunmayı düşündüklerini vurgulamıştır. Ayrıca bankanın bilet başına ödenecek olan 2 lira ücretin sadece 1,06 lirasını alacağını ve kalanının federasyona verileceğinin de altını çizmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi'nden Sezgin Tanrıkulu ise, bu kart ile Aktif Bank'a devasa bir müşteri portföyünün sunulduğunu ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın iş dünyasındaki en yakınlarından birinin bu yolla büyük bir çıkar elde edeceğini savunarak uygulamanın siyasi yönüne dikkat çekmiştir (Bloomberg News'den Akataran, Mirzahi, 2016).

Futbolun geniş kitleleri etkileyebilme gücü, tarih boyunca siyasal iktidar sahiplerinin futbolu, kendi ideolojilerini pekiştirmek için bir araç olarak görmesine sebep olmuştur. Futbol siyasal ideoloji tarafından kendi iktidarının meşruiyetini sağlamak için kullanılmış ve bir nevi propaganda aracı haline getirilmiştir. Bunun en uç öreğini Hitler'in Almanya'sı, Franco'nun İspanya'sı ve Salazar'ın Portekiz'i oluşturmaktadır. Spor özellikle de futbol, Latin Amerika ülkelerinde iktidarı ele geçiren askeri iktidarların en sık başvurduğu alan olmuştur. Arjantin'de yapılan 1978 Dünya Kupası Arjantin'de yapılan askeri darbenin etkilerinin hafifletilmesinde ve askeri iktidarının dünya kamuoyundaki imajının düzeltilmesinde kullanılmıştır. Aynı şekilde Türkiye'de de 12 Eylül 1980 sonrasındaki futbol, gençleri terörden ve zararlı alışkanlıklardan uzak tutmak için kullanılmıştır. Futbolun siyasileşmesi daha sonraki dönemlerde de sürmüş ancak futbolun ekonomik sosyal sistemin olmazsa olmazlarından biri haline dönüşmesi ile ideolojik etkisini farklı bir kulvarda sürdürmesini sağlamıştır (Talimciler, 2005). Passolig uygulaması da tam olarak hem siyasi hem de ekonomik yönüyle futboldaki bu dönüşümün örneğini oluşturmaktadır. Ayrıca passolig uygulamasına siyasal anlamda başka bir eleştiri ise uygulamanın bir fişleme sistemi olduğuna yönelik iddialardan gelmektedir. İnsanların tüm kişisel bilgilerinin bir

yere verilmesi, kayıt altına alınması ve bu sayede sürekli olarak gözlenmesi fişleme iddialarını güçlendiren sebepleri oluşturmaktadır. Günümüzde stadyumlar, egemen olan ideolojinin sürdürülmesine katkı yapabileceği gibi muhalif seslerin de yükselbileceği mekanlar haline gelmiştir. Passolig uygulamasının ise bu sesleri yükseltenlerin belirlenmesi ile muhalif seslerin yükselmesinin önlenmesi adına bir denetleme mekanizması işlevi gördüğü iddia edilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE YAZILI BASININDA PASSOLİG UYGULAMASI

3.1. Günümüz Türkiye Yazılı Basınının Sahiplik Yapısı

Yazılı basınının sahiplik yapısı açısından medya kuruluşlarının mali yapısının güçlenmesi bakımından olumlu gibi görünen bu süreç, günümüz Türkiye'sinde gazetecilik mesleği ve özellikle de basın özgürlüğü çerçevesinden bakıldığında, Türk medyasının sahiplik yapısının incelenmesi ve serbest rekabeti temel alan liberal piyasa türlerinden hangisine girdiğinin tespit edilmesi ve bu durumun gazetecilik mesleğine olan etkilerinin incelenmesi gerekmektedir (Bilgener, 2011: v).

Bu noktada tarihi süreç içinde incelenmesi gereken ilk Türk gazetesi olarak 1831 yılında çıkarılmaya başlanan resmî gazete Takvim-i Vekayi'yi görülmektedir. O günlerden bu yana birçok aşamadan geçen yazılı basın bunlarla birlikte 1927'de kurulan Ankara Radyosu ile başlayan radyo ve İTÜ TV tecrübesi dikkate alınmazsa 31 Ocak 1968'de Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu (TRT)'nin ilk deneme yayınlarıyla Türkiye'deki serüvenine devlet eliyle başlayan televizyon yayıncılığı, özellikle 1980'li yılların başlarından itibaren büyük bir dönüşüm sürecinden geçmiş, kitle iletişimi için son derece önemli olan bu araçların sahiplik yapısında yaşanan değişimler, 1990'lı yılların başlarında özel televizyonların yayın hayatına başlamasıyla yeni bir döneme girmiştir. Yine 1993 yılında internetin Türkiye'ye gelmesi ve hızla yaygınlaşması üzerine Türkiye'deki görsel medya piyasasında farklı bir süreç başlamıştır. Bu noktadan itibaren elektronik medyanın hızla pazar kazandığı, yükseldiği ve yer yer geleneksel medyayı geride bıraktığı günler başlamış olmaktadır (Başaran & Özdemir, 2004).

Basının sahiplilik yapısı, Türkiye'deki geçmişi itibariyle Türkiye Cumhuriyeti'nin geçmişinden daha eski olan yazılı basın ve yarım yüzyıla yakın bir geçmişi olan görsel medya, çok çeşitli merhalelerden geçerek günümüze gelmiştir. 1980'li yıllara kadar, görece özgür bir dönem yaşayan yazılı basının sahiplik yapısında sorun olarak algılanabilecek bir durum, çoğunlukla bulunmamaktadır. 1970'li yıllardan itibaren kitle

gazeteciliğinin yükselmesi basında endüstrileşmeyi getirmiş, 1980'li yıllardan itibaren ise gazetecilikle ve basınla ilişkisi olmayan, basın dışı sahiplerin eline geçmiştir. Görsel ve işitsel medya ise önce devlet tekelinde gelişmiş, özellikle 1990'lardan itibaren de özel sektör yatırımlarıyla farklı bir piyasa yapısına bürünmüştür (Bilgener, 2011: 137).

Bütün bunlarla birlikte medya bugün mevcut bulunan sahiplik yapısına da tamamen terk edilememektedir. Büyük sermaye gruplarına gömülü halde bulunan medya organlarının editoryal ve yapısal özgürlüklerini kaybetmeye başladıkları günümüzde açık olarak gözlemlenebilmektedir. Çünkü holdinglere gömülü bulunan medya, zamanla aynı şeyleri söyleyen farklı insanlara dönüşmeye başlamakta ve bugün bakıldığında aynı gruba ait bulunan medya organlarının içeriklerinin birbirinden büyük farklılıklarının olmadığı anlaşılmaktadır. Buna bir de medyayı kontrol altında tutmak amacını güden bir siyasi iktidar eklendiğinde, siyasi iktidardan ve devletten büyük çıkar beklentileri bulunan sermaye gruplarının, devletle aralarındaki ilişkileri zedeleme ihtimali bulunan medya organlarını ve mensuplarını baskı altına alacağı, en azından almak zorunda olacağı kaçınılmaz olarak ortaya çıkmış olacaktır (Bilgener, 2011: 138).

Bu açıdan bakıldığında da medya sahiplerinin kazanma ve mal edinme hırsını dizginlemesi, medya organlarını birer ticari işletmeden çok bir çeşit sosyal sorumluluk projesi olarak görmesi, bugün siyasi iktidarın hışımına uğrayan medya grubunun yerinde yarın kendisinin de olabileceğini düşünmesi, bu sebeple bir anlamda "fikir, ifade ve basın özgürlüğünün" birer fedaisi olduklarını akıllarından çıkarmamalarının gerektiğini idrak etmesi, siyasi iktidarların ve devletin ise, medyayı "ele geçirilecek bir cephe yahut saha" olarak görmekten ziyade "gerçek demokrasinin işleyişinin ayrılmaz ve vazgeçilmez bir parçası" ve en temel insan haklarından biri olan "fikir ve ifade özgürlüğü"nü kaleşi olduğunu idrak etmesi basın adına ve sahiplilik noktasında birçok şeyi de değiştirecektir (Bilgener, 2011: 139).

3.1.1. Sahiplik Yapısı ve Mülkiyet İlişkilerinin Haber Üzerindeki Etkisi

Sahiplik yapısı ve mülkiyet ilişkilerinin haber üzerinde etkisi ya da başka alanlarda basınla ilgili yaptıklarına bakıldığında medyanın, devlete ve özel girişime hâkim özel çıkar

gruplarına destek sağlamaya yönelik hizmet ettiği profil görünmektedir. Kitle medyası her konuda katı ve tekdüze bir tutum sergilemese de temel öncüllere meydan okuyan görüşler kitle medyası tarafından kabul görmemektedir (Herman ve Chomsky, 2006: 77).

Bu çerçevede Chomsky bu durumu izah ederken hem kendisini denetleyen hem de finanse eden güçlerin ve grupların çıkarlarına hizmet etmekte olan medyanın, onlardan yana propaganda yapmakta olduğunu ifade etmiştir. Böylece, ciddi bir büyüklüğe sahip olan medyalar görüşlerini, ayrıcalıklı olarak gördükleri izleyicilerin iş yerlerine satan kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda alıcılarının çıkarlarına göre bir hizmet anlayışı geliştiği ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda medya sahipleri de elit kesimden gelmektedir. Bundan dolayı da gazeteci olan kimse bu sistemin değer anlayışını benimsemek ve içselleştirmek zorunda kalmaktadır (Chomsky, 2012: 12-13). Aslında bu kesimler propaganda modelinde belirlenen yapısal faktörleri ve personeli sağlayan aynı egemen ve belirleyen güç odakları, temel ilke ayrıca egemen ideolojilerin belirlenmesinde de önemli bir rol oynamaktadır (Herman ve Chomsky, 2006: 15).

Bundan dolayı da medya, sahiplerinin ve öteki piyasa-kar yönelimli güçlerin sınırlamalarına tabi olan zengin kişiler veya yöneticiler tarafından denetlenmektedir. Bahsedilen firmaların çıkarları birbirlerine önemli ve vazgeçilmez derecede bağlı ve iç içe geçmiş durumdadır. Ayrıca başka büyük şirketler, bankalar ve hükümetler de önemli ortak çıkarlara sahip olmaktadır. Bahsedilen duruma bakıldığında medya kuruluşlarının “haber tercihlerini” etkileyecek özelliklere sahip olduğu görülmektedir (Herman ve Chomsky, 2006: 93-95).

Chomsky propaganda modelinin belirlenebilmesi için bir süzgeç modeli ortaya konmakta ve bu süreç beş aşamadan oluşmaktadır. Bu çalışmasının kapsamında bu süzgeçlerden üçüncüsü “Kitle medyasının haber kaynakları”dır. Medya güvenilir olmalı ve aynı zamanda sürekli olarak ham habere ihtiyaç duymaktadır. Buna göre günlük akışında haber programlarını doldurmak adına zorunlu olduğu habere ihtiyaçları bulunmaktadır.

Bu çerçevede bürokrasiler, haber ajanslarının güvenilir olmakla birlikte belli bir zaman çizelgesine bağlı haber akışına yönelik istemlerini karşılayan çok miktarda malzeme

üretmektedirler. Medyanın haber içeriğinde resmi kaynakların önemli bir yer tutmasının nedeni ise haberleri iletirken objektif habercilik görevini iddiasının olmasından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda haberin maliyeti de önemlidir. Güvenilir olduğu varsayılan kaynaklardan bilgi almak araştırma masrafını da azaltmaktadır. Bu bağlamda, kitle medyası, ekonomik mecburiyet ve çıkar ilişkileri yüzünden güçsüz bilgi kaynaklarıyla alışverişe ve ilişkiye girmeye zorlanmaktadır (Herman ve Chomsky, 2006: 100-101)

Bütün bunlar değerlendirildiğinde iletişim bilimi disiplini medya sahipliği ve habere ilişkin tasarımların tartışılması, toplumsal yapı ve pratikler içerisinde giderek daha da artan bir öneme sahip olan medyanın anlam üretimine ilişkin bütüncül bir bakış açısı sunulması gerekliliğini zorunlu kılmaktadır. Ekonomik krizler döneminde, medya, toplumsal güç ve iktidar mücadelesinin gerçekleştiği bir alan olarak değerlendirilmektedir. Haber açısından bakıldığında, medya sahipliği, gazeteci ve haber arasındaki ilişkinin ele alınması aslında medyanın daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Habere ilişkin medyada mülkiyet ve haber arasındaki ilişki ele alındığında daha çok sahiplik yapısı ve mülkiyetle ilgili olmaktadır (Kaymas, 2005: 18).

Medya mülkiyeti, profesyonel gazeteci ve haber üzerine biçtiği rolün anlamlandırılabilmesi için, öncelikle geliştirdiği toplum modelinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada çoğulcu yaklaşımın, özgürlükler açısından üç ana ölçüt etrafında irdelendiği anlaşılmaktadır. Bunlar; ekonomik özgürlük, entelektüel özgürlük ve siyasal özgürlüktür. Yaklaşım içerisinde “ifade ve düşünce özgürlüğü”ne, diğer özgürlüklerin kullanılabilmesi için merkezi bir değer biçilmektedir (McNair, 2009: 25). Aslında çoğulcu yaklaşım, düşünce özgürlüğü bağlamında iletişimin gerçekleştirileceği kanalların özgür olmasını (ancak bu özgürlük yaklaşımın biçimlendiği ilk günlerden itibaren devlete karşı bir özgürlük olarak anlaşılmıştır) ön şart olarak belirlemektedir (Vural, 1994: 21).

Serbest girişim ve özel mülkiyet temelinde kurumsallaşan medyanın, “fikirlerin serbest pazar yeri” içerisinde toplumdaki çoğulcu ve çok sesli yapıyı yansıtabileceği öngörülmektedir. Garnham’ın da belirttiği gibi (1990:25), “çoğulcu kuram, iletişim pazarlarının iletişim özgürlüğünün ihtiyaç duyduğu kamusal iletişim için en uygun kurum

ve süreçleri sağlayabileceği konusunda iddialıdır". Çoğulcu kuramın bu iddiası, toplum yapısındaki önemli değişimlere rağmen, üstelik önemli bir revizyondan geçmeksizin, klasik liberal bakışı, özellikle özgürlükler anlayışını, tekrar üretmektedir. Özellikle, medyanın bağımsızlığının ancak "serbest piyasa koşulları" içerisinde düzenlenmesi gerektiğine ilişkin düşünceler, 1980'li yıllardan itibaren uygulamaya konan yeni sağ ve neo liberal politikaların, ortak yönünü oluşturmaktadır. Aslında çoğulcu yaklaşımın sözü edilen düşüncesi, "fikirlerin serbest pazar yerinde" özerk bir "tüketici" düşüncesiyle beslenmektedir ancak serbest pazar düşüncesinin iki önemli açıdan sorunlu olduğu belirtilmelidir. Çünkü hem medyanın izleyicisini yurttaş olmaktan çıkartarak tüketici konumuna indirilmesi ve hem de zaten medyanın denetimini "tüketicisi" hakkında genellikle yeteri kadar bilgisi olmayıp da ihtiyaçları hakkında güçlü fikirleri olan medya profesyonellerine bırakması, serbest piyasa modelini oldukça tartışmalı hale getirmektedir ve bu noktada Jurgen Habermas, çoğulcu gelenek içindeki özgürlük anlayışını şöyle ifade etmektedir:

"Liberal görüşe göre, yurttaşın konumunu esas olarak devlet ve öteki yurttaşlar karşısında sahip olduğu negatif haklar belirler. Yurttaşlar bu hakların taşıyıcıları olarak, hukuki düzenlemelerin çizdiği sınırlar içinde özel çıkarlarını gözettikleri sürece devlet yönetiminin koruması altındadır. Bu, yönetimin müdahalelerine karşı korunmayı da içerir. Oy hakkı ve ifade özgürlüğü gibi siyasal haklar, yasal uyruklara dış zorlamalardan kurtuldukları bir alanı sağlayan yurttaşlık haklarıyla aynı yapıya sahip olmanın ötesinde, benzer bir anlam da taşır. Yurttaşlara sonuçta bütünleşerek seçimler, parlamenter kurulların birleşimi ve hükümetin kuruluşu yoluyla idareye etkide bulunacak bir siyasal iradeye dönüşmek üzere özel çıkarları savunma fırsatı verir" (Habermas,1999: 38).

Bütün bunlar değerlendirildiğinde, Habermas'ın, "negatif haklar" olarak sınıflandırdığı "bireysel hak kavramının" çoğulcu yaklaşım içinde, siyasal irade karşısında özel çıkarların savunulmasını amaçladığı görülmektedir. Liberal demokrasilerin kurumsallaşması ile "özgürlükler" çoğu kez medya üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte medya özgürlüğü, devletten özerk olmasının yanı sıra özgür bir sivil topluma eşit düzeyde ihtiyaç duymakta ve yapılan haberlerin özgürlükçü bir anlayışla yapılması gerektiği anlaşılmaktadır (Scammel ve Semetko, 2000: xv).

3.1.2. Türkiye Yazılı Basınında Sahiplik Durumu

Sahiplik açısından haber, fikir, eğlence, rıza üreten, kamuoyunu yönlendiren, ürün pazarlayan, pazarlanacak bir ürünün talebini yaratan, toplumu her yönü ile etkileyen ve yönlendiren medyanın nasıl bir sahiplik yapısı altında faaliyet gösterdiği, faaliyetlerinin kimler tarafından ve nasıl kontrol edildiği, medyada yer alan haber ve yorumların seçimini etkileyen faktörlerin neler olduğu ve nasıl servis edildiği bir medya grubunun işleyiş yapısının belirlenmesi bakımından son derece önemli olmaktadır (Özdemir, 2018: 2).

3.1.2.a. Cumhuriyet

Türkiye'nin en eski günlük gazetelerinden olan *Cumhuriyet* 7 Mayıs 1924'te yayın hayatına başlamıştır. Kurucusu Yunus Nadi (1880-1945) İstanbul'da yayınlamakta olduğu Yeni Gün gazetesini İstanbul'un işgalinden sonra Anadolu'ya kaçırarak Anadolu'da Yeni Gün adıyla yayınlamıştır. *Cumhuriyet*'in imtiyaz sahipliğini Yunus Nadi'nin ardından eşi Nazime Nadi ve sırasıyla da Nadir Nadi, Berin Nadi, İlhan Selçuk, Orhan Erinç üstlenmiştir. 1992 yılından bu yana *Cumhuriyet*, Cumhuriyet Vakfı tarafından Yunus Nadi'nin belirlediği ilkelerin de yer aldığı Cumhuriyet Vakfı Senedi doğrultusunda yayınlanmaktadır. Gazetenin başyazarlığını Yunus Nadi (1924-1945), Nadir Nadi (1945-1991) ve İlhan Selçuk (1992-2010) yapmışlardır (Kuyucu, 2012: 381-382).

Sonrasında Nadir Nadi'nin hayatını kaybetmesi ile gazete ciddi sıkıntılar yaşamış ve borçları artmıştır. Ayrılan yazarlar olmuş fakat daha sonra dönüşler olmuştur. Böyle bir sürecin ardından 1992 Nisan ayında tekrar kadrosunu oluşturduğu anlaşılmaktadır (Topuz, 2003: 290- 291).

Cumhuriyet gazetesine sahiplik yapısı ekseninde bakıldığında gazetenin şu anki misyonunu Önkibar (2015: 168), kuruluşundaki misyonu ile ilgisi kalmadığı ve çok daha farklı bir çizgiye yöneldiği üzerinde durmaktadır. Şu anki misyonun daha çok ABD-AB misyonu olduğu tartışması eksenindedir.

Mustafa Kemal'in maddi destekte bulunduğu *Cumhuriyet*, Millî Mücadeleye aktif bir biçimde destek veren ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu sürecinde de önemli rolü bulunan Yunus Nadi ve ekibinin ürünü olarak basın tarihindeki yerini almıştır. Gazetenin çıkarılmasındaki amaç da yeni rejimin tanıtılması, benimsetilmesi ve korunmasıdır. *Cumhuriyet*'in kadrosunda geçmişten günümüze doğru; "Ziya Gökalp, Aka Gündüz, M. Zekeriya Sertel, Hasan Bedreddin, Reşad Ekrem Bey, Ahmet Rasim, Peyami Safa, Muharrem Fevzi, Agah Togay, Ahmet Refik, Ahmet Hidayet, İsmail Habib Sevük, Abidin Daver, Cenap Şahabettin, Halit Ziya Uşaklıgil, Selahattin Enis, Turhan Tan, Cevat Fehmi Başkut, Fuat Köprülü, M. Mermi, Halit Fahri Ozansoy, Nurullah Ataç, M. Şekip Tunç, Z. Fahri Fındıkoğlu, Ahmet Hamdi Tanpınar, Kemal Salih Sel, Hasan Cemil Çambel, F. Osman" gibi dönemin güçlü yazarları yer almıştır. Gazetenin başyazarı ise bu yıllarda Yunus Nadi olmuştur. Atatürk'ün yönetiminde olduğu yıllarda, gazete iktidarın gayri resmi yayın organı şeklinde yayınlanmıştır. Dönemin belli başlı siyasi olaylarında bu tavrı belirginleşmiş, birçok olayda iktidardan yana tavrını koymuştur. *Cumhuriyet* gazetesinin CHP'ye olan desteği Atatürk'ün ölümüne kadar devam etmiştir. Gazete, Mustafa Kemal'den sonra üretilen politikalarından ise, rahatsızlık duymuş, özellikle de Atatürk karşıtı bazı isimlerin yönetiminde yer alması gazetenin yönetimden uzaklaşmasına neden olmuştur. İkinci Dünya Savaşı yıllarında ise, yönetim ile gazetenin arası açılmış ve bir daha eskisi gibi bağ sağlanamamıştır (Kaya, 2010: 51-53).

1978'de Türkiye'de üç sektörün varlığından bahsedilmekteydi ki bunlar; kamu, özel ve Hürriyet olarak belirtilmekteydi (Koloğlu, 2006: 135). Günümüzde de *Cumhuriyet* gazetesi dışta kalmak üzere, pek çok gazetecilik kuruluşu yatay ve dikey tekelleşmelere, giderek holdingleşmeye yönelerek devam etmektedir (Tokgöz, 2003: 40).

İdeoloji olarak Kemalizmi benimseyen *Cumhuriyet*'in tirajı 15 Nisan 2019 tarihi itibarıyla 35.344'dur (medyatava.com, 15 Nisan 2019).

3.1.2.b. *Birgün*

Birgün, Türkiye’de günlük olarak yayımlanan ulusal bir gazete olarak çıkmaya başlamıştır. Gazetenin yazı işleri müdürü Berkant Gültekin, yayın danışmanı Barış İnce, sorumlu müdürü Cansever Uğur ve haber koordinatörü İbrahim Varlı olarak bilinmektedir.¹ Yayın hayatına 14 Nisan 2004'te başlayan gazetenin sahibi Birgün Yayıncılık ve İletişim Ticaret AŞ'dir. Gazetenin sermayesi, birçok ortak ve çeşitli sendika ile meslek odalarından topladığı paralarla oluşturulmuştur. *Birgün* Gazetesi'nin satışı 2013'ten itibaren, özellikle Gezi eylemleri sonrasında üç kat artarak 25 bine ulaşmıştır. 2007'de öldürülen Hrant Dink de *Birgün*'ün yazarlarından. Günümüzdeki yazarları arasında “Hayri Kozanoğlu, Güven Gürkan Öztan, İlhan Cihaner, Enver Aysever, Ayça Söylemez, Melih Pekdemir, Harun Tekin, Kaan Sezyum ve İbrahim Kaboğlu gibi isimler vardır. Gazetenin Pazar Eki'ne ise Taner Timur, Korkut Boratav, Gamze Yücesan Özdemir, Tülin Öngen, Önder İşleyen, Gökhan Atılğan, Hakan Güneş, Behlül Özkan, Ataol Behramoğlu, Ercan Kesal ve Haydar Ergülen” gibi yazarlar katkı sunmaktadır (<https://tr.wikipedia.org/wiki/BirG%C3%BCn>, Erişim Tarihi: 15.01.2019). Sosyalist bir ideoloji çerçevesinde yayın yapan Birgün Gazetesi 15 Nisan 2019 tarihi itibarıyla günlük 7.540 civarında tiraja sahiptir (medyatava.com, 15 Nisan 2019).

3.1.2.c. *Hürriyet*

Hürriyet'in basın serüveninin günümüze kadar olan sahiplilik yapısına bakıldığında, dönemin önemli basın olaylarından biri 1868 yılında kadın gazetesi olarak Terakki gazetesi çıkarılmış, aynı yıl Londra’da “Yeni Osmanlılar Cemiyeti” yerine “*Hürriyet*” yayınlanmaya başlamıştır. 1869 yılında ise çocuk gazetesi olarak yayınlanan gazete ise Mümeyyiz olmuştur (BBYEGM, 2013: 10). Yayın sayısındaki artış, memur-gazeteci tipinin yerini meslekten gazetecilerin alması da bu dönemin özellikleri arasında yer almaktadır (Koloğlu, 2006: 51).

¹ İletişim ve Erişim Bilgileri. Bir Gün. 13 Ağustos 2013 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 28 Temmuz 2012.

Zaman içinde ve özellikle de 1948’de yayın hayatına başlayan Sedat Simavi’nin sahipliğindeki “*Hürriyet*” tarafsızlık ve bağımsızlık ilkesiyle çıkmıştır. Gazetenin sütunlarında “Bayar ve İnönü”nün yazılarına yer verilmiştir. Yazıların okuyucunun kolay anlayabileceği bir dille yazılıyor olması ve sayfa düzenlemelerinin etkili olması geniş bir okuyucu kitlesini de beraberinde getirmiştir. Londra olimpiyatlarına gönderilen muhabirler, oradan yazılan haberler ve sporcuların başarısı gazeteye ilgiyi oldukça artırdığı görülmüştür. Ayrıca Kıbrıs sorunu yine ilk defa *Hürriyet* sütunlarında yer verildiği görülmektedir. Etkili bir haber ağı, canlı resimler ve kendi dağıtım ağını kurmuş olması 1950’lere yaklaşırken gazeteyi Türkiye’nin en kapsamlı ve büyük gazetesi konumuna çıkarmıştır (Topuz, 2003: 191).

Türkiye’de sermayedarların yatırım alını olarak basın ile ilk kez ilgilenmeleri ise 1960’lı yıllara denk gelmektedir. Tüccar Sefa Kılıçoğlu Yeni Sabah’ı satın almış, 27 Mayıs 1960’dan önce kapanmış olan Akşam Gazetesi ise Malik Yolaç tarafından 1962 yılında yeniden basılmıştır. Başlangıçta işleri iyi gitse de 1961’de Yeni Sabah gazetesi kapanmış, Tirajı 200 bine ulaşan gazetesinin ise 1962’de ise çöküşe geçtiği anlaşılmaktadır (Topuz, 2003: 235; Toruk, 2007: 76). Yolaç, sonunda gazeteyi 1971’de Türk-İş’e devretmek zorunda kalmıştır. *Hürriyet* ise 1960 yılına 257 bin tiraj ile girmiştir. Gazetenin tirajı 1968’de 780 bine ulaşmıştır. 1969’da Pazar ekleri ile tirajı 970 bine yükselmiştir (Özdemir, 2018: 56). Ardından da tarihi süreçte Aydın Doğan, 1994 yılında Erol Aksoy’dan *Hürriyet* Gazetesini satın almıştır. Bu satın alma Doğan grubunu medyanın en büyüğü konumuna yükseltmiştir (Önkibar, 2015: 69).

Hürriyet’i satın almak isteyen Asil Nadir ve Uzanlar yanında yabancı bir yatırımcı Robert Maxwell’de talip olmuştur. Gazete için Robert Maxwell 260 milyon sterlin önermesine rağmen Erol Simavi satıştan son anda vazgeçmiştir. Gazetenin daha sonra borçları ile birlikte çoğunluk hissesi Aydın Doğan’a 140 milyon dolara satılmıştır. Gazetenin yabancı bir firmaya satışının gerçekleşmeme sebebi, Genelkurmayın devreye girerek ülke güvenliği gerekçesi ile sürece müdahil olmasıdır (Önkibar, 2015: 14-24).

Özal döneminde basının siyasal erk ile iş birliğini reddetmeyen ama karşılığını da bekleyen bir aktör şekline dönüştüğü belirtilmektedir. Özal’ın basının bu zaafını

değerlendirmesi medyada patron vekili bir aristokrasi oluşumuna yol açmıştır. Endüstrileşen basında iş bölümü ayrıntılaşmış, hiyerarşik basamaklar artmış ve hızla sendikasılaştırılan sektörde medya sahibinin editöryel hâkimiyeti de pekişerek devam etmiştir (Sönmez, 2014: 92).

Sonraki süreçlerde de *Hürriyet* ile ilgili farklı gelişmeler olmuş ve Demirören Grubu, hükümetin ulusal medya kuruluşu olarak kabul gördüğü akreditasyon verdiği ana akım medya kurumlardan biri olmuş ve bu gazeteyi bünyesine almıştır. Ulusal medya kuruluşlarına özel önem veren yönetimin zaman zaman bu kuruluşlar ile bir araya gelerek toplantılar yapmış ve 2016'da dönemin başbakanı Davutoğlu'nun Dolmabahçe çalışma ofisinde gerçekleşmiştir. Toplantıya, medya kuruluşlarından Doğan Yayın Grubu'nu temsilen Mehmet Ali Yalçındağ ile Doğan TV Yönetim Kurulu Başkanı Arzuhan Doğan Yalçındağ ve *Hürriyet* Gazetesi Yönetim Kurulu Başkanı Vuslat Doğan Sabancı vs diğer katılımcılar katılmıştır (Özdemir, 2018: 129). Son duruma bakıldığında bu basın yayın kuruluşu bu grup altında varlığını sürdürmeye devam etmiştir. İdeolojik tutum olarak ana akım yaklaşımını benimseye devam eden gazetenin Sabah gazetesinden sonra 280.836 tirajla Türkiye'nin en okunan ikinci gazetesi konumunda olduğu görülmektedir (medyatava.com, 15 Nisan 2019).

3.1.2.d. Yeniçağ

Yeniçağ, 4 Mart 2002 yılında "Türkiye Türklerindir" ve "Dünyayı Türkçe Okuyun" sloganlarıyla yayın hayatına başlamıştır. Güncel, dış haber, ekonomi, spor, medya, eğitim, tarih ve kitap, kültür, televizyon ve din bölümleri olan günlük olarak yayınlanan siyasi bir gazetedir. Atatürkçü, milliyetçi bir çizgiyle yayın yapmaktadır (Yaylagül & Çiçek, 2012). Tür olarak günlük olan gazetenin imtiyaz sahibi, "Yeniçağ Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş." kuruluşu adına Ahmet Çelik'tir. Genel Yayın Yönetmenliği'ni ise Batuhan Çolak yapmaktadır. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Yeni%C3%A7a%C4%9F_gazete, Erişim Tarihi: 15.01.2019). *Yeniçağ* Gazetesi 15 Nisan 2019 tarihi itibarıyla 51.446 tiraja sahiptir (medyatava.com, 15 Nisan 2019).

3.1.2.e. *Yeni Şafak*

Basın tarihi açısından bakıldığında, “Doğan, Bilgin ve Uzan” gibi büyük medya kuruluşları 28 Şubat 1997 tarihinde açıklanan Milli Güvenlik Kurulu kararlarıyla uyum içerisinde olmuşlardır. Petrol Ofisi (POAŞ), Doğan Grubu’nun bünyesine kattığı en büyük kamu şirketlerinden biri olmuştur. Medya gruplarının özelleştirme ihalelerine olan ilgisi 2000’lerde de sürmektedir. 18 Mayıs 2003 tarihinde SEKA’ya ait Akdeniz İşletmesi, 109,9 milyon dolar bedelle, en yüksek teklifi veren Park Holding AŞ-La Veggia S.P.A. O.G.G.’ye; Balıkesir İşletmesi ise 1,1 milyon dolara, Albayrak Turizm Seyahat İnşaat AŞ’ye satılmıştır. Birincisi, Sabah Grubu’nun kontrol eden Turgay Ciner’e, ikincisi ise *Yeni Şafak* Gazetesi’nin sahibi olan Albayrak Grubu’na aittir (Adaklı, 2006: 218-223).

Albayrak Holding, 1952 yılında kurulmuştur. Hacı Ahmet Albayrak ve kardeşleri Bayram, Nuri, Kazım, Mustafa ve Muzaffer Albayrak’ın ortak girişimi olarak kurulmuştur. Trabzon-Of kökenli Albayraklar ailesi önceleri küçük çapta yap-sat müteahhitlik yapan bir şirket konumundadır. Taşımacılıkla ilgileri ise üç adet dolmuş ve minibüs sahibi olma boyutundadır. Milli Selamet Partisinin kuruluşundan beri de siyasal İslam’ın içindedirler. Recep Tayyip Erdoğan’ın İstanbul Belediye Başkanı olduğu dönemde “taşımaya, çöp toplama, inşaat ve metro yapım” işlerine girerek büyüdükleri anlaşılmaktadır. Albayrak Grubu, 1997 yılında *Yeni Şafak* gazetesini satın alarak medya sektörüne girmiştir. Gazete çıktığı günden itibaren Tayyip Erdoğan’ı destekleyen çizgisini korumuştur. 3 Kasım 2002 seçimlerinde AKP’nin tek başına iktidara gelişi ile birlikte şirket Türkiye’nin en büyük işletmelerinden Sümer Holding’e ait Ereğli Tekstil, Balıkesir SEKA ve Trabzon Limanı işletmesini almıştır (Özdemir, 2018: 97). *Yeni Şafak* Gazetesi 15 Nisan 2019 tarihi itibarıyla 111. 622 tiraja sahip Türkiye’nin en çok okunan 7. Gazetesi olma konumundadır (medyatava.com, 15 Nisan 2019). Sahiplik yapısı ise Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.1. Yeni Şafak Gazetesi Sahiplik Yapısı

Grup Adı	Medya Şirketleri	Diğer Yatırımları
Albayrak Grubu	<p>Gazete: <i>Yeni Şafak</i></p> <p>TV: TVNET</p> <p>İnternet: Yenişafak.com.tr</p> <p>Dergi: <i>Derin Tarih</i></p>	<p>İnşaat: Albayrak İnşaat (İstanbul Metro'su, Düzce merkezde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı için yapılan 502 dairelik 3. Bölge Kalıcı Deprem Konutları, İETT Motor Yenileme Fabrikası, İETT Ayazağa Garajı ve Adapazarı, Yalova, İzmit-Sopalı, İzmit-Merkez ve Bolu'da inşa edilen prefabrik hastaneler)</p> <p>Sanayi: Tümosan Traktör ve Motor Fabrikası, Ereğli Entegre Tekstil Fabrikası, Varaka (Kağıt)</p> <p>Lojistik: Trabzon Limanı, Albayrak Araç Kiralama, Albayrak Personel Taşımacılığı, Nakil Lojistik</p> <p>Hizmet: Albil Bilgi İşlem, Atık Yönetimi (İstanbul: Kağıthane, Beyoğlu, Sarıyer, Esenyurt, Amavutköy, Üsküdar Belediyeleri, İSTANBUL İstanbul Büyükşehir Belediyesi Asya Yakası Transfer hizmetleri;Ankara: Sincan Belediyesi; Şanlıurfa: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi;Gaziantep: Şahinbey Belediyesi; Kocaeli / İzmit: İzaydaş Körfez Transfer İzaydaş Derince Transfer), Sayaç Okuma (İstanbul'da İSKİ, TEDAŞ, İGDAŞ; Ankara ve Trabzon'da TEDAŞ)</p> <p>Enerji: Kuvve Elektrik</p> <p>Turizm: Marmaris Turizm Tesisi, Didim Turizm Tesisi, Kumbet Turizm Tesisi</p>

Kaynak: <https://www.albayrak.com.tr/>

3.1.2.f. Fanatik

20 Kasım 1995 tarihinde Doğan Yayın Holding bünyesinde yayın hayatına başlayan *Fanatik* Gazetesi Türkiye'nin en fazla satılan günlük spor gazetelerinden biridir. Başta futbol olmak üzere; basketbol, voleybol, tenis, hentbol gibi spor dalları gazetenin içeriğini oluşturmaktadır. Buna ek olarak iddaa ve at yarışı gibi bahis oyunları ve güncel bahis oyunlarına yönelik uzman yorumları da zamanla gazetenin önemli birer parçası haline gelmiştir. 17 Mayıs 2018 tarihinde gerçekleşen hisse satışıyla birlikte Doğan Medya Grubuna ait yayın organları *Fanatik* Gazetesi de dahil olmak üzere Demirören Medya Yatırımları Ticaret AŞ'ye devredilmiştir. Günümüzde genel yayın yönetmenliğini Yalçın Uygun'un yaptığı *Fanatik* Gazetesi; Mehmet Demirkol, Ali Ece, Deniz Çoban, Serkan Akcan, Cem Dizdar gibi tecrübeli spor yazarlarını bünyesinde barındırmaktadır (fanatik.com, 15 Nisan 2019) ve 82.730 tirajla Türkiye'nin en çok okunan ikinci spor gazetesi durumundadır (medyatava.com, 15 Nisan 2019)

Çizelge 3.2. Fanatik Gazetesi Sahiplik Yapısı

Grup	Medya Şirketleri	Diğer Yatırımlar
Demirören Grubu	<p>Gazete: Hürriyet, Posta, Fanatik, Hürriyet Daily News, Milliyet Gazetesi, Vatan Gazetesi, Dergi-Kitap Yayıncılığı: Doğan Burda Dergi, Doğan Egmond</p> <p>Online Mecralar: milliyet.com.tr, gazetevatan.com, skor.com, uzmanpara, pembedar, milliyetinternet.tv, milliyetmlak.com</p> <p>TV: Kanal D, CNN Türk, tv2, Dream TV, Dream Türk</p> <p>Haber Ajansı: DHA</p>	<p>Enerji: Milangaz, Oto Milangaz, M Oil</p> <p>Sanayi: Demirören Metal Sanayi, Parsat, Mermer Sanayi Anonim Şirketi, MS Motor Servis</p> <p>Turizm: Kemer Country, Kemer Country Club, Kemer Country Otel, İstiklal Palas</p> <p>Konut Projesi Yatırımları: Seyhan Park Evleri</p> <p>Liman İşletmeciliği: Zeyport, Dolfen İskelesi</p>

Kaynak: (<http://www.demiroren.com.tr/>)

3.1.2.g. Fotomaç

2008 yılında Çalık Holding bünyesinde kurulan “Turkuvaz Medya Grubu”, “radyo, televizyon, internet, gazete, kitap ve dergi yayıncılığı, gazete-dergi basımı, medya dışı ürünlerin satışı, yurt çapında gazete ve dergi dağıtımı” alanlarında faaliyet gösterdiği görülmektedir. Medya grubunun başta “ATV olmak üzere 6 TV yayını (ATV Avrupa, A Haber, Minika GO, Minika TV, Yeni Asır TV), 5 gazetesi (*Sabah, Sabah Avrupa, Yeni Asır, Takvim, Fotomaç*), 23 dergisi ve 2 radyo yayını” bulunmaktadır. Pazar büyüklüğü ve reklam payı açısından Türkiye’nin en büyük iki medya kuruluşlarından biri durumundadır. Çalık Grubunu ait Turkuvaz Medya Grubu’nun bünyesinde 22 şirket bulunmaktadır. Turkuvaz medya grubu içerisinde bulunan ve spor gazetesi olarak yayınlanan *Fotomaç*, 15 Nisan 2019 tarihi itibarıyla 102.590 tirajla Türkiye’nin en çok okunan spor gazetesi konumunda yer almaktadır (medyatava.com, 15 Nisan 2019).

Çizelge 3.3. Fotomaç Gazetesi Sahiplik Yapısı

Grup	Medya Şirketleri	Diğer Yatırımları
	<p>Gazete: Turkuvaz Medya Grubu (Sabah, Sabah Avrupa, YeniAsır, Takvim, Fotomaç)</p> <p>Dergi: Turkuvaz Dergi Yayıncılık (Aylık: Cosmopolitan, Cosmo Girl, Auto Motor Sporları, Sinema, Harper's Bazaar, Esquire, Forbes, Sofra, Bebeğim, House Beautiful, Global Enerji, Transport, Touch İstanbul, China Today. Haftalık: Para, Otohaber, Samdan, Aktüel</p>	<p>Tekstil: Gap Güneydoğu Tekstil, Gap Pazarlama, Çalık Cotton</p> <p>Enerji: Çalık Enerji (Ada camii HES Projesi, Gürcistan'da Gardabani Kombine Çevrim Santrali Türkmenistan'da Aşkabat şehri elektrik dağıtım sistemi modernizasyonu, 1,5 milyon aboneyi kapsayan Kosova Elektrik Dağıtım (Limak Holding ile ortak olarak) , Özbekistan'da Navoi Kombine Çevrim Santrali, Irak'ta Al Khairat ve Nainawa Enerji Santralleri, Samsun-Adana/Ceyhan ham petrol projesi ve Adana/Yumurtalık'ta geliştirilmesi planlanan rafineri ve petrokimya projesi, şeyl-gaz/ şeyl-petrol çalışmaları kapsamında Bismil ruhsatında Çalıktepe-2 numaralı kuyunun kazılması), Çalık YE-DAS (Samsun, Ordu, Çorum, Amasya ve Sinop</p>

Kaynak: (<https://calik.com./tr/>)

3.1.2.h. AMK

AMK, 9 Haziran 2012 tarihinde kurulmuştur. AMK (Açılımı: "Açık Mert Korkusuz"), anlamındadır. Türkiye'de günlük olarak yayımlanan bir spor gazetesidir. İlk sayısı 9 Haziran 2012 tarihinde yayımlanan gazete; futbol, basketbol, voleybol vb. sporlara ilişkin haberleri yayınlamaktadır. Çoğu haberleri futbola ilişkin olsa da 3-4 sayfada basketbola ilişkin haberler bulunmaktadır. "Dört büyükler" in 2-3'er sayfaları bulunmaktadır. "Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş ve Trabzonspor" a ait önemli transfer haberleri vb. sakatlıklar ile ilgili bilgi verici bir gazete olarak bilinmektedir. İmtiyaz sahibi ise "Çağdaş Yayıncılık ve Ticaret A. Ş." olarak bilinmektedir (https://tr.wikipedia.org/wiki/AMK_gazete, Erişim Tarihi: 15.01.2019). Sözcü Grubu'na ait olan AMK, yaşadığı mali kriz nedeniyle 4 Ocak 2019 tarihi itibarıyla yayın hayatına son vermiştir (Sputnik Türkiye, 4 Ocak 2019, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2019).

3.2. Bulgular ve Değerlendirme

3.2.1. Cumhuriyet Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi

1-7 Nisan 2014 ile 14-30 Nisan 2014 tarihleri arasında incelenen *Cumhuriyet'de*, passolig ile alakalı toplam 13 habere rastlanılmıştır. Bu haberlerin 3'ü köşe yazısı diğer 10 tanesi haber formatındadır. Köşe yazıları 3 farklı yazar tarafından ele alınmıştır. İncelenen tarihlerde passolig konusu bir kez ilk sayfaya, bir kez de güncel haberler sayfasına taşınmıştır. Geriye kalan haberlerin tamamı ise spor sayfalarında yayımlanmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi'nde ilk passolig ile ilgili haber 16 Nisan 2014 tarihinde yayımlanmıştır. Bu haber gazete muhabirlerinden olan Ali Konavic ve Atakan Yolaç tarafından hazırlanmıştır. Haber, "E-Bilet, 'paso' eziyet!" ana başlığı ve "Beşiktaş - F.Bahçe Derbisi Öncesi Uygulamaya Konulan Elektronik Bilet Can Sıktı, Anadolu Takımları İsyan Etti" üst başlığıyla sunulmuştur. Haberde kullanılan diğer ara başlıklar ise "İtalyanlar Vazgeçti", "Durup Dururken Para" ve "Taraftara Sözleşme" gibi haberin içeriğine ve tutumuna yönelik olumsuz bir imaj vermesi ile dikkat çekmektedir. Haberin içeriğinde passolige her açıdan olumsuz yaklaşan bir tutum hakimdir ve passolig gerek ekonomik gerek siyasi gerekse statları boşaltacağı iddiasıyla eleştirilmektedir. Öncelikle passolig ile zaten boş olan statların daha da boşalacağı belirtilmiş ve bu uygulamadan seyirci sayısı fazla olan Avrupa kulüplerinin bile vazgeçtiği anlatılmıştır. Bu uygulama ile statların boşalmasının özellikle Anadolu kulüplerini maddi anlamda zorlayacağını altı çizilmiştir. Haberde, hiçbir sebep yokken taraftarın cebinden para çıkması ve kartların kredi kartı olarak da kullanılabilecek olması sebebiyle futbolun tüketim kültürüyle olan ilişkisine dikkat çekilmektedir. Haberde kullanılan fotoğrafın üstünde küçük bir kutucuk açılarak passolig e-bilet sistemini CHP Genel Başkan Yardımcısı Sezgin Tanrıkulu'nun meclise taşıdığı ve muhalefetin bu uygulamaya karşı olduğu ek bilgisi de verilmektedir. Ayrıca passolig kartların finansal kısmının Çalık Holding bünyesindeki AktifBank'a ait olması gazetede şu cümlelerle 'hükümetin güvendiği, ve sık sık anıldığı bir grup' şeklinde vurgulanmaktadır. Haberin devamında, passolig kart alabilmek için taraftarlara bir sözleşme dayatılması ve bu sözleşmenin sportif bir anlaşmadan çok banka sözleşmesini andırması sebebiyle eleştirilmiştir. Haberde sözleşmenin 9. maddesine dikkat çekilerek

kişisel bilgilerin ticari nedenlerle paylaşılabilceği ve bankanın keyfi olarak taraftarlara sunduğu içerik ve hizmetleri değiştirebileceği konusunda bir nevi taraftar uyarılmaktadır. Passolig uygulamasına her yönden olumsuz yaklaşan bu haber 'işte spor severlerin imzalamak durumunda olduğu bu çok iyi niyetli anlaşma' cümleleriyle TFF'nin yaptığı açıklamayı ironik bir üslupla eleştirerek bitmektedir (Cumhuriyet, 16 Nisan 2014 Ek 1).

Gazetede bir sonraki haber 17 Nisan 2014 tarihinde spor servisi imzasıyla yayımlanmıştır. Bu haber, "Çarşı E-Bilet'e Karşı" başlığıyla sunulmuştur. Haberin içeriğinde passolig e-bilet sistemine başta Çarşı olmak üzere tüm taraftar gruplarının tepkili olduğu anlatılmıştır. Haberde, Beşiktaş – F.Bahçe derbisinde ilk kez uygulanacak olan sistemi, taraftarların protesto ederek gitmeyeceklerini ve sosyal medya alanları üzerinden sisteme olan eleştirilerini dile getirdikleri bilgileri yer almaktadır. Haberin devamında Beşiktaş Başkanı Fikret Orman'ın ve Gençlik ve Spor Bakanı Akif Çağatay Kılıç'ın görüşlerine yer verilmiştir. Kılıç'ın görüşlerinde fişleme iddialarını reddetmiş ve passolig uygulamasını savunmuştur. Bu haber diğer haberler ile kıyaslandığında duygu tonu nötr olması bakımından dikkat çekmektedir.

18 Nisan 2014'te yayınlanan haberde passolig uygulamasının krize neden olduğunu savunan *Cumhuriyet* Gazetesi, haberi "E-Bilet Krizi Büyüyor" başlığıyla ve TBMM'de buluşan taraftar grupları temsilcileri ile CHP İzmir Milletvekili Erdal Aksünger'in bulunduğu bir fotoğraf eşliğinde sunmuştur. Bu haberde passolig başta siyasi sebepler olmak üzere ekonomik ve hukuki yönden eleştirilmektedir. Haberin içeriğinde Türkiye Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu'nun görüşlerine yer verilerek passolig uygulamasının hukuki yönüne vurgu yapılmaktadır. Feyzioğlu'na göre passolig, 'kitlesel bir fişleme sistemidir ve kitlesel sloganlardan korkan iktidarın özgürlüklere karşı yapmış olduğu bir eylemdir'. Haberin devamında CHP İzmir Milletvekili Erdal Aksünger'in taraftar gruplarının temsilcileriyle yaptığı basın açıklaması yer almaktadır. Aksünger verdiği demeçte passoligin ekonomik ve siyasi yönüne dikkat çekerek passoligi 'rant kapısı yaratmak için uydurulmuş hikaye' olarak tanımlamıştır. Aksünger sözlerinin devamında Gezi Parkı eylemlerini hatırlatarak, tribünlere yansıyan bazı protestoların birilerini korkuttuğunu ve taraftarı fişlemek için böyle bir uygulamanın geliştirildiğini savunmuştur. Gazetenin Feyzioğlu'nun ve Aksünger'in görüşlerine yer vermesi, alanında uzman kişilerin

görüşlerine yer vererek haberin inandırıcılığını kanıtlama çabası olarak yorumlanabilmektedir. Haberde son ara başlık ise “150 Milyon TL Kime Gidecek?” sorusu şeklinde sunulmaktadır. Bu başlığın içeriğinde de passoligın ekonomik boyutuna vurgu yapılarak Kulüpler Birliği’nin İstanbul’da passolig uygulaması için toplanacağı bilgisine yer verilmektedir. Haberde bazı futbol kulüplerinin yönetiminin passolige olumsuz yaklaştığını ve uygulamayı tanımayacakları şeklindeki açıklamalarına değinilmiş, passolig uygulamasından memnun olmayan futbol kulüplerinin varlığı vurgulanmaya çalışılmıştır (Cumhuriyet 18 Nisan 2014 Ek 2).

Cumhuriyet Gazetesi’nde passolig uygulaması ile alakalı ilk köşe yazısı 19 Nisan 2014 tarihinde Emre Kongar tarafından yazılmıştır. Yazısına “Diktatörler ve Stadyumlar” başlığını veren Kongar, passolig uygulamasını diktatörlük rejimine benzettiği AKP Hükümeti tarafından stadyumları fişlemek için getirilen bir uygulama olarak görmekte ve ağır bir şekilde eleştirmektedir. Kongar kaleme aldığı yazısına, tarihte dünyanın farklı yerlerinde meydana gelmiş olaylardan ve diktatörlerin stadyumlarda yaptığı acımasız uygulamalardan bahsederek başlamıştır. Passoligın kredi kartı olarak kullanılabilir olmasını eleştiren yazar passolig kartının alınacağı bankaya da dikkat çekmeye çalışmaktadır. Passolig kart ile taraftarların özel hayatlarının didik didik edildiğini ve 6222 sayılı yasaya dayandırılarak taraftarların ceza yağmuruna tutulacağını savunan Kongar’a göre, ‘statlar açık hava hapisanesine, taraftar potansiyel suçluya, koca ülke ise 1930’lar Almanya’sına’ dönüşmektedir. Bu köşe yazısında passolig bir fişleme sistemi olarak görülmekte ve passoligın özellikle siyasi yönüne vurgu yapılarak uygulamadan sorumlu olan AKP hükümeti stadyumları kontrol altında tutmaya çalışmakla suçlanmaktadır.

Gazetede yine 19 Nisan 2014 tarihinde passolig ile ilgili başka bir köşe yazısı da bulunmaktadır. Bu yazı Arif Kızıyalın tarafından kaleme alınan “İleri Demokrasiden İleri Futbola” başlığıyla yayınlanan yazıdır. Kızıyalın yazısına Türkiye’de gerçekleşen anti demokratik siyasi olay örnekleri vererek başlamaktadır. Ardından siyaset ile futbolu bağdaştırarak passolig uygulamasını da aynı hükümet tarafından yapılan anti demokratik bir uygulama olarak görmekte ve passoligın siyasi yönünü vurgulamaktadır. Passoligın zaten doldurulmakta zorlanılan statları iyice boşaltacağını savunan yazar, dünyada da bu tarz uygulamaların tutmadığını ve tercih edilmediğini söylemektedir. Ayrıca passolig ile

hem Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının hem de turistlerin seyir özgürlüğünün kısıtlandığını belirten Kızıyalın'a göre passolig uygulaması, 'Başbakan'ın yakın arkadaşının sahip olduğu bankanın iş hacmini artırmak' amacıyla uygulanmaya başlanan bir sistemdir. Kızıyalın'ın bu fikirleriyle passoligin ekonomik yönüne vurgu yaptığı görülmektedir. Aynı gün gazetede bir de passolig ile ilgili Atakan Yolaç tarafından hazırlanan haber bulunmaktadır. Haberin içeriğinde Türk futbolunun passolig uygulamasını tartışmaya devam ettiği ve TFF'nin passolige olumsuz yaklaşan bazı kulüpleri, taraftar gruplarını ve siyasi partileri eleştirdiği bilgisi yer almaktadır. Haberde TFF yönetimi adına konuşan TFF Yönetim Kurulu Üyesi Mete Düren, passolig uygulamasının TBMM'de bulunan tüm siyasi partilerin oybirliğiyle çıktığını dile getirmiştir. Ayrıca uygulamanın bir fişleme sistemi olmadığını da söyleyen Düren taraftarlara da seslenerek uygulamanın aslında 15 TL'lik bir ekonomik bedeli olduğunu, kulüplerin kendilerine düşecek payı yeterli bulmayarak bu fiyatı 10 lira artırdığını, illa protesto yapılacaksa TFF'ye değil kulüplere yapılması gerektiğini savunmuştur. Haberin devamında Fenerbahçe Yöneticisi Mahmut Uslu'nun e-bileti çağdışı bir uygulama olarak tanımlaması ve bu uygulamaya cezai yaptırımını olsa dahi uygulamayacaklarını açıkladığı ifadeleri yer almaktadır. Bu haberde sadece yetkili kişilerin açıklamalarına yer verilmiştir. Gazetenin diğer haberleri ile kıyaslandığında haberin duygu tonunun daha nötr olduğu söylenebilmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi'nde passolig uygulaması 21 Nisan 2014 tarihinde ilk kez ilk sayfaya taşınmıştır. Haber "Taraftara 'passo' gaz" başlığıyla ve Taksim'de eylem yapan taraftarın polis müdahalesine uğraması sonucu kaçtıklarını yansıtan bir fotoğrafla sunulmuştur. Haberin detayı için gazete okuyucularını spor sayfalarına yönlendirmektedir. Haberin detaylı olarak anlatıldığı sayfada ise seçilen fotoğraflar farklı taraftar gruplarına mensup kişilerin aynı protestoda olduğunu göstermesi bakımından oldukça dikkat çekmektedir. Diğer bir fotoğrafta ise polisler tarafından atılan sis bombasının taraftarın yanına düştüğü görülmektedir. Bu fotoğraf ile polisin tepkisi ve şiddeti gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Haberde polisin taraftarlara protesto izni tanımayarak kovaladığı ve 14 taraftarı gözaltına aldığı bilgisi de eklenmiştir. Haberin sonunda Anadolu takımlarının maçlarına giden taraftar sayısı verilerek e-bilet sisteminin taraftar sayısını oldukça düşürdüğü savunulmuştur ve e-bilet sisteminin bir çok şehirde protesto edildiği belirtilmiştir (Cumhuriyet, 21 Nisan 2014, Ek 3).

21 Nisan 2014'te Hilmi Türkay tarafından kaleme alınan köşe yazısında passolig uygulamasına kısaca değinilmiştir. Türkay uygulamanın zamanlamasına dikkat çekerek ligin bitmesine dört hafta kala uygulanmaya başlamasını ve bu durumun kargaşaya sebep olduğunu belirtmiştir. Hilmi Türkay'a göre, passolig işinden bazı kimseler oldukça karlı çıkacaktır ve bu yüzden acele bir şekilde uygulanmaya başlamıştır. Türkay yazısında passolige kısaca değinmiş olsa da uygulamaya kuşkuyla yaklaşması bakımından olumsuz bir tutuma sahip olduğu söylenebilmektedir. Gazetede aynı gün küçük bir kutucuk içinde passoligin vadettiği gibi güvenliği sağlayamaması "Bu nasıl e-bilet?" başlığıyla eleştirilmektedir. Haberin detayında daha önce sahaya inerek bir futbolcuya saldıran taraftarın yine sahada görüntülediği fotoğrafı bulunmaktadır. Gazetenin bu güvenlik hatasına olumsuz bir şekilde yaklaşarak passoligi attığı başlık ile eleştirdiği görülmektedir.

21 Nisan 2014'te yayınlanan diğer bir haber ise "Tribünde İlk Gözaltı!" başlığıyla sunulan haberdir. Bu haberde passoligin güvenlik ve hukuki yönüne vurgu yapılarak statta olay çıkaran taraftarların passolig kameraları ile tespit edildiğini ve tutuklandığını belirtmiştir. Bu haber duygu tonunun nötr olmasıyla dikkat çekmiştir.

21 Nisan 2014'te passolig ile ilgili son haber ise "İstanbul Kart'la Derbiye Girdiler" başlığıyla sunulmuştur. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından hazırlanan haberin detayında e-bilet sisteminin arıza yaptığı ve taraftarların bir kısmının maça İstanbul ulaşım kartı ile girdikleri bilgisi verilmektedir. Haberin devamında passolig sistemi yüzünden tribünlerin büyük bir kısmının boş kaldığından ve taraftarın stat çevresinde passoligi protesto etmelerinden bahsedilmiştir. Haberde stat çevresinde olay çıkartan taraftarlara yapılan polis müdahalesi ve tutuklamalara ilişkin bilgiler de mevcuttur. Bu haberde passoligin karmaşa ve kaosa sebep olduğu ve tribünleri boşalttığı ayrıca vadettiği gibi güvenlik sorununu çözemediği mesajı verilmeye çalışılmaktadır.

22 Nisan 2014 günü *Cumhuriyet*'te yayınlanan passolig haberi gazetenin konuyla alakalı olarak yayınladığı en önemli haberlerden biridir. Bu haber gazetede son haberdir ve bu haberde passolig her yönüyle ele alınmaktadır. Haber "E-bilet sınıfta kaldı" ana başlığı ve "Yeni Uygulama Taraftarı Mağdur Etti, Tribünler Dolmadı, Kaos Yaşandı" üst başlığı ile passolig uygulamasına yönelik olumsuz tutumunu açıkça belli etmektedir.

Haberin detayında passolig uygulamasının daha ilk haftadan sınıfta kaldığı ve tribünlerde ciddi bir boşalma görüldüğü anlatılmaktadır. E-bilet sistemine yönelik Süper Lig kulüplerinin farklı tutumları olduğunu ancak Fenerbahçe gibi büyük bir kulübün uygulamaya karşı olduğunun vurgusu yapılmaktadır. Galatasaray'ın ise cezayı göze alarak Kasımpaşa maçında uygulamayı başlatmadığı ek bilgisine yer verilmiştir. Haberde passolig ile birlikte oluşacak olan 150 milyon TL'lik para havuzunun yüzde 47'sinin kulüplere dağıtılacağı ancak geriye kalan 75 milyon TL'lik gibi bir payın hangi kaynaklara gideceğinin açıklanmaması vurgulanmaktadır ve 'kimin cebi doluyor' sorularını okuyucularının gündemine taşımaktadır. Haberin devamında "Şaşırtan Güvenlik Sorunu" başlığıyla ayrı bir kutucuk halinde sunulmuş bir haber de bulunmaktadır. Bu haberde Beşiktaş – Fenerbahçe derbisinde taraftarların maçlara girerken sorun yaşamasından ve İstanbul kart ile stada girebilmesinden bahsedilmektedir. Ayrıca daha önceden cezası bulunan bir taraftarın 'elini kolunu sallayarak' stada girmiş olması sebebiyle passolig sisteminin güvenlik sorununu çözmede yetersiz kalması eleştirilmektedir. "CHP'den AktifBank Sorusu" başlığı ile başka bir kutucuk içerisinde sunulan haberde ise CHP İstanbul Milletvekili Umut Oran tarafından Gençlik ve Spor Bakanı Akif Çağatay Kılıç'a sunulan passolig ile alakalı soru önergesinin detayları anlatılmaktadır. Önergede, passolig uygulamasının 1,3 milyar dolar kısa vadeli borcu nedeniyle yatırım yapılabilir seviyenin altı basamak altında bulunan bir holdinge bağlı AktifBank'a yeni müşteri portföyü sunmak niyetiyle mi çıkarıldığı ve taraftarın anne kızlık soyadlarına varacak kadar özel bilgilerinin belli bazı kimselerin eline geçmesinin doğurabileceği tehlikeler sorulmuştur. Gazetenin bu haberi yayınlamasının sebebi passoligin hem siyasi hem de ekonomik ayağına dikkat çekmeye çalışması olarak yorumlanabilmektedir. Gazete bu haberinde passolig uygulamasını, gerek tribünleri boşaltması gerek güvenliği sağlayamaması gerekse futbolu iyice parayla yaklaştırması ve siyasi bir takım amaçlar taşıması sebebiyle eleştirmektedir. *Cumhuriyet* Gazetesi'ne göre passolig uygulaması her açıdan sınıfta kalmış bir uygulama olmuştur. (Cumhuriyet, 22 Nisan 2014, Ek 4).

3.2.2. *BirGün* Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi

1-7 Nisan 2014 ile 14-30 Nisan 2014 tarihleri arasında incelenen *BirGün*'de, passolig ile alakalı toplam 16 habere rastlanılmıştır. Bu haberlerin 6'sı köşe yazısı diğer 10 tanesi haber formatındadır. Köşe yazıları 5 farklı yazar tarafından ele alınmıştır. İncelenen tarihlerde passolig konusu bir kez manşet olurken, bir kez de ekonomi sayfasına taşınmıştır. Geriye kalan haberlerin tamamı ise spor sayfalarında yayımlanmıştır.

BirGün'de passolig uygulaması ile ilgili ilk haber, 7 Nisan'da Barış Gerçeker tarafından kaleme alınan köşe yazısıdır. Gerçeker passolig ile ilgili düşüncelerini "e-fişleme" başlığını verdiği yazısında dile getirmiştir. Gerçeker'e göre, passolig kredi kartı olarak da kullanılabileceği için tüketim amaçlı bir işlev taşımakta ve tüketim kültürünü desteklemektedir. Aynı zamanda passolig kartın verileceği banka ile mevcut iktidarın ilişkilerinin yakın olması, iktidarın statlar üzerinde baskıcı bir tavır takınmasına ve taraftarları fişlemesine yol açabilmektedir (*BirGün*, 7 Nisan 2014, Ek 5). Gerçeker, 14 Nisan 2014 tarihinde ise "e-bilet'e dair" başlığıyla yazdığı köşe yazısı ile bir önceki yazısında savunduğu fikirlerini devam ettirmiştir. Bu yazısında da Gerçeker passolig uygulamasına olumsuz yaklaşmış ve passoligin ekonomik boyutu üzerine odaklanmıştır. Ayrıca AKP Hükümeti'nin futbol üzerinde tahakküm kurmaya çalıştığını iddia ederek, passolig uygulamasıyla birlikte futbolun siyasete alet edildiğini ve uygulamanın son derece art niyetli bir şekilde yapıldığını ileri sürmüş ve uygulamaya olan eleştirel tavrını sürdürmüştür.

Gazetede bir sonraki köşe yazısı 17 Nisan 2014'te Fırat Topal tarafından kaleme alınmıştır. Topal, Gerçeker'den farklı olarak yazısında passolig kararıyla ilgili olarak Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) Başkanı olan Yıldırım Demirören'i eleştirmiş ve Demirören'i uygulamanın sorumlusu olarak görmüştür. Fırat Topal'da tıpkı Gerçeker gibi passolig kartların dağıtımını yapacak olan Aktif Bankası ile iktidar arasındaki ilişkiyi vurgulamış ve bankanın sadece üç şubesinin bulunmasının bile durumu ne kadar şaibeli hale getirdiğinin kanıtı olduğunu savunmuştur. Bu köşe yazısında da dikkat çeken, passolig uygulamasına yönelik yaklaşımın son derece eleştirel ve olumsuz olmasıdır. Aynı gün passoligle ilgili gazetede küçük bir de haber yer almıştır. Bu haber Beşiktaş'ın taraftar

grubu olan Çarşı'nın passoligi protesto ederek maça gitmeyeceklerini açıklamasının haberidir. Bu haberdeki duygu tonunun gazetede ki diğer passolig haberleriyle kıyaslandığında nötr olduğu söylenebilmektedir.

18 Nisan 2014'te ise *BirGün*, passolig haberini ilk sayfasına taşımıştır. Haber protestocuları andıran taraftarların fotoğrafı ile "Paso Direnecekler" başlığıyla verilmiştir (BirGün, 18 Nisan 2014, Ek 6). Haberin detayı için sayfa 15'e yönlendiren gazete, yazdığı küçük spotta fişleme iddialarına değinmiş ve her taraftar grubunun bu sisteme karşı olduğunu iddia etmiştir. 18 Nisan haberinin detaylı bir şekilde ele alındığı sayfada "Nereden Baksan Tutarsızlık" başlığıyla passoligin fişleme sistemi olduğu belirtilmiş ve siyasi yönü ağırlık basan bir haber yayınlanmıştır. Passoligin getirdiği bir takım yükümlülükler sebebiyle maçların boş tribünlere oynanacağı haberde vurgulanmak istenen diğer bir unsur olmuştur. Haberde aynı zamanda passolig uygulamasının bir rant sağlayacağı düşüncesi hakimdir. Bu da passolig uygulamasının ekonomik boyutuna gönderme yapmaktadır. Haberde mevcut iktidar ve TFF yönetimi bu uygulamanın savunucusu olarak eleştirilmektedir. Son olarak haberde farklı taraftar gruplarından olan kişilerin görüşlerine yer verilerek farklı takımları tutan insanların passolige karşı aynı tutum içerisinde olduğu imajı verilmeye çalışılmıştır.

19 Nisan 2014'te yer alan bir haberde ise, taraftarlarını passolig almaya teşvik eden Beşiktaş Jimnastik Kulübü (BJK) eleştirilmektedir. Haberin detayında Çarşı taraftar grubunun passolig kararını eleştirdiği ve passolig uygulamasının sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesi için getirildiğine inanmadığı bu yüzden kulüplerine tepkili oldukları anlatılmıştır.

20 Nisan 2014'te ise passolig haberi yine ilk sayfaya taşınmıştır. Beşiktaş-Fenerbahçe derbisinde, ilk kez passolig kart sisteminin devreye girmesini protesto eden Çarşı grubunun davranışını gazete, direniş olarak adlandırmıştır. Haberin detayı için sayfa 11'e yönlendirilmiştir ve sayfa 11'de Yıldırım Demirören'in açıklamasının yer aldığı haberde bu açıklamanın yapılmasının beklendiği izlenimi yaratılarak "Beklenen Açıklama" başlığıyla sunulmuştur.

Yine 20 Nisan'da bu defa farklı bir yazar tarafından konuyla ilgili olarak bir köşe yazısı yazılmıştır. Ziya Adnan tarafından kaleme alınan yazıda, passolig sistemi "garabet" olarak tanımlanmış ve endüstriyel futbolun son noktası olarak görülmüştür. Bu köşe yazısında passoligin özellikle ekonomik ve siyasi yönü vurgulanmaktadır. Yazar dünyada da birçok benzeri var diyerek passoligi savunan kişilere ithafen dünyadaki örneklerini anlatarak aradaki farkların altını çizmektedir. Ziya Adnan'a göre passolig, taraftarları fişleyen ve müşteriyeştiren bir sistemdir. Amacı taraftarların takım sevgisini sömürerek ticari bir pazar yaratmaktır. Ziya Adnan'ın yazısında vurguladığı diğer bir önemli husus ise, passoligin iktidara yakınlığı ile bilinen Çalık Holding bünyesindeki bir bankadan alınacak olmasıdır. Böylece futbol da siyasetten nasibini alarak bir rant alanı olmaktadır. Ziya Adnan'ın passolige bakış açısı son derece olumsuzdur ve passoligi "bizden paso" diyerek eleştirmektedir (BirGün, 20 Nisan 2014, Ek 7).

21 Nisan 2014'te passolig, *BirGün* Gazetesi'nin manşet haberi olarak karşımıza çıkmaktadır. Haber "Haydi, üç korner bir penaltı olsun" manşetiyle ve "Endüstriyel Futbola da Elektronik Bilet'e de karşı" üst başlığıyla verilmiştir. Bu manşet futbolun, çocukların sokak aralarında kendi kurallarını belirleyerek oynadığı saf halinden ne kadar uzaklaştığı ve endüstriyel bir alan haline geldiği mesajını taşımaktadır. Haber passoligi protesto eden taraftarlara polis müdahalesinin yapıldığı bir fotoğrafla sunulmuştur. Aynı zamanda polisin müdahalesini "saldırı" olarak nitelemiştir. Haberde tüm taraftar gruplarının passolige karşı olduğu ve passoligi bir fişleme sistemi olarak gördükleri vurgulanmaya çalışılmıştır. Haberin detayları için sayfa 15'e yönlendirilmiştir. Haberin detaylı olarak anlatıldığı sayfadaki haber ise, "taraftar e-bilet'e karşı direniyor" başlığıyla devam etmiştir. Gazetenin taraftarların eylemini direnme olarak tanımlaması kuşkusuz Gezi Parkı eylemlerine de bir gönderme yapmaktadır. Taraftarların da tıpkı Gezi Parkı'ndaki direnişçiler gibi iktidarın keyfi kararlarına karşı olarak protesto yapması, gazetenin iki olay arasında bağlantı kurmasına sebep olmuştur. Haberin devamında gazetede passolig uygulaması "taraftarı fişlemeyi hedefleyen uygulama" olarak tanımlanmış ve taraftarın bu uygulamaya son derece karşı olduğunu, sokaklardaki eylemlerinin devam edeceği vurgulanmıştır. Aynı zamanda gazetede polisin sert müdahalesi saldırı olarak nitelenerek eleştirilmektedir (BirGün, 21 Nisan 2014, Ek 8).

22 Nisan 2014'te yine ilk sayfada küçük bir yer kaplayan passolig haberi "taftar isyanda" başlığıyla verilip protesto eden taftarların fotoğrafi eşliğinde sunulmuştur. Chp milletvekili Umur Ören'in görüşlerine yer veren haberde -passoligin arkasında ne var-sorusu ile uygulamaya şüpheli bir yaklaşımla yaklaşılması dikkat çekmektedir. Bu haberde daha çok passoligin ekonomik yönü üzerinde durulmuştur ve haberin detayı için sayfa 10'a yönlendirilmiştir. 22 Nisan haberinin detayında gazetede ilk kez passolig ile alakalı bir haber ilk sayfa ve spor sayfalarının dışında ekonomi haberlerinin olduğu sayfada görülmektedir. Bu haberde passoligin ekonomik boyutuna vurgu yapılarak "Passolig, Aktif Bank'a yeni müşteriler için mi?" başlığıyla sunulmuştur. Haberın detayında, dönemin CHP Başkan Yardımcısı olan Umur Ören tarafından passoligin meclise taşındığı bilgisi verilmektedir. Haberde Ören, passolig ile ilgili sorularını Gençlik ve Spor Bakanı Akif Çağatay Kılıç'ın yanıtlamasını istemekte ve passoligin asıl amacının 1,3 milyar dolar borcu bulunan Aktif Bank'a yeni müşteri portföyü sunmak olduğunu iddia etmektedir. Gazetenin bu haberi sayfalarına taşımasındaki amaç siyasette saygın bir yer edinmiş kişilerin bile passolige karşı olduğu ve kafasında aynı soruların belirlediğini vurgulamak istemesidir. Bu haber passoligin iddia edildiği üzere sporda şiddet ve düzensizliği önlemek adı altında farklı bir takım gayeler için getirildiği alt mesajını taşımaktadır.

23 Nisan 2014'te Engin Yıldız tarafından kaleme alınan köşe yazısında passolig haftanın olayı olarak seçilmiştir. Engin Yıldız yazısında, passoligin zaten doluluk oranı az olan stadyumları iyice boşaltacağını ve uygulamanın taftarları müşterileştireceğini savunarak passolige tüketim kültürü ekseninde yaklaşmıştır. Yıldız, taftarların bu sistemle "yolunulacak kaz" muamelesi göreceğini ve protestolarında haklı olduklarını belirtmiştir.

26 Nisan 2014 günü ise incelenen tarihler arasındaki *BirGün* gazetesinde passoligle ilgili son haber yayınlanmıştır. Bu haber yine gazetenin farklı bir köşe yazarı olan Özlem Küçük tarafından yazılan "Benden Passo" adlı köşe yazısıdır. Küçük, yazısında passolige eleştirel yaklaşmış ve passoligi endüstriyel futbolun son halkası olarak tanımlamıştır. Taftarın çeşitli zorluklara göğüs gererek takımını desteklemesinin suistimal edildiğini ve futbolun bu denli parayla yaklaşmasının sonucunda taftarların da bıkaacağını ve tribünlerin boş kalacağını belirten yazar, passoligin ekonomik boyutu üzerinde durarak

kart başına 25 tl lik yıllık ücreti eleştirmekte ve passoligi taraftarı kısıtlayan bir uygulama olarak görmektedir.

3.2.3. *Hürriyet* Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi

1-7 Nisan 2014 ile 14-30 Nisan 2014 tarihleri arasında incelenen *Hürriyet* Gazetesinde, passolig ile alakalı toplam 26 habere rastlanılmıştır. Bu haberlerin 3'ü köşe yazısı diğer 23 tanesi haber formatındadır. Köşe yazıları 3 farklı yazar tarafından ele alınmıştır. İncelenen tarihlerde passolig konusu iki kez ilk sayfada yer alırken, iki kez de ekonomi sayfasına taşınmıştır. Geriye kalan haberlerin tamamı ise spor sayfalarında yayımlanmıştır. Ayrıca gazetede passolig uygulaması bir kez özel haber olarak araştırılmış ve derinlemesine incelenmiştir.

Hürriyet Gazetesi'nde passolig ile ilgili ilk haberin 7 Nisan 2014 tarihinde sistemi tanıtmaya amacıyla yapıldığı görülmektedir. "Passolig ile Elektronik Bilet devri başlıyor" başlığıyla verilen haberin içeriğinde, nisan ayıyla birlikte Türk futbolunda bir ilk olan elektronik bilet sisteminin uygulanmaya başlanacağı bilgisi okuyuculara sunulmaktadır. Haberde passolig, 'stadyumlara girişi sağlayan ve kişiye özel bir sportif kimlik kartı olmanın yanı sıra, alışveriş ve ulaşım başta olmak üzere günlük hayatın birçok alanında kullanılabilir' ifadeleri ile tanıtılmakta ve farklı işlevlere sahip olduğunun altı çizilmektedir. Gazetenin bu haberde e-bilet sisteminin ekonomik yönünü vurguladığı söylenilebilir. Passolig kartların stadyumlara girmek dışında alışveriş ve ulaşım alanında kullanılabilir olmasının belirtilmesi sistemin tüketim kültürü ile ilişkisine dikkat çekmektedir.

Gazetede bir sonraki passolig uygulaması ile ilgili haber, 16 Nisan 2014'te gazete muhabirlerinden Kenan Başaran tarafından inceleme haber şeklinde yapılmış ve gazete foto muhabirlerinden olan Süleyman Arat tarafından fotoğraflanmıştır. E-bilet passolig sisteminin detaylı olarak ele alındığı ve her yönüne vurgu yapılan bu haberde passolig uygulaması 12 fotoğraf ve 7 konu başlığı ile okuyuculara anlatılmaktadır. Öncelikle sayfanın sağ kenarında yer alan "12 Soruda Passolig" başlığı ile sunulan haberde, passoligin ne olduğu, maç biletinin nasıl alınacağı, kaç türlü passolig kartının olduğu,

turnikelerden nasıl geçileceği, başkasının passolig kartı ile maçlara girilip girilemeyeceği, bir kişinin kaç passolig kart alabileceği, kaç kulübün pasolig sistemini kabul ettiği, tüm kulüplerin passolig markası ile mi sisteme giriş yaptığı, passolig ile anlaşmayan kulüplerin kazancının ne olacağı, farklı taraftar logosuna ait kartlar ile nasıl maçların seyredilebileceği, yurtdışından gelen misafirlerin nasıl maç izleyebilecekleri ve passolig kartı yanında bulunmayan taraftarların nasıl statlara giriş yapabilecekleri ayrı ayrı başlıklar açılarak detaylı olarak anlatılmaktadır. Bu haberin tamamen e-bilet sistemini tanıtmaya amacıyla yapıldığı ve haberin duygu tonunun nötr olduğu söylenilebilmektedir. Haberin ana başlığı olan “Ligin Son Derbisinde E-bilet Paniği” başlığının altında, ilk kez uygulanacak olan e-bilet passolig sisteminin taraftarların kafasında bir takım sorulara sebep olduğu ve Beşiktaş – Fenerbahçe maçında Beşiktaş’ın taraftar grubu olan Çarşı’nın sisteme çok sıcak bakmadığı dolayısıyla derbide tribünlerin büyük bir kısmının boş kalacağı anlatılmaktadır. Aynı haberin devamında passolig sistemi ile tribün gruplarının dağılma tehlikesi içerisinde olduğu ve fişlenme iddiaları dile getirilmiştir. Taraftarları göz bebeklerine kadar okuyabilen passolig uygulaması, futbolseverleri gözetim altında tutmaya çalıştığı iddiasıyla eleştirilmektedir. Aynı zamanda bu haberde dikkat çeken diğer detay, passolig kartların kredi kartı olarak da kullanılabilir olması sebebiyle gazetenin kartları temin eden bankaya -kredi kartı müşterisi sağlamaya çalışması- bakımından kuşkuyla yaklaşmasıdır. Bu haberde passoligin hem hukuki hem de ekonomik yönüne vurgu yapılmaktadır. Passolig uygulaması taraftarı müşteriye dönüştürecek bir uygulama gibi görülmekte ve pek çok açıdan tartışmalı bir hal alacağı belirtilmektedir. Bu haberin hemen üstünde yer alan “Fenerbahçe Kendi E-Biletini Yapacak” başlığını taşıyan haberde ise Fenerbahçe Kulübünün passolig sistemine geçmeyeceği ve kendi e-bilet sistemini kuracağı bilgileri yer almaktadır. Bu haberin yanında ise “Taraftar Görüntüleri 4 Merkeze Gidiyor” başlığıyla ve başlığı destekleyen bir fotoğraf ile sunulan haberde passolig uygulaması ile yerleştiren kamera sisteminin işleyişinin bilgileri yer almaktadır. Ayrıca sayfanın tamamına dağılan fotoğraflar ile aşama aşama passolig kart ile stadyuma girmenin yöntemi anlatılmıştır. Bu haberin de passolig sistemini tanıtmaya amaçlı yapıldığı görülmektedir. “Taraftar Hakları Derneği e-bilete karşı çıkıyor” başlığıyla sunulan haberde ise Taraftar Hakları Derneği Başkanı Devrim Cem’in görüşlerine yer verilmektedir. Cem, e-bileti taraftarları sadece suçlu olarak görmesi bakımından eleştirmekte ve passolig uygulaması ile taraftarın müşteriye dönüşmesinin amaçlandığını savunmaktadır. Bu haberin hemen karşısında yer

alan ve “Satış Düşük E-Biletinizi Alın” başlığıyla sunulan haberde ise Beşiktaş İkinci Başkanı Ahmet Nur Çebi'nin Beşiktaş taraftarlarına çağrıda bulunarak biran önce passolig kart almalarını ve derbide takımlarına maddi ve manevi destek vermelerini öğütlediği açıklaması yer almaktadır. Gazetenin farklı görüşteki kişilere yer vermesi, konu hakkında her iki görüşe de eşit mesafede durduğunu göstermeye çalışması bakımından önemlidir. Son olarak “Bedava cezalı maç kalktı” başlığıyla verilen haberde ise yine passoligin ekonomik yönüne vurgu yapılarak cezalı maçlarda sadece kadın ve çocukların izlediği maçların artık bedava olamayacağı ve kadın ve çocukların da passolig kart çıkartması gerektiği bilgileri yer almaktadır. *Hürriyet* Gazetesi'nde yer alan bu haber passolig uygulamasını ekonomik siyasi ve hukuki olarak her yönüyle ele alması ve farklı görüşleri seslendirmesi bakımından son derece önemlidir (Hürriyet, 16 Nisan 2014, Ek 9).

17 Nisan 2014'te ise passolig uygulaması gazetenin ilk sayfasına taşınmıştır. “Paso Krizi” başlığıyla sunulan ve Ceyhun Kuburlu tarafından hazırlanan haberde, passolig alanların en az 15 lira kart parası ödeyecek olması yüzünden özellikle Anadolu kulüplerinde futbola olan ilginin azaldığı dile getirilmektedir. Passoligin ekonomik yönüyle ele alındığı bu haber, okuyucuları detaylar için sayfa 11'e yönlendirmektedir. Haberin detaylı olarak ele alındığı ekonomi sayfasında ise passoligin mali yükümlülüğü sebebiyle özellikle Anadolu kulüplerinin bilet fiyatlarını azaltmak zorunda kaldığı ve maddi olarak zarara uğradığı anlatılmaktadır. Bu haberde passolig hem tribünleri boşaltması hem de ekonomik olarak kulüpleri olumsuz etkilemesi bakımından eleştirilmektedir.

Gazetede 18 Nisan 2014'te passolig ile alakalı iki habere rastlanılmıştır. Bu haberlerden ilki “Arena'da Pass Kart ile Geçici Çözüm” başlığıyla sunulan ve içeriğinde cezalı durumda olan Galatasaray'ın Kasımpaşa ile yapacağı maçı sadece passolig kartı bulunan kadın ve çocukların izleyebileceği, passolig karta başvuru yapıp henüz eline ulaşmayan taraftarlara ise geçici pass kart verileceği bilgileri bulunan haberdir. Bu haberin bilgilendirme amacıyla yapıldığı ve duygu tonunun nötr olduğu söylenilebilir. Ancak haberde verilen sadece 2500 Galatasaraylının passolig kart aldığı ek bilgisi ile passoligin futbola olan ilgiyi azalttığı alt mesajı verilmektedir. Aynı gün yayınlanan diğer haber ise “TFF'de e-bilet bilgilendirmesi” başlığıyla sunulmuştur. Bu haberde ise TFF'nin kamuoyunu -tartışmalı bir hal alan e-bilet uygulaması- hakkında bilgilendirmek amacıyla basın

toplantısı düzenleyeceği bilgileri yer almaktadır. Bu haberde dikkat çeken detay, gazetenin e-bilet sisteminin tartışmalara sebebiyet vermesini vurgulamış olmasıdır.

Hürriyet Gazetesi'ndeki bir sonraki passolig haberi 19 Nisan 2014 tarihinde yayınlanan "20 Bin Taraftardan 2 Bin 500 Kişiye" başlıklı haberdir. Bu haberde iki hafta önce Kayseri Erciyesspor'un sahasında ağırladığı Elazığspor mücadelesini 20 bin taraftarın izlediği ancak e-bilet uygulamasına geçildikten sonra Erciyesspor'un sahasında ağırladığı ilk mücadelesinde taraftar sayısının 2500'e kadar düştüğü anlatılmaktadır. Bu haberde Erciyesspor örneği üzerinden kıyaslama yapılarak passolig uygulaması, Anadolu kulüplerinde tribünleri büyük ölçüde boşaltması yönüyle eleştirilmektedir.

Gazetede 20 Nisan 2014'te passolig ile alakalı çok az yer kaplayan iki haber yer almaktadır. "Taraftar Passolig Almalı" başlığıyla sunulan ilk haberde, Türkiye Futbol Federasyonu Başkanı Yıldırım Demirören'in e-bilet sisteminden duyduğu memnuniyeti dile getirdiği konuşmasına yer verilmiştir. Gazetenin TFF Başkanı'nın görüşlerine yer ayırması haber değeri olarak değerlendirildiğinde önemli kimselerin görüşlerini yansıtması bakımından anlamlı gözükmektedir. Diğer haber ise "Derbi için 8 bin passolig" başlığıyla verilen ve sezonun son derbisi olan Beşiktaş – Fenerbahçe derbisi için sadece 8 bin biletin satıldığı bilgilerini okuyucularla paylaşan haberdir. Bu haberde vurgulanan husus passolig sisteminin uygulanmaya başlaması sebebiyle derbinin boş tribünlere oynanacak olmasıdır.

Hürriyet Gazetesi 21 Nisan 2014'te passolig uygulamasını yeniden ilk sayfasına taşımıştır. Manşetin hemen üzerinde yer alan ve "Otobüs Biletli Derbi" başlığıyla sunulan haberde e-bileti protesto eden taraftarların fotoğrafına da yer verilmiştir. Detayları için okuyucularını spor sayfalarına yönlendiren bu haberde, e-bilet sisteminin arızalandığı, bazı taraftarların sistemi protesto ettikleri ve polisin sert müdahalesiyle karşılaştıkları bilgileri yer almaktadır. Haberin detaylarıyla ele alındığı spor sayfasında passoligin pek çok yönüyle eleştirildiği ve haberde sunulan bilgilerin fotoğraflarla kanıtlandığı görülmektedir. Öncelikle "Passolig Yasaklıyı Tanımadı" ana başlığıyla sunulan haberde, daha önce yapılan Kasımpaşa – Beşiktaş maçında sahaya dalarak futbolcuya saldırması sebebiyle cezalı durumda olan bir taraftarın derbide görüntülenmesi gazete tarafından –skandal- olarak yorumlanmaktadır. Bu haberde passoligin hukuki yönüne vurgu yapılarak vaadettiği gibi stadyumlarda güvenliği sağlayamaması eleştirilmektedir. Ana başlığın üstünde yer alan ve

“Otobüs Biletiyle Maça Girdiler” başlığını taşıyan haberde ise passolig sisteminin büyük problemlere sebep olduğu vurgulanarak turnikelerden geçen taraftarların sorun yaşadığı ve bazı taraftarların maça İstanbul ulaşım kartlarıyla girdiği anlatılmaktadır. Maça akbil basarak girenlerin yanında passolig kartı bulunmasına rağmen maça giremeyen ve mağdur olan taraftarların bulunduğunu bildiren gazete aynı zamanda maçı sadece 20 bin taraftarın izlediğini ve bunların sadece 8 bininin passolig kart sahibi olduğunu altını çizerek passoligi gerek güvenliği sağlayamaması gerekse tribünleri boşaltması yönünden eleştirmektedir. Ana başlığın altında yer alan haber ise “Taksim’de E-bilet Gözaltıları” başlığıyla sunulmuş ve e-bileti protesto eden taraftarlara polisin sert müdahalesini konu edinmiştir. Bu haberde dikkat çeken unsur haberde kullanılan fotoğraflardır. Fotoğraflarda Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş taraftarının polis tarafından tutuklandığı görülmektedir. Bu fotoğraflar ile vurgulanmak istenen e-bilet sistemine tüm taraftar gruplarının karşı olduğu ve birlikte hareket ettikleridir. Farklı renkleri destekleseler dahi passolig uygulamasına karşı ortak bir tavır alan üç büyüklerin taraftarları bu sistem devam ettiği sürece takımlarına desteklerini sokaktan vereceklerini açıklamışlardır. Gazetenin bu haberi yayınlamasındaki amaç passolige karşı duyulan ortak tepkinin dile getirilmesini amaçlamasıdır. Son olarak aynı sayfada yer alan ve “Huzur ortamını sağlayacak” başlığıyla sunulan haberde Gençlik ve Spor Bakanı Çağatay Kılıç’ın e-bilet hakkında görüşlerine yer verilmiştir. E-bilette yaşanan aksaklıklar için taraftarlardan anlayış rica eden Bakan’ın görüşlerine yer veren gazetenin amacı farklı görüşlere yer vererek her iki tarafında sesini duyurmaya çalışmaktadır.

Gazetede aynı gün passolig ile alakalı ilk kez 2 köşe yazısının yayınlandığı görülmektedir. Bu yazılardan ilki Kenan Başaran tarafından kaleme alınan ve “Ruhsuz E-Derbi” başlığını taşıyan yazıdır. Başaran bu yazısında daha çok Beşiktaş – Fenerbahçe derbisinde oynanan futbolu taktiksel olarak değerlendirmektedir. Ancak yazısının ilk paragrafında passolige de değinen yazara göre derbi son derece -ruhsuz- oynanmıştır ve ruhsuz derbinin sebebi e-bilet sistemidir. Başaran yazısında passolig uygulamasını statlardaki ruhu öldürmesi gerekçesiyle eleştirmektedir. Diğer köşe yazısı ise futbolun duayen isimlerinden biri olan İlker Yasin tarafından kaleme alınmıştır. “Başkan Giderken Devran Dönerken” başlığını verdiği yazısında Yasin, passoligi, endüstriyel futbolun uzantısı olarak görmekte ve gerek passolig yüzünden gerekse Türk futbolunda yaşanan bir takım

başka sebeplerden dolayı içinde bulunulan durumu –vah futboluma- sözleriyle eleştirmektedir. Passoligin stadyumlarda seyirci sayısında düşüşe sebep olacağını da dile getiren yazarın passolige olumluz yaklaştığı söylenebilmektedir.

Gazetede yer alan bir sonraki passolig ile ilgili haberin 23 Nisan 2014 tarihinde yayınlandığı görülmektedir. “E-bileti olmayan Sivas’a gidemez” başlığıyla sunulan haberin içeriğinde Beşiktaş Yönetimi tarafından yapılan açıklamada Sivasspor – Beşiktaş maçı için deplasmana gitmek isteyen Beşiktaş taraftarlarının passolig kart almalarının gerektiği bildirilmektedir. Haber maça gitmek isteyen taraftarları bilgilendirmek amaçlı yayınlanmıştır. Haberdeki duygu tonunun gazetede yayınlanan diğer haberlere oranla nötr olduğu söylenebilir.

Hürriyet Gazetesi’nde bir sonraki passolig uygulaması ile ilgili haberin 24 Nisan 2014’te gazetenin ekonomi sayfalarında yayınlandığı görülmektedir. Passoligi oldukça farklı bir yönüyle ele alan bu haber, “Kağıt Bilet Antika Oldu” başlığıyla sunulmuştur. Gazetenin ekonomi muhabirlerinden olan Ceyhun Kuburlu tarafından yazılan bu haberin içeriğini, passolig uygulaması ile birlikte sona eren kağıt bilet uygulamasına koleksiyoncular tarafından duyulan ilgi ve internette yapılan açık artırma ile eski kağıt biletlerin değerinden üç kat fazlaya satıldığı bilgileri oluşturmaktadır. Eski derbi biletlerinin fiyatlarının 10 bin lirayı geçtiği iddia edilen bu haber passolig açısından herhangi bir vurgu yapmamış olsa da, futbolun günümüzde ne denli para ile yaklaştığını göstermesi bakımından son derece önemlidir (*Hürriyet*, 24 Nisan 2014, Ek 10).

Hürriyet Gazetesi’nde passolig uygulaması son kez 25 Nisan 2014 tarihinde haber olmuştur. Bu tarihte gazetede passolig ile alakalı bir habere ve bir köşe yazısına rastlanılmıştır. “E-biletin iptali istendi” başlığıyla sunulan haber passoligin ekonomik ve hukuki yönüne vurgu yapması bakımından dikkat çekmektedir. Haberın içeriğinde, taraftarların passolig uygulamasının iptal edilmesi için Danıştay’a ve Tüketici Mahkemesi’ne dava açtıkları bilgileri bulunmaktadır. Aynı gün “E-Bilet’i Bırak E-lektrik’e Bak” başlığıyla yayınlanan ve Bilgin Gökberk tarafından kaleme alınan köşe yazısı ise gazetede passolig uygulamasının en sert şekilde eleştirildiği yazı olarak dikkat çekmektedir. Gökberk, kelime oyunları ve sembolleştirmeyi sık sık yaptığı yazısına

öncelikle oynanan Beşiktaş – Fenerbahçe derbisinin her iki takım açısından çok önemli olduğunu belirterek başlamıştır. Yazar stadın 80 bin kişilik kapasitesinin bulunduğunu ve bu stadi onun deyimiyle -Gezi Parkı'nın yıldızlarından olan Çarşı taraftarlarının ve 3 Temmuz sürecinden beri Ankara'ya öfke duyan Fenerbahçe taraftarlarının- doldurması gerektiğini savunmaktadır. Burada kullanılan ifadeler yazarın, stadyumlara muhalefetin sesini duyurduğu mekanlar olarak yaklaştığını göstermesi bakımından önemlidir. Yazının devamında yazar e-bilet uygulamasını bu muhalefeti susturmak için apar topar devreye sokulan bir sistem olmakla suçlanmaktadır. Passolig'in devleti yöneten zihniyet ve onun sadık bir valisi görevini yürüten TFF tarafından, futbolu ve futbolun yarattığı toplumsal muhalefet ortamını halka yasaklamak amacıyla getirildiğini savunan yazara göre, derbinin oynandığı gün stadyum dışındaki toma sayısının taraftar sayısından daha çok olduğu görülmektedir. Yazısının ortasında "E- yazar yazmaz, E Biz Yazalım" başlığını atan Gökberk, bu başlığın altında da Türkiye'deki yazarların çoğunun iktidardan korktuğu gerekçesiyle gerçek düşüncelerini dile getirmekten çekinmesini eleştirmekte ve kendisine muhalefetin sesi olma sorumluluğunu yüklemektedir. Passolig ile muhalif taraftarların fişleneceğini düşünen yazar, passolige son derece olumsuz yaklaşarak uygulamaya güvenmemektedir. Yazısını gündeme atıp yaparak bitiren yazara göre, ülkenin geleceğini belirleyecek olan bir seçimin bile kedilerin kaderine bırakıldığı bir ülkede iktidarın e-bileti bırakarak e-lectirige bakması gerektiği ve Türkiye'de passolig uygulamasından önce yapılması gereken daha önemli işler olduğunu belirtmektedir. (Hürriyet, 25 Nisan 2014, Ek 11).

3.2.4. Yeniçağ Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi

1-7 Nisan 2014 ile 14-30 Nisan 2014 tarihleri arasında incelenen *Yeniçağ* Gazetesinde, passolig ile alakalı toplam 8 habere rastlanılmıştır. Bu haberlerin tamamı haber formatındadır. Gazetede konuyla alakalı hiç köşe yazısı bulunmamaktadır. Ayrıca haberlerin tamamı spor sayfalarında yer almıştır.

Yeniçağ Gazetesi'nde passolig uygulamasıyla ilgili ilk haber 17 Nisan 2014 tarihinde yayınlanmıştır. "Fikret Orman'ın passolig çağrısı" başlığıyla sunulan haberde Beşiktaş Başkanı Fikret Orman'ın Beşiktaş – Fenerbahçe derbisi öncesi taraftarlarına passolig kart almalarını önerdiği açıklamalarına yer verildiği görülmektedir. Aynı gün bu açıklamanın

hemen yanında küçük bir kutucuk içinde “Çarşı e-bilete karşı” başlığıyla bir habere daha yer verilmiştir. Bu haberin detayında ise Beşiktaş taraftar grubu olan Çarşı'nın passolig uygulamasını protesto ederek maça gitmeyeceklerini açıkladığı ifadeleri yer almaktadır. Gazete bu kararı 'sürpriz' bir karar olarak tanımlamıştır. *Yeniçağ* Gazetesi'nde yayınlanan bu iki haberde de dikkat çeken detay passolige yönelik olumlu ya da olumsuz bir tutum takınmamış olmasıdır. Gazetede yer alan bu iki haberde bilgilendirme amaçlı olup okuyucularını herhangi bir düşünceye ya da davranışa yönleltmemektedir.

Gazetede ertesi gün yani 18 Nisan 2014 günü passolig ile ilgili bir haber daha yayınlanmıştır. Bu haberde Bursaspor Kulübü tarafından yapılan yazılı açıklamaya yer verilmiş ve Bursaspor'un TFF'yi tanımayarak passolig sistemini uygulamaya geçmeyecekleri belirtilmiştir. Gazete Bursaspor'un bu tutumunu 'TFF'ye meydan okumak, rest çekmek ve isyan bayrağı çekmek' sözleriyle yorumlamaktadır. Haberin detayında e-bilet sistemini 'ölü doğmuş bir sistem' olarak eleştiren Bursaspor'un, passolig uygulamasını kabul etmeme sebebinin, e-bilet sisteminde 4 büyük takıma ayrıcalık tanınması ve Bursaspor'un şampiyonluğunun yok sayılması şeklinde altı çizilmektedir. Gazetenin bu haberi passolig uygulamasının siyasi, ekonomik ya da hukuki yönüne hiçbir vurgu yapmaması bakımından dikkat çekmektedir.

Yeniçağ Gazetesi'nin 19 Nisan 2014'te yayınlanan passolig uygulaması ile ilgili haberi, ilk kez passoligin siyasi ve hukuki yönüne vurgu yapmasıyla önem teşkil etmektedir. Bu haberde Türkiye Futbol Federasyonu Basın Sözcüsü Mete Düren'in, Kulüpler Birliği Başkanı İhan Cavcav'ın, Gençlik ve Spor Bakanı Çağatay Kılıç'ın ve Barolar Birliği Başkanı Metin Fevzioglu'nun konu ile görüşlerine yer verilerek farklı düşünce ve görüşler dile getirilmeye çalışılmıştır. Öncelikle “E-bilet geldi taraftar ayaklandı” başlığıyla sunulan haberde Çarşı grubu taraftarının uygulamadan memnun olmadığı ve uygulamayı boykot edeceği bilgilerine yer verilmiştir. Gazetede ilk kez passolig uygulamasının statları boşaltabileceğinden bahsedilmiş ve Metin Feyzioğlu'nun görüşü ile desteklenerek fişleme iddiaları gündeme getirilmiştir. İlhan Cavcav ise konuyla alakalı olarak passoligin ekonomik yönüne dikkat çekmiş, kulüplerin uygulama sayesinde iyi bir maddi kazanç elde edeceğini savunarak passolig uygulamasına olumlu yaklaşmıştır. Mete Düren uygulamanın siyasi yönüne değinerek passoligin iki yıl önce mecliste yasalaştığını ve 37 kulübün 35'inin

muvafakatname verdiğini belirtmiş ve TFF'nin keyfe keder iş yapmadığını savunmuştur. Bu haberin yanında "passolig nedir?" başlığıyla sunulan küçük bir de haber yer almıştır. Bu haberde passoligin ne olduğu ve nereden alınacağı hakkında kısaca açıklama yapılmıştır. Haberde passoligin yeni sezonda sancılı bir sürece sebep olacağı iddia edilmiş ve ülkenin spor gündeminden düşmeyeceği yorumu yapılmıştır. Haberde önemli bir unsur olarak AktifBank'tan söz edilmiş ancak AktifBank'ın sahiplik yapısına veya iktidarla olan ilişkilerine yer vermemesi yönüyle dikkat çekmiştir (Yeniçağ, 19 Nisan 2014, Ek12). Gazetede aynı gün devam eden spor sayfasında "Bilet kargaşası tribünleri vuracak" başlığıyla bir haber daha yayınlanmıştır. Haberin içeriğinde Beşiktaş – Fenerbahçe derbisinde tribünlerin passolig yüzünden dolmayacağı anlatılmaktadır. Ancak bu haberde dikkat çeken detay, tribünlerin dolmama sebebi olarak passolig sisteminin yeni olması ve tam olarak anlaşılabilmesi gibi gerekçelerin gösterilmiş olmasıdır.

20 Nisan 2014'te gazetede yer alan passolig uygulaması ile ilgili haberin ana başlığı iki farklı yoruma açık olması sebebiyle oldukça dikkat çekicidir. Haber "Böyle olmamalıydı" ana başlığı ve "Milyonların beklediği yılın son derbisine, futboldan çok bilet kaosunun damga vurması bekleniyor" üst başlığıyla sunulmuştur. Haberin içeriğinde passolig uygulaması yüzünden derbide tribünlerin boş kalacağı ve Çarşı taraftar grubunun maç saatinde stat çevresinde protesto eylemi gerçekleştireceği bilgisi verilmektedir. Ayrıca Atatürk Olimpiyat Stadında oynanacak olan derbi için stadın e-bilet sistemine hazır hale getirildiğinin ek bilgisi de okuyucularla paylaşılmaktadır. Bu haberde önem teşkil eden husus iki farklı yorumun da getirilebilecek olması sebebiyle haberin ana başlığıdır. Ana başlık için seçilen "Böyle olmamalıydı" cümlesi maça girmeyerek passoligi protesto eden taraftarlar için mi söylendiği yoksa passolig uygulamasından sorumlu görülen Türkiye Futbol Federasyonu için mi söylendiği net bit şekilde belli olmamaktadır. Dolayısıyla bu haberin passolig uygulamasına olumlu ya da olumsuz yaklaştığı da açık bir şekilde söylenememektedir (Yeniçağ, 20 Nisan 2014, Ek13). Aynı gün gazetede passoligle ilgili olarak Türkiye Futbol Federasyonu Başkanı Yıldırım Demirören'in e-bilet açıklamasına yer verilmiştir. Bu haberde Demirören, passolig uygulamasının statlarda güvenliği sağlayarak şiddet ve küfürden uzak maç keyfi yaşatacağını belirtmiştir. Gazete Demirören'in görüşlerini Başkan'ın e-bilet memnuniyeti olarak yorumlamaktadır.

Yeniçağ Gazetesi'nde incelenen tarih aralığında passolig ile ilgili son haber 21 Nisan 2014 tarihinde yayınlanmıştır. Bu haber "E-biletle birlikte gözaltılar başladı" başlığıyla ve üç farklı fotoğrafla sunulmuştur. Fotoğraflar farklı takımlara mensup olan taraftarların passolig uygulamasını protesto etmek amacıyla aynı platformda bulunduğu göstermesi açısından önemlidir. Haberde taraftarın bazılarının polis tarafından tutuklandığı belirtilmiş ve bu bilgi bir fotoğrafla desteklenmiştir. Bu haberde passolig uygulamasının siyasi hukuki ya da ekonomik yönüne herhangi bir vurgu yapılmamaktadır. Haberde sadece passolige karşı olan taraftarların bu uygulamayı protesto etmesi ve bunun sonucunda taraftar ve polis arasında yaşanan gerginlikler anlatılmaktadır. Aynı gün gazetede "e-bilet tribünleri boş bıraktı" başlığıyla yayınlanan haberde ise passolig uygulamasına geçilmesinin ardından Beşiktaş – Fenerbahçe derbisinde tribünlerin yarısından fazlasının boş kaldığı anlatılmıştır. Bu haberin duygu tonunun gazetenin konuyla alakalı diğer bir çok haberinde olduğu gibi nötr olduğu söylenebilmektedir.

3.2.5. Yeni Şafak Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi

1-7 Nisan 2014 ile 14-30 Nisan 2014 tarihleri arasında incelenen *Yeni Şafak*'ta, passolig ile alakalı toplam 14 habere rastlanılmıştır. Bu haberlerin 2'si köşe yazısı diğer 12 tanesi haber formatındadır. Köşe yazıları 2 farklı yazar tarafından ele alınmıştır. İncelenen tarihlerde passolig konusu bir kez spor sayfalarının dışında gündem sayfasına taşınmıştır. Geriye kalan haberlerin tamamı ise spor sayfalarında yayımlanmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi'nde ilk passolig haberinin 2 Nisan 2014 tarihinde "Futbolda Passolig Dönemi Başlıyor" başlığıyla sunulduğu ve haberin duyuru amacıyla yayınlandığı görülmektedir. Haberde passolig kartın fotoğrafına yer verilmiş ve özelliklerinden bahsedilerek passolig kart futbolseverlere tanıtılmıştır. Haberde passolig kartının birden fazla işlevinin olmasına dikkat çekilmesi, gazetenin passolig uygulamasına yönelik olumlu bir tutum sergilemesini göstermesi bakımından önemlidir.

Gazetede bir sonraki haber, gazetenin spor muhabirlerinden olan Süleyman Hatisaru tarafından hazırlanmış ve "E-bilet dert oldu" başlığıyla sunulmuştur. Bu haberin içeriğinde Beşiktaş – Fenerbahçe derbisinde ilk kez uygulanacak olan passolig

uygulamasına yönelik Beşiktaş yönetiminin tepkili olduğu ve Beşiktaş taraftarlarının uygulamayı protesto edecekleri bilgileri yer almaktadır. Bu haberde dikkat çeken husus gazete muhabirinin Beşiktaş yönetiminin tepkisini abartılı bulduğu ve Beşiktaş Kulübü'nün TFF'ye passolig kart ile ilgili iptal başvurusu yapmasını gereksiz ve aşırı olarak yorumladığı izlenimini vermesi bakımından önemlidir. Bu haberde de gazete muhabirinin uygulamaya olan olumlu bakış açısının gazetenin tutumunu yansıttığı söylenebilmektedir.

Gazetede passolig ile ilgili bir sonraki haber "E-bilette 3'ü 1 arada" başlığıyla sunulmuştur. Bu haberde Beşiktaş Kulübü'nün ligde oynayacağı ilk üç maç olan Fenerbahçe, Kasımpaşa ve Gençlerbirliği maçları için passolig kartlara yönelik olarak hazırladığı 3'lü paketten bahsedilmiştir. Bu haberin gazetede çok az yer bulduğu ve tanıtım amaçlı olarak yapıldığı söylenebilmektedir.

Gazetede passolig ile ilgili bir sonraki habere 18 Nisan 2014 tarihinde rastlanılmıştır. Bu haberde Bursaspor Kulübü'nün passolig ile ilgili açıklamalarına yer verildiği görülmektedir. Gazete, Bursaspor'un açıklamalarını 'rest çekmek' şeklinde yorumlamaktadır ve haberde direkt Bursaspor'un yapmış olduğu açıklama verilerek Bursaspor'un e-bilet uygulamasını tanımayacağı ve e-bilet uygulamasının tanıdığı ayrıcalıklarla sadece 4 kulübü şampiyon olarak kabul etmesine duydukları tepki dile getirilmiştir. Bu haberde dikkat çeken detay passoligin sadece hukuki yönüne dikkat çekilmesi ve şiddeti önlemede aktif rol oynayacağı şeklinde bir tutuma sahip olmasıdır.

Yeni Şafak Gazetesi'nde 19 Nisan 2014 tarihinde, aynı sayfada passolig ile alakalı 2 haber ve bir köşe yazısı yer almaktadır. Bu haberlerin ilki "Passolig başladı" başlığıyla sunulan ve içeriğinde de passolig uygulamasının başladığını bildiren haberdur. Bu haberde passolig uygulamasının Erciyes – Trabzonspor maçı ile resmen başladığı ve taraftarların passolig kartları ile stadyuma girdikleri anlatılmaktadır. Haberde passolig uygulamasıyla birlikte stadyumun büyük bir kısmının boş kaldığı vurgulanmıştır. Diğer haberde ise "Herkes var, iki kulüp yok" başlığı atılmış ve haberde TFF Basın Sözcüsü Mete Düren'in passolig uygulamasını tanıtım amaçlı toplantı düzenlediği bilgisi verilmiştir. Bu toplantıda süper ligde yer alan 35 takımın passolig uygulamasına muvafakatname verdiği sadece Fenerbahçe ve Kasımpaşa Kulüplerinin onaylamadığı bildirilmiştir. Bu haberde gazetede

konuyla alakalı diğerk bir çok haber gibi bilgilendirme amaçlı olup passolig uygulamasının tartışmalı yönlerine değinmemiştir. Haberdeki duygu tonunun nötr olduğu söylenebilmektedir.

Aynı gün gazetede konuyla alakalı olarak ilk kez Erdal Hoş tarafından bir köşe yazısı kaleme alınmıştır. Erdal Hoş yazısına “Tek sorun taraftar mı?” başlığını atmış ve yazısında Türk futbolunun çeşitli sorunlarla karşı karşıya olduğunu belirtmiştir. ‘İslahat fermanı’ olarak değerlendirdiği yenilik hareketlerinin neden seyirciden başladığını merak eden yazar Türk futbolunda şiddet ve küfürden daha önemli meseleler olduğunu dile getirmiştir. Hoş’a göre passolig uygulaması aceleci bir yaklaşımla uygulamaya konulmuştur ve zaten doldurulmakta zorlanılan stadyumların iyice boşalmasına sebep olacaktır. Erdal Hoş tarafından kaleme alınan yazı, passoligi tribünlerin boşaltacağı iddiası taşıması ve passoligin güvenlik unsuruna vurgu yapması yönünden önemlidir. Ancak yazarın passoligin ekonomik boyutuna tüketim kültürüyle olan ilişkisine ve siyasi yönden bağlantısına değinmemesi yazarın uygulamaya yönelik kuşkularının sadece ‘passoligle beraber tribünlerin boşalacağı’ iddiasını desteklemesi bakımından dikkat çekmektedir (Yeni Şafak, 19 Nisan 2014, Ek 14).

Yeni Şafak Gazetesi’nin 20 Nisan 2014 tarihli passolig haberinde yine stadyumlardaki güvenlik unsurunu dikkat çekilerek passoligin hukuki yönüne vurgu yapılmaktadır. Haberin detayında Beşiktaş ile Fenerbahçe arasında oynanacak olan derbinin e-biletli ilk derbi olacağı ve e-bilet satışlarının sekiz bine vardığı bilgileri yer almaktadır. Haberin devamında TFF Başkanı Yıldırım Demiören’in passolig ile ilgili görüşlerine yer verilerek passolig alan taraftarları ‘gerçek taraftar’ olarak değerlendirdiği açıklaması bulunmaktadır. Gazete passolig uygulamasına eleştirel yaklaşan kişilere oranla passoligi destekleyen kişilerin görüşlerine daha fazla yer vermesi ile dikkat çekmektedir.

Yeni Şafak Gazetesi’nde passolig uygulaması ile ilgili haber ilk kez 21 Nisan 2014 günü gazetenin spor sayfalarının dışında, gündem sayfalarında yer almıştır. “Taraftardan e-bilet protestosu” başlığıyla ve protesto eden farklı taraftar gruplarına mensup olduğu anlaşılan kişilerin fotoğrafıyla sunulan haberde ilk kez passoligin ekonomik yönüne dikkat çekilmiş ve ayrıca fişlenme iddiası dile getirilmiştir. Haberin detayında taraftarların

Galatasaray Meydanı'nda toplanarak passoligi protesto etmesi ve passoligi basmak ve satmakla yetkili olan ticari işletmenin, hukuka aykırı şekilde elde ettiği veri tabanını diğer ticari işletmelere satarak veya kullanarak rant elde etmesinin önünün açılması iddialarını taşıyan taraftarların protestosu yer almaktadır. Haberin devamında bazı taraftarların polisi kışkırtması sonucu polisin bu taraftarlara müdahale ederek bazılarını gözaltına aldığı ek bilgisi de okuyucularla paylaşılmıştır.

Gazetede 21 Nisan 2014 günü passolig ile alakalı bir köşe yazısı ve iki habere rastlanılmıştır. Bu haberlerden ilki "Tribünde 25 bin taraftar vardı" başlığıyla sunulan ve içeriğinde Beşiktaş taraftar grubunun passolig sistemini protesto ederek maçı seyretmeye gitmediğinin bilgisinin yer aldığı haberdir. Haberde derbiyi seyredenler arasında passolig kart sahibi olanların sadece 8 bin kişi olduğu detayı da verilmektedir. Bu haberde passolig, statları boşaltması bakımından ele alınmıştır. Gazetede aynı gün yayınlanan diğer haber ise "e-bilet arıza yaptı" başlığıyla sunulmuş ve gazete spor muhabirlerinden Taha Güvendi tarafından hazırlanmıştır. Bu haber içeriği ile passolig kart cihazlarının arıza yapması sonucu Olimpiyat Stadı önünde kuyrukların oluştuğu ve izdiham yaşandığı bilgilerini okuyuculara sunmaktadır. Haber içeriği kuyruk oluşturan ve turnikelerden geçmekte zorlanan taraftar fotoğraflarıyla desteklenmiştir. Ayrıca haberde verilen İstanbul ulaşım kartları ile statlara girildiği ek bilgisi passoligin güvenlik unsuruna dikkat çekmesi bakımından önemlidir.

Yeni Şafak Gazetesi'nde aynı gün Yusuf Aydın tarafından yazılan passolig ile ilgili bir köşe yazısı bulunmaktadır. Aydın, "e-derbi" adını verdiği yazısında, statta sadece 25 bin taraftarın olması sebebiyle maçın bir türlü derbi havasını yakalayamamasının nedeni olarak passoligi eleştirmektedir. Bu yazıda da dikkat çeken detay passolig uygulamasının yine seyirci sayısını düşürmesi bakımından ele alınmasıdır.

Gazetede bir sonraki passolig haberi 27 Nisan 2014 tarihinde yedi satırlık bir haber şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Haber "Passolig tribünü vurdu" başlığıyla sunulmuştur. Haberin içeriğinde ise cezalı durumda olan Trabzonspor'un seyircilerini oluşturan kadın ve çocukların passolige ilgi duymadığı ve Trabzonspor'un seyirci desteğinden mahrum kaldığı

bilgileri yer almaktadır. Bu haberde de passolig, stadyumları boşaltan bir uygulama izlenimi vermektedir.

Yeni Şafak Gazetesi'nin son passolig içerikli haberi 28 Nisan 2014 günü yayınlanmıştır. "Passoligli biletlere ilgi yok" başlığıyla sunulan haberde, Sivasspor – Beşiktaş maçında Sivaslı ve Beşiktaşlı taraftarların passolig yüzünden maça ilgi göstermediği bilgisi yer almaktadır. Gazetenin bu haberinde de pasoligi seyirci sayısını düşürmesi bakımından ele aldığı görülmektedir. Ancak dikkat çeken unsur gazetenin farklı takımlar üzerinden aynı haberi yaparak passolig sisteminin Türkiye'de gerek İstanbul kulüpleri gerekse Anadolu kulüplerinin seyirci sayısını etkilediği ve düşürdüğünün vurgulanmaya çalışılmasıdır.

3.2.6. *Fanatik* Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi

1-7 Nisan 2014 ile 14-30 Nisan 2014 tarihleri arasında incelenen *Fanatik*'te, passolig ile alakalı toplam 65 habere rastlanılmıştır. Bu haberlerin 6'sı köşe yazısı diğer 59 tanesi haber formatındadır. Köşe yazıları 6 farklı yazar tarafından ele alınmıştır. İncelenen tarihlerde passolig konusu bir kez manşet olurken üç kez de ilk sayfaya taşınmıştır. Son olarak passolig uygulaması, bir kez de derinlemesine incelenerek detaylı bir şekilde hazırlanmış ve özel haber formatıyla okuyucularla paylaşılmıştır.

Fanatik'te passolig uygulaması ile ilgili ilk habere 2 Nisan 2014 günü rastlanılmaktadır. Gazetenin ilk sayfasında yer alan ve passolig uygulamasının başlayacağını bildiren bu haberin "Elektronik Bilet Dönemi Başlıyor" başlığıyla sunulduğu görülmektedir. Elektronik bilet sisteminin tanıtım amaçlı ele alındığı bu haberde passolig, 'sportif kimlik kartı' olarak tanımlanmaktadır. Haberin içeriğinde passoligin 14 Nisan 2014 tarihinde başlayacağı bilgileri yer almakta ve ayrıca passoligin kredi kartı olarak da kullanılabilir olması vurgulanarak uygulamanın ekonomik yönüne dikkat çekilmektedir. Gazetede ilk kez e-bilet sisteminin ele alındığı bu haber passoligin hukuki yönüne değinmesi bakımından da önemlidir. Haberde uygulamanın Sporda Şiddet ve Düzensizliği Önleme Kanunu ile hayata geçirileceği vurgulanmış ve passolige gerek tribün olaylarına

karışan kişileri belirleyebilecek gerekse karaborsa bilet satışını sonlandırabilecek olması ümidiyle olumlu yaklaşılmıştır.

Fanatik'te bir sonraki passolig haberi 7 Nisan 2014 günü "E-Bilet Fener Maçında Başlıyor" başlığıyla yayınlanmıştır. Bu haberin içeriğinde passolig uygulamasının 20 Nisan 2014 günü oynanacak olan Beşiktaş – Fenerbahçe derbisiyle resmen başlayacağı ve Beşiktaş'ın resmi internet sitesinden yaptığı açıklamayla taraftarlarına nasıl passolig alabileceklerini adım adım anlattığı bilgileri yer almaktadır. Bu haberde dikkat çeken detay, haberin girişinde gazetenin passolige karşı olan yaklaşımını gösteren 'Son dönemlerde tribünlerde yaşanan olaylarla beraber protestoları engellemek ve kişilerin ftespitini kolaylaştırmak için yürürlüğe konulan elektronik bilet..' ifadelerin kullanılmış olmasıdır. Bu cümlede gazete, passoligin siyasi yönüne vurgu yaparak son dönemlerde iktidarın sıkça eleştirildiği ortamlar olan stadyumlarda muhalif seslerin susturulmaya çalışılması için getirilmiş bir sistem olduğu alt mesajını vermektedir. Diğer bir yargı olan, passoligin kişilerin tespitini kolaylaştırması işlevi ise fişlenme iddialarına gönderme yapması bakımından dikkat çekmiştir.

Gazetede passolig ile alakalı bir sonraki haber 15 Nisan 2014 tarihinde yayınlanmıştır. "E-Bilete ilgi yok!" başlığıyla yayınlanan haberin içeriğinde Fenerbahçe maçı öncesinde uygulanmaya başlanan e-bilet sistemine Beşiktaş taraftarının tepki göstererek bilet satın almaması ve Beşiktaş Yönetimi'nin Olimpiyat Stadı çevresine passolig standları kurarak internetten başvuru yapan taraftarlara buradan tek kullanımlık bilet vereceğini açıkladığı bilgiler bulunmaktadır. Kağıt bilet sisteminde satışa sunulduğu andan itibaren yarım saat içerisinde biten derbi biletinin passolig uygulaması yüzünden satışa sunulmasının ardından 5 gün geçmesine rağmen satışının sadece 5 binde kaldığı bilgilerine de değinilen haberde passoligin seyirci sayısında düşüşe sebep olması bakımından ele alındığı söylenebilmektedir.

16 Nisan 2014 günü *Fanatik*'in passolig haberini yeniden ilk sayfasına taşıdığı görülmektedir. "Kartal'ın E-Bilet İsyanı" başlığıyla yayınlanan bu haberde, Beşiktaş Yönetimi'nin TFF'ye passolig uygulamasını erteleme yönünde baskı yaptığı bilgileri yer almaktadır. Gazetenin ilk sayfasında çok az yer kaplayan bu haber detaylarını paylaşmak

için okuyucularını sayfa 8'e yönlendirmektedir. Haberin detaylarıyla ele alındığı 8. sayfadaki passolig haberine "E-İsyan" başlığı atılmıştır. Haberin içeriğinde Beşiktaş Yönetimi'nin derbi biletlerinin satılmaması ve kulübün passolig yüzünden maddi kayıp yaşamasından dolayı Federasyona baskı yaptığı ve uygulamayı erteletmeye çalıştığı bilgileri okuyucularla paylaşılmaktadır. Beşiktaş Yönetimi'nin passolig huzursuzluğunu gazete 'isyan' olarak nitelendirmekte ve passolig uygulamasından en çok Beşiktaş Kulübü'nün şikayetçi olduğu iddiasında bulunmaktadır. Bu haberde e-bilet sisteminin hukuki yönüne de dikkat çekilerek haberin girişinde passoligin, 'Uzun süredir hayata geçirilmesi planlanan ve şiddeti önleme yasasının en önemli unsurlarından biri olan e-bilet' ifadeleri ile tanımlandığı görülmektedir. Bu ifadelerden yola çıkarak gazetenin bu haberinde passolige olumlu yaklaştığı ve passoligin stadyumlardaki şiddeti önlemede aktif rol oynayacağına inandığı izlenimini vermektedir.

Fanatik'te passolig uygulaması ile ilgili haber 17 Nisan 2014 günü gazetenin manşetine taşınmıştır. "İsyan!" başlığıyla sunulan haber, gazetede yayınlanan bir önceki haber gibi Beşiktaş Kulübü'nün e-bilet uygulamasından duyduğu rahatsızlığı dile getirmektedir. Haberin içeriğinde bu sefer Beşiktaş teknik direktörü olan Slavan Bilic'in passolig ile ilgili görüşleri yer almaktadır. Haberde Slavan Bilic, Beşiktaş için önemli olan derbinin passolig yüzünden seyirci desteğinden yoksun oynanmasının adaletli olmayacağını savunarak TFF'yi suçlamaktadır. Bilic'in görüşlerini bildirirken gazete yine 'isyan' kelimesini tercih etmiştir. Bu haber Beşiktaş Kulübü'nün yönetiminin ve teknik kadrosunun, passolig uygulamasının zamanlamasını yanlış bulduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Haberde Beşiktaş camiasından neredeyse herkesin uygulamaya karşı olduğu mesajı verilmekte ve passolig yine stadyumlarda seyirci sayısını düşürmesi bakımından ele alınmaktadır.

Fanatik'te aynı gün passolig ile alakalı 4 haber daha bulunmaktadır. Bunlardan ilki "Kartal Yuvası'ndan Passolig Kampanyası" başlığıyla sunulan ve içeriğinde Beşiktaş Kulübü'nün e-bilete ilgi göstermeyen taraftarlarını passolig almaya teşvik etmek için kulübün mağazalarından 75 tl ve üzeri alışveriş yapan futbolseverlere passolig kart vereceğini duyurduğu bilgileri yer almaktadır. Bu haberde amaç okuyucuları bilgilendirmektir ve haberin duygu tonunun nötr olduğu söylenebilmektedir ancak bu

haber taraftarlarını müşteri gibi gören kulüplerin bakış açısını göstermesi ve futbolun tüketim kültürüyle oluşan bağı yansıtmaya bakımdan önemlidir.

Beşiktaş Başkanı Fikret Orman'ın passolig ile ilgili açıklamasına değinilen diğer haber ise "Taraftara destek çağrısı" başlığıyla sunulmuştur. Bu haberin içeriğinde Beşiktaş Kulübü Başkanı Fikret Orman'ın passolig ile ilgili görüşleri yer almaktadır. Haberde Orman, e-biletin kanuna dayandırılarak getirilmiş bir sistem olduğu ve kaçınılacak bir durum olmadığını dile getirerek öfkeli taraftarların tepkisini konuyla alakası bulunan TFF'ye ya da daha yüksek bir otoriteye yönlendirmekte ve taraftarlarından takımlarını yalnız bırakmalarını rica etmektedir. Bu haberde passolig uygulamasının yasa gereğince getirilmiş olmasına vurgu yapılarak uygulamanın hukuki yönüne değinildiği görülmektedir.

17 Nisan 2014 günü yayınlanan diğer haber ise "Çarşı, derbiyi protesto edecek" başlığıyla sunulmakta ve Beşiktaş Kulübü'nün en büyük taraftar grubu olan Çarşı'nın e-bilet sistemi yüzünden derbiye gitmeyerek sistemi protesto edeceği bilgileri okuyucularla paylaşılmaktadır. Aynı gün yayınlanan son haber ise "E-bilet 5 bin 500'de kaldı" başlığıyla sunulmuştur. Bu haberin içeriğinde de Beşiktaşlı taraftarların ilk kez uygulanacak olan passolig sistemiyle oynanacak olan derbiye ilgi göstermediği bilgileri yer almaktadır. Görüldüğü üzere bu iki haberde de taraftarların passolig uygulamasından memnun olmadığı vurgulanarak passolig yüzünden stadyumlardaki seyirci sayısında düşüş yaşanacağı mesajı verilmektedir. Haberler, taraftarların passolig sistemine karşı olduğunu belirtmesi bakımından önemlidir ancak taraftarların karşı olma sebeplerini ele almaması bakımından dikkat çekmiştir.

Fanatik'te bir sonraki passolig uygulaması haberi 18 Nisan 2014 günü yayınlanmıştır. "E-bileti tanımıyoruz" başlığıyla sunulan haberde, Bursaspor'un internet sayfasından yapmış olduğu açıklamaya yer verilmektedir. Yapılan açıklama aynen 'Bursaspor'un alın teriyle kazandığı şampiyonluğu yok sayanları biz de yok sayıyor ve e-bilet sisteminin bir parçası olmayı reddediyoruz' sözleriyle verilmekte ve Bursaspor'un passolig uygulamasına sadece TFF'ye tepki olarak karşı olduklarını göstermesi bakımından dikkat çekmektedir. Yani bu haber passoligin hukuki siyasi ya da ekonomik yönüne dair herhangi bir alt mesaj taşımamaktadır.

18 Nisan 2014 günü *Fanatik*'te passolig ile ilgili 8 haber başlığı daha bulunmaktadır. Bu haberlerden ilki "Passolig toplantısı bugün" başlığıyla sunulan ve Türkiye Futbol Federasyonu'nun, tartışmalı bir hal alan passolig uygulaması ile ilgili olarak bilgilendirme toplantısı düzenleyeceğini bildiren haberdir. Bu haberde amaç okuyucuyu bilgilendirmek olduğundan haberin duygu tonunun nötr olduğu söylenebilmektedir. Ancak gazetenin haberin girişinde kullanmış olduğu 'herkesin tepkisini çeken e-bilet' tanımlaması passolige olumsuz yaklaşmasını göstermesi bakımından dikkat çekmiştir.

Diğer haber ise *Fanatik* Gazetesi'nin muhabirlerinden olan Reşat Çöteli tarafından özel haber şeklinde hazırlanıp sunulmuştur. Çöteli hazırlamış olduğu haberde passoligi her yönüyle ele almakta ve bir ana başlık altında 7 ara başlık açarak passoligi okuyuculara her yönüyle kavratmaya çalışmaktadır. Araştırma haberine "E-bilet Değil Zulüm" ana başlığını veren Çöteli, öncelikle "8 soruda passolig" başlığını açarak okuyuculara, passolig kartının ne olduğunu, nereden temin edileceğini, maç biletinin nasıl alınacağını, başkasının passolig kartı ile maçlara girilip-girilemeyeceğini, kimlerin passolig sistemini kabul ettiğini, yatırılan paranın kimlerin eline geçtiğini, turistlerin yeni sistemde nasıl maç izleyebileceğini ve passolig kart sahiplerinin hangi maçları izleme hakkına sahip olduklarını ayrıntılarıyla haberinde bildirmektedir. Ardından "İtalyanlar geri adım atmıştı" başlığını açtığı haberde ise ufak değişiklikleri olmasına rağmen benzer bir uygulamanın İtalya'da da var olduğunu ancak taraftar gruplarının yaptığı yürüyüşlerle uygulamaya karşı çıktığını belirten Çöteli'nin, bir nevi Türk futbolseverleri de passoligi protesto etmeye teşvik ettiği söylenebilmektedir. "Fenerbahçe 200 bin lira ceza ödeyecek" başlığının altında, Fenerbahçe Kulübü'nün sezon bitene kadar passolig uygulamasına geçmeyeceğini ve bu sebeple sahasında oynayacağı iki maç için toplam 200 bin tl para cezası ödeyeceğini belirten Çöteli, "Kart içinde kart çıkardılar" başlığını verdiği haberinde ise Fenerbahçe derbisi için passolig kart alan Beşiktaşlı taraftarların passolig kartlarının derbiye yetişmemesi sebebiyle tek kullanımlık kart ile sahaya girmek zorunda kalacaklarını eleştirmektedir. "Kadın ve çocuklar ücretsiz mi?" başlığını verdiği haberinde ise muhabir, eskiden cezalı durumda olan kulüplerin maçlarını kadın ve çocukların ücretsiz izlediğini dile getirerek passolig uygulaması ile birlikte kadın ve çocukların da passolig kart alması gerektiği için, tamamen ücretsiz olan maçların artık tarih olduğunu söyleyerek bu durumdan yakınmaktadır. "Biletix gitti E-kent geldi" başlığının altında ise Çöteli, passolig

uygulamasına geçen kulüplerin anlaşmalı olduğu bilet dağıtım şirketi olan Biletix'le yollarını ayırdığını ve yeni dağıtım firmasının E-kent olduğunu okuyucularıyla paylaşmaktadır. Son olarak "Redhack de topa girdi!" başlığıyla sunduğu haberinde ise Çöteli, e-bilet uygulamasına tepkilerin çığ gibi devam ettiğini ve bir tepkinin de ünlü hacker grubu olan Redhack'ten gelerek AktifBank'ın internet sitesinin bir süre devre dışı bırakıldığını haber vererek araştırma haberini sonlandırmaktadır. Bu haber *Fanatik*'te şimdiye kadar yapılan en detaylı passolig haberi olması ve passolige olumsuz yaklaşması bakımından oldukça dikkat çekmiştir. Haberde öncelikle passolig detaylı olarak tanıtılmaktadır. Daha sonra İtalya gibi futbolda önemli bir yere sahip olan bir ülkede bile e- bilet sisteminin tutmadığı hatırlatılarak passolig, taraftarlara emek ve maddi açıdan külfete sebep olması bakımından 'zulüm' olarak görülmekte ve eleştirilmektedir (*Fanatik*, 18 Nisan, Ek 15).

Gazetede yer alan passolig uygulaması ile ilgili bir sonraki haber 19 Nisan 2014 tarihinde yayınlanmıştır. "Tarihi Çağrı" başlığıyla sunulan haberde Beşiktaş'ın, Fenerbahçe'yle oynayacağı derbiyi e-bilet sistemi yüzünden boykot etmeyi düşünen taraftarına çağrıda bulunduğu bilgileri yer almaktadır. Bu haberde passolig uygulaması yüzünden tribünlerin dolmayacağından endişe duyan Beşiktaş Kulübü'nün çağrısına yer veren gazetenin, passoligi seyirci sayısını düşürmesi bakımından ele aldığı görülmektedir. Bu haberin hemen altında yer alan ve "40 bin seyirci bekleniyor" başlığıyla sunulan haberde ise passolig kart alan Beşiktaşlıların ve derbi bileti yükleyen taraftarların sayısı verilerek maça gelecek olan ortalama taraftar sayısı hesaplanılmaya çalışılmıştır. Bu haberde de yine seyirci sayısına dikkat çekilerek passoligin, taraftarları stadyumlardan uzaklaştıran bir uygulama yaklaşımıyla ele alındığı söylenebilmektedir. "Tek maçlık kartlar BJK Plaza'dan dağıtılacak!" başlıklı haber ise taraftarlar için bir uyarı niteliği taşımakta ve derbi için hazırlanan tek kullanımlık kartların nereden ve nasıl alınacağı ile ilgili bilgiler okuyucularla paylaşılmaktadır. Aynı sayfada yer alan ve "TFF: Herkes Farkındaydı" başlığıyla aktarılan haberin içeriğini Türkiye Futbol Federasyonu Basın Sözcüsü Mete Düren'in passolig ile alakalı yaptığı basın toplantısında söyledikleri oluşturmaktadır. Mete Düren, passoligle ilgili olarak e-bilet sistemini savunmakta ve passoligin huzurlu ve güvenli bir futbol ortamı yaratacağını dile getirmektedir. Fişlenme iddialarına da değinen Düren, bu iddiaların asılsız olduğunu belirterek kimlerin bu iddiaları çıkardığına anlam

veremediğini söylemektedir. Bu haber passolig'in hukuki yönüne dikkat çekmesi ve ayrıca fişlenme iddialarını dile getirmesi bakımından son derece önemlidir. Gazetenin bu habere yer vermesindeki amacının ise kuşkusuz passoligle ilgili bir taraf ve otorite olan Türkiye Futbol Federasyonu'na söz hakkı tanımak istemiş olması şeklinde yorumlanabilmektedir.

Fanatik'te 19 Nisan 2014 günü gazetenin sonraki sayfalarında passoligle ilgili "285 Passolig'li tribünde!" başlığıyla yayınlanan bir habere daha rastlanılmıştır. Bu haberin içeriğinde e-bilet sisteminin hayata geçtiği haftada oynanan Erciyesspor – Trabzonspor karşılaşmasını sadece 285 passolig kart sahibi taraftarın izlediği bilgileri bulunmaktadır. Erciyesspor'un passolig uygulamasından hemen önce sahasında oynadığı maça 20 bin taraftarın geldiğine de değinilen haberde, kağıt bilet ve e-bilet karşılaştırması yapılarak passolig uygulamasının seyirci sayısında ciddi bir düşüşe sebep olduğu mesajı verilmektedir.

Gazetede aynı gün Gençlerbirliği ve Kulüpler Birliği Vakfı Başkanı olan İlhan Cavcav'ın passolig ile ilgili görüşlerinin yer aldığı bir haber daha bulunmaktadır. Cavcav passoligle ilgili olarak, uygulamanın yaklaşık 75 milyon gibi bir gelir kaynağı yaratacağını ve kimsenin böyle bir maddi kazanç ihtimalinin kenara itilmesini beklememesi gerektiğini dile getirmektedir. Ayrıca passolig uygulamasının 18 kulübün onayıyla getirildiğini de hatırlatan Cavcav, passolig kararına uyulması gerektiğini söyleyerek passolig uygulamasını savunmaktadır. Bu haberde passolig'in getireceği maddi kazanç vurgulanarak passolig'in ekonomik yönüne değinildiği görülmektedir. *Fanatik* Gazetesinin passoligle alakalı olumlu ya da olumsuz görüşlerin her ikisine de yer ayırması konu ile alakalı tarafsız bir görüntü çizmeye çalıştığını göstermesi bakımından son derece önemlidir.

19 Nisan 2014 günü *Fanatik*'te ilk kez içinde passolig konusunun da geçtiği bir köşe yazısının yayınlandığı görülmektedir. Oğuz Dizer tarafından kaleme alınan ve "Nano teknoloji!" başlığı verilen yazıda Dizer, Bursaspor Kulübü Başkanı Ertan Körüstan'ın passolig ile ilgili tutumunu eleştirmektedir. Körüstan'ın Bursaspor'un passolig uygulamasına geçmeyeceğini ve şiddeti önlemek için aktif rol almayacaklarını açıkladığı konuşmasını onaylamayan yazarın passoligle olumlu yaklaştığı ve passolig'in stadyumlarda şiddet ve küfürü önleyeceğine inandığı görülmektedir. Dizer'in bu yazısında passoligi

ekonomik ya da siyasi yönleriyle değil hukuki yönüyle ele aldığı ve detaylı olmaktan ziyade Bursaspor'un tavrı üzerine passolige kısaca değindiği söylenebilmektedir.

Fanatik'te 19 Nisan 2014 günü yayınlanan son haberin “Bu akşam passolig yok!” başlığıyla sunulduğu görülmektedir. Bu haberin içeriğinde sezon başından beri ilk kez ceza alan ve bu sebeple Kasımpaşa maçında sadece kadın ve çocuk seyircilerinin desteğiyle sahaya çıkacak olan Galatasaray'ın, e-bilet uygulamasına bu maçta geçilmemesini TFF'ye talep ettiği ve TFF'nin de bu talebi kabul ettiği bilgileri yer almaktadır. Haberin devamında maça gitmek isteyen kadın ve çocuk taraftarların ücretsiz biletlerini maç günü saat 10'dan itibaren stat gişelerinden alabileceği detayları okuyucularla paylaşılmıştır. Bu haber tamamen okuyucuları bilgilendirmek amacıyla duyuru haber işlevi gözetilerek yapıldığından dolayı haberin duygu tonunun nötr olduğu söylenebilmektedir.

Fanatik Gazetesi'nde passolig ile alakalı bir sonraki haber 20 nisan 2014 tarihinde yayınlanmıştır. “Ne Çektiniz Be!” başlığıyla sunulan haberde passoligsiz oynanan Galatasaray – Kasımpaşa maçının detayları anlatılmaktadır. Haberde passolig, stadyumda seyirci sayısını düşüren bir uygulama izlenimi ile ele alınmıştır. Maça kadın ve çocukların fazlasıyla ilgi göstermesi ve yaklaşık 25 bin kişinin stadyumu doldurması e-biletin uygulanmamasına bağlanmaktadır ve aynen şu cümlelerle ‘E-bilet uygulamasının Arena’da kullanılmayacağına birgün önce saat 19.00’da belli olması, Arena’da izdihama neden oldu..’ gazetede yer bulmaktadır. Bu haberde de görüldüğü üzere *Fanatik* Gazetesi passolig uygulamasını çoğunlukla seyirci sayısını düşürmesi ve taraftarların karşı olduğu bir uygulama olması bakımından ele almaktadır.

Fanatik'te aynı gün yayınlanan ve “Kombinesiz giriş yok” başlığıyla sunulan haberde ise, e-bilet uygulamasına geçmeyen Bursaspor'un Elazığspor ile yaptığı maçta bilet satışının yapılmadığı ve karşılaşmayı sadece kombine kart sahibi olan taraftarların izleyebildiği bilgileri verilmektedir. Bu haberde passoligin hukuki yönüne vurgu yapılarak uygulamaya geçmeyi reddeden takımların cezai yaptırıma maruz kaldığı vurgulanmaya çalışılmıştır.

20 Nisan 2014 günü *Fanatik*'te yer alan ve "E-bilet uygulanmadı" başlığıyla sunulan bir diğer haber de passoligle alakalıdır. Bu haberin içeriğinde Gaziantepspor'un kendi sahasında Gençlerbirliği ile oynadığı maçta gerekli altyapının yetişmemesi sebebiyle passolig uygulamasına geçilmediği bilgileri bulunmaktadır. Haber tamamen okuyucuları bilgilendirme amacıyla yapılmış olduğundan duygu tonunun nötr olduğu söylenebilmektedir. Aynı gün *Fanatik*'te yayınlanan ve "Çarşı Pazar karıştı" başlığıyla sunulan haberde ise Beşiktaş Kulübü Genel Sekreteri Metin Albayrak'ın passolig ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Haberde Albayrak, passolig uygulamasını protesto ederek derbi maçına gelmeme kararı alan Beşiktaşlı taraftarlara serzenişte bulunmaktadır. Passolig kartlarını Beşiktaş Kulübü'nün icat etmediğini dolayısıyla illa bir tepki gösterilecekse bu tepkinin Beşiktaş'a değil passoligi getiren kişi ve kurumlara olması gerektiğini ima eden Albayrak'ın, maça gelmek istemeyen taraftarları da Beşiktaş'a zarar vermekle suçladığı görülmüştür. *Fanatik*'in ise Albayrak'ın serzenişini bu başlıkla sunması taraftar ve Beşiktaş Kulübü arasındaki gergin ortamı iyice kızıştırmaya çalıştığı şeklinde yorumlanmaktadır. Bu haberin hemen altında yer alan ve "Demiören e-bileti savundu" başlığıyla yayınlanan haberde ise Türkiye futbolunun bir numaralı ismi olan Yıldırım Demiören'in passolig ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Türkiye Futbol Federasyonu resmi internet sitesinden yapılan açıklamanın aynen sunulduğu haberde Demirören, passolig uygulamasından memnuniyet duyduğunu ve Süper Lig ve PTT Birinci Lig'deki kulüplerin yüzde 95'nin uygulamayı kabul ettiğini kalan 2 kulüple de görüşmelerin olumlu devam ettiğini belirtmektedir. Açıklamanın bir bölümünde Demirören, passolig uygulamasına destek vererek kart alan taraftarları da 'gerçek taraftar' olarak nitelemekte ve passoligi 'statlarda özlenilen huzur ve güven ortamını sağlayacağı' gerekçesiyle övmektedir. *Fanatik*'in bu iki habere yer vermesindeki amacının konu ile alakalı önemli kişilerin görüşlerini duyurmaya çalışması bakımından anlamlı gözükmektedir.

20 Nisan 2014 günü yayınlanan son haber ise "Derbide 40 bin Kartal" başlığıyla sunulmuştur. Bu haberin içeriğinde derbi öncesi BJK Kart alanların sayısının 25 bine yaklaştığı ve 15 bin kombine kartlı futbolseverlerle birlikte derbide yaklaşık 40 bin taraftarın bulunacağı bilgileri yer almaktadır. Bu haber TFF Başkanı Yıldırım Demirören'in passolig kart alan taraftarları gerçek taraftar ilan ettiği haberin hemen altında yer alması bakımından dikkat çekmiştir.

Fanatik'te passolig uygulaması, 21 Nisan 2014 günü yeniden gazetenin ilk sayfasında kendine yer bulmuştur. Öncelikle manşet haber olarak verilen ve tüm ilk sayfayı kaplayan “Mutluyum, Mutlusun, Mutlu” haberinin girişinde bulunan ‘E-bilet tartışmalarının gölgesinde oynanan Fenerbahçe – Beşiktaş mücadelisinde..’ cümlesiyle passolige değinildiği görülmektedir. Bu haberde oldukça tartışmalı bir hal alan passolige olumsuz yaklaşılarak maça gölge düşürdüğü iddiasıyla eleştirel yaklaşıldığı görülmektedir. İlk sayfada passoligle ilgili bir de sadece “Al sana e-bilet” başlığıyla sunulan ve taraftarlara yine eziyet cümlesiyle haberin detayları için sayfa 6’ya yönlendirilen bir başlık bulunmaktadır. Bu başlık taraftarlara passolig yüzünden eziyet edildiği iddiasını taşıması ve yine passolige olumsuz yaklaşmasıyla dikkat çekmiştir.

21 Nisan 2014 günü *Fanatik*'in ilk sayfasında yer alan başlığın detaylarıyla ele alındığı sayfa altıda passoligle alakalı 4 habere rastlanılmıştır. Bunlardan ilkinin ilk sayfada da aynı başlıkla yayınlanan “Al sana e-bilet” başlığıyla ve haberin içeriğini destekleyecek 2 fotoğrafla sunulan haber oluşturmaktadır. Bu haberin içeriğinde daha önce oynanan Beşiktaş – Kasımpaşa maçında sahaya atlayarak Beşiktaşlı futbolcuya saldıran taraftarın, yasaklı olmasına rağmen derbide de görüldüğü bilgileri okuyucularla paylaşılmaktadır. Bu haberde ilk kez uygulanan ve oldukça tartışmalı bir hal alan passoligin hukuki yönüne değinililerek vadettiği gibi güvenliği sağlayamaması vurgulanmaya çalışılmıştır. Haberi desteklemek amacıyla kullanılan fotoğraflarla *Fanatik*, Beşiktaşlı Fernandes’e saldıran taraftarın parmağı aracılığıyla passoligi destekleyen kişi ya da kurumlara ‘al sana e- bilet’ diyerek passolig uygulamasından sorumlu olan kişilere passoligin ‘başarısız’ olması sebebiyle gönderme yapmaktadır. Haberin devamında passolig yüzünden birçok aksaklık yaşandığı, turnikelerin bozulduğu, uzun kuyrukların oluştuğu ve hatta bazı taraftarların İstanbul ulaşım kartları ile stadyuma girdiği bilgileri verilmekte ve passolig uygulaması güvenliği sağlamaması sebebiyle eleştirilmeye devam etmektedir (Fanatik, 21 Nisan 2014, Ek 16).

Aynı sayfada yayınlanan ikinci haberin “Protestoya polis müdahalesi” başlığıyla ve haberi destekleyen 2 fotoğrafla birlikte yayınlandığı görülmektedir. Bu haberin içeriğinde Galatasaray Fenerbahçe ve Beşiktaş gibi farklı taraftar gruplarına mensup kişilerin e-bilet uygulamasını protesto etmek için Taksim’de toplandığı ve yapılan basın açıklamasının

ardından polis ile arbede yaşadığı bilgileri okuyucularla paylaşılmıştır. Haberde, farklı taraftar gruplarına mensup kişilerin e-bilet uygulaması için birlik olduğu ve rengi ya da takımı farketmeksizin birçok taraftar grubunun passolig uygulamasına karşı olduğu vurgulanmaya çalışılmaktadır. Ayrıca haberde kullanılan fotoğraf ile *Fanatik*'in fişlenme iddialarını taraftarlar aracılığıyla dile getirmeye çalıştığı gözden kaçmamıştır.

“Düren’den şaka gibi açıklama!” başlığıyla ve 6 haber ile ilgili fotoğrafla sunulan haberde, TFF Basın Sözcüsü Mete Düren’in Beşiktaş – Fenerbahçe maçında uygulanan passoligle ilgili görüşleri yer almaktadır. Haberde Düren’in konu ile ilgili olarak e-bilet sistemi açısından önemli bir sorun yaşanmadığını dile getirmesi gazete tarafından ‘şaka’ nitelemesiyle değerlendirilmekte ve Düren’in söylediğinin aksine yaşanan aksaklıklar teker teker fotoğraflar eşliğinde sıralanmaktadır. Haberde kullanılan ve yaşanan aksaklıkları kanıtlayan fotoğrafların yanında *Fanatik*'in passolige olumlu yaklaşan taraftarların fotoğrafına yer verdiği de görülmüştür. Gazetenin bu haberi, hem tepkileri hem de destekleri dile getirmesi ve tarafsız yayıncılık ilkeleri doğrultusunda hareket etmeye çalıştığını göstermesi bakımından dikkat çekmiştir. *Fanatik*'in bu haberinin genel atmosferinde passolige olumsuz yaklaşmış olsa da tamamen bir taraf olmaktan kaçındığı söylenebilmektedir. Son olarak aynı sayfada yayınlanan ve “Bakan Kılıç: E-bilet huzur getirecek” başlığıyla sunulan haberde ise başlıktan da anlaşılacağı gibi Gençlik ve Spor Bakanı Akif Çağatay Kılıç’ın passoligle ilgili açıklamaları yer almaktadır. Kılıç, haberde passolig sistemini destekleyerek bu sistemin Türk futboluna huzur getireceğini savunmuştur. *Fanatik*'in bu habere yer vermesindeki amacının kuşkusuz olarak konuyla ilgili en yüksek otoritenin görüşlerini dile getirmeye çalışması şeklinde yorumlanabilmektedir.

21 Nisan 2014 günü *Fanatik*'te gazetenin farklı sayfalarında bulunan ve passoligle alakalı olduğu tespit edilen 3 haber ve 2 köşe yazısı daha bulunmaktadır. Köşe yazılarından ilki Cem Dizdar tarafından kaleme alınmış ve “Bir Oyun Nasıl Yönetilemez” başlığıyla sunulmuştur. Cem Dizdar tarafından yazılan bu köşe yazısı passoligin özellikle siyasi yönüne değinmesi bakımından önemlidir. Dizdar yazısında futbolun passolig uygulamasıyla birlikte güç ve para kazanma hırsına dönüştüğünü iddia ederek e-bilet sistemini destekleyenleri futbolu ve taraftarların görüşlerini düşünmedikleri gerekçesiyle

eleştirmektedir. Dizdar ayrıca passolig uygulamasının sadece teoride kalacağını savunarak stadyumlarda vaat ettiği gibi güvenliği sağlayacağına da inanmamaktadır. Yazısının sonunda 'Futbol asla sadece futbol değildir' alıntısını yapan yazarın, oynanan maçın 'bir ülkenin nasıl yönetilemeyeceğini' göstermiş olduğunu dile getirmesi futbol üzerinden passolig uygulamasından sorumlusu olan hükümeti eleştirdiğini göstermektedir. Bu köşe yazısı *Fanatik* yazarlarından Cem Dizdar'ın passolige olumsuz yaklaştığını göstermesi ve passoligin ekonomik ve siyasi çıkarlar uğruna getirilmiş bir uygulama olduğu imajını vermiş olması bakımından son derece önemlidir.

Aynı gün "Bilic korktu!" başlığıyla yayınlanan ve gazetenin yazarlarından olan Yemen Ekşioğlu tarafından kaleme alınan passoligle ilgili bir köşe yazısı daha bulunmaktadır. Ekşioğlu yazısında genel olarak sahada oynanılan futboldan söz etse de yazısının bir kısmında passoligi seyirci sayısını düşürmesi bakımından ele almıştır. Ekşioğlu'nun eleştirisi aslında passolig uygulamasından ziyade passoligi derbi maçıyla birlikte devreye sokan Beşiktaş Yönetimi'nedir. Yazar Beşiktaş için son derece önemli olan Fenerbahçe derbisinde gerekirse Fenerbahçe ya da Kasımpaşa'nın yaptığı gibi cezai yaptırım göze alınarak passolig uygulamasının yönetim tarafından ertelenmesi gerektiğini savunmaktadır.

21 Nisan 2014 günü gazetenin farklı sayfalarında yer alan ve çok az yer kaplayan 3 haberin daha passolig ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bu haberlerden ilkinin "Antalya'da passolig yok!" başlığıyla sunulduğu görülmektedir. Haberin içeriğinde Antalyaspor – Sivasspor maçında passolig sisteminin yetişmemesi sebebiyle uygulanmayacağı bilgisi okuyucularla paylaşılmaktadır. Haberin tamamen duyuru amacını taşıyarak yayınlandığı ve duygu tonunun nötr olduğu söylenebilmektedir. "Passolig Rize'yi vurdu" başlığıyla yayınlanan haberde ise, passolig uygulamasından önce Rizespor'un sahasında oynadığı son maçı 6375 taraftarın izlediği, passolig uygulanmaya başladıktan sonra ise bu rakamın 2219 kişiye düştüğü bilgisi verilerek kağıt bilet ve passolig arasında kıyaslama yapılmış ve passolig seyirci sayısını düşürmesi bakımından ele alınmıştır. Aynı gün yayınlanan son haber ise "Samsun e- bilet kurbanı" başlığıyla sunulmuştur. Bu haberde de bir önceki haberde olduğu gibi Samsunspor'un passolig uygulamasından hemen önce sahasında oynadığı maçta 15 bin taraftarının bulunduğu ancak e-biletin uygulanmaya başladığı

Karşıyaka maçını ise sadece 2500 taraftarın izlediği bilgisi verilerek yine passolig seyirci sayısını düşürmesi bakımından ele alınmıştır. Ayrıca bu haberde Samsunspor taraftarların maç esnasında passolig uygulamasını protesto ettikleri ek bilgisi de verilerek passoligin Anadolu takımlarında da seyirci sayısını düşürdüğü ve taraftarların desteklemediği bir uygulama olduğu vurgulanmaya çalışılmaktadır.

Passolig ile ilgili bir sonraki köşe yazısına 22 Nisan 2014 günü rastlanılmıştır. Bu yazının Türk futbol camiası tarafından tanınan Mehmet Demirkol tarafından kaleme alındığı görülmektedir. Demirkol köşesinde Beşiktaş – Fenerbahçe maçına dair bir çok noktaya değindikten sonra “Passolig” başlığını attığı bölümde ise passolig uygulamasını değerlendirmektedir. Demirkol’a göre iddia edildiği gibi passolig bir fişleme sistemi değildir ve passolig uygulaması konusunda esas odaklanılması gereken husus da fişleme iddiaları değildir. Yazara göre uygulamada esas tartışılması gereken, passolig uygulamasının gerçekten güvenliği sağlayacak bir uygulama olup olmadığı üzerinedir. Ayrıca stadyumlarda büyük boşluklara sebep olması da diğer önemli bir husustur. Mehmet Demirkol, passolig uygulamasını derbi maçında başlatmanın doğru bir karar olmadığını savunsa da passoligden ümitli olduğunu dile getirerek yazısını sonlandırmıştır. Bu yazı, yazarın tutumunun passolig uygulamasına yönelik olumlu ya da olumsuz olmaması yönüyle dikkat çekmiştir. Demirkol passoligin uygulanma zamanını eleştirirken şiddeti önlemede gerçekten işe yarayacak olma ihtimali üzerine passolige pozitif yaklaştığı söylenebilmektedir.

22 Nisan 2014’te *Fanatik*’te “E-bilet için özel sunum” başlığıyla yayınlanan haberin içeriğini de passolig uygulaması oluşturmaktadır. Bu haberde Trabzonspor Yönetimi’nin e-bilet konusunda taraftarlarını bilgilendirmek amacıyla toplantı düzenleyeceği ve merak edilen soruların cevaplanacağı bilgileri okuyucularla paylaşılmıştır. Bu haber özellikle Trabzonspor’lu taraftarlara duyuru amacıyla yayınlanmış olsa da haberin girişinde kullanılan anlatım dikkat çekmiştir. Haberin girişinde passolig, ‘geçtiğimiz haftada ilk kez uygulanan, ancak birçok sorunu da beraberinde getiren e-bilet’ cümlesiyle tanımlanmakta ve passolige bir çok soruna sebep olan bir uygulama tutumuyla yaklaşılarak passolig eleştirilmektedir.

22 Nisan 2014 günü passolig ile ilgili başka bir haberin de “E-bilet darbesi” başlığıyla yayınlandığı görülmüştür. Bu haberin içeriğini passolig öncesi kağıt biletli maçlar ile, passolig sonrası passolig kartlarıyla maça giren taraftarların sayılarının karşılaştırması oluşturmaktadır. Haberde kağıt bilet dönemine kıyasla passolig uygulaması sonrası taraftar sayısında çok büyük bir fark olduğu vurgulanmakta ve passolig seyirci sayısının düşürmesi yönüyle ele alınmaktadır. Ayrıca haberde Beşiktaş – Fenerbahçe, Akhisar – Kayserispor, K. Erciyes – Trabzonspor, Bucaspor – Orduspor ve Samsun – Karşıyaka maçlarından boş tribün fotoğrafları kullanılarak haberin içeriğinde iddia edilen sav desteklenmeye çalışılmıştır. Bu haberin hemen altında yer alan ve “Cevap bekleyen sorular” başlığıyla yayınlanan haber ise passoligin siyasi, hukuki ve ekonomik yönüne değinmesi bakımından son derece dikkat çekmiştir. Haberin içeriğinde CHP Genel Başkan Yardımcısı Umut Oran’ın Federasyon tarafından uygulanmaya konulan e-bileti meclise taşınması ve verilen önerenin detay bilgileri yer almaktadır. Haberde passolig kartların dağıtımından sorumlu olan AktifBank’ın borç durumuna dikkat çekilerek passolig uygulamasının bu bankayı kurtarmak amacıyla getirildiği ima edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca taraftarların anne kızlık soyismine kadar bilgilerinin verildiği bankaya neden güvenileceği sorusu sorularak fişlenme iddiaları gündeme getirilmiştir. Son olarak haberde passolig kartın henüz hazır durumda değilken aceleyle getirilmesine bir anlam verilemediği ve bunun altında başka sebepler arandığı izlenimi verilerek passolig birçok açıdan eleştirilmiştir.

Aynı gün passolig ile ilgili son haberin “İstanbul Kart’la maça girdiler” başlığıyla yayınlandığı görülmektedir. Bu haberin içeriğini ise Beşiktaş – Fenerbahçe derbisinde yüksek güvenlik önlemlerinin bulunmasına rağmen bazı taraftarların derbiye İstanbul ulaşım kartları ile girdiği bilgisi oluşturmaktadır. Bu haberde passoligin vaadettiği şekliyle güvenliği sağlayamaması eleştirilmekte ve taraftarların ulaşım kartlarını kullanarak stada girmeleri ‘skandal’ olarak yorumlanmaktadır.

Gazetede bir sonraki passolig uygulaması ile ilgili haberin 23 Nisan 2014 günü “Sivas öncesi E-bilet uyarısı” başlığıyla yayınlandığı görülmüştür. Bu haberin içeriğinde Beşiktaş Yönetimi’nin Sivasspor – Beşiktaş maçını izlemek isteyen Beşiktaş taraftarlarına Passolig Kart almaları gerektiğini hatırlattığı açıklamasına yer verilmektedir. *Fanatik*’in bu haberi

yayınlamasındaki amacının Beşiktaş Yönetimi'nin yapmış olduğu açıklamayı daha geniş kitlelere duyurmak istemesi şeklinde yorumlanabilmektedir. Aynı gün *Fanatik'te* "E-Maganda!" başlığıyla yayınlanan ve Zafer Büyükavcı tarafından kaleme alınan bir de köşe yazısı bulunmaktadır. Büyükavcı çok sert bir üslupla yazdığı yazısında Beşiktaş – Kasımpaşa maçında sahaya dalarak futbolcu Fernandes'e saldıran taraftar üzerinden Türkiye Futbol Federasyonu'na, passolig sistemini getiren yetkililere ve hükümete yüklenmektedir. Passolig uygulamasının stadyumlarda şiddeti önlemek amacıyla getirildiğini hatırlatan yazar, Fernandes'e saldıran taraftarın bile derbi maçında görüldüğünü dolayısıyla passoligın vaadettiği gibi stadyumlarda güvenliği sağlayamadığını vurgulamaktadır. Büyükavcı'ya göre, passolig fazlasıyla külfetli bir uygulamadır ve passolig uygulaması yerine tribünde olay çıkaran taraftarları belirlemek için stadyumlara sivil güvenlik güçleri yerleştirilmelidir. Bu sayede yazarın –maganda- olarak tanımladığı taraftarlar ve gerçek taraftarlar arasında ayırım yapmak son derece kolay hale gelecektir. Ancak yazar maganda olarak adlandırdığı taraftar üzerinden Türk yargısını da eleştirerek yargıya olan inancını da kaybettiğini belirtmektedir. Yazara göre önemli olan husus gerek futbol ortamlarında gerekse hayatın her alanında karşılaşılan magandaların tespitinin yapılmasından ziyade onlara gerekli cezai yaptırımın yapılması zorunluluğudur.

24 Nisan 2014 günü *Fanatik'te* passolig ile ilgili iki habere ve bir köşe yazısına rastlanılmıştır. Köşe yazısı gazetenin köşe yazarlarından olan Nezh Alkış tarafından kaleme alınmıştır. Alkış "Utandınız mı?" başlığını verdiği yazısında Fenerbahçe- Beşiktaş derbisi hakkındaki görüşlerini okuyucularla paylaşmaktadır. Yazısının ortalarında passolig uygulamasına da değinen yazar passoligi seyirci sayısını düşürmesi bakımından ele almaktadır. Alkış derbiye gelen taraftar sayısına dikkat çekerek passoligi eleştirmese bile zamanlamasının yanlış olmasından yakınmaktadır. Aynı gün yayınlanan passolig içerikli haberlerden ilkinde de yine passolig seyirci sayısını düşürmesi bakımından ele alınmıştır. "Balıkesir'in E-Bilet Formülü" başlığıyla yayınlanan haberde Balıkesirspor Başkanı Tuna Aktürk'ün passoligin tribünlere olumsuz yansıdığını ve kendi sahalarında oynayacakları maçta passolig kart yerine sadece kombine kartların kullanılacağını dile getirdiği açıklamaları bulunmaktadır. 24 Nisan günü yayınlanan son passolig içerikli haber ise "Taraftarlardan passolig ricası" başlığıyla sunulmuştur. Bu haberin içeriğinde Galatasaray Kulübü'nün resmi internet sitesinden yaptığı açıklama yer almaktadır. Açıklamada

Galatasaray, taraftarlarına duyuru yaparak Elazığspor maçı öncesi passolig kart almalarını rica etmektedir. Bu haberde passoligin hukuki yönüne vurgu yapılarak '6222 sayılı yasanın getirdiği bir zorunluluk' şeklinde tanımlanması dikkat çekmiştir.

Fanatik'te bir sonraki passolig haberinin 25 Nisan 2014 günü yayınlandığı görülmektedir. "E-bilet için özel tanıtım" başlığıyla yayınlanan haberin içeriğinde Trabzonspor'un e-bilet passolig uygulamasını tanıtmak amaçlı Avni Aker Stadyumu'nda toplantı düzenlediği bilgileri okuyucularla paylaşılmıştır. Bu haber 4 büyüklerden olan Trabzonspor'un haberlerinin yer aldığı sayfada bulunmaktadır. Dolayısıyla yayınlanma amacının Trabzonspor ile ilgili bir haber olması ve haber değeri taşıması şeklinde yorumlanabilmektedir. Gazetenin diğer haberleriyle kıyaslandığında duygu tonunun nötr olduğu söylenebilmektedir.

26 Nisan 2014 günü passolig, *Fanatik*'te incelenen tarihler arasında son kez detaylı bir şekilde ele alınmıştır. "E-bilet" başlığının atıldığı sayfada passolig ile ilgili toplam 4 haber yer almaktadır. "İşte O Cevaplar!" başlığıyla sunulan haberin içeriğini, Türkiye Futbol Federasyonu'nun passolig için yapmış olduğu toplantının satır başları oluşturmaktadır. Bu toplantıda E-bilet Proje Sorumlusu Kemal Hacıoğlu passoligi savunmakta ve ihalenin neden AktifBank'a verildiği hususunda açıklama yaparak passoligin siyasi ve ekonomik yönüne dikkat çekmektedir. Futbol dışında diğer branşlar için de bu tarz bir uygulamaya geçilmesinin talep edildiğini iddia eden Hacıoğlu'na göre passolig, dağıtımını yapacak olan banka için çok da karlı bir iş değildir ve bu yüzden de birçok banka geri adım atmış, ihaleye tek başına giren AktifBank ise sorumluluğu almayı kabul etmiştir. Bu haberde passoligin ekonomik ve siyasi yönüne vurgu yapılarak hükümetin desteğini aldığı iddia edilen AktifBank'a söz hakkı tanınmıştır. Bu haberin üzerinde yer alan ve "Meclisin de gündeminde" başlığıyla sunulan haberde CHP Genel Başkan Yardımcısı Umut Oran'ın E-bilet konusunu meclise taşıdığı ve 7 sorudan oluşan önergeyi Spor Bakanlığı'na iletmediği bilgileri okuyucularla paylaşılmıştır. *Fanatik*'in bu habere yer vermesindeki amacının yine passoligin siyasi ayağına dikkat çekerek muhalefetin passolig uygulamasına şüpheyle yaklaştığını vurgulamaya çalışması ve farklı sesleri aynı sayfada duyurmaya çalışması şeklinde yorumlanabilmektedir. "Sistem çökmüştü" başlığıyla yayınlanan haberde de, passolig uygulanmaya başladıktan sonra yaşanan olumsuz durumlar

belirtilmektedir. Son olarak “İlk hafta hüsrandı!” başlığının altında ise e-bilet sisteminin uygulamaya geçilmesinin ardından PTT Birinci Lig takımları ve Anadolu Kulüpleri de dahil olmak üzere bütün statlarda seyirci sayısında büyük bir düşüş yaşandığı anlatılarak passolig seyirci sayısını düşürmesi bakımından ele alınmaktadır. *Fanatik'in* aynı sayfasında yer alan bu dört haberinden ilki passoligi destekleyen tarafın görüşlerine yer verirken diğer üç haberin ilk haberdeki içeriğe hitaben yapıldığı ve passolige yönelik olumlu bir hava veren ilk habere yönelik eleştirileri ve olumsuz yönleri de dile getirmeye çalıştığı söylenilebilmektedir (Fanatik, 26 Nisan 2014, Ek 17).

Fanatik'te 26 Nisan 2014 günü passoligle ilgili olduğu tespit edilen bir haberle daha karşılaşmıştır. “E-Bilet’i protesto ettiler” başlığıyla yayınlanan haber Tunç Kayacı tarafından kaleme alınmıştır. Haberin içeriğinde Gençlerbirliği ve Bursaspor arasında oynanan maçta Gençlerbirliği taraftarının passolig uygulamasını protesto ederek maçın 46. dakikasında stadyumu terk ettiği bilgileri yer almaktadır. Ayrıca haberde Kayacı passoligi alel acele getirilmiş bir uygulama olarak tanıtmakta ve passoligden sorumlu olarak gördüğü TFF Başkanı Yıldırım Demirören’i eleştirmektedir. Bu haberde de passolig, birçok taraftarın istemediği bir uygulama olarak ele alınmış ve passolige kuşkuyla yaklaşmıştır.

Fanatik'te incelenen tarihler arasında son passolig içerikli haber 28 Nisan 2014 günü yayınlanmıştır. “Tribün Boş Kaldı Passolig İptal” başlığıyla yayınlanan haberin içeriğini Elazığspor – Galatasaray maçı öncesi sadece 100 taraftarının passolig kart alması üzerine Elazığspor’un cezai yaptırımını göze alarak kendi taraftarlarına eski sistemle bilet sattığı bilgileri oluşturmaktadır. Haberde eski sistemle bilet satılmasının ardından 4 bin taraftarın bilet aldığı ek bilgisi de okuyucularla paylaşılarak passolig yine seyirci sayısını düşürmesi bakımından ele alınmaktadır.

3.2.7. Fotomaç Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi

1-7 Nisan 2014 ile 14-30 Nisan 2014 tarihleri arasında incelenen *Fotomaç'ta*, passolig ile alakalı toplam 31 habere rastlanılmıştır. Bu haberlerin 1 tanesi köşe yazısı diğer 30 tanesi haber formatındadır. Spor gazetesi olan *Fotomaç'ta* Türk futbolunda

önemli bir yeniliği beraberinde getiren passolig uygulamasının sadece bir köşe yazarı tarafından ele alınması oldukça dikkat çekmiştir. Ayrıca *Fotomaç*'ta, incelenen tarihlerde passolig uygulaması spor alanında en çok tartışılan konu olduğu günlerde dahi manşet olmak bir yana ilk sayfada bile kendine yer bulamamıştır.

Fotomaç'ta passolig uygulaması ile ilgili ilk habere 2 Nisan 2014 tarihinde rastlanılmıştır. "Maçlara Giriş İçin Passolig dönemi" başlığıyla sunulan haber, Türk futbolunda bir ilk olan elektronik bilete nisan ayıyla birlikte geçileceğinin haberini vermektedir. Haberde passolig tanıtılırken passolig kartının kredi kartı olma özelliğinin de bulunduğu bildirilmekte ve passoligin ekonomik yönüne de değinilmektedir. Bu haber passoligi taraftarlara tanıtma amacıyla yapılmış olduğundan duygu tonunun nötr olduğu söylenebilmektedir.

Gazetede yer alan bir sonraki passolig uygulaması ile ilgili haberin 5 Nisan 2014'te "Fenerbahçe Derbisi için Passolig Kart Şartı" başlığıyla yayınlandığı görülmektedir. Bu haberin içeriğinde Türkiye Futbol Federasyonu'nun kararı doğrultusunda Spor Toto Süper Lig ve PTT Birinci Lig kulüplerinin müsabakalarında 14 Nisan 2014 tarihi itibarıyla elektronik bilet uygulamasının zorunlu olacağı dolayısıyla derbiyi izlemek isteyen taraftarların passolig kart çıkartması gerektiği bilgisi yer almaktadır. Beşiktaş Kulübü'nün resmi internet sayfasından yayınladığı bildiriye de yer veren gazetenin, passoligin herhangi bir yönünü vurgulamaksızın sadece derbiyi izlemek isteyen taraftarları bilgilendirme amacıyla bu habere yer verdiği söylenebilmektedir.

Fotomaç Gazetesi'nde passoligin uygulanmaya başlayacağı tarih olan 14 Nisan 2014'te passolig uygulaması ile alakalı çok az yer kaplayan bir haberin yayınlandığı görülmüştür. "E-biletler Elde kaldı" başlığıyla sunulan haberde, Beşiktaş taraftarlarının e-bilet uygulaması sebebiyle derbiye ilgi göstermediği bilgileri okuyucularla paylaşılmıştır. Haberde daha önce yarım günde tükenen derbi biletlerinin 3 günde sadece 2500'ünün satılmış olduğu vurgulanarak tribünlerin passolig uygulaması yüzünden boş kalacağı ima edilmektedir.

Gazetede 15 Nisan 2014 günü passolig ile ilgili çok az yer kaplayan üç haberin yayımlandığı görülmektedir. Bunlardan ilki “Kağıt bilete son” başlığıyla sunulan ve içeriğinde Türk futbolunda kağıt biletin 14 Nisan 2014 tarihi ile son bulunduğu ve yeni uygulama gereği passolig kart sahibi olmayanlara bilet satışının yapılmayacağı bilgilerinin yer aldığı haberdir. Bu haber passolige olumlu yaklaşması bakımından oldukça dikkat çekicidir. Haberde passoligin hukuki yönü vurgulanarak, passolige, -güvenlik zafiyetini asgariye indirmesi ve seyirden men cezası almış kişilerin rahat belirlenmesi- açısından gerekli bir uygulama olarak yaklaşmıştır. Aynı gün yayınlanan diğer haber ise “Passolig kadınlar ile start alıyor” başlığıyla sunulmuştur. Bu haberin içeriğinde Trapzonspor’un kendi sahasında Gaziantepspor ile oynayacağı maç öncesi açıklama yaparak kadın ve çocuk taraftarların passolig kart başvurusu yapması gerektiğini hatırlattığı bilgiler yer almaktadır. Bu haberde dikkat çeken detay haberin girişinde passoligin hukuki yönüne vurgu yapılarak 6222 Sayılı Futbolda Şiddet Yasası uyarınca getirilmiş olmasının altının çizilmesi ve stadyumlardaki şiddeti önlemede etkili olacağına beklentisinin bulunmasıdır. 15 Nisan 2014 günü yayınlanan passolig ile ilgili son haber ise “TFF ile paso kart krizi” başlığıyla sunulan haberdir. Bu haberin içeriğinde Federasyonun, cezalı durumda olan Galatasaray’ın Kasımpaşa ile yapacağı maçta passolig uygulamasına geçilmesini istediği, GS Yönetiminin ise kısa sürede yetişmeyeceği gerekçesiyle uygulamanın ertelenmesinden yana olduğu ve bu yüzden iki taraf arasında mini bir kriz yaşandığı okuyuculara bildirilmektedir. Bu haberde passolig yüzünden çıkan bir tartışmanın –mini kriz-nitelemesiyle önemsizleştirilmeye çalışıldığı gözden kaçmamıştır.

Fotomaç’ta 16 Nisan 2014 günü passolig ile alakalı gazetenin farklı sayfalarında yer alan 3 haber ve 1 köşe yazısı bulunmaktadır. Gürcan Bilgiç tarafından kaleme alınan ve gazetede bir ilk olma özelliği taşıyan köşe yazısı “Destan mı Dediniz!” başlığıyla sunulmuştur. Yazar Fenerbahçe teknik direktörü Ersun Yanal’a, Galatasaray Başkanı Ünal Aysal’a ve Fenerbahçe kulübüne dair görüşlerine yer verdiği yazısında ayrı bir kutucuk açarak passolige de değinmektedir. E-bilete kimsenin sıcak bakmadığını ve taraftarların fişlenme korkusu yaşadıklarını dile getiren Bilgiç passolig yüzünden tribünlerin yeni sezonda cezasız da boşalabileceği uyarısında bulunmakta ve passoligi, başka şehirlerden gelen misafirlerle maç izlenilememesi ya da son anda çıkan bir iş yüzünden maç biletinin bir tanıdığa verilememesi gibi gerekçelerle eleştirmektedir. Aynı gün yayınlanan passolig

ile alakalı haberlerden ilki ise, “Passolig’e şimdilik hayır” başlığıyla sunulan ve içeriğinde Fenerbahçe Kulübünün sahasında oynayacağı son iki maçta passolig sistemine geçmeyeceği bilgilerini okuyucularla paylaşan haberdir. Haberde Fenerbahçe Yönetimi’nin, Fenerbahçe kart sahibi olan taraftarlarını mağdur etmemek için cezai yaptırımını göze alarak passolige bu sezon geçmeyeceği, yeni sezonda Şükrü Saraçoğlu Stadyumunda uygulamaya geçileceği belirtilmektedir. Bu haberde passolige yönelik olumlu ya da olumsuz bir yaklaşımın olmadığı, haberin duygu tonunun nötr olduğu söylenebilmektedir. Diğer haber ise “Trabzonspor’dan e-bilete destek” başlığıyla sunulmuştur. Bu haber passolig uygulamasına olumlu yaklaşması ve passoligin hukuki yönü üzerinde durmasıyla dikkat çekmiştir. Haberin içeriğinde Trabzonspor’un maçlarının oynandığı Avni Aker Stadı’nın müdürü olan Hüseyin Emin’in passolige verdiği destek anlatılmaktadır. Gazetenin bir şahsa ait olan görüşü Trabzonspor camiasına mal ederek Trabzonspor’un ve camiasının e-bilete olumlu yaklaştığını öne sürmesi oldukça dikkat çekmiştir. Haberde vurgulanan diğer bir husus ise passoligin amacının, -sporda şiddet ve düzensizliği önlemek- adına getirilmiş olmasıdır. Gazetenin passolig uygulamasıyla başlayan fişlenme iddialarını çürütmek amacıyla bu vurguyu yaptığı ve fişlenme kaygılarını gidermeye çalıştığı gözden kaçmamıştır. Son olarak aynı gün yayınlanan passolig uygulaması ile ilgili son haber ise “Olimpiyat, Passolig’e Hazır” başlığıyla sunulmuştur. Bu haberde Beşiktaş – Fenerbahçe derbisinin oynanacağı Atatürk Olimpiyat Stadı’nın passolig sistemine tamamen hazır durumda olduğu bilgileri yer almaktadır. Aynı zamanda Beşiktaş’ın derbi için sadece 4 bin bilet satması sonucu passolig yüzünden yaklaşık 6 milyon lira zarar etmesine de değinilen haberde passolig hem ekonomik olarak hem de statları boşaltması bakımından ele alınmıştır. Bu haberin hemen yanında yer alan ve “Passolig kart nedir” başlığıyla sunulan haberde ise passolig kart okuculara tanıtılmaktadır. Haberde passolig kartın fiyatı, nasıl bilet yükleneceği ve maç günü turnikelerden nasıl geçileceği gibi bilgiler yer almaktadır. Bu haberin tanıtım amaçlı yapıldığı ve passoligin kısmen ekonomik yanına değinmesinin dışında tartışmalı yönlerine değinmediği söylenebilmektedir.

Fotomaç’ta 17 Nisan 2014 günü de passolig ile ilgili bir haber yayınlanmıştır. Beşiktaş Başkanı Fikret Orman’ın yaptığı basın toplantısını haberleştiren gazete, Başkan’ın passolig ile ilgili düşüncelerini “Passolig Kartınızı Alın” başlığı altında okuyuculara

sunmaktadır. Haberin içeriğinde Fikret Orman'ın passolig uygulamasının zamanlamasını yanlış bulduğu ancak durumun kaçınılmaz olması sebebiyle taraftarların biran önce passolig kart almaları gerektiğini dile getirdiği ifadeleri yer almaktadır. Bu haberde, konu ile alakalı önemli kişilerin demeçlerine yer verildiği haber değeri kriterleri göz önüne alındığında normal gözükse de gazetenin konu ile alakalı olarak passolige olumlu yaklaşan kimselerin görüşlerine daha fazla yer vermesi bakımından dikkat çekmektedir.

Fotomaç'ta 18 Nisan 2014 günü yer alan passolig ile ilgili haberin taraftarlara çağrıda bulunma amacıyla yapıldığı görülmektedir. "Yönetimden bilet uyarısı" başlığıyla sunulan haberde Beşiktaş Yönetimi'nin Fenerbahçe derbisi öncesi taraftarlarına duyuruda bulunması haberleştirilerek maça e-biletsiz girişlerin sağlanmayacağı hatırlatılmaktadır. Haberin altında "Derbi maça resmi davet" başlığı atılarak Beşiktaş Yönetimi'nin taraftarlara olan çağrısı gazetede de küçük bir kutucuk içinde kendine yer bulmuştur. *Fotomaç*'ın Beşiktaş Yönetimi tarafından yapılan bu duyuruyu gazetede koyu harflerle vurgulayarak vermesinin sebebi konuya olan bakış açısının Beşiktaş Yönetimi ile aynı olduğu ve çağrının daha geniş kitleye yayılması amacıyla gazetede yayınlandığı şeklinde yorumlanabilmektedir.

Gazetede aynı gün yani 18 Nisan 2014 günü passoligle ilgili bir habere daha rastlanılmıştır. "Passo Lütfen" başlığıyla sunulan haber, *Fotomaç*'ın passolig uygulamasına olan olumlu tutumunu göstermesi bakımından son derece önemlidir. Gazete muhabirlerinden olan Ali Erdoğan tarafından yazılan haberde passolig kartının protokol tribününde de geçerli olacağı ve locaların da passolig kart alma zorunluluğunun olduğu anlatılmaktadır. Haberde passolig uygulaması –tribünleri düzene sokması ve elde edilen gelirin yüzde 47'sinin kulüplere dağıtılması sayesinde Süper lig ekiplerini mali açıdan ferahlatması- gerekçeleriyle övülmektedir. Gençlik ve Spor Bakanı Akif Çağatay Kılıç'ın da passolig kart aldığını belirten haber, spor alanında en yüksek mertebeye sahip bir siyasinin bile passolige olumlu yaklaştığını ve desteklediğini bildirerek taraftarlara bu uygulamaya güvenmesi gerektiği alt mesajını vermesi bakımından son derece önemlidir (*Fotomaç*, 18 Nisan 2014, Ek 18).

Fotomaç'ta bir sonraki passolig haberinin 19 Nisan 2014 tarihinde yayınlandığı görülmektedir. "İlk e-biletliye kombine hediye" başlığıyla sunulan haberin içeriğinde Kayseri Erciyesspor – Trabzonspor maçında ilk kez uygulanan e-bilet sistemi sebebiyle maçı sadece 285 passoligli taraftarın izlediği ve passolig yüzünden stadın boş kaldığı bilgilerine yer verilmiştir. Tribünlerin neredeyse tamamının boş kaldığı bir maçın haberini veren *Fotomaç*'ın, stada ilk passolig kartıyla giren taraftara bir sezonluk kombine kart hediye edilmesini başlığına taşıması, passolige olan ilgiyi ve sempatiyi artırmayı çalışması şeklinde yorumlanabilmektedir.

Fotomaç'ta aynı gün "İptal Asla Söz Konusu Değil!" başlığıyla yayınlanan passolig ile alakalı bir habere daha rastlanılmıştır. Bu haber passoligin ekonomik ve hukuki yönüne vurgu yapması bakımından önemlidir. Haberde Türkiye Futbol Federasyonu'nu temsilen Mete Düren'in tartışmalı bir hal alan passolig ile ilgili basın toplantısındaki açıklamalarına yer verilmiştir. Haberde Düren'in, passoligi iptal etme yönünde baskı aldıkları ancak passoligin kanuna uygun olarak yapıldığı dolayısıyla iptalin söz konusu olmadığını bildirdiği açıklaması yer almaktadır. Haberin devamında Kulüpler Birliği Vakfı Başkanı İlhan Cavcav'ın da passolig ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Cavcav, passoligin kulüplere yaklaşık 75 milyon gibi bir kaynak sağlayacağını ve kimsenin bu kazancın kenara itilmesini beklememesi gerektiğini söyleyerek passolig sistemini savunmaktadır. Cavcav'ın passoligin ekonomik yönüne vurgu yapması günümüz futbolunda belirleyici olan unsurun –para olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir. Ayrıca bu haberde de görüldüğü üzere *Fotomaç*'ın e-biletten memnun olmayan taraftarları sürekli olarak gündeme getirmesi ancak taraftarın passoligden memnun olmamasının siyasi ve ekonomik sebepleri üzerinde durmaması ve geçiştirmesi gözden kaçmamıştır.

19 Nisan 2014 günü *Fotomaç*'ta passolig ile ilgili bir haber daha yayınlanmıştır. "Uslu: Cezada alsak E-Bilete Geçmeyeceğiz" başlığıyla yayınlanan haber, başlıktan da anlaşılacağı gibi Fenerbahçe Yöneticisi olan Mahmut Uslu'nun passolig ile ilgili açıklamalarına yer vermektedir. Haberin içeriğinde Uslu, passoligle ilgili olarak, kulüp olarak uygulamayı tasvip etmediklerini ve cezai yaptırımını göze alarak Fenerbahçe'nin bu uygulamaya geçmeyeceğini dile getirmektedir. Bu haber gazetenin Mahmut Uslu'nun

açıklamalarına hiçbir yorum eklemeden direkt olarak vermesi ve haberdeki duygu tonunun nötr olması bakımından dikkat çekmiştir.

Gazetede 20 Nisan 2014 günü passolig ile ilgili çok az yer kaplayan bir haber yayınlandığı görülmektedir. “100 bin TL ceza ödeyecek” başlığıyla sunulan haber, Galatasaray Yönetimi’nin, son dakika almış olduğu bir kararla Galatasaray – Kasımpaşa maçında kadın ve çocuk taraftarları mağdur etmemek için e- bilet uygulamasına geçmeyeği ve bu sebeple 100 bin TL para cezası ödeyeceği bilgilerini okuyuculara sunmaktadır. Bu haberde passoligin cezai yaptırım gücü üzerinde durularak passoligin hukuki yönü vurgulanmaktadır.

Fotomaç Gazetesi’nde 21 Nisan 2014 günü passolig ile alakalı 4 habere ve bu haberleri destekleyen 3 fotoğrafa rastlanılmıştır. Bu haberlerden ilki “İstanbul Kart’ın turnikedeki geçmesi şaşkınlık yarattı” üst başlığı ve “İETT Kart Sürprizi” ana başlığıyla yayınlanan haberdır. Bu haberin içeriğinde Beşiktaş – Fenerbahçe derbisini izlemek için stada gelen taraftarların turnikelerden geçerken passolig uygulaması sebebiyle sıkıntı yaşadığı, bazı taraftarların maça İstanbul ulaşım kartları ile girerken, bazılarının ise passolig kartı olmasına rağmen turnikeden geçememesi anlatılmaktadır. Haberde, maça girişlerde yaşanan aksaklıkların erken müdahale ile hemen çözüme kavuşturulduğu ve stada girişlerde yığılma yaşanmasının engellendiği bilgileri okuyucularla paylaşılmıştır. Bu haberde kullanılan başlıklar ve kullanılan fotoğraf gazetenin passolig uygulamasına yaklaşımını gösternesini bakımından son derece önemlidir. Haberde kullanılan fotoğrafın, passolig ile maça girmeye çalışan kadın bir taraftarın aksaklıkların anlatıldığı bir haberde neşeli gözükmesi ve güvenlik görevlisiyle gülerek bir şeyler konuştuğunu belirtmesi bakımından, haberin içeriğiyle bağdaştırıldığında uygunsuz gözükmektedir. Aynı şekilde yeni uygulanmaya başlanan bir sistemde aksaklıkların meydana gelmesini ve maça ulaşım kartı ile girmek gibi büyük bir güvenlik zafiyetinin yaşanmasını gazetenin –sürpriz- gibi bir kelimeyle tanımlaması, durumu yumuşatmaya çalıştığı şeklinde yorumlanabilmektedir. Aynı sayfada bu haberin hemen altında yer alan ve “Her Derde Deva” başlığıyla sunulan haberde ise passoligin en büyük destekçisi olan Spor Bakanı Akif Çağatay Kılıç’ın açıklaması bulunmaktadır. Kılıç konuşmasında, passolige olumlu yaklaşarak e-bilet uygulamasının zamanla oturacağını, hem statlarda huzur ortamını hem de kulüplere gelir

sağlayacağını dile getirmektedir. Gazetenin bu habere yer vermesi kuşkusuz Kılıç'ın konu ile ilgili bir otorite olması ve gazetenin eleştirilen bir sistemin muhatabına söz hakkı tanımış olması bakımından anlamlı gözükmektedir. Aynı gün gazetede yayınlanan diğer haber ise "Protestoya 14 gözaltı" başlığıyla sunulan ve içeriğinde Galatasaray Meydanı'nda e- bileti protesto eden taraftarlara polisin müdahale etmesi sonucu 14 taraftarın gözaltına alındığı bilgilerini okuyucularla paylaşan haberdir. Bu haber e-bilet sistemine birçok taraftarın karşı olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. *Fotomaç*'ta aynı gün yayınlanan son haber ise "O holigan tribünde" başlığıyla sunulmuştur. Bu haberde daha önce oynanan Beşiktaş – Kasımpaşa maçında sahaya atlayarak futbolcuya saldıran bir taraftarın derbide de görülmesi sebebiyle, passolig, güvenliği sağlayamaması yüzünden eleştirilmektedir. Ancak bu eleştiri yapılırken kullanılan üslup yumuşak olması bakımından dikkat çekmiştir. Bahsedilen taraftarın tribünde olmasını gazetenin –şaşırtıcı- kelimesiyle nitelediği gözden kaçmamıştır (Fotomaç, 21 Nisan 2014, Ek19).

Fotomaç'ta 22 Nisan 2014 günü yayınlanan passolig haberi, gazetenin konu ile alakalı genel tutumundan farklı olması sebebiyle dikkat çekmiştir. "Passoligle 8 Bin 187 Kişi" başlığıyla sunulan haberde gazetenin Beşiktaş – Fenerbahçe derbisinde tribünlerin boş kalması ve sadece 8 bin kişinin pasolig kart alması yüzünden passolige olumsuz yaklaşıldığı görülmektedir. Ayrıca uygulama nedeniyle taraftarların stada giriş süresinin uzamasının eleştirildiği gazetede kağıt biletle passolig kıyaslanarak kağıt biletle stada girmenin daha kolay olduğu dile getirilmektedir. Bu haberde passolig seyirci sayısında düşüşe ve aksaklıklara sebep olması bakımından ele alınmıştır. Ayrıca haberdeki duygu tonunun negatif olduğu ve passolige olumsuz yaklaşıldığı söylenebilmektedir. Aynı gün gazetede çok az yer kaplayan "Passoligle ilgili toplantı bugün" başlığıyla sunulan bir habere daha rastlanılmıştır. Bu haberin içeriğinde Trabzonspor Yönetimi'nin e-biletle ilgili bilgilendirme toplantısı yapacağı bilgileri yer almaktadır. Bu haberin tamamen okuyucuları haberdar etme işlevi taşıdığı ve duygu tonunun nötr olduğu görülmektedir.

Fotomaç'ta bir sonraki pasolig uygulaması ile alakalı haberin 24 Nisan 2014 günü "Passolig yok, cezamız neyse öderiz" başlığıyla yayınlandığı görülmektedir. Bu haberin içeriğinde Balıkesirspor Başkanı Tuna Aktürk'ün, ligin son maçı olan İstanbul BB karşılaşmasında, şampiyonluk sevincini taraftarlarıyla yaşamak istemeleri sebebiyle

passolige geçmeyerek 80 bin tl'lik para cezasını göze aldıklarını dile getirdiği açıklaması bulunmaktadır. Bu haberde passoligin hukuki yönüne değinilmekte ve uygulamayı reddeden takımların cezai yaptırıma maruz kalması vurgulanmaktadır.

Gazetenin 25 Nisan 2014 tarihli "Passolig için tanıtım yapıldı" başlıklı passolig haberinde ise, Gaziantepspor ile maç yapacak olan Trabzonspor'un, stadyumunda passolig ile ilgili tanıtım toplantısı düzenlediği bilgileri yer almaktadır. Bu haberde maç için çok az Trabzonsporlu taraftarın bilet aldığı bildirilerek passoligin seyirci sayısında düşüşe sebep olmasının vurgulandığı görülmektedir.

Fotomaç'ın bir sonraki passolig haberinde de passoligin seyirci sayısını düşürmesi bakımından ele alındığı görülmüştür. 27 Nisan 2014 tarihinde yayınlanan ve "Passolig tribünü vurdu: 65 seyirci" başlığıyla sunulan haberde cezalı durumda olan Trabzonspor'un Gaziantepspor'la oynadığı maçı sadece 65 kadın ve çocuk taraftarın izlediği bilgileri yer almaktadır. Bu haberde maçta stadın neredeyse tamamının boş olması e-bilet sistemine bağlanmakta ve passolig statları boşaltan bir uygulama olarak sunulmaktadır. Gazetede aynı gün "E-bilet uygulanmıyor" başlığıyla yayınlanan bir haberin daha bulunduğu görülmüştür. Bu haberin içeriğinde Galatasaray ile maç yapacak olan Elazığspor'un yapmış olduğu açıklama yer almaktadır. Elazığspor yaptığı açıklamada, passolig kartına ilginin düşük olması sebebiyle TFF'nin vereceği cezayı kabul ederek Galatasaray maçında e-bilet uygulamasına geçilmeyeceğini bildirmektedir. Gazetenin bu haberi bildiri amaçlı yaptığı ve maça gitmek isteyen taraftarları uyarmak amacıyla yayınladığı söylenebilmektedir.

Fotomaç'ta incelenen tarih aralığında, passolig uygulaması ile ilgili son haber 28 Nisan 2014 günü yayınlanmıştır. "Tribünler boş kaldı" başlığıyla yayınlanan haberde Elazığspor – Galatasaray maçında e-bilet sistemine geçilmemesine rağmen tribünlerin boş kalması ve maça olan ilgisizliğin takımları zor durumda olan Elazığspor Yöneticilerini üzmesi anlatılmaktadır. Bu haberin hemen yanında yer alan ve "Giley'den tepki" başlığıyla sunulan haberde ise Galatasaray ultrAslan taraftar grubu koordinatörü Veysel Giley'in açıklamalarına yer verilmiştir. Giley açıklamasında passoligin uygulanmayacağını maç günü açıklayan Elazığspor Yönetimi'ni eleştirmekte ve maçta tibünlerin boş kalmasından

sorumlu olarak Elazığspor'u suçlamaktadır. Bu haberde de passolig, gazetede ki birçok diğ er haberde oldu ğ u gibi stadyumları boşaltması bakımından ele alınmakta ve passoligin diğ er tartışmalı unsurları görmezden gelinmektedir.

3.2.8. AMK Gazetesi Passolig Haberleri İncelemesi

1-7 Nisan 2014 ile 14-30 Nisan 2014 tarihleri arasında incelenen Açık Mert Korkusuz Gazetesinde, passolig ile alakalı toplam 7 habere rastlanılmıştır. Bu haberlerin 1 tanesi köşe yazısı diğ er 6 tanesi haber formatındadır. Ulusal bir spor gazetesi olan AMK'de incelenen tarihler arasında passolig konusunun tek bir köşe yazısıyla sınırlı kalması, hiç manşet olmaması ve hiç ilk sayfada yer almaması ile dikkat çekmektedir.

Açık Mert Korkusuz (AMK)'da ilk passolig uygulaması ile ilgili haber 14 Nisan 2014 tarihinde "E-tehlike!" başlığıyla yayınlanmıştır. Haberin içeriğinde Beşiktaş taraftar grubu olan Çarşı'nın e-bilet sistemini boykot etmek için masaya oturdukları bilgilerine yer verilmiştir. Haber, Beşiktaş'a ait stadyumun fotoğrafıyla ve "Beşiktaş taraftarı Fenerbahçe derbisi öncesi E-bilete savaş açtı" üst başlığıyla sunulmuştur. Gazetenin haberde kullandığı tehlike ya da savaş açmak gibi söylem dili, gazetenin e-bilet sistemine yönelik kuşkucu bir tutuma sahip olduğunu göstermesi bakımından son derece önemlidir. Aynı gün gazetede aynı haber üzerine açılan küçük bir kutucuk içerisine "Sadece üç bin bilet satıldı" başlığıyla verilen küçük bir de haber yer almaktadır. Bu haberde passolig sistemi yüzünden çok az bilet satıldığı ve derbinin oynanacağı stadyumun büyük ölçüde boş kalacağı bilgilerine yer verilmiştir. Gazetenin bu iki haberinde dikkat çeken unsur, passolig sisteminin Türk futbolunda krize sebep olacağını ima eden bir yaklaşımla yapılmış olmasıdır. Taraftarların passolig sistemine karşı olacağı ve bu sebeple maçları boykot ederek stadyumları boşaltacakları iddiası diğ er önemli unsur olarak kabul edilmektedir.

Gazetede ki passolig ile alakalı bir sonraki haberin 18 Nisan 2014 tarihinde deşifre haber şeklinde yapıldığı görülmektedir. Haber "İşte E-Bilet Gerçeği" başlığıyla ve "AMK Beşiktaş'ın neden herkesten önce elektronik bilete geçtiğini açıkladı" üst başlığıyla sunulmuştur. Haberin yazılma biçiminden gazetenin e-bilet passolig sistemine kuşkuyla yaklaştığı anlaşılmaktadır. Ayrıca atılan başlık ve üst başlıktan yola çıkılarak gazetenin,

Beşiktaş'ın e-bilet sistemine neden diğer takımlardan önce geçtiğini merak ettiği ve bu konuyu araştırarak gerçekleri deşifre etmeye çalıştığı söylenilebilir. Haberin içeriğinde gazete, yaptığı araştırmalar sonucunda Beşiktaş'ın neden passoligi tercih ettiğini maddeler halinde okuyuculara açıklamaktadır. Bu açıklamalarda dikkat çeken unsur passoligin siyasi, ekonomik ve hukuki yönüne değinilmiş olmasıdır. Haberde passoligin siyasi yönü, Spor Bakanlığı'nın Beşiktaş'ı sisteme geçmesi yönünde telkin ettiğinin iddia edildiği satırlarda, ekonomik yönünün, passolig sistemin kulüplere vereceği paranın bir kısmını Beşiktaş'ın şimdiden harcadığını ve yeni bir sistem kurmanın maliyetli olduğunun değinildiği satırlarda, hukuki yönünün ise Beşiktaş'ın statda yaşanan facialardan ve seyircisiz oynama cezalarından korktuğu için sisteme geçmesinin anlatıldığı satırlarda vurgulandığı görülmektedir. Haber, passoligin farklı yönlerine dikkat çekmesi bakımından son derece önemlidir ancak bu haberde de passoligin tüketim kültürü ile ilişkisine değinilmemesi ve bu yönünün es geçilmesi gözden kaçmamıştır (AMK, 18 Nisan 2014, Ek 20).

Gazetede passoligle alakalı bir sonraki habere 19 Nisan 2014 tarihinde rastlanılmıştır. Bu tarihte gazetede passoligle ilgili çok az yer kaplayan iki haber yapılmıştır. Bu haberlerden ilki, "E-Bilet'te yokuz" başlığıyla sunulan ve içeriğinde Fenerbahçe Yöneticisi olan Mahmut Uslu'nun ceza almak uğruna Fenerbahçe Kulübü'nün sisteme geçiş yapmayacağını açıkladığı haberdur. Diğer haber ise "E-bilet görseli kızdırdı" başlığıyla sunulmuştur. Bu haberin içeriğinde Beşiktaş Kulübü'nün taraftarlarını e-bilet almaya teşvik eden bir görseli twitter hesabından paylaştığı ve taraftarların bu görsele tepki verdikleri bilgileri yer almaktadır. Bu iki haberin gazetenin diğer haberlerine oranla daha nötr bir duyguyla yazıldığı söylenebilir ancak gazetenin passolig ile ilgili olumlu açıklamalardansa olumsuz açıklamalara daha fazla yer vermesi gazetenin konuya ilişkin tutumu hakkında ipucu vermektedir.

Gazetede 21 Nisan 2014 tarihinde yayınlanan haber, gazetenin passolig uygulamasına yönelik tutumunu açıkça göstermesi bakımından önemlidir. Bu haberde kullanılan söylem ve fotoğraflar ile passoligin güvenlik unsuruna dikkat çekilerek sistemin vaadettiği hususları yerine getirememesi eleştirilmektedir. Haberde kullanılan "Passo Rezalet" başlığı ve "E-bilet uygulamasının ne kadar güvenli olduğu henüz ilk maçta ortaya çıktı" üst başlığı ile gazete, passolig uygulamasını başarısızlıkla suçlamaktadır. Haberin

içeriğinde ise birkaç ay önce Beşiktaş – Kasımpaşa maçında sahaya dalan ve futbolcu Manuel Fernandes’e tekme atan taraftar Mustafa Özel’in derbi maçında görüldüğü ve passolig sisteminin bu taraftarı tanımayarak içeri girmesine mücade ettiği bilgileri yer almaktadır. Ayrıca sistemin maç öncesi girişlerde arızalanması ve aksaklıklara sebebiyet vermesi nedeniyle İstanbul ulaşım kartları ile derbiye giren taraftarın bulunduğu da değinen gazete iddialarını kanıtlamak amacıyla haberde iki fotoğraf kullanmıştır. Bu fotoğraflardan biri derbide görünen Mustafa Özel’in maç izlerken ki görüntüsü diğeri ise passolig kartı bulunan bir taraftarın turnikelerden geçerken sistemin arızalanması sonucu yaşadığı sıkıntıyı gösteren fotoğraflardır. Gazetede bu haberin passolig sistemini güvenlik unsuruyla ele aldığı ve passolig uygulamasının güvenlik açısından gazetede kullanılan ifade ile ‘çuvalladığı’ görülmektedir. Ancak passolig uygulamasının vaadettiği gibi güvenliği sağlayamamasının eleştirildiği bu haber okuyuculara sistemin başka amaçlar doğrultusunda mı getirilmiş olduğunu sorgulatması bakımından önem teşkil etmektedir.

AMK’de 27 Nisan 2014’te ilk kez passolig ile alakalı bir köşe yazısı yayınlanmıştır. Aytekin Akay tarafından yazılan ve “Passoligli futbol akşamı” başlığını taşıyan yazı, aynı zamanda incelenen tarih aralığındaki passolig ile ilgili son haberdir. Akay yazısına her ne kadar “passoligli futbol akşamı” başlığını vermiş olsa da yazısında daha çok Trabzonspor’un Gaziantepspor ile yaptığı maçta Hami Mandıralı ve Mustafa Akçay’ın rolü üzerinde durmaktadır. Yazısı biterken passolig uygulamasına da değinen yazarın, Türk futbolunun her şeyinin hayırsız olduğu gibi passolig uygulamasının da kadınları bile maçtan uzaklaştıracağını belirterek uygulamadan pek bir beklentisi olmadığını ifade etmektedir.

3.2.9. Genel Değerlendirme

1-7 Nisan 2014 ile 14-30 Nisan 2014 arasında incelenen *Cumhuriyet*, *BirGün*, *Hürriyet*, *Yeniçağ*, *Yeni Şafak*, *Fanatik*, *Fotomaç* ve *AMK* gazetelerinde passolig ile alakalı toplam 158 haber ve 22 köşe yazısına rastlanılmıştır. 59 haber ve 6 köşe yazısı ile passolig konusunu en fazla sayfalarına taşıyan gazete *Fanatik* olmuştur. *Fanatik*’in ardından yine bir spor gazetesi olan *Fotomaç*’ta passolig ile ilgili olduğu tespit edilen 30 haber ve 1 köşe

yazısı bulunmaktadır. *Fanatik* ve *Fotomaç* ile kıyaslandığında *AMK* spor gazetesinde passolig konusu 6 haber ve 1 köşe yazısı ile sınırlı kalmıştır.

Spor gazetelerinin dışında incelenen ulusal gazeteler arasında passoligle ilgili en fazla habere yer veren gazete *Hürriyet*'tir. *Hürriyet*'te passoligle alakalı 23 habere ve 3 köşe yazısına rastlanılmıştır. *Hürriyet*'i *BirGün* gazetesi takip etmiş ve passolig içerikli 10 haber ve 6 köşe yazısına yer vermiştir. *Cumhuriyet*'te de passoligle alakalı 10 haber ve 3 köşe yazısı tespit edilmiştir. Sağcı ve muhafazakar gazeteler diğer gazetelere oranla passolig içeriğini sınırlı sayıda tutmuştur. *Yeniçağ*'da sadece 8 passolig haberi yayınlanırken *Yeni Şafak*'ta 12 haber ve 2 köşe yazısı yer almaktadır.

Çizelge 3.4 Gazetelerdeki Passolig İçerikli Haber ve Köşe Yazısı Sayıları (1-7 Nisan 2014 ile 14-30 Nisan 2014)

Gazete Adı	Haber Sayısı	Köşe Yazısı	Toplam
Cumhuriyet	10	3	13
BirGün	10	6	16
Hürriyet	23	3	26
Yeniçağ	8	-	8
Yeni Şafak	12	2	14
Fanatik	59	6	65
Fotomaç	30	1	31
AMK	6	1	7
Genel Toplam	158	22	180

İncelenen gazeteler arasında passolig uygulaması ile ilgili haberleri, *Cumhuriyet* bir, *Hürriyet* ise iki defa ilk sayfasına taşırken, *BirGün*'de passolig içerikli haber bir defa manşet haber olarak yayınlanmış ve bir defa da ekonomi sayfasında kendine yer bulmuştur. *Yeni Şafak*'ın gündem sayfasına taşıdığı bir haberi hariç bütün passolig içerikli haberleri tıpkı *Yeniçağ* gazetesinde de olduğu gibi spor sayfalarında yer almaktadır. Spor gazetelerinden olan *Fanatik*'te ise passolig, üç kez ilk sayfaya taşınırken bir kez de manşet haber olarak yayınlanmıştır. *Fotomaç* ve *AMK*'de ise passolig uygulaması ile ilgili haberler hiç manşet haber olarak sunulmamış ve hiç ilk sayfaya taşınmamıştır.

Gazetelerin incelenmesi sonucunda Kemalist, solcu ve ana akım sayılabilecek olan *Cumhuriyet*, *BirGün*, *Hürriyet*, *AMK* ve *Fanatik*'in passoligin siyasi yönünü daha fazla

vurguladığı, Milliyetçi ve muhafazakar bir tutuma sahip *Yeniçağ*, *Yeni Şafak* ve *Fotomaç*'ın ise passoligin hukuki yönüne daha fazla vurgu yaptığı tespit edilmiştir. Özellikle *BirGün* ve *Cumhuriyet* gazetesinde passolig uygulaması, mevcut iktidar tarafından futbol sahalarını denetim altında tutmaya neden olan bir uygulama olarak görülmüş ve bu sebeple bu gazetelerde fişlenme iddiaları sık sık gündeme getirilmiştir. *Hürriyet* ve *Fanatik* gibi ana akım gazetelerde passolige, kimi zaman güvenlik unsuru sebebiyle olumlu yaklaşmış olsa da *BirGün* ve *Cumhuriyet*'te her zaman olumsuz bir tutum hakim olmuştur. *BirGün* ve *Cumhuriyet* gazetesinde passolig uygulaması, endüstriyel futbolun bir uzantısı olarak ele alınmış ve futbolun tüketim kültürü ile olan yakın ilişkisinden sıkça söz edilmiştir. *Yeniçağ* ve *Yeni Şafak* gazetelerinde ise passoligin güvenlik unsuruna vurgu yapılarak ekonomik yönüne neredeyse hiç değinilmemiş ve passolig futbol endüstrisiyle bağdaştırılmamıştır. *Fanatik* ve *Hürriyet* gibi ana akım gazetelerde ise kimi zaman passoligin ekonomik yönü vurgulanmış olsa da passolige yönelik eleştiriler *BirGün* ve *Cumhuriyet* gazetesinde olduğu gibi aşırı sert bir üsluba sahip olmamıştır.

Cumhuriyet ve *BirGün* gazetelerindeki passolig haberlerinde dikkat çeken diğer bir önemli husus ise passolig kartların verildiği banka üzerine yapılan vurgudur. Passolig kartlarının iktidara yakın sayılabilecek Çalık Holding bünyesindeki AktifBank tarafından verilecek olması bu gazetelerde passolig uygulamasının en çok eleştirilen diğer bir yönünü oluşturmuştur. *BirGün* ve *Cumhuriyet* gazetesinin passolige olan yaklaşımı, çok fazla borcu olan ve seviyesi yatırım yapılabilir kademesinin altında bulunan AktifBank'ın borçlarının ödenmesi için getirilmiş bir uygulama olduğu üzerinedir. Aynı zamanda bu sistemle birlikte taraftarların tüm kişisel bilgilerinin iktidara yakın olan bir bankaya verilecek olması bu gazetelerde kuşkuyla karşılanmış ve fişlenme iddiaları dile getirilmiştir. *BirGün* ve *Cumhuriyet* gazetelerindeki haberlerde stadyumlar bir nevi muhaliflerin sesini iktidara duyurduğu mekanlar olarak ele alınmış ve iktidarın bu muhalif sesi kısmak için kendi güvendiği kişiler tarafından passolig uygulaması vasıtasıyla stadyumları kontrol altında tutmaya çalıştığı iddia edilmiştir. *Hürriyet*, *Fanatik* ve *AMK* gazetelerinde de kimi zaman AktifBank ve iktidar ilişkisine değinilmiş ve passoligin siyasi yönü üzerinde durularak fişlenme iddiaları gündeme getirilmiştir. Ancak *Yeniçağ*, *Yeni Şafak* ve *Fotomaç* gazetelerindeki haberlerde AktifBank'tan bahsedilmiş olsa da bu bankanın mevcut iktidarla olan ilişkisinden söz edilmemiştir.

İncelenen gazetelerde dikkat çeken diğer önemli husus ise passolig uygulamasından sonra yaşanan aksaklıklar, protestolar ve polis şiddetine yönelik yapılan haberlerin gazetelere göre farklılık göstermiş olmasıdır. *BirGün* ve *Cumhuriyet* gazetesinde passolig uygulamasının başlamasının ardından stadyumlarda yaşanan teknik aksaklıklar ve taraftarın tepkisi sık sık gündeme getirilmiştir. Stat çevresindeki teknik aksaklıkları bir çok fotoğrafla birlikte sunan bu gazeteler sistemi başarısız olmakla suçlamaktadır. *AMK* Gazetesi passolig haberlerinin büyük bir kısmını da bu sistem aksaklıkları oluşturmuştur. Stadyumlarda yaşanan teknik sorunlar incelenen tüm gazetelerde kendine yer bulmuştur. Fakat solcu ve Kemalist gazetelerde bu durum şiddetli bir şekilde eleştiriye maruz kalmıştır. Passolig uygulamasına yönelik taraftar tepkisi de incelenen gazeteler arasında sıkça gündeme gelen konulardan biri olmuştur. *BirGün* gazetesinde passolig, taraftarın karşı olduğu bir uygulama olarak görülmüş ve taraftarın tepkisi Gezi Parkı eylemcilerine benzetilmiştir. Taraftarlara yapılan polis müdahalesini de aşırı bulan bu gazete polisin şiddet gösterdiğini kanıtlayan bir çok fotoğrafa da sayfalarında yer ayırmıştır. *Cumhuriyet* Gazetesi'nde de taraftar tepkisi ve polis şiddeti sıkça kendine yer bulmuş ve passolig, kesinlikle renkleri farketmeksizin taraftarın karşı olduğu bir uygulama olarak ele alınmıştır. *Fanatik* ve *Hürriyet* gazetelerinde de taraftar tepkisi gündeme getirilmiş ve polis şiddetine yönelik haberler yer almıştır. *Yeniçağ*, *Yeni Şafak* ve *Fotomaç* gazetelerinde ise stadyumda yaşanan aksaklıklar ve taraftar tepkisi haberlere konu olsa da polis şiddetinden bahsedilmemiştir. *Yeniçağ*, *Yenişafak* ve *Fotomaç* gazetelerindeki haberlerde passoligin olumsuz yönlerinin yanında olumlu yönlerine de daima yer verilmiş ve incelenen diğer tüm gazetelerin aksine passolige yönelik olumlu görüşte olan kimselerin söylemlerine daha fazla yer verilmesi bakımından dikkat çekmiştir.

BirGün, *Cumhuriyet*, *Hürriyet*, *Fanatik* ve *AMK*'de passoligin ekonomik yönü vurgulanarak, taraftar açısından kağıt bilet dönemine göre daha fazla masrafa neden olması eleştirilmiştir. Passolig kartları çıkarma ve yıllık ücreti gibi masraflara odaklanılan haberlerde uygulanmanın taraftarlara 'ekonomik külfet' olacağı ve bu paranın AktifBank'a gidecek olması sıkça vurgulanan hususlardan biri olmuştur. *Yeniçağ*, *Yeni Şafak* ve *Fotomaç* gibi sağcı ve muhafazakar gazetelerde ise passolig kart ücretlerine Türk futboluna katkı sağlayacak olması sebebiyle olumlu yaklaşıldığı söylenebilmektedir. Bu

gazetelerde passolig yetkililerinin ve TFF görevlilerinin açıklamalarına sıkça yer verilerek taraftarları passolig konusunda bilgilendirmek ve tatmin etmek amaçlanmıştır.

Son olarak passolig uygulamasının zamanlaması ve stadyumları büyük ölçüde boşaltması hususu incelenen sekiz gazetenin birbiriyle en fazla yaklaştığı konu olarak dikkat çekmiştir. Bazı gazetelerde daha şiddetli olsa dahi görüşü farketmeksizin tüm gazetelerde passolig uygulamasının zamanlaması eleştirilmiş ve alel acele devreye sokulması olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca incelenen tüm gazetelerde passolig yüzünden takımların büyük ölçüde taraftar kaybettiği ve maçların boş tribünlere oynandığını bildiren çokça haber yer almıştır. Passoligin özellikle zaten taraftar sayısı az olan Anadolu kulüpleri başta olmak üzere Süper Lig ve PTT Birinci Lig ekiplerini maddi anlamda zarara uğrattığı tüm gazetelerde sıkça işlenen konulardan biri olmuştur. Passolig uygulamasının bu yönü tüm gazeteler tarafından ele alınmış olsa da haberlerin vurguladığı tema yönünden ufak farklılıklar göze çarpmıştır. Solcu, Kemalist ve ana akım gazetelerde bu durum bir eleştiri sebebi olarak ele alınırken sağcı ve muhafazakar gazetelerde bir yandan eleştiri yapılmış bir yandan da passolig uygulamasını reddecek takımlar için cezai yaptırımın varlığının altı çizilmiştir.

SONUÇ

14 Nisan 2014 tarihiyle birlikte uygulanmaya başlanan ve Türk futbolunda bir kırılma noktası niteliği taşıyan passolig uygulaması, 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu'na dayandırılarak getirilmiş bir e-bilet sistemidir. Futbolda kağıt bilet devrini sonlandıran bu uygulama, şüphesiz ki ülke futbolunun o döneme kadar yaşadığı en büyük olaylardan biridir. Bu uygulamanın Türk futboluna olumlu etki ve katkıları olduğu gibi olumsuz bir takım sonuçları ve zararları da olmuştur. 2014 yılından itibaren uygulanmaya başlayan e-bilet passolig sisteminin, çirkin ve kötü tezahüratda bulunanları, stadyumlarda şiddet eylemi gerçekleştirenleri, spor ahlakına ve spor kültürüne aykırı davranışta bulunan kişilerin tespit edilmesini ve cezalandırılmasını kolaylaştırması ve stadyum güvenliğini sağlaması bakımından olumlu etkileri olmuştur. Ancak passolig sisteminin getirdiği bir zorunluluk olan, passolig kartların dağıtımından sorumlu olan bankanın iktidara yakınlığıyla bilinen Çalık Holding bünyesindeki AktifBank olması taraftarları bu bankanın müşterisi olmaya zorlaması bakımından soru işaretleri doğurmuş, ve ayrıca passolig sisteminin bir fişleme sistemi olduğu iddiasını da beraberinde getirmiştir. Passolig kartların temin edilmesi sürecinde taraftarların anne kızlık soyismine kadar kişisel bilgilerinin kayıt altına alınması ve passolig sistemi getirilmeden hemen önce tribünlerde giderek artan muhalif seslerin yükselmesi durumu passoligin aynı zamanda gözetim amacıyla kullanılması riskini de beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada da incelenen gazetelerde passoligin gözetim aracı olarak kullanıldığı yönünde görüşleri barındıran köşe yazısı ve haberler bulunmuştur. Özellikle sol, Kemalist ve ana akım sayılabilecek gazetelerde passoligin gözetim amaçlı getirilmiş bir uygulama olduğu sıkça seslendirilmiştir. Sağcı ve muhafazakar gazetelerde ise passoligin olumlu yönleri üzerinde durulmuş ve gözetim iddiaları gündeme getirilmemiştir.

Çalışmada elde edilen diğer önemli bir sonuç, passolig uygulamasının ekonomik bir boyutunun da olduğu ve tüketim kültürüyle olan ilişkisinin medya aracılığıyla gözler önüne serilmiş olmasıdır. Futbol dünyanın en hızlı büyüyen ekonomilerinden biridir. Futbol ekonomisinin reklamverenlerle sponsorlarla ve yayın hakkı ihaleleriyle gün geçtikçe büyüyerek bir endüstri haline gelmesi para ile olan ilişkisini yakınlaştırmış ve futbolu başlı

başına bir güç odağı haline getirmiştir. Futbolun gittikçe ticarileşmesi onu takip eden taraftarların da tüketim kalıplarını biçimlendirmesini ve yönetmesini sağlamıştır. Passolig uygulaması ile birlikte taraftarın almak zorunda oldukları passolig kartları aynı zamanda kredi kartı ve ulaşım kartı olarak da kullanılabilir olması passolig sisteminin endüstriyel futbolun son icadı olarak eleştirilmesine sebep olmuştur. İncelenen gazetelerde de passoligin ekonomik yönüne vurgu yapılarak taraftarların passolig kredi kartları ile kulüpleri adına alışveriş yapmaları onları tüketim kültürü alışkanlığına sevk etmesi bakımından ele alınmıştır. Passolig kredi kartlarının taraftarları manevi değerlerden (futbol sevgisi, renk birlikteliği) uzaklaştırarak maddi değerlere yönlendirmesi passolig uygulamasının diğer bir olumsuz yönünü oluşturmuştur.

Güvenlik vurgusu ile uygulanmaya başlayan passolig, incelenen haberlerde görüldüğü üzere cezalı durumda olan bir taraftarın bile girişini engelleyememiş ve güvenlik unsurunu sekteye uğratmıştır. Passolig uygulamasının uygulanmaya başladığı ilk haftalarda sıkça güvenlik zafiyeti yaşanmış bazı taraftarların İstanbul ulaşım kartları ile stadyumlara girişine engel olunamamıştır. Sistemde yaşanan teknik aksaklıklar ve altyapı yetersizliği maçlara girişte taraftarlara sorun çıkarmış, uzun kuyrukların oluşmasına neden olmuştur. Ayrıca passolig sadece stadyum içerisindeki güvenliği sağlamaktadır, dolayısıyla stadyum çevresinde yaşanan olaylara engel olamadığı için passolig uygulamasıyla birlikte güvenlik sorunu da kökten çözülememiştir.

Verilerin incelenmesi sonucunda passoligin en çok eleştirilen diğer bir yönü olarak taraftarlara ekonomik bir yaptırımının olması sonucu çıkmıştır. Taraftarlar eski sistemle sadece bilet parası vererek maçlara girerken, passolig uygulamasıyla birlikte hem passolig kartını almak hem de her sene o kartı yenilemek için para ödemek zorunda kalmıştır. Ayrıca passolig kartları ile sadece kartta logosu bulunan kulübün maçları öncelikli olarak satışa çıkan biletlerden temin edilerek izlenmektedir. Dolayısıyla hem futbolseverlerin istedikleri maçları izleme özgürlükleri elinden alınmakta hem de bu uygulama taraftarları birden fazla passolig kartı almaya yöneltmektedir. Bu durum taraftarların maç izlemek için daha fazla para harcamasına neden olmuştur. İncelenen haber ve köşe yazılarında da passolig uygulamasının kağıt bilet dönemine kıyasla ekonomik olarak daha zorlayıcı olduğu sıkça işlenmiştir. Passolig uygulamasıyla birlikte cezalı maçlarda uygulanan bedava

kadın ve çocuk taraftar uygulaması da tarih olmuştur. Artık kadın ve çocuk taraftarların da maçlara girebilmeleri için passolig kart çıkarmaları gerekmektedir. İncelenen haberler arasında bu duruma da eleştirel yaklaşan görüşlerle de karşılaşmıştır. Aktifbank isimli şirketin passolig kartlarının üretiminden ve e-bilet sisteminin yürütülmesinden sorumlu tutulması da bu konuda bir tekel oluşmasını sağlamıştır. Türkiye’de futbol karşılaşması seyretmek isteyen herkesin Aktifbank ile çalışmaya zorunlu tutulması ekonomik özgürlüğe aykırı bir durumdur.

Tüm gazetelerdeki en benzer tutum, passolig uygulamasının seyirci sayısını düşürmesi üzerine olmuştur. İncelenen 8 gazetede de passolig, en çok futbola olan ilgiyi azaltması bakımından ele alınmıştır. Passoligin, özellikle stadyumlarını doldurmakta zorlanan Anadolu kulüplerini etkilediği, ancak durumun büyük kulüplerde de çok farklı olmadığı incelenen haberler arasında en çok vurgulanan konu olmuştur. Bu haberler taraftarların uygulamaya olan memnuniyetsizliğini dile getirmiştir.

Sonuç olarak incelenen gazetelerde görülmüştür ki, gazetelerin sahiplik yapısı ve ideolojik tutumları haber dili ve köşe yazarlarının tutumlarını etkileyebilmektedir. Çalışma kapsamında incelenen ve farklı görüşlere sahip sekiz gazetenin her birinde passoligin farklı unsuruna dikkat çekilmiştir. Sosyalist ve Kemalist görüşe sahip *BirGün* ve *Cumhuriyet*’te, passoligin asla olumlu yönleri üzerinde durulmazken ve passolig her yönüyle eleştirilirken, *Yeni Şafak* ve *Fotomaç* gibi gazetelerde passoligin tartışmalı yönleri dile getirilmemiştir. *Hürriyet* ve *Fanatik* gibi aynı aileye mensup ana akım gazetelerde ise passolig kimi zaman eleştirilmiş ve tartışmalı yönleri dile getirilmiştir. Ancak bu iki gazetenin tutumu *Cumhuriyet* ya da *BirGün*’de olduğu gibi kesinlikle sert bir üslup barındırmamıştır.

KAYNAKÇA

- Adaklı, G. (2006), *Türkiye’de Medya Endüstrisi: Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri*, Ütopya Yayınevi: Ankara
- Akkaya, C. (2009), *Spor ve Medya: Medyanın Futbolu Kitle Kültürü Haline Getirmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya
- Akşar, T. (2005), *Endüstriyel Futbol*, Literatür Yayınları: İstanbul
- Akşar, T., Kutlu, M. (2006), *Futbol Ekonomisi*, Literatür Yayınları: İstanbul
- Akşar, T. (2008), “Taraftar mı? Müşteri mi?”, *İletişim Kuram Araştırma Dergisi*, Sayı 26, ss:347-352
- Aktütün, İ. (2005), “Oyundan Siyasete: Türkiye’de Futbolun Doğuşu”, *İktisat Dergisi*, Sayı 10, ss:463-468,
- Alagöz, Z. (2006), “Futbol’da Sponsor Savaşı”, *Para Dergisi*, Sayı 16
- Altıntop, K. A. (2016), *Küreselleşme ve Tüketim Kültürü: 1987 Yılı Sonrası Türkiye’de AVM Kültürü*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Argan, M., Katırcı, H. (2008), *Spor Pazarlaması*, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara
- Arık, M. B. (2004), *Top Ekranda*, Salyangoz Yayınları: İstanbul
- Arık, M. B. (2008), “Futbol ve Televizyon Bağı: Simbiyoz Beslenme”, *İletişim Kuram Araştırma Dergisi*, Sayı 26, ss:197-223
- Arıkan, M. (2017), *Futbolda Şiddet: Adana Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Adana
- Arıpınar, E. (1992), *Türk Futbol Tarihi* (Cilt 1), Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları: İstanbul
- Atabeyoğlu, C. (1991), *1453-1991 Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, AN Grafik Basın Sanayi: İstanbul
- Authier, C. (2002), *Futbol A.Ş.* Kitap Yayınevi: İstanbul
- Aydoğan, F. (2003), “Tüketim Kültürü Bağlamında Reklamcılık”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 17, ss: 229-247
- Başaran, F., & Özdemir, Ö. (2004), “Türkiye’de İnternetin Dünü, Bugünü ve Geleceği” *Çevrimiçi*, http://arsiv.emo.org.tr/Kartus01/SEMPOZYUMLAR/iletisimteknolojilericalistayi/makale_pdf/11.pdf, 5(03).

- Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, (2013), *Bir Bakışta Türk Medyası*. (Yayın Koordinatörü: Ali Güneş). Ankara. Altan Matbaası.
- Baudrillard, J. (2013), *Tüketim Toplumu*, (Çev. Hazal Deliçaylı & Ferda Keskin), Ayrıntı Yayınları: İstanbul
- Bayhan, V. (2011), "Tüketim Toplumunda Bireyin Ontolojik Mottosu: "Tüketiyorum Öyleyse Varım" *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, Sayı 43, ss: 221-248
- Baykara, A. (2017), *Futbol Müsabakalarındaki Elektronik Bilet Sisteminin Seyirci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin
- Bilgener, D. (2011), *1980 Sonrası Türk Medyasının Sermaye Yapısı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul
- Bocock, R. (1997), *Tüketim*, (Çev. İrem Kutluk), Dost Kitabevi Yayınları: Ankara
- Boniface, P. (2007), *Futbol ve Küreselleşme*, (Çev. İsmail Yerguz), NTV Yayınları: İstanbul
- Bozköylü, E. (2007), *Dünyada ve Türkiye'de Futbolun Değişim Süreci, 2002-2005 Verileriyle Türkiye'de Oyuncu Performansı Üzerine Ekonometrik Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Ceylan, B. (2016), *Türkiye'de Futbol, Siyaset ve Medya İlişkisi: 3 Temmuz 2011 Şike Operasyonu Haberlerine Eleştirel Bir Yaklaşım*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum
- Chomsky, N. (2012), *Medya Gerçeği*, (Çeviren: Abdullah Yılmaz – Osman Akın-hay), (4. Baskı), Everest Yayınları: İstanbul
- Coşkun, S. (2011), *Küreselleşme Sürecinde Tüketim Toplumu ve Tüketim Kültürü*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Çakmak, G. (2018), *Süper Lig'deki Seyirci Azalmasının Nedenleri İle Futbol Taraftarlarının E-Bilet Uygulamasına Bakış Açılarının Araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya
- Çınar, R., Çubukçu, İ. (2009), "Tüketim Toplumunun Şekillenmesi ve Tüketici Davranışları: Karşılaştırmalı Bir Uygulama", Atatürk Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 13 (1), ss: 277-300
- Çoban, B. (2008), "Futbol ve Toplumsal Muhalefet", *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı 26, ss: 59-89

- Çokpartal, C. (2015), *Futbol Taraftarlarının Spor Tüketimine Yönelik Güdülenmelerinin İncelenmesi: Beşiktaş JK- Kardemir Karabükspor Taraftarları Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu
- Dağlaroğlu, R., San, H. (1959), *Türk Futbol Tarihi*, Türk Ticaret Bankası Yayınları: İstanbul
- Demir, M., Talimciler, A. (2015), *Şiddet, Şike ve Medya Kiskacında Futbol ve Taraftarlık*, Literatür Acedemia: Konya
- Dever, A. (2013), *Endüstriyel Futbol ve Taraftarlık: Kayseri İli Örneği*, Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas
- Donuk, B. ve Şenduran, F. S. (2006), *Futbolun Anatomisi*, Ötüken Yayınevi: İstanbul
- Drucker, P. F. (1994), *Gelecek İçin Yönetim*, (F. Üçcan, Çev.) Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul
- Erdoğan, İ. (2008), "Futbol ve Futbolu İnceleme Üzerine", *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı 26, ss: 1-59
- Evren, C. (2007), *Türkiye’de Futbolun Bir Kitle Sportu olarak Endüstrileşmesinde Ana Akım Medyanın İdeolojik Tutumunun İrdelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Featherstone, M. (2013), *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*, Ayrıntı Yayınları: İstanbul
- Fişek, K. (2003), *Devlet Politikası ve toplumsal yapıyla ilişkileri açısından spor yönetimi: Dünyada – Türkiye’de*, Yazı-Görüntü-Ses Yayınları: İstanbul
- Garnham, N. (1990), *Capitalism And Communication: Global Culture And The Economics Of Information*. Sage Pubns
- Güneş, İ. (2010), *Futbol Ekonomisi*, Karahan Kitabevi: Adana
- Gramsci, A. (2014), *Hapishane Defterleri*, (Çev. Adnan Cemgil), Belge Yayınları: İstanbul
- Habermas, J. (1999), *Demokrasinin Üç Normatif Modeli*. Yay. Haz.: Seyla Benhabib.
- Herman, E. ve Chomsky, N. (2006), *Rıza'nın İmalatı*, (Çeviren: Ender Abadoğlu), (1. Baskı), Aram Yayıncılık: İstanbul
- Hiçyılmaz E. (1974), *Türk Spor Tarihi*, Demet Ofset Yayınları: İstanbul
- İnternet: "Açık Mert Korkusuz Yayın Hayatına Son Veriyor", *Sputniknews.com*, Web adresi: <https://tr.sputniknews.com/spor/201901041036929476-acik-mert-korkusuz-yayin-hayatina-son-veriyor/> (Erişim Tarihi: 15.04.2019).
- İnternet: *Demiören.com*, Web adresi: <http://www.demioren.com.tr/tr/index.html> (Erişim tarihi: 15.04.2019).

İnternet: “En Çok Hangi Takım Kazanıyor”, *Cumhuriyet.com*, Web adresi: http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/futbol/862217/Eko_Lig_Raporu_aciklandi...En_cok_hangi_takim_kazaniyor_.html (Erişim tarihi:18.04.2018).

İnternet: *FİFA Resmi Sitesi*, Web adresi: <http://www.fifa.com/> (Erişim tarihi: 03.04.2018).

İnternet: FIFA (2016), *Futbol Tarihi*, Web Adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Futbol_tarihi, (Erişim Tarihi: 10.06.2017).

İnternet: Halpern J. (2008), *Balls and Blood*. Sports Illustrated. Web Adresi: <https://www.si.com/vault/2008/08/04/105718212/balls-and-blood>, (Erişim Tarihi: 10.06.2017).

İnternet: *Hürriyet Gazetesi Resmi Sitesi*, Web adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/> (Erişim tarihi: 17.04.2018).

İnternet: *Medyatava.com*, Web adresi: <https://www.medyatava.com/> (Erişim tarihi:15.04.2019).

İnternet: *Ntv.com*, Web adresi: <https://www.ntv.com.tr/canli-yayin/ntv> (Erişim tarihi: 18.04.2018).

İnternet: *Passolig.com*, Web adresi: <https://www.passolig.com.tr/> (Erişim tarihi: 15.04.2019).

İnternet: “Passolig Kart”, *Passolig.com*, Web adresi: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Passolig_arka.jpg (Erişim tarihi: 23.04.2018).

İnternet: “Passolig Kredi Kartı”, *Passolig.com*, Web adresi: https://cdn.passolig.com.tr/images/team_cards/kredi_karti/TFF58v1.png?43 (Erişim tarihi: 23.04.2018).

İnternet: *Radikal Gazetesi Resmi Sitesi*, Web adresi: <http://www.radikal.com.tr/> (Erişim tarihi:19.04.2018).

İnternet: *Resmi Gazete Resmi Sitesi*, Web adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110414-6.htm> (Erişim tarihi:20.04.2018).

İnternet: “Süper Lig Pastası Büyüdü”, *Cumhuriyet.com*, Web adresi: http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/futbol/848234/Super_Lig_Pastasi_Buyudu...Toplam_gelir_2.3_milyar_TL_ye_ustasi.html (Erişim tarihi:19.04.2018).

- İnternet: "Taraftar Ligi", *Passolig.com*, Web adresi: <http://www.passolig.com.tr/taraftar-ligi> (Erişim tarihi: 23.04.2018).
- İnternet: *TDK Resmi Sitesi*, Web adresi: <http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 25.02.2018).
- İnternet: *TFF Resmi Sitesi*, Web adresi: <http://www.tff.org/> (Erişim tarihi: 08.04.2018).
- İnternet: "2017-2018 Süper Lig Sponsorluk İnografisi", *Anasponsor.com*, Web adresi: <https://blog.anasponsor.com/2017-2018-super-lig-sponsorluk-infografigi/>(Erişim tarihi:18.04.2018).
- İnternet: *Wikipedia.org*, Web adresi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/BirG%C3%BCn>, (Erişim Tarihi: 15.01.2019).
- Kaya, A. (2010), *Cumhuriyet'in Gazetesi: Cumhuriyet*, (Editör: Nazife Güngör), Cumhuriyet Döneminde İletişim Kurumlar, Politikalar, Siyasal Kitabevi: Ankara
- Kaymas, S. (2005), *Medyada Mülkiyet Yoğunlaşması ve Haber: Ekonomik Krizlerin Siyasal Skandala Dönüştürülmesinde Medya Holdinglerinin Etkisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Ankara
- Kılıçbay, M. A. (1982), *Feodalite ve Klasik Dönem Osmanlı Üretim Tarzı*, Gazi Üniversitesi Yayınları: Ankara
- Kıvanç, Ü. (2001), *Kesin Ofsayt 'Televizyon Futbolu ve Futbol Medyası'* İletişim Yayınları: İstanbul
- Koloğlu, O. (2006), *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yayınları: İstanbul
- Kuyucu, M. (2012), *Türkiye'de Medya Ekonomisi*, (1. Baskı), Esen Kitap: İstanbul
- Marx, K. (2000), *Kapital* (Cilt 1), (Çev. Alaattin Bilgi), Son Yayınları: Ankara
- McNair, B. (2009), *News And Journalism in The UK*, Fifth Edition, London, Routledge
- Meydan, S. (2006), *Sarı Lacivert Kurtuluş 'Kurtuluş Savaşında Fenerbahçe ve Atatürk*, Truva Yayınları: İstanbul
- Mirzahi, H. (2016), *Passolig: Türk Futbolunda Bir Devrim mi Yoksa Bir Fişleme Sistemi mi?* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Odabaşı Y. (2006), *Tüketim Kültürü; yetinen toplumdan tüketen topluma*, Sistem Yayınları: İstanbul
- Okay, A. (1998), *Halkla İlişkiler Aracı Olarak Sponsorluk*, Epsilon Yayınları : İstanbul

- Olkun, E. O. (2013), *Türkiye'de Medya Sahiplik Yapısındaki Değişim: Milliyet ve Vatan Gazeteleri Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Orçan, M. (2004), *Osmanlı'dan Günümüze Modern Türk Tüketim Kültürü*, Kadim Yayınları: Ankara
- Orejan, J. (2011), *Football/Soccer: History And Tastics*. McFarland & Company
- Önkibar, S. (2015), *İmamlar ve Haramiler Medyası*, (ikinci baskı), Kırmızı Kedi Yayınları: İstanbul,
- Özdemir, F. (2018), *Türk Medyasında Sahiplik Yapısının Ekonomi Politik Yaklaşım Çerçevesinde İncelenmesi: Demirören Medya Grubu Örneği*, Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Konya
- Pirrenne, H. (1994), *Ortaçağ Avrupasının Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, (Çev. Uygur Kocabaşoğlu), Alan Yayıncılık: İstanbul
- Ritzer, G. (2000), *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek*, (Çev. Şen Süer Kaya), Ayrıntı Yayınları: İstanbul
- Saygın, U. (2016), "Futbolun McDonalddlaşmasına Katkı: Passolig", *Global Media Journal TR Edition*, Sayı 6, ss: 553-569
- Scammell, M., & Semetko, H. (2000), "Media And Democracy: An Introduction Part II. Media", *Journalism and Democracy: A Reader*. Aldershot: Dartmouth-Ashgate, pp. xx-xlix.
- Sert, M. (2000), *Gol Atan Galip Futbola Sosyolojik Bir Bakış*, Bağlam Yayınları: İstanbul
- Somalı, V. (1978), *Türk Sporunda 75 Yıl Beşiktaş Spor Tarihi*, Beka Basımevi: İstanbul
- Somalı, V. (1989), *Teknik, Taktik Yönleriyle Futbol ve Tarihi*, İnkılap Kitabevi: İstanbul
- Sönmez, M. (2014), *Dünden Bugüne Türkiye'de Medyanın Ekonomi Politikliği*, (Der: Esra Arsan ve Savaş Çoban. Medya ve İktidar), İstanbul: Evrensel Yayınları
- Stemmler, T. (2000), *Futbolun Kısa Tarihi*, (Çev: Necati Aça), Dost Kitabevi Yayınları: Ankara
- Şen, S. O. (2008), *Futbolun Sunumunda Fotoğrafın Endüstriyel ve Politik İşlevleri*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir
- Şentürk, Ü. (2007), "Popüler Bir Kültür Örneği Olarak Futbol", *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 31
- Taftalı, O. (1995), *Medya Çağında Düşünce*, İstanbul: Era Yayıncılık

- Talimciler, A. (2003), *Türkiye’de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi*, Bağlam Yayıncılık: İstanbul
- Talimciler, A. (2005), “Türkiye’de Futbolun Örgütlenmesi”, *İktisat Dergisi*, Sayı: 463-468
- Talimciler, A. (2005), *Türkiye’de Futbol ve İdeoloji İlişkisi: Medyadaki Futbol Söylemi Üzerine Bir İnceleme*, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Talimciler, A. (2008), “Futbol Değil İş: Endüstriyelleşen Futbol”, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Kış-Bahar, Sayı 26, ss: 89-114
- Talimciler, A. (2010), *Sporun Sosyolojisi Sosyolojinin Sportu*, Bağlam Yayıncılık: İstanbul
- Tayga, Y. (1990), *Türk Spor Tarihine Genel Bakış*, GSGM Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı Yayınları: Ankara
- Tetik, M. (2014), *Futbol Kulüplerinin Markalaşma Süreci: Türkiye ve Dünya Futbol Kulüpleri Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Analiz*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Toffler, A. (1992), *Yeni Güçler Yeni Şoklar*, (B. Çorakçı, Çev.), Altın Yayıncılık: İstanbul
- Tokgöz, O. (2003), *Temel Gazetecilik*, İmge Kitabevi: Ankara
- Topuz, H. (2003), *II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, (2. Baskı), Remzi Kitabevi: İstanbul
- Topyıldız, Ö. (2003), *Anadolu Yıldızı Eskişehirspor*, İletişim Yayınları: İstanbul
- Toruk, İ. (2007), “Türkiye’deki Medyanın Sahiplik Yapısındaki Değişimler”, (Editörler: Bilal Arık-Mustafa Şeker), *Bir Sorun Olarak Gazetecilik*, Konya: Tablet Yayınları
- Toruk, İ. (2008), *Gutenberg’den Dijital Çağa Gazetecilik*, Literatürk: İstanbul
- Uz, S. (2017), “Sosyal Medya ve Tüketim Kültürüne İlişkin Bir İçerik Analizi”, *Journal of Current Researches on Social Sciences*, Sayı 7, ss: 393-412
- Vural, S. (1994), *Kitle İletişiminde Denetim Stratejileri*, Özışık Matbaacılık: Ankara
- Yanıklar, C. (2006), *Tüketim Sosyolojisi*, Birey Yayınları: İstanbul
- Yaylagül, L. & Çiçek, C., (2012), “12 Haziran 2011 Seçimlerinin Gazetelerde Sunumu”, *Erciyes İletişim Dergisi*, Sayı 2 (4), ss: 2-22
- Yiğit, E. (2012), *Kapitalizm Sürecinde Futbolun Ticarileşmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Zengingönül, O. (2012), *Küresel Put: Tüketim Ekonomisi*, Nobel Yayıncılık: Ankara
- Zorlu, A. (2006), *Üretim ve Tüketim Teorileri*, Glocal Yayınları: Ankara
- Wahl, A. (2005), *Ayaktopu: Futbolun Öyküsü*, Yapı Kredi Yayınları: İstanbul

(Ek 3, Cumhuriyet, 21 Nisan 2014)

DEVLET SATINALMA

Cumhuriyet

21 NİSAN 2014 PAZARTESİ

YIL SAYI: 32338 / 1 TL 2014/1000 (KTC) (1.5 TL) KURUCUSU: YUNUS NADI (1924-1945) BAŞYAZARLARI: NADİR NADI (1945-1991) İLHAN SELÇUK (1992-2010)

Günaydın AMATRİS UŞLUMESİN

21 Nisan Pazartesi

Yeni Çıkış

Günaydın AMATRİS UŞLUMESİN

21 Nisan Pazartesi

Yeni Çıkış

Fenerbahçe'de kutlama başladı

Spor Toto Süper Lig'de lider Fenerbahçe, en yakın rakibi Beşiktaş'la 1-1 berabere kaldı. Son dört haftaya Siyah-Beyazlıların 12 puan önünde girilen Fenerbahçe, şampiyonluk için gelecek hafta atacacağı bir puan yeterli olacak. Çünkü maçın ardından Sarı-Lacivertli taraftarlar Kadıköy'de şampiyonluk kutlamalarına başladı. ■ Spor'da

Fotoğraf: FATİH ERDOĞDU

Taraftara 'passo' gaz

Spor Toto Süper Lig'de bu hafta sonu oynanan maçlarda başlayan e-bilet uygulaması 'Passo' ile Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş taraftarlarınınca protesto edildi. Takımdeki eyleme polis biber gazı ve tazyikli suyla müdahale etti. ■ Spor'da

Türkiye'de geçen yıl yaşam hakkı elinden alınan çocuk sayısı ürkütücü boyuta ulaştı

Utandırıcı rakamı: 633

1 YILDA 1 MİLYON YOKSUL

AKP hükümeti her defasında 'Refah düzeyini yükselttik, halkın sağlık hizmetlerine ulaşmasını kolaylaştırdık' dese de resmi rakamlar iktidarı yalıyor. Türkiye'de aile içindeki gelirin kişi başına düşen aylık tutarı brüt 343 TL'nin altında olanların sayısı bir yıldır bir milyon kişi arttı. Genel Sağlık Sigortası'ni ödeme gücü olmayanların sayısı 2012'de 11 milyon 357 bin iken bu rakam 2013'te 12 milyon 351 bine yükseldi. ■ ŞEHİRBAZ KIRAÇ ■ 13. Sayfada

Türkiye'yi yasa boğan Berkin, Ceylan, Pamir ve Efe'nin ölümlerinden yetkililer hiçbir ders almadı. Yeterli önlem alınmadığı için çocuk ölümleri artarak sürüyor.

AİHM'den 3 mahkûmiyet Gündem Çocuk Derneği "Türkiye'de Çocukun Yaşam Hakkı 2013 Raporu"nu açıkladı. Türkiye'de geçen yıl 633 çocuk, önlenemez sebepler yüzünden yaşamını yitirdi. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 2013 yılında yaşam hakkı ihallerine uğrayan çocuklarla ilgili verdiği 3 karar Türkiye'yi mahkûm etti.

İste o ölümler Efe Boz (6) gibi kamu hizmeti alanken en az 21 çocuk. ■ Uğur Kaymaz (13) gibi yargısız infazda en az 4 çocuk. ■ Ceylan Önkol (14) gibi kara mayınları sebebiyle en az 5 çocuk. ■ Berkin Elvan (15) gibi toplumsal olaylarda en az 3 çocuk. ■ Şiddet, ihmal ve iş cinayetlerinde ise yüzlerce... ■ FİGEN ATALAY ■ 7. Sayfada

Başbakan Erdoğan'ın 'dar bölge hedefini' uzmanlar yorumladı

'Seçilmiş padişah'

PAZARTESİ SÖYLEŞİLERİ

Darüşşafaka 150 yaşında

Eğitimdeki az sayıda başarılı örneklerden biri Darüşşafaka. 1863'ten beri annesi veya babası hayatta olmayan, maddi durumu yetersiz çocuklara eğitim veriyor. Kendisi de Darüşşafakalı olan Yönelim Kurulu Başkanı Çamaş, eğitimde fırsat eşitliği hedefleriyle yalı adıklarını söylüyor. ■ ÖZLEM YÜZAK ■ 6. Sayfada

Berkin'e ekmek, Gezi'ye kitap yasak

Emniyet güçleri dün Taksim'de Berkin eylemine, Gezi Parkı'nda da kitap okuma eylemine müdahale etti. Taksim Cumhuriyet Anıtı'na Berkin için ekmek bırakılmasına izin vermeyen polis, çok sayıda kişiyi yaka paça götürdü. ■ 7. Sayfada

Hedef başkanlık sistemi TESAV Başkanı Erol Tuncer, Erdoğan'ın dar bölge veya darhalmış bölge sistemiyle anayasayı değiştirecek çoğunluğu sağlayıp başkanlık sistemine geçmek istediğini öne sürdü. İki sistemin de temsilde adalet ilkesini zedeleyeceği vurgulandı.

'Bu felakete götürür' Eski adalet bakanlarından Türk, Erdoğan'ın seçilmiş padişah olmak istediğini iddia etti. Türk, "Erdoğan, Abdülhamit'e bile olmayan yetkilerle başkanlık sistemi istiyor. Bu Türkiye'yi felakete götürür" dedi. ■ EMİNE KAPLAN ■ 4. Sayfada

HANDAN TOPRAK:

Kadınlar özgürleşecek

İstanbul'un tek kadın belediye başkanı olan Toprak, "Kadın evden çıkacak, özgürleşecek" dedi. ■ SİBEL BAŞÇETEPE ■ 9. Sayfada

URLA'DA VİLLALARIN RAPORU GİZLENİYOR

Erdoğan'a da armağan edilmiş öne sürülen Urla'daki villalar için yapılan sıfır değişikliğine ilişkin rapor gizleniyor. Tüm Öğretim Elemanları Derneği'nin, Etiler Etilme Yasası kapsamında istediği soruya yanıt vermedi. ■ EMRE DÖKER ■ 5. Sayfada

ATALAY: TWITTER HIZYAYA GELİYOR

■ 5. Sayfada

Yalova'ya 'kavurma' icrası

Başbakan Erdoğan'ın 'dar bölge hedefini' uzmanlar yorumladı

'Seçilmiş padişah'

İki kişi yaralandı

Yayladağı'na top mermisi

Suriye'den atıldığı belirtilen bir top mermisi Hatay'ın Yayladağı ilçesi korosunda bir traktöre isabet etti. Mermi'nin patlaması sonucu 2 kişi yaralandı. Yaralılardan birinin durumunun ciddi olduğu bildirildi. Hatay Valiliği'nden yapılan açıklamada, atışın yapıldığı bölgeye maliye karşılığı verildiği belirtildi. ■ 15. Sayfada

GÜNDEM

Mustafa BALBAZ

İkti-dar Bölge Sistemi!

Gelenek devam ediyor: Gücü elinde bulunduran her siyasetçi gibi Erdoğan da seçim yasasıyla istediği gibi oynama... ■ Arkasız Sa. 8. S. 8'de

Başbakan Erdoğan'ın 'dar bölge hedefini' uzmanlar yorumladı

'Seçilmiş padişah'

İki kişi yaralandı

Yayladağı'na top mermisi

GÜNDEM

Mustafa BALBAZ

İkti-dar Bölge Sistemi!

Başbakan Erdoğan'ın 'dar bölge hedefini' uzmanlar yorumladı

'Seçilmiş padişah'

İki kişi yaralandı

Yayladağı'na top mermisi

GÜNDEM

Mustafa BALBAZ

İkti-dar Bölge Sistemi!

(Ek 4, Cumhuriyet, 22 Nisan 2014)

YENİ UYGULAMA TARAFI MAĞDUR ETTİ, TRIBÜNLER DOLMADI, KAOS YAŞANDI

E-bilet sınıfıta kaldı

Spor Servisi - Türk futbolunda yeni bir dönemi başlatmayı planlayan hayata geçen 'e-bilet' sistemi daha il...

ŞAŞIRTAN GÜVENLİK SORUNU

Stad terasına girişte iddianın uygulanması konan 'e-bilet' sisteminin güvenli olduğu Beşiktaş - F.Bahçe derbisinde bir...

geçen hafta Elazığ-G. Antep maçında ev sahibi ekibin cezası nedeniyle karışılması kadını ve çocuk taraftarlar...

KÜLPÜLER KARARSIZ

E-bilet sisteminin özellikle Süper Lig kulüplerinden farklı tepkiler var. Bazı kulüp yöneticileri yeni sistem...

2 LİĞDE TOPLAM 42 BİN 856 KİŞİ PASSOLİG KARTIYLA MAÇ İZLEDİ

10 KİŞİYE MEN CEZASI

Atatürk Olimpiyat Stadı'nda oynanan Beşiktaş-F.Bahçe derbisinde, 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizlik...

SARAYÇÖĞÜR'DA SAĞLEN HAZIRLIĞI

Yeni başbakan Abdullah Gül'ün Fenerbahçe Başkan Mahmut Uslu, Beşiktaş maçının ardından katıldığı bir TV kanalında net bir açıklamada bulundu.

YILDIRIM'DAN BAŞVURU

Hükümetin verilen 6 yıl 3 aylık hazine cezası tamamlandı ve devletin eline geçti. Aralık ayında...

TOP ARTIK HSYK'DE

Yerleşmiş taraftarların futbolda zika devriminden sonra nasıl bir yıl içinde HSYK'den gelecek yasallaştırılacak...

ALTINORDU'DA FESTİVAL

Altınordu Futbol Festivali kapsamında, Altınordu Futbol Kulübü'nün kuruluşunun 100. yıldönümü...

EFESTEN KOMBINE KURT

Spor Servisi - Anadolu Efes'in 2014-15 sezonunda Avrupa Ligi ve Türkiye Ligi yarışmalarında...

ANTALYASPOR ATEŞE DÜŞTÜ

Antalyaspor, Antalyaspor 1-Sivasspor: 2 maçında Antalyaspor'un sezonun son büyük derbisinden...

BİLİCİ 1 PUANDAN MEMNUN

Spor Servisi - Fenerbahçe karşısında sezonun son büyük derbisinden beraberlikle ayrılan Beşiktaş'ta teknik direktör...

SARAY'IN DENKLEMİ

Spor Servisi - G.Saray maçına son yıllarda yavaşladığı kadar hızlı giren Saraylılar, Saraylılar arasında...

Table with 2 columns: Altılı Ganyan Anka, Altılı Ganyan Adana. Rows show odds for various betting options.

(Ek 5, BirGün, 7 Nisan 2014)

BirGün

SPOR 15

7 Nisan 2014 Pazartesi

Karşıyaka, Galatasaray deplasmanında

BEKO Basketbol Ligi'nde 6. sırada bulunan Pınar Karşıyaka, bugün Galatasaray Lige Hospital İstanbul'da karşılaşıyor. Ligde ilk 24 hafta performansla 14 galibiyet ve 10 mağlubiyet alan Karşıyaka, saat 20.45'te Abdi İpekçi Spor Salonu'nda Galatasaray'ın konukları olacak.

Son 8 heyecanı başlıyor

FIBA Kadınlar Euroleague'de Sekizinci Final heyecanı bugün Rusya'da başlayacak. 7 gün sürecek organizasyona Divisyon Spor Salonu'nda yapılacak. Turnuvanın ilk maçı A Grubu'nda TSI 11.00'de Fenerbahçe ile Kayseri KASKİ arasında oynanacak.

Motokros şampiyonası Tekirdağ'da

DOĞU Avrupa Motokros Şampiyonası'nın 3. ayağı ve Türkiye Motokros Şampiyonası'nın ilk yarışları, 12-13 Nisan'da Tekirdağ'ın Hayrabolu ilçesinde yapılacak. Yarışlan araçları da, Doğu Avrupa Motokros Şampiyonası'na Hayrabolu'nun ev sahipliği yapacağı belirtiliyor.

Erciyes'ten dev adım **3-0**

Ligde kalma mücadelesi veren iki ekibin karşılaşmasında Kayseri Erciyesspor evinde Elazığspor'u 3-0 mağlup ederek kritik bir galibiyete imza atmayı başardı.

S

üper Lig'de düştüme hatını yaksınan Erciyesspor karşılaşmada Kayseri Erciyesspor evinde Elazığspor'u 3-0 deviriyor başardı.

İLK YARIDA BİTİRİ

Mücadele boyunca rakibine üstünlüğünü kalemci Erciyesspor 3-0 kazandı. Ligde son haftalara girilince çok önemli bir avantaj sağlandı. Erciyesspor'un önemli bir avantaj sağladığını söyleyen Erciyesspor teknik direktörü İsmail Kültüraltı, "Erciyesspor'un 3-0'la kazanması bizim için çok önemli bir adım. Özellikle Yasin Öztekin'in 3-0 deviriyor başardı."

29 PUANA YÜKSELDİ

Mücadelelerin ikinci yarısında oyun temposu düşüren ve kontrolü elinde bulunduran Erciyesspor maçı 3-0 kazandı. Ligde son haftalara girilince çok önemli bir avantaj sağlandı. Erciyesspor'un önemli bir avantaj sağladığını söyleyen Erciyesspor teknik direktörü İsmail Kültüraltı, "Erciyesspor'un 3-0'la kazanması bizim için çok önemli bir adım. Özellikle Yasin Öztekin'in 3-0 deviriyor başardı."

Trabzonspor yerini korudu

ULUSLARARASI Futbol Tarihli ve İstatistikleri Federasyonu'nun (IFFHS) "Dünyanın En İyi Futbol Takımları" mart ayı değerlendirmesine göre, Türk takımlarından Trabzonspor yerini korudu. Galatasaray ve Fenerbahçe düşüşte geçti. IFFHS, kulluherin, 7 Nisan 2014'te 31 Mart 2014 tarihleri arasındaki son bir yıl içinde dünya ve uluslararası organizasyonlarda oynadığı maçları baz alarak yaptığı raporu açıkladı. Değerlendirmede, bu sezon Spor Toto Süper Lig'de istediği sonuçları alamama da UEFA Avrupa Ligi'nde son 12 takım arasına katan Trabzonspor, mart ayı sonunda bir puan toplayarak, şubat ayında olduğu gibi 31. sırada kendisine yer buldu.

Etiyopyalı atletin 3 olimpiyat madalyası buluyor

BEKELE Etiyopyalı atletin 3 olimpiyat madalyası buluyor.

Kenenisa Bekele ilk maratonunu kazandı

ERKEKLER 5 bin ve 10 bin metre dünya rekorunu Etiyopyalı Kenenisa Bekele, maratonu mesafesinde ilk yarış olan Paris Maratonu'nu kazandı. Fransız'ın başkanı Paris'te düzenlenen 42 bin 195 metrelik mücadelede birinci çizgisini, 2 saat 5 dakika 3 saniye geçen Bekele, 2013 yılında Stambu'da yarışmalarından sonra 7 yıl rekorunu (2:05:11) 8 saniye geliştirerek, erkekler kategorisinde birinciliği ulaştı. Bekele'nin vatandaşları Lemiş Getachew, 2:06:48 ile ikinci, Kenya'lı Ito Kando, 2:07:59'luks üçüncü oldu.

Es-Es'in düşüşü devam ediyor

Süper Lig'in 2013-2014 sezonun ilk yarısındaki 11 maçta 10 puan toplayan Eskişehirspor, ikinci devredeki 11 maçta sadece 10 puan kazanabildi. Eskişehirspor lige sahasında 2-0 kazandığı Bursaspor maçıyla başladı. İlk yarıdaki 11 maçta 6 galibiyet, 4 mağlubiyet ve bir beraberlik alan Es-Es, bu maçlarda 19 puan toplamayı başardı. İlk yarıdaki söz konusu 11 maçta rakip fileleri 18 kez havalandırdı, kalesinde 9 gol gördü.

SADECE 9 PUAN ALABİLDİ

Kırmızı-siyahlılar için ikinci yarısıyla birlikte düşüş başlamaya başladı. Süper Lig'in ikinci devresindeki 11 maçta 2 galibiyet, 4 mağlubiyet ve 5 beraberlikle sahadan ayrılan siyah-kırmızılılar, 9 puan toplamayı başardı. Eskişehirspor bu maçlarda rakip fileleri 6 kez sararsken, kalesinde de 11 gol gördü. Eskişehirspor, için ikinci devresinde ilk yarıdaki 11 maçta göre 9 puan daha az topladı. Kazandığı 38 puanla 8'inci sırada bulunan Eskişehirspor, 13 Nisan'da sahasında Trabzonspor'a konuk edecek.

Charlotte, Bobcats 2. kez play-off'ta

NBA'de Charlotte Bobcats, 47'inci maçta 44 sayıya karşı rekoru kırmasına rağmen konuk Old Spice Cleveland Cavaliers'ın üstüne üstüne gidiyor. İkinci maçta, Charlotte Bobcats'ın 2014 yılında NBA'nın en iyi takımı Bobcats, 82-83 ile kazanmaya giden maçı 96-94 kazanarak, birinci şampiyona kadrosunda olduğu New York Knicks ile aradaki maç birinci 6'ya çıktı. Bu ligdeki 10. sezonunda ikinci defa play-off'a yükselmesini başardı.

BARIŞ GERÇEKER

baris.gerceker@gmail.com

e-Fişleme

Bu gelişmiş bir yazı alanında, TFF'nin sözde siddeti önlemeye yönelik icraatlarından e-bilet uygulaması epeyi uzun zamanlar plan halindeydi, gümüşbir gümüşbir geliyordu. Ancak memleketle ortama bir soruna zamanında tepki vermek ve vermeye devam etmeye çalışmak da ayrıca caba gerektiriyor. Zira sık nisan ayında yürürlüğe girecek bu konuya tepki vermeye, atıyorum, geçen kasım ayında başlamaya kalksınız, illa ki çok daha öncelikli bir milyon tane sey olmaktaydı o sıralarda ülkenin zamanından çıkma gündeminde! O yüzden bir tepkiyi ancak "sıra" geldiğinde gösterebiliyoruz.

Tamamı Passolig aidiyatı yapılmaya başlanan sistemin su ana kadar pazarlama politikası sözde avantajlara odaklı. Normalde takip, daha doğrusu fişlemeyi mümkün kılmak üzerine kurulu sistem şu ana kadar kredi kartı gibi pazarlanıyor. Neden önce kartla o kadar çok para ödemişmiş, bununla bilet almaya kulumizde de para kazanacakmışız, ünlü markalardan "akılara durgunluk veren" (fidee sinnen bu) indirimler kazancakmışız. Yaşamışımız Tarafatlar kartlarını kendi okutup satılara daha hızlı girebileceğimiz. Bunu okuyunca benim aklıma doğrudan "Kaptıda kendi kartımı kendim okutup gireceksem, herhangi bir kontrol noktasında kartla kimlik uyumu kontrol edilmeyecek mi? O zaman nasıl bir kontrol sağlayacak" sorusu geliyor.

"Kendi kolumizde oturarak, herhangi bir olumsuzluğa maruz kalmadan, sevdiğimle birlikte rahat ve medeni bir şekilde maç izlemenin keyfini yaşarsınız" denilmişti. Benim kafam karışıyor. Bu gelenlik sağlamak için, ben "sevdiğimle birlikte" maç izlemek için bilet almaya kalkıştımda "sevdiğimle" in de bu karta sahip olması gerekecek mi? Ben bir kartla kaç bilet alabileceğim? Bir karta bir biletse, benim 3-4 tane yan yana bilet alabileceğim şansım olacak mı, her kart için ayrıca sisteme giriş yapmam gerekecek mi? Yok bir kartla bir kaç bilet alabileceğim o zaman diğerlerinin kim olduğu nasıl kontrol edilecek?

Tabii aslında bunlar "tatlı su taraftarın" soruları. Zira daha buratlar gelmeden "Olmaz" demek lazım. Daha doğrusu "Lazım" der, geç kaldık.

Bunun arkasındaki birinci için statlarda maç izlemek, takımların desteklemek için gelen taraftar potansiyel suçlu gözleriyle bakıldığı için önceden fişleme olduğu şüphesiz. "Maçta mı geleceksin? Ver bakalım sen bütün bilgilerin bana da, canım saklığında seni yarın dedi gibi alabileyim her nerede olursun?"

Östüne, bunun arkasında bir de zorunlu rant yaratma kokusu var. An itibariyle bu Passolig kartını almak için ödemeniz gereken bir meblağ var. Bunun "sadece" üçte birinin "kartları basan finansal kuruluş" a kalacağı söylenmiş. O finansal kuruluş tabii ki bir banka ve o banka da tabii ki bugünün Türkiye'sinin tahmin edeceğimiz tarafından, İngilizce tabiriyle "şeker kaplıdıkları" için almıştı ki alabilirdi diye az. Her futbol taraftarına potansiyel suçlu muamelesi yapılmaktan başka bir amacı yok. Bu uygulamaların stat içlerindeki nahış tezahüratı veya herhangi saha içi olayları engelleyecek, bunları azaltacağıyla ilgili öngörüler ben paylaşmıyorum. Bunun birinci örneği de TFF'nin bu uygulamaya birlikte bütün kulüplere zorunlu kılınmaya planladığı güvenlik kamera sisteminde sahip olan ve Passolig'in getirdiğinin aynısına sahip fişlemeyi yıllar-gönüllü bir taraftar kart üzerinden yapan Fenerbahçe Sürdürülebilir Sarıya Stad'ın zırt part kapatılıyor olması. Bu sistemin yürürlüğe girmesiyle birlikte, gerekten tribünlere taşkın yapan taraftarların müfiden cezalandırılması ve bunun örnek teşkil etmesiyle tribünün "ehilleştirilmesi" planlanıyor olsaydı, bunu Sarıya Stad'ında uygulamak mümkün olurdu. Ne de olsa Fenerbahçe böyle uygulamaların "pilot takımı" olmuştur hep! Ancak olmadı. Artık keyfedelediği çok da sorgulanı olmanın çıkan saha kapatma cezasından en çok yararlı Fenerbahçe'de bu yeni gelecek sistem epeydir var yani. Niyet sadece bunları engellemek olsaydı o içi çoktan bitmişti. Ama niyet, kimbilir kaçınıcı kez söyliyorum: o değil. Niyet giderik fişlemeyi, giderek herkesi yandıradından şüphle duymaya iten bir milli politikanın statların genetiğine kodlanması. Türk futbol taraftarı için bir kez daha, ama bu kez etzem bir nedelele birleşip %500 boykot zamanı!

(Ek 6, BirGün, 18 Nisan 2014)

DEVLET SATILMALI

BİR GÜN

HALKIN GAZETESİ

18 NİSAN 2014
CUMA
TE 11 SAH 2656
1 TL MET. 2 TL
40 KR. İNVEKSTE
www.birgun.net

BİR GÜN Konuk

MUSTAFA SÖNMEZ 1270

Kürtleri 'Barzanileştirme' ve Köşk Hesapları ...

18 AĞUSTOS ayında yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Kürt seçmeni ve Kürt seçmeni Recep Tayyip Erdoğan'ın bir süzümünden geçirecek. Erdoğan'ın beklendiği 'Barzani' durumu seçimine, hat da gerçekleştirmiş anlamına gelecektir. **17'DE**

KİTAP EKİNİ BAYINİZDEN İSTEMEYİ UNUTMAYIN

AKIN OLGUN YAZDI

Nefret ve PUSU **17'YE**

MERYEM KORAY YAZDI

Mahkumiyetler demokrasisi **18'DE**

ŞİMDİ NE OLACAK?

Yerel seçim, Gezi ve Muhalefet

Alınan sonuçlar, yasalar ve ayarları parti temsilcileri tartışıyor

İngiliz Erişimci, Aydınlar Güleri, Seçim Yürütme Kurulu, Özgür Özgür, Özgür Özgür

Harmanlı Berkant Gülerin 6'da

ŞİMDİKİ FAŞİSTLER HARİKA!

Bahçelievler Kumport Ortaokulu'nda Aziz Nesin'in 'Şimdiki Çocuklar Harika' isimli kitabını tavsiye eden 5 öğretmene soruşturma açıldı. Gerekçe; "Kitabın Türk aile yapısına uymaması!"

"ŞİKAYETİM VAR"

İstanbul Bahçelievler Kumport Ortaokulu'nda Aziz Nesin'in 'Şimdiki Çocuklar Harika' kitabını tavsiye eden öğretmenlere soruşturma açıldı. Kumport Ortaokulu'nda görev yapan 5 Türkçe öğretmeni 'Şimdiki Çocuklar Harika' kitabını öğrencilere tavsiye etti. Ancak öğrenci velilerinden biri içindeki kültürler olumsuzluğunu öne sürerek kitabın "Türk aile yapısına uymadığı" gerekçesiyle şikâyetini bildirdi.

TAVSİYE EDİLEN KİTAP

Soruşturmaya konu olan 'Şimdiki Çocuklar Harika' isimli kitap Milli Eğitim Bakanlığının eğitim öğretim yılının başında öğretmenlere dağıtılan Öğretmenler Kolektif kitabında tavsiye edilen faydalı kitaplar arasında yer alıyor. **17'DE**

ŞİMDİKİ ÇOCUKLAR HARİKA

Aziz Nesin

Twitter'da buz devri

Twitter'ın yöneticileri Bakan Lütfi Elvan'la görüştü. Bakan Elvan, Twitter'daki paylaşımların artık mahkeme kararı doğrultusunda 'buzlanacağı'ni belirtti

MÜLAZİMİTME. Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Lütfi Elvan, Türkiye'de temelde bulunan Twitter.com internet sitesi yöneticileri ile yapılan görüşme için yanlı bir adımda yaptı. Elvan, açıklamasında "zararı ve mahkemeye kararına konu içerikleri 'buzlanarak' etkisizleştirilmesi konusunda görüş bildirmiş olduğunu kaydetti.

BAKAN Lütfi Elvan, "Sonuç olarak, Twitter yetkilileri ile yapılan görüşme, sorunların çözümüne katkı sağlayacak şekilde iyi niyet zemininde gerçekleşmiştir. Önümüzdeki süreçte mevcut ve ileride oluşabilecek sorunların hızlı giderilebilmesi için iletişimin devam etmesi konusunda görüş bildirilmiştir" dedi. **19'DA**

Gül: Telaşa kapılmamak gerekir

BAŞBAKAN Erdoğan ile hükümet üyelerinin katılmadığı TÜSİAD Yüksek İstişare Komitesi'nde konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan, "TÜSİAD Başkanı Mustafa Barınç, Yılmaz hükümeti hakkında sık sık vargı yapıyor. Toplantının oturum başkanı Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, "Cumhurbaşkanlığı seçimleri, diğer seçimler var diye telaşa kapılmamak gerekir. Her şeyin kuralları belli" dedi. **15'TE**

Yeni yasayla derin değil, daha da derin devlet

İMİT'i sorgulanamaz hale getiren ve sorulara yetkililer verecek yasa teklifi Meclis'te görüşülme devam ediyor. CHP'nin hükümetçilerinden Anıta Kart, Meclis'te düzenlediği basın toplantısında MİT yasa tasarımlarına yol açabileceğini öngördü. Anıta Kart "Getirilen bu tasarımlarla, AKI' daha da derinleştirilen devleti yaratmış olmaktadır" dedi. **18'DE**

PASO DİRENECEKLER

BU haftadan itibaren uygulamaya geçecek Pasolig (e-bilet) sistemi neredeyse bütün taraftar grupları tarafından protesto ediliyor. Uygulamaya geçtiklerini söyleyen birçok taraftar grubu maçlara gitme kararı aldı. Rıdvan Akar, İbrahim Altınay ve Bahçiş Erten konuyu BirGün'e değerlendirdi. **15'TE**

CANNES FİLM FESTİVALI

Nuri Bilge Ceylan ilk 18'de

CANNES Film Festivali'nde 1800 eser arasından seçilecek yarışmaya giren 18 film belli oldu. Yarışmada Nuri Bilge Ceylan'ın 'Kış Uykusu' yer alırken Fatih Akın'ın 'The Cut' listesinde yok. Festival 14-25 Mayıs tarihleri arasında düzenlenecek. **13'TE**

KADINLARDAN KAMPANYA

O költük sadece sana ait değil

KADINLAR toplantısına araclarında yaşanan tacize karşı 'Bacığın topla, yerimi işgâl etme' kampanyası başlatıldı. Kampanyayı düzenleyen isimlerden Begüm Acar ile konuştu. **ÇAĞLA AĞIRGÖL-BURÇAK KÖRÜK 3'TE**

YAZARLAR

BÜLENT ŞİM
Eğilim emekçileri üzerinden herkeste **12'DE**

BİLGE SEÇİM ÇETİNKAYA
Gül'ün emekçi ve Beşat'ın hakareti **14'TE**

ÜNAL ÖZMEN
Eğilim kavramı da kültürü **11'DE**

HANDE DEMİRCİOĞLU
Fetretlerin katları **13'TE**

MÜSLÜM GÜLMAN
Sesler **15'TE**

(Ek 7, BirGün, 20 Nisan 2014)

BİR GÜN

SPOR 11

Şampiyon bugün belli olabilir

Fenerbahçe bugün deplasmanda Beşiktaş'ı mağlup ettiği takdirde bitime dört hafta kala şampiyonluğa ulaşacak. Olimpiyat Stadı'nda oynanacak zorlu mücadele saat 19:00'da başlayacak

Süper Lig'de Beşiktaş-Fenerbahçe karşı karşıya gelecek tarihik Olimpiyat Stadı'ndaki zorlu mücadelede Fenerbahçe Kazanarak şampiyonluk ipini göğüslemekten ev sahibi Beşiktaş ezeli rakibini döşemek için güçlü bir hedefinde. Atatürk Olimpiyat Stadı'nda saat 19.00'da başlayacak derbiyi hakem Halis Özkaya yönetecek. Özkaya'nın yardımcıları Mustafa Emre Eryoy ve Ekrem Kan yapacak. Dev maçta dördüncü hakem Mehmet Cem Hanoğlu, beşinci hakem Mustafa İker Coşkun, altıncı hakem olarak da Mustafa Öğretmenoglu görev yapacak.

ŞAMPİYONLUK İÇİN SAHADA

Lider Fenerbahçe, derbiyi kazanması durumunda sezonun bitimine 4 hafta kala şampiyonluğunu ilan edecek. Lig'in 30. haftasına 66 puanla, en yakın rakipleri ikinci sıradaki Beşiktaş'ın 52, üçüncü Galatasaray'ın da 43 puan önünde lider giren sıralıca 13 üncü ekip, olası derbi galibiyeti-

le puanını 69'a yükseltip, bitime 4 hafta kala şampiyonluğu garantileyecek. Derbide taraftar desteğinden yoksun mücadele edecek Fenerbahçe, Beşiktaş karşısında alacağı galibiyetle aynı zamanda, kendisine ait, lig'in en erken şampiyonu rekorunu güçleticek. Lig tarihinde 1967-68 ve 1969-70 sezonlarında bitime 3 maç kala şampiyon olmayı garantileyen sarı-lacivertli ekip, derbi galibiyeti halinde bu kez 4 maç kala bu unvanı alacak.

HEDEF ŞAMPİYONLAR LİGİ

Derbinin evsahibi Beşiktaş ise şampiyonluğa koşan rakibini yenersek gelecek sezon UEFA Şampiyonlar Ligi'ne doğrudan katılım bileti olan lig ikinciliğini korumak amaçlıdır. Sıyah-beyazlılar, elektronik bilet uygulamasının devreye girdiği haftada taraftarının desteğiyle bu sezonki ilk derbisini kazanıp, kalan 4 haftada Galatasaray ile gireceği ikinci yarışındaki bir puanlık avantajını devam ettirmeye çalışacak.

Çin'de pole pozisyonu Lewis Hamilton'un

FORMULA 1 Dünya Şampiyonası'nda sezonun dördüncü yarışını Çin Grand Prix'i'ne Lewis Hamilton ilk sırada başlayacak. Çin'in Şangay kentindeki 5 bin 451 kilometrelik pistte düzenlenen yarışın turunda, "pole pozisyonu" 1.53.860'lik derecesiyle Mercedes takımının İngiliz pilotu Lewis Hamilton'un oldu. Hamilton böylece, Avustralya ve Malezya'daki ilk etabın ardından sezonun dördüncü yarışında üçüncü sıralama turu zaferini Çin'de elde etti.

Yarı final ikinci maçları bugün

ACIBADEM Kadınlar Voleybol Ligi'nde play-off yarı final serilerinin ikinci maçları bugün İstanbul'da yapılacak. VakıfBank-Galatasaray Daikin ve Fenerbahçe-Eczacıbaşı Vitr'a arasındaki play-off yarı final serilerinde ikinci karşılaşmalar Burhan Felek Voleybol Salonu'nda oynanacak. Yarın finalin ilk ayağında, VakıfBank, Galatasaray Daikin'i 3-0'lık skorla geçerken, Fenerbahçe ise Eczacıbaşı Vitru'yı 3-1 mağlup etmişti. Yarın yapılacak derbi maç kazanma potansiyeli önemli.

Galatasaray'da tek hedef galibiyet

GALATASARAY, Euroleague play-off çeyrek final serisi üçüncü maçında bugün İspanyol temsilcisi Barcelona'yı konuk edecek. Abdi İpekkı Spor Salonu'nda oynanacak mücadele saat 20.00'de başlayacak.

Üç galibiyet alan taraftarın tur atacağı sırada, Barcelona'nın 2-0 üstünlüğü bulunuyor. İspanyol temsilcisi ile deplasmanda oynadığı ilk iki maçta 88-61 ve 84-67'lik skorlarla kaybeden sarı-kırmızı ekip, Dörtü Final şansını sürdürürebilmek için bugün kazanmak zorunda.

Nick Calathes'e 20 maç ceza

NBA'de Memphis Grizzlies forması giyen Yunan oyuncu Nick Calathes, yasadışı madde kullandığı gerekçesiyle 20 maç ceza aldı. NBA'den yapılan açıklamada, Calathes'in alınan numune tamamen negatif sonuç verirken, maddeye rastlanmadığı ve oyuncuya 20 maç ceza verildiği bildirildi. Grizzlies bugün sabaha karşı deplasmanda Oklahoma City Thunder ile oynayacağı play-off ilk tur maçında yapılacak üzere 20 karşılaşmada Calathes'ten faydalanamayacak.

Demirören'den beklenen açıklama!

TÜRKİYE Futbol Federasyonu Başkan Yücel Demirören, E-bilet uygulamaya ilgili bir açıklama yaptı. Demirören, TFF'nin internet sitesinden yayımladığı duruşmada: E-bilet sisteminin bu

haftadan itibaren Spor Toto Süper Lig ve PTT 1. Lig'de hayata geçirilmesinden büyük memnuniyet duyduğunu söyledi. Sistemin 1 sene önce yapılması, 6212 sayılı kanunun zorunlu kıldığı bir durum olduğunu vurgulayan Demirören, "Gerçek futbol sever vatandaşlarımızın bu doğruya doğruya bir an önce bascule kapılarını tamamlayıp başka ülkelerde gördüğümüz izlediklerimiz gibi atmalarını gerçekleştireceklerini inancım tamdır" ifadelerini kullandı.

UZAKLARDAN

ZİYA ADNAN

ziyanadnan@yahoo.com

PASSOLIG: Bizden paso...

Baharın habercisi nisan ayının ortalarında nicedir diye, sonunda depreyonda olan ülke futbolunun başına yeni bir garabet musallat oldu: E-Bilet ve PASSOLIG... Yeni gelişmiş kaleminiz yetiştirilene anlatılmı. Endüstriyel futbolun taraftarı çöke sürüklediği son noktada amaç taraftarın denetim altına alarak güya tribün şiddetini engellemek, her harekeli kontrol altına almış, her daim görülebilen "saydam taraftar" yaratmak... Aslında taraftar da demez, en fazlasından izleyici... Senelik 25 TL ödenecek olacak Passolig kartı, E-Bilet projesi kapsamında stadımlara girisi sağlanan alışveriş ve ulaşım başta olmak üzere günlük hayatın birçok alanında kullanılabilecektir. "Abi bir de bunun yanında maç başına alınacak 2 lira tutarında hizmet ücreti... Görünüşte makul gibi görünse de konuyu inderlem gerek, malum şeytari ayınlarda gözlerdir... Sevgili Tani Bora 12 Mart'ta Radikal gazetesinde yazdığı "Bir Sen Eklisin E-bilet" başlıklı yazısında elektronik bilet denilen şeytan icadının cennetini İtalya olduğunu anlatıyor. Adna

Gençler Antep'i devirdi 1-0

Süper Lig'de orta sıraları yakından izleyenler maçta Gençlerbirliği deplasmanda Gaziantepspor'a konuk oldu. Başkent ekibi, 52'de Zec'in golüyle rakibine mağlup ederek kritik bir galibiyeti imza attı. Kırmızı-siyahlılar, rakibini Zec'in atdığı golle 1-0 mağlup etti.

TEMPOZ MÜCADELE

İki takımın öncelikli gol yememei düşünerek başladığı karşılaşmanın ilk yarısı oldukça kısır geçti. Pozisyon ve tempo bakımından zayıf geçen ilk yarıda gol sesi çıkmadı. İkinci yarıya iyi başlayan Gençlerbirliği, 52. dakikada kaleci ile karşı karşıya kalan Zec'in golü ile öne geçti. Daha sonra iyi kapanan ve rakibine boş alan bırakmayan konuk ekip, iyi anlarla etkili olmaaya çalıştı. Yaklaşık bir kaç pozisyonda final paslarını yapmayan Gençlerbirliği, rakibine de pozisyon vermemişe karşılığında 1-0 sona erdi. Bu galibiyetle 41 puan ulaşan Gençlerbirliği, 8. sırada yükselirken, 36 puanlı Gaziantepspor, 12. sırada kaldı.

ma'in evinde, yani Emirates Stadı'nda

oyunadığı maçlar için kullanılıyor. Bir bidedeki ilgili aynı karta alırsanız, sinema, ulaşım söz konusu değil... Deplasman maçlarına gitmek isteyen taraftarın "Loyalty Bonus" (Sadakat Puanı) adı verilen puanına bakılıyor. Önceki doğal olarak daha fazla deplasmana gitmiş olan taraftarlarda... Eh, sezon boyunca ülkenin statlarını tavaf eden stat kullarımların o kadar önemli olsun hadiye. Arsenal'in 60 bin kapasiteli Emirates Stadı'nın 2006 senesinde açıldığını, yaklaşık 40 bin kombine bileti taraftara sahip olduğunu da hatırlatalım.

Bir de o kartin kulübe değil de, bankanın birine ait olması durumu var ki eyvah eyvah! E-bilet projesinin ticari ortakları arasında iktidarda yakın duran Çalık Holding'in olduğu söyleniyor. Taraftar sadece kombine biletle değil, ayrıca bir de o karta para ödemek zorunda bırakılıyor, yani futbol üzerinden yeni bir rant kapısı, taraftarın -takım sevgisi sınırlanarak- cebinden bir sermaye grubuna oluk oluk para akıyor... Eh, "futbolun içinde bu da var", diyecektir belki ama ben anlamıyorum, sizin Passolig'inize ben den pasol! Gökkök gazabına beş sene daha

mahkûm kadersiz Ankara'nın güzel takımı Gençlerbirliği tribünlerinin müdavimlerinden sevgili Necdet Özkazancı takımın Alkazarlar taraftar sitesinde konuyla ilgili şunları yazmış; kulak verelim: "futbol budur işte!" denilecek kin, nefret, hayva, şiddet, küfür, düşmanlık, şike, rant vs. gibi birçok kötü malzemeyle başkalaştırılarak futbol olmanın çıkartılmış bir futbolun topluma basat spor olarak dayatıldığı bir ortamda bunlara ek olarak bir de e-bilet ya da bize sunulan adıyla PASSOLIG kartı... Yeter artık Ben almayacağım; Süper Lig ve 1. Lig maçlarına gitmeyeceğim, 2. Lig, 3. Lig ve amatör futbol maçları... Bir de yeni başladığımız hentbol... Bu uygulamaya imza atan federasyon yönetimine ve kulüplere bol PASSOLIG'li maçlar diliyorum."

Necdet Özkazancı'ya katılıyorum. Her ne kadar e-bilet uygulaması görünüşte pratik gibi görünse de asıl amaç taraftarı işleme, futbol taraftarının takım sevgisini sömürerek ticari bir pazar yaratmaktır. Üstelik yerel seçim süreci boyunca "özel hayatımıza girildi!" diye bas bas bağırarak "hükümetin öneminde! Kaldı ki ülke futbolunun kalitesi ortada... Kalitesiz bir ürüne kim fazladan para vermek ister ki internet sitelerinin birinde konuyla ilgili yazan ve maçları boykot etmediğini belirten taraftar meselesi pek güzel özetlemiş: "Bizim kabimizdeki aşık üzletimiz de yeter!" Velhasıl bir türlü anlamadılar ama bitirime haykıracağız. Artık anlaşıyoruz! Bir müşteri değiliz, taraftarınız! Arsenal sezonluk bileti, sadece Arsenalin evinde oynadığı maçlar için geçerlidir. Sinemaya gitmek isteyen sinemacı bileti almalı!

(Ek 8, BirGün, 21 Nisan 2014)

DEVLET SATINALMA

BirGün

HALKIN GAZETESİ

21 NİSAN 2014
PAZARTESİ
TEL: 0312 3659
1 TL İÇİ 2 TL
48 İL BÜHRESİ
www.birgun.net

ADNAN BOSTANCIOĞLU 14:20

Bir cevap » 3' TE

MEHMET SAİD AYDIN 14:20

99- vardım kiliseye haç suda döner » 6' DA

SELÇUK CANDANSAYAR 14:20

Mardin'e 'İbne' provokasyonu » 8' DE

TV PROGRAMCISI TULUHAN TEKELİOĞLU: Toplum bu gerginliği kaldırmaz

Medya alması kadarın ya gürültü bu kadarın ya gürültü bu kadarın...
Medyanın alması kadarın ya gürültü bu kadarın...
Medyanın alması kadarın ya gürültü bu kadarın...

ENDÜSTRİYEL FUTBOLA DA, ELEKTRONİK BİLETE DE KARŞI

Haydi, üç korner bir penaltı olsun

Tarihi Beşiktaş-Fenerbahçe derbisine, fişlemeye yol açacak Elektronik Bilet uygulaması damgasını vurdu. Galatasaray Meydanı'nda ise farklı taraftar gruplarının protestosu vardı

ÖNCE BASIN AÇIKLAMASI
Tarihî derbinin fişlemeye dönük e-bilet uygulamasını protesto eden Galatasaray, Beşiktaş ve Fenerbahçe taraftarları Tünel'den Galatasaray Meydanı'na yürüdü. "E-bilet'e hayır" pankartının açıldığı eylemde, "Susma hakları e-bilet'e hayır" sloganları atıldı. Polislerin ablukaya aldığı meydana, meşaleler yakan taraftarlar buradan basın açıklaması gerçekleştirdi.

ARINDAN POLİS SALDIRISI
Elektronik bilet baskın ve satmakla yetkililerden rant sağlamak uğruna milyonlarca insanın Avrasya ile güvence altına alınan haklarını bir kalemde oradan kaldırdığını belirten taraftarlar, "Biz bu sistemin bir parçası olmayacağız. Hukukî haklarımız sonuna kadar arayacağız" dediler. Açıklama sonrası dağılmaya hazırlanan taraftarlara polis tazyikli su sıkıldı. » 15' TE

GEZİ PARKI
Kitap takasına izin yok

» GEZİ Açık Hava Kütüphanesi tarafından Gezi Parkı'nda yapılacak istenen takas için polis engeline takıldı. Takas için kitaplarıyla parka gelen yurttaşlar polis tarafından güvenlik gerekçesiyle parktan çıkarıldı. » 6' DA

Her devrin kasası Mehmet Cengiz

Karşılaştığımız bir belgeye göre şu an AKP'nin rüşvetçi kasası Mehmet Cengiz ANAP'da da kasasıymış. AKP, hakkında tutanak tutmuş

» **AKP** 2002'de iktidara geldi. "Hepimiz hürsuzuzuzuz" diyerek TBMM'de Meclis Soruşturma Komisyonları kurdu. Bu komisyonlardan biri ANAP'lı Ulaştırma Bakanı Yaşar Topçu ile ilgili kuruldu. "Karadeniz Otayolu İhalesi Soruşturma Komisyonu"ydü. Bu komisyonun tutanaklarını inceleyen çok ilginç bir belgeye ulaştım.

» **OTAYOL** ihalesi öncesi düzenlenen bu tespit tutanağı özetle, "İhalelerin damgası bir dövüş olacağı, ihalelerin işkretler arasında nasıl bölüşülmeli"ni anlatan bir tutanağı. Tutanağı içinde çok ilginç bir cümle geçiyordu: "Çeyiz-Topra 274 Milyon Dolar ihale bedeli ile bu inşaatın ANAP'lı ve ANAP'ın kasası olarak bilinen Mehmet Cengiz'e verileceği." » 9' TE

Soğuk Savaş müftülüğü

» **KURTULUŞ** Ortaokulu'nda dağıtılan Şişli Müftülüğü'nün Kutlu Doğum Haftası bediyeyi olarak özel bastırıldığı kitaba göre solcular inançsız, sosyalist liderler sosyalizmden büyük rant elde ediyor, emelleri ise kan dökerek sosyalizmi kurmak. 12 Eylül darbesini özen kitap antikomünist propagandayla dolu.

» **SERBAY MANSUROĞLU** 6' DA

Müzik, yetenek ve ün

» **FİLM** Festivali'nde yer alan ve heyecanlı beklenen yapımlardan biri "Frank" diğeri de "Dünyada 20.000 Gün-20.000 Days On Earth" filmleri oldu. Hikayeleriyle farklı diyarlara açılışlar da temelde aynı soruyu soruyordu bu iki film. Bir müzik ikonu olmak için kişinin geçmişinde yaşadıkları, travmaları ve psikolojik çıkmazları ne derece önem taşıyor? Yoksa aslında her şey daha basit anlamda sadece yetenekli ve yeteneksiz diye mi ayrılıyor? » **TUĞÇE MADAYANTI DİZİLİ** 13' TE

AVRASYA TÜNELİ PROJESİ
Yarımada'ya hançer vuruldu

» **DENİZ** altındaki tünel kazı çalışmalarına başlanan Avrasya Tüneli Projesi, UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan Tarihi Yarımada'da 8 yentli bir 'otoban' oluşturuyor. Uzmanlar, projenin bölgenin tarihi dokusunu tahrip edeceğini belirtiyor. » **OLGU KUNDARCI** 16' DA

YAZARLAR

ATTILA AŞUT
Bazen Karlıları Tarlı oluyor
» 7' DE

HAZIM ALPMAN
Beyoğlu Annesi
68 yaşında » 7' DE

MELİN PERDENİR
Yasal diktatörlük
» 9' DA

SABRİ KUŞKONMAZ
Çamaşır kurtarmak-ki
» 13' TE

BARİŞ GERÇEKER
Çezirizimimiyen
» 15' TE

9 771305 834814

(Ek 9, Hürriyet, 16 Nisan 2014)

F.BAHCÉ KENDİ E-BİLETİNİ YAPACAK

PASSOLIG'e geçmeden Fenerbahçe kendi e-biletini kendi çıkaracağı planlıyor. Kulüplerde 320 Fenerbahçe Kart'ından 12 milyon lira kazanmış olacak. Böylece bu şekilde de kotuluğu olacak. Fenerbahçe 1 milyon Euro'luk yatırıma yine sezonla kendi e-bilet sistemine geçmeyi planlıyor.

24 Gün ve saatlere göre 24 adet ayrı ayrı kamera kuruldu.

16 Olayları izleyen 16 adet video sistem kamerası yerleştirildi.

İNCELEME KENAN BAŞARAN

Arkadaşımız Kenan Başaran derbinin oynanacağı Olimpik stadiya yeni uygulamayı nasıl uygulayacağı ve kameraların konumlarını inceledi.

141 Olimpik'te yerleşik cihazlardaki 141 adet güvenlik kamerası monte edildi.

Türkiye ve stat için denetimler kontrol odasında izlenecek.

TARAFDAR GÖRÜNTÜLERİ 4 MERKEZE GİDİYOR

- 1 Görüntüleri statta canlı olarak izlenecek.
- 2 Statta bir de güvenlik parantezi olmasına var.
- 3 Görüntüler TF1 kanalına da gidecek.
- 4 Tüm görüntüler Türk Telekom'da depolanıyor.

BESİKTAŞ DEV MAÇ İÇİN 5 GÜNDE ANCAK 3 BİN 500 BİLET SATABİLDİ...

LİGİN SÖZLERİ ERBİSİNDE E-BİLET PANİĞİ

E-BİLET BEŞİKTAŞ-FENERBAHÇE DERBİSİNİ VURDU

Fenerbahçe maçı, Şampiyonlar Ligi'ne direkt katılım yolunda Beşiktaş için hayati anlam taşıyor. Ancak e-bilet uygulamasına denk gelen derbi, Kartal'ı tam destekten mahrum bırakabilir. Bir çok taraftar grubu e-bileti protesto etmek için maça girmemeyi tartışıyor.

BEDAVA CEZALARI MAÇ KALKTI
Girişkin ve kötü tezahürat ile sahaya çıkması nedeniyle futbol sahaya kapatma maçlarında bedava kadın ve çocukları maçlara almaz. Ancak bundan sonra kadın ve çocuklar bu maçlara biletlenmeye için PASSOLIG almamak zorunda. Bilet yine ücretsiz olacaktır. PASSOLIG'e para verecek olan 'ücretsiz maç' esprisi de bundan kalkmış oluyor.

BAKIMI YALNIZ BIRAKMAYIN
E-bilette birlikte tüm taraftarlar kapsalı bilgilerini kullupler ve TF1'e veriyor. Bu verileri İçişleri ve Maliye Bakanlıklarına verebilecek. Söz konusu bilgilerin saklanması konusunda da bir sorun yok. Bu bilgiler PASSOLIG hizmetini veren banka tarafından da kullanılacak. PASSOLIG'in sahibi banka esasen bu işe kendileri ne kredi kartı müşterileri elde etmek için giriyor. Anlaşma 10 yıllık. Bir çok Anadolu kulübü PASSOLIG ile birlikte pazarlama haklarını da devretti. Taraftarlar gümböğüne kadar okuyabilmeye kameralarında da güvenlik altında olacak. Kendi kartın başkalarına vereni de onu alan da özellikle bir olay meydana yakalandığında ceza olacak.

SATIŞ DÜŞÜK E-BİLETİNİZİ ALIN'
Beşiktaş İkinci Başkanı Cebi, taraftarlara çağrıda bulunarak bir an önce PASSOLIG almalarını istedi.

DERBİNİN E-BİLET SATIŞINI İZLEMEK SEYRETMEZ BEŞİKTAŞ
Beşiktaşın yazına maddi olarak da beklenen beklentisi olan kulübün ikinci başkanı Ahmet Nur Çebi, taraftarlar bir an önce PASSOLIG almalarını istedi.

BAKAN 'HAYIR' DEDİ
Ahmet Nur Çebi, "Hayır bilet bedava değildir. Taraftarlarımız bir an önce PASSOLIG kartlarını alarak Fenerbahçe derbisinde tribünde olmak" dedi.

E-bilet gelecekte sezona kaydırılmayacak. Gençlik ve Spor Bakanı Nihat Çuhadar HİLE ile görüntülerini dağıtmadığını söyledi. Bakanın bu savı duyuldu. Şimdi taraftarlarımız derbi için mecburen PASSOLIG almalı dedi. İsmail ER

BEŞİKTAŞ pazar günü ligin son derbisinde e-bilet uygulaması nedeniyle Atatürk Olimpik'te dokümanlara tebliğleriyle karşı karşıya. Biletler cuma satışta çıktı ama ilk gün sadece 2 bin 500 kişi bilet almıştı.

GSaray derbisinde 80 bine yakın rekor taraftarla oynayan Kartal, Devir Ligi'ne doğrudan katılmı kazanmak zorunda olduğu F.Bahçe maçında ilk defa uygulanan e-bilet nedeniyle taraftarın desteğinden mahrum kalabilir. Uygulamanın yeni başlaması, taraftarların kafasında cevaplanmayan sorular olmasın ve bazı taraftar gruplarının da e-bilet karşısındadır çünkü satışları yavaş gidiyor. Bu ana kadar toplam 50 bin PASSOLIG kartı satıldı ve bugün 15 binini Beşiktaşlılar aldı. Ancak kart alan sıyah beyazlıların her biri 3 bin 500'e derbi biletini yükledi. Maça 18 bin kişi ise kombine ile girecek.

TRIBÜN GRUPLARI DAĞILACAK MI?
CARŞI dahil sıyah beyazlı bir çok taraftar grubu uygulamayı protesto için derbiye gitmemeyi tartışıyor. E-biletin kullupleri eli özellikle beklenilen taraftar gruplarına karşı gidiyor. Kullupler istemezse örneğin Carar, Ultraslar ve Genç Fenerbahçeliler gruplarına mensupları aynı tribüne yer alamayacaklar.

'FİŞLENİYORUZ' ENDİŞESİ GİDERİLEMEZ
E-bilette birlikte tüm taraftarlar kapsalı bilgilerini kullupler ve TF1'e veriyor. Bu verileri İçişleri ve Maliye Bakanlıklarına verebilecek. Söz konusu bilgilerin saklanması konusunda da bir sorun yok. Bu bilgiler PASSOLIG hizmetini veren banka tarafından da kullanılacak. PASSOLIG'in sahibi banka esasen bu işe kendileri ne kredi kartı müşterileri elde etmek için giriyor. Anlaşma 10 yıllık. Bir çok Anadolu kulübü PASSOLIG ile birlikte pazarlama haklarını da devretti. Taraftarlar gümböğüne kadar okuyabilmeye kameralarında da güvenlik altında olacak. Kendi kartın başkalarına vereni de onu alan da özellikle bir olay meydana yakalandığında ceza olacak.

FERNANDES, BEŞİKTAŞ DEFTERİNİ KAPATIP İLKE'NE DÖNME KARARINI ALDI

FERNANDES, Q7'NİN YANINA GİDİYOR

Sezon sonu Beşiktaş ile yollarına ayırmasına kesin gözüyle bakılan Fernandes, eski Kartal. Quaresma'nın da forma giydiği Porto ile prensip olarak anlaşmış.

BEŞİKTAŞ'IN gelecek sezona sözleşme yenilemeyi düşünmediği Manuel Fernandes'in Porto ile görüşmelerinde başarılı olduğunu söyledi. Eski Kartal. Quaresma'yı da devre arası transferle renklerine bağlayan Porto, Fernandes ile masaya oturdu. Portekizli oyuncu 3 milyon Euro'luk parayı isterken Porto, bunun yarısını öneriyor. Buna karşın taraftarlar prensip olarak anlaşmıştı.

F.Bahçe için top başı
BEŞİKTAŞ'ta ilk günkü için bugün sona eriyor. Sıyah beyazlılar F.Bahçe derbisi hazırlanmasından bu yana yeniden başlıyor. Sıyah beyazlılar Bile yönetiminde bugün önce saat 11.00'de ardından akşam saatlerinde olmak üzere çift idman yapacak.

12 SORUDA PASSOLIG

Passolig nedir?
1 Üzerinde tüm kimlik bilgilerinizin fotoğrafınızla birlikte yer aldığı bir kart. Maçlara elektronik bilet (e-bilet) alınmaz için art olan bir kart. Dört büyüklerin taraftarları 25 diğer kulüp taraftarları ise 15 TL'ye www.passolig.com.tr'den başvurarak alacaklar.

Maç biletini nasıl alacağım?
2 Passolig sahipleri, www.passolig.com.tr'den e-bilet alabilecek. Passolig'inde para yoksa herhangi bir banka kartıyla da ödemesini yapabilir. E-bilet için Passolig'e yükleniyor hem de kitlenin cep telefonuna gönderiliyor.

Kaç tır Passolig kartı var?
3 Banka kartı, kredi kartı ve on ödemeli olmak üzere üç çeşit Passolig Kartı var.

Tümikenden nasıl geçilecek?
4 Turnikeye gelen taraftar PASSOLIG'i çıkacaktır. Güvenlik ekranında taraftarın fotoğrafıyla PASSOLIG'teki e-biletler ve bilet de alınmışsa içeri alınmaz. Görünüş eşleşmiyor ve bilet yoksa taraftar içeri alınmaz.

Başkasının Passolig'i ve biletiniyle maça girebilecek mi?
5 Hayır. Ancak iki PASSOLIG sahibi birbirlerine biletlerini transfer edebilecekler.

Bir kişi birden fazla Passolig alabilecek mi?
6 Her PASSOLIG için bir TC Kimlik numarası lazım. Banka ve kredi kartı PASSOLIG'lerden sadece tek bir kulübün kartı alınabilirken, on ödemeli PASSOLIG kartından tüm kulüplerinki alınabiliyor.

Kaç kulüp Passolig sistemini kabalı etti?
7 Uygulama dahilindeki 18 Süper Lig ve 10 PTT 1. Lig kulübünden, yani toplam 37 kulüpten 35'i sisteme geçici olarak. Sadece Kaşınpağa ve Fenerbahçe dahil olmadı.

Tüm kulüpler sisteme PASSOLIG markasıyla mı girmek zorunda?
8 Değiller. Örneğin PASSOLIG'e girmeyen Fenerbahçe başka bir isimle kendi kartını yapabilir. Ancak e-bilet sisteminde ila ki geçmek zorunda. Geçmeyen Süper Lig takımları maça başına 100 bin PTT kulüpleri ise 80 bin lira ceza ödeyecek. Kendi sistemini kuran kulüpler de tüm bilgileri TF1 Merkez Bilet Sistem Portalı ile paylaşmak zorunda.

PASSOLIG ile anlaşan kulüplerin kazancı ne olacak?
9 Misaıl dört büyüklerde kartın 3 TL'den PASSOLIG hizmetini veren firmaya 17 TL'ye satılabilir. Amaçlanan taraftarın kendisiyle anlaşan kulüplerin statlarına tüm kameraları ve turnike sistemini kuracak.

Bir Beşiktaşlı, Beşiktaş logolu kartıyla istediği zaman Fenerbahçe veya Galatasaray maçına gidebilecek mi?
10 Eğer kulüpler diğer kulüp taraftarları için bir kontenjan ayrımlarına gidebilecekler. On ödemeli kartlar için de kulüplerin kontenjan ayırması gerekiyor.

Yardımdan gelen misafirin maça gidebilecek mi?
11 Evet. Pasaportunu kullanırsa o da önce PASSOLIG sonra da e-biletini alıp maça girebilecek.

PASSOLIG'iniz yok ve stat önden geçerken bir anda maça gitmek isterseniz bu mümkün olacak mı?
12 Evet. İnternette başvuruyorsanız biletinizi alıp maça girebilirsiniz. Kart çıkarmaya geçerseniz de TC numaranız sisteme kaydedilecek için bilet alabileceksiniz.

E-biletin kullanılması
"Yarış kaptırması" diye ünleniyor.

Kaçaklara karşı veya yanında PASSOLIG olmayan ve şarj da bitenlere sayar işler yapıyor.

Taraftar Hakları Derneği e-bilet karşısındadır
TARAFDAR Hakları Derneği Başkanı Devrim Cem, e-biletin taraftarları sadece suçlu günün 6222 sayılı yasaların ürünü olduğunu belirttikçe: "Amaçlanan taraftarın misiyetleri dönüştürüp örgütlenişinin yeni edilemedi" dedi.

F.Bahçe için top başı
BEŞİKTAŞ'ta ilk günkü için bugün sona eriyor. Sıyah beyazlılar F.Bahçe derbisi hazırlanmasından bu yana yeniden başlıyor. Sıyah beyazlılar Bile yönetiminde bugün önce saat 11.00'de ardından akşam saatlerinde olmak üzere çift idman yapacak.

(Ek 11, Hürriyet, 25 Nisan 2014)

F.Bahçe bir orta saha için eldeki yabancılarla veda edecek 10 NUMARA İÇİN 5 YABANCI YOLCU

Yeni sezon öncesinde sözleşmesi devam eden 12 lejyoneri bulunan sarı lacivertliler, yabancı kuralı 6+2 olursa Stoch, Krasıç ve Yobo başta olmak üzere kadrosunda revizyona gidecek.

AHMET ERCANLAR
ercanlar@huyyit.com.tr

ENERBERAÇE yeni sezon planlamasına lig bitmeden başlamak üzere çok sayıda transfer planlıyor. Sarı lacivertlilerin kadrosunda henüz transfer eden 12 yabancı bulunuyor. Sezon bitiminde 10 numaralı pozisyonunda oynayan yabancı bir futbolcu transfer edecek olan sarı lacivertliler yabancı kuralı 6+2 olursa en az 5 yabancıyı elden çıkarmak zorunda. Yunanistan'da PAOK forma giyen Stoch ve Fransız'da Bastia'da kiralık olarak forma giyen Krasıç'ın sarı lacivertlilere dönme ihtimali bulunmuyor.

MEIRELES VE WEBER FİYATA GÖRE GİDİCİ
Sarı lacivertlilerde Yobonun da elden çıkarılması kesin gözü ile bakılıyor. Giresun çok büyük ihtimal olan diğer isimler ise Süper Lig'den kopuk talibi bulunan Holmen ve İtalya'ya dönmek olan Cristiana. Bu iki futbolcu da takımdan ayrılırsa sarı lacivertliler yeni sezonda yabancı transferi yapabilecekler.

'Adaletle Fener Yak' CHP'de
Adaletle Fener Yak kampanyası'nı başlatan 1907 Fenerbahçe Derneği Başkanı Ali Koç ve yöneticileri Anayasa Mahkemesi Başkanı Hasım Kibar ve MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin ardından dün de CHP Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ile bir araya geldi.

Tahkim umudu da boşa çıktı

Fenerbahçe, tahkimdeki şampiyonluk maçının ve maç kadını ve oyunculara karşı oynayacak.

PFDK'nın kararını ve kötü tezahürat nedeniyle Fenerbahçe'ye verdiği 1 resmî maç kadını ve oyunculara karşı oynayacak.

Cumhurbaşkanı'na gidecek

500 bini aşkın imza ve yorumları 24 Klavuz ile birlikte Kemal Kılıçdaroğlu'na sunan 1907 Fenerbahçe Derneği toplanan imzaların önümüzdeki günlerde Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan gibi isimlerle de görüşülecek.

25 Nisan 2014 Cuma. MACERACI AYIÇIK. TATLI DÜŞLER YASTIĞI. İSTEDİĞİN PROMOSYONU SEÇ. Joker Kuponu. KUPONLU KAMPANYALARI İÇİN DAGITIM PROGRAMI.

EUROLEAGUE'İN RÖVANŞI BAŞLIYOR

Avrupa'da finalde karşılaşan G.Saray ile F.Bahçe, bu kez de ligde şampiyon olmak için kozlarını paylaşacak. Finalinde karşılaşan ezeli rakipler bu kez de Türkiye Kadınlar Basketbol Ligi'nde mutlu sona ulaşabilmek için mücadele edecekler. G.Saray Odeabank ile Fenerbahçe'nin şampiyon olabilmeleri için karşılaşacakları serinin ilk maçında bugün Abdi İpekçi Spor Salonu'nda kozlarını paylaşacaklar. Maç saat 20:00'de başlayacak.

CAKIR'IN maçında Benfica güldü: 2-1
UEFA Avrupa Ligi'nde Güney Galler'in yendiği maçta Benfica'nın dağdıkları Jürgen Torres'a karşı 2-1 yenildi. Maçın ilk golü ise Carlos Taveira yaptı.

KARTAL '10'UN PEŞİNDE

Ekici basımlı Lig'in son 10 maçında Bayraktar Integral Forex, 28. haftada bugün konuk edecekleri TOFAŞ'ı yenerek galibiyet serisini 10 maça çıkarıyor. Hedefleri: May 19 00:00 bayraktar.com.tr

BİLGİN GÖKBERK E-BİLET'İ BIRAK E-LEKTRİK'E BAK
1907 ile 1903'ün maçı vardı. Ligin son bölümünden en havasız, en sıkı maç oldu. Bir yarıya şampiyonluk için mücadele edecekler. 2'inci Geni sanık yokladı. 2'inci Geni sanık yokladı. Valisi eylem meydanlarına halkına meydanları alıyordu. 1923 seneyinde böyle maçlar... Mustafa Kemal de böyle maçlara beraber kol kola geliyordu. Oda... Savaşlarıyla... Dostlarıyla... Arkadaşlarıyla...

E-YAZAR YAZMAZ, E BİZ YAZALIM

E-yazarların montajcıları filan vardır. Mort olana kadar yazmazlar. Biz yazalım biz yazalım. Bülent... E-bilet diyor ki, Yeni Türkiye de ledersonun, lig sponsoru, yayıncı, yaygın, yorumcu ve 100'den fazla vatandaş kontrolünü almıştı... 1923 giresun... 1907, 1905, 1903 giresun... 1453 le, 1071'e girer. 1923'te giresun... E-bilet diyor ki, Üste bizim... TFF bizim... Sponsor bizim... Para bizim... Lig bizim... Yaygın bizim... Yayıncı bizim... Tribünler de bizim bizim... E-bilet diyor ki, E-tarafar istiyoruz... 100'den fazla kişi... E-bilet'in, bu uygulamamızı bilerek yapıyor mu peki? Olmaz mı... Vardır herhalde... Gelsen de fajlıyoruz... Alman malınan...

Coş Fest'in ilk şampiyonu Marmara

Türkiye Coş Fest Spor Festivali'nin ilk şampiyonu Marmara Üniversitesi oldu. Başta olmak üzere Marmara Üniversitesi Rodin Futbol Takımı seriyi tamamlayarak Coş Fest'in ilk şampiyonluğunu kazanmış oldu.

12. uğur hazırlık. MERKEZİ SİSTEM ORTAK SINAV-23. 24 Nisan 2014 PERŞEMBE. CEVAP ANAHTARI.

Table with 2 columns: Soru No / Soru İçeriği and Cevap. Contains 10 items related to the exam.

Düren Karan Meclis aldi... TFF Basın Sözcüsü Mete Düren, Passolig ile ilgili düzenlediği bilgilendirme toplantısında sadece iki kulübün muvafakatına...

E-bilet geldi taraftar ayaklandı

Birçok futbol sevdisinin almaya koyamadığı e-biletlerin ilanı sona erdi. 31 Mart 2011 tarihli ve 6223 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizlik Önlenmesine Dair Kanun'un 11. maddesinde...

PASSOLIG logo and contact information: 5282 4600 0000 0000, FATİH KEREM SEVEN, 09/15

ilhan Cavcav: 18 kulüp 'evet' dedi

Kulüpler Birliği Vakfı Başkanı İlhan Cavcav, 14 Nisan itibarıyla uygulamaya başlanan e-bilet konusunda 18 kulübün karar aldığı belirtildi...

Tar kulüplerimize dağıtılacak. Uzun süredir uygulanan eski yapıya göre taraftarlar, Antalya çarşaması devam ediyor çünkü bir karar alındı...

Süper Lig'de bugün 4 kritik maç var

Süper Lig'de bugün G.Saray-Kasımpaşa maçının ardından 3 müsabaka daha oynanacak. Saat 13.30'da Volkan Bayraktar'ın yönettiği maçta Trabzonspor ile G.Birlik...

KUSURSUZ FIRTINA AVRUPA AŞKINA ESTİ

Bordo-maviller deplasmanda Erciyesspor'u farklı mağlup etti, Avrupa Ligi'ne katılma yolunda önemli bir engeli aştı...

Table with 4 columns: Takım, G, B, M, A. Lists Trabzonspor, Erciyesspor, Gaziantep, Sivasspor, Samsun, Boluspor, Gaziantep, Sivasspor, Samsun, Boluspor, Gaziantep, Sivasspor, Samsun, Boluspor.

HABER HATTI

Kaynak: Kadromuz yetersiz kaldı... Enkabet Herbol Süper Lig play-off çeyrek final serisi...

Körüstan ve Şen Disiplin Kurulu'nda

Türkiye Futbol Federasyonu, Bursa Spor Kulübü'nün, Ziraat Türkiye Kupası final övürsünde Galatasaray ile oynanmış karşılaşmayı...

Trabzonspor, deplasmanda Kayseri Erciyesspor'u geçti, Avrupa Ligi'ne katılma yolunda önemli bir engeli aştı... 0-5. Dört devreli 'Kusursuz Fırtına' özellikle ilk 45 dakikada rakibinin üzerine bir kabus gibi...

SUPER LIG PUAN DURUMU table with columns: Takımlar, O, G, B, M, A, Y, H, P. Lists various teams and their stats.

A. Nur Çebi'den amatörler destek

Besiktas ikinci Başkanı Ahmet Nur Çebi, futbol baskarı olduğu Karabük Amatör Lig takımı...

TFF'den maçlar için saat ayarı!

Süper Lig'in 31. haftasında oynanacak olan maçların programı açıklandı. Liga sezonun yekunlaşması nedeniyle...

Futbolun geleceği Bursa'da tartışılacak

Türkiye Futbol Antrenörleri Derneği Bursa Şubasına düzenlenen 'Günümüz Önceki Erhan Erdener, Geçmişten Günümüzün Gençlerin Eğitimi' konulu panel, bugün gerçekleştirilecek...

Günün programı

Bakır Basketbol Ligi 16.00 F.Bahçe-Trabzonspor 16.00 Ronyal H.-P.Karşıyaka 16.00 T. Telekom-Marsin BB 16.00 T. Sığirci -İst. Ankara TBL Play-Off 13.30 F.Bahçe-Kasımpaşa 15.00 G.Saray-Adana Botas

Galatasaray Şampiyonlar Ligi Kasımpaşa UEFA için sahada

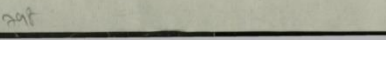
Galatasaray-Kasımpaşa match preview including team photos and match details.

Buğün Güven... Ziraat Türkiye Kupası'nda finale çıkarak moral bulan Galatasaray ile Kasımpaşa, ev sahibi ekibin cezası nedeniyle...

"Futbolda Avrupa'nın 6. büyüğüyüz"

İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin düzenlediği Türkiye Spor Enstitüsü Ziyeti başladı. TFF Genel Sekreteri Emre Akın, İngiltere Ligi Genel Sekreteri Nic Coward...

(Ek 15, Fanatik, 18 Nisan 2014)

Sayfa 04 www.fanatik.com.tr Facebook.com/fanatik Twitter.com/fanatikcomtr m.fanatik.com.tr Ve Android/blackberry/iphone/ipad

Passolig toplantısı bugün

Türkiye Futbol Federasyonu, herkesin beğenmediği ama herkesin bilmemesi gereken bir kararın toplantısını bugün saat 15.00'de yapıyor. Toplantıya Başkan Süleyman Sezer de katılacak.

Arkadaşlarımız Resat Çözel, Beşiktaş taraftarları için Passolig uygulamasını denedi.

FANATIK ÖZEL
Resat Çözel

E-BİLETLERİN DEĞİŞİM ZULÜMÜ

Beşiktaş'ta derbi öncesi E-Bilet krizi sürüyor. Herkesin kafasını karıştıran ve tepki gösterilen Passolig sistemi, sizin için denedik. İşte E-Bilet'in bilinmeyenleri...

8 soruda Passolig

- 1- Passolig kartı nedir? **►** Kart bilet sistemini, elektronik ortamda kullanmak için. Bu, elektronik ortamda biletleri, fotoğrafları ve TC kimlik numaralarını bildiren kart olacak. İsteyen futbolcular E-Bilet'in içinde para yatıranak biletleri alabilecek.
- 2- Nereden temin edilir? **►** Öncelikle <http://www.passolig.com.tr> adı internet sitesinden an bayıru yapıyor. Kart teslim bedeli olan 25 lira en yakın PTT şubelerinden ya da kredi kartından hesabına aktarmaz gerekiyor. Cep telefonunuza gelen kısa mesajla ise www.passolig.com.tr sitesine üye olarak istenilen biletleri alabilirsiniz.
- 3- Ne kadar süreyle geçerlidir? **►** İnternet sitesinde satış yapılıyor.
- 4- Başka hangi özellikler var? **►** Kartta fotoğraf ve TC kimlik bilgileri elektronik ortamdan transfer edilecek, stadyumlara girilebilecek.
- 5- Kartın kullanım alanları nelerdir? **►** Kartın kullanım alanları nelerdir?

18 Süper Lig ve 19

BEŞİKTAŞ

Basına kapalı çalışacaklar

Herkesin beğenmediği ama herkesin bilmemesi gereken bir kararın toplantısını bugün saat 15.00'de yapıyor. Toplantıya Başkan Süleyman Sezer de katılacak.

Önce durduruyor sonra Alimda

Slaven Bilic, derbide Fenerbahçe'yi devirmek için planını hazırladı. Kanatlardan Gökhan Gönül ve Caner Erkin'le etkili olan Sarı-Lacivertliler'e karşı Olay Şahan ve Gökhan Töre'ye özel görev verecek olan Hırvat teknik adam, rakibini önce durdurup sonra Alimda'ya vuracak!

Fenerbahçe'de devrim planları

Slaven Bilic'in derbide Fenerbahçe'yi devirmek için planını hazırladığı bildirildi. Hırvat teknik adam, kanatlardan Gökhan Gönül ve Caner Erkin'le etkili olacak. Gökhan Töre'ye de özel görev verecek. Derbi öncesi Alimda'ya vuracak.

Slaven Bilic'in derbide Fenerbahçe'yi devirmek için planını hazırladı. Kanatlardan Gökhan Gönül ve Caner Erkin'le etkili olan Sarı-Lacivertliler'e karşı Olay Şahan ve Gökhan Töre'ye özel görev verecek olan Hırvat teknik adam, rakibini önce durdurup sonra Alimda'ya vuracak!

Slaven Bilic'in derbide Fenerbahçe'yi devirmek için planını hazırladı. Kanatlardan Gökhan Gönül ve Caner Erkin'le etkili olan Sarı-Lacivertliler'e karşı Olay Şahan ve Gökhan Töre'ye özel görev verecek olan Hırvat teknik adam, rakibini önce durdurup sonra Alimda'ya vuracak!

Nisan 18 Cuma

BEŞİKTAŞ

Önce durduruyor sonra Alimda

Slaven Bilic'in derbide Fenerbahçe'yi devirmek için planını hazırladığı bildirildi. Hırvat teknik adam, kanatlardan Gökhan Gönül ve Caner Erkin'le etkili olacak. Gökhan Töre'ye de özel görev verecek. Derbi öncesi Alimda'ya vuracak.

Slaven Bilic'in derbide Fenerbahçe'yi devirmek için planını hazırladı. Kanatlardan Gökhan Gönül ve Caner Erkin'le etkili olan Sarı-Lacivertliler'e karşı Olay Şahan ve Gökhan Töre'ye özel görev verecek olan Hırvat teknik adam, rakibini önce durdurup sonra Alimda'ya vuracak!

E-BİLETLERİN DEĞİŞİM ZULÜMÜ

Beşiktaş'ta derbi öncesi E-Bilet krizi sürüyor. Herkesin kafasını karıştıran ve tepki gösterilen Passolig sistemi, sizin için denedik. İşte E-Bilet'in bilinmeyenleri...

- 8 soruda Passolig**
- 1- Passolig kartı nedir? **►** Kart bilet sistemini, elektronik ortamda kullanmak için. Bu, elektronik ortamda biletleri, fotoğrafları ve TC kimlik numaralarını bildiren kart olacak. İsteyen futbolcular E-Bilet'in içinde para yatıranak biletleri alabilecek.
 - 2- Nereden temin edilir? **►** Öncelikle <http://www.passolig.com.tr> adı internet sitesinden an bayıru yapıyor. Kart teslim bedeli olan 25 lira en yakın PTT şubelerinden ya da kredi kartından hesabına aktarmaz gerekiyor. Cep telefonunuza gelen kısa mesajla ise www.passolig.com.tr sitesine üye olarak istenilen biletleri alabilirsiniz.
 - 3- Ne kadar süreyle geçerlidir? **►** İnternet sitesinde satış yapılıyor.
 - 4- Başka hangi özellikler var? **►** Kartta fotoğraf ve TC kimlik bilgileri elektronik ortamdan transfer edilecek, stadyumlara girilebilecek.
 - 5- Kartın kullanım alanları nelerdir? **►** Kartın kullanım alanları nelerdir?

İtalyanlar geri adım atmıştı

İtalyan Futbol Federasyonu bu konuda bir başka kararını duyuruyor. Tesserà Del Titolo'ya geri adım atmıştı.

Fenerbahçe 200 bin lira ceza ödeyecek

Passolig kartı kullanmayan sezon sonu takımıyla oynamaya izin verilmeyecektir.

Kart içinde kart çıkardılar

Fenerbahçe derbisine gitmek isteyen Beşiktaşlılar, bir sürprizle karşılaşacak. Passolig kartı'nın içi kart çıkarılıyor.

Kadın ve çocuklar ücretsiz mi?

Başka sorular kadın ve çocukların da E-Bilet'i almaya girecekleri, biletin ücretsiz olması için soruluyor.

Biletçi gitti E-Kent geldi

Sistemde bir değişiklik oldu. Biletçi gitti, E-Kent geldi.

Ahmet Nur Çebi'den prim sözü: 80 bin TL

Beşiktaş'ta 2. Başkanlık görevini sürdüren Ahmet Nur Çebi'nin, takımın bu amaçla gerçekleştireceği transferlerdeki başarıları hakkında prim sözü verildi.

Fener hazırlıkları devam ediyor

Ligde 29 haftanın sonunda toplamda 54 puan ikinci konumunda bulunan ve Süper Lig'e direkt gidiş için avantajı elde bulunduran Beşiktaş, Fenerbahçe derbisinin hazırlıklarını sürdürüyor. Nевzak Demir Tesislerinde basın kapalı olarak yapılan ve 1.5 saat süren çalışmada, Siyah-Beyazlılar, idmana ısınma kapılıyla başladı.

Ersan'dan ikinci nasır şoku

Kara Kartal'ın deneyimli stoperi Ersan Gülüm'den, derbi öncesi kötü haber geldi. Ayağındaki nasır problemi yüzünden ikinci kez operasyon geçiren 26 yaşındaki futbolcu, Fenerbahçe maçında forma giyemeyecek.

Ahmet Nur Çebi'den prim sözü: 80 bin TL

Beşiktaş'ta 2. Başkanlık görevini sürdüren Ahmet Nur Çebi'nin, takımın bu amaçla gerçekleştireceği transferlerdeki başarıları hakkında prim sözü verildi.

Kiralıkların durumu pazar günü belli olacak

Geçen hafta sonu krizli müzakerelerle Fenerbahçe'nin kiralıklarının durumu pazar günü belli olacaktır.

CIGKÖFTE

TÜRKİYE GENELİNDE BAYLILIKLER VERILECEKTEDİR

CIGKÖFTE

TÜRKİYE GENELİNDE BAYLILIKLER VERILECEKTEDİR

Merkezi: TTK, 0955 384 81 81

www.cigkofte.com.tr

Filip Holosko ve Tomas Sivok, dünkü antrenmanda bireysel olarak çalıştı.

Hugo Almeida derbi sabırsız

Kara Kartal'da bu sezon attığı 12 golle takımın en değerli futbolcusu olarak Hugo Almeida, derbi öncesi sabırsız.

Lescott için geri sayım!

Premier Lig'den Manchester City'nin defansiv orta saha oyuncusu Jamie Lescott'un Beşiktaş'a transferi için geri sayım.

Cörev Dani'y'i bekliyor

Ersan Gülüm'den dönüşünün zamansı üzerine Fenerbahçe'nin Dani'nin transferi için geri sayım.

(Ek 16, Fanatik, 21 Nisan 2014)

Sayfa 06 www.fanatik.com.tr facebook.com/fanatik twitter.com/fanatikcomtr m.fanatik.com.tr ..Ve Android/Blackberry/iphone/ipad Nisan 21 Pazartesi

Alkışlar Tolga Zengin'e
Beşiktaş'ın tecrübeli file beceksi, Fenerbahçe karşısında da başarılı bir performansa sergiledi. Yeni bir aile rüyasını, yaşta kurtuluşuna alkış aldı.

2013-2014 AKADEMİK YILI **FANATİK**
BEŞİKTAŞ-FENERBAHÇE

İlk maç 3-3 bitti
İki takım arasında ilk yarıda oynanan karşılaşma gol duellosuna sahne olmuş ve mücadele 3-3 berabere bitti. Her tarafta bu kez 1-1 beraberlikle bitti.

Türkiye'de herkes, E-Bilet sistemindeki aksaklıkları konuşurken, derbide ilginç bir olay yaşandı. Kasımpaşa maçında Fernandes'i tekmeleyen ve 1 yıl süreyle spor alanlarına girişi yasaklanan Mustafa Özel, abisinin kombinesiyile tribündeki yerini aldı!

AL SANA E-BİLET!

Türk futboluna damga vuran E-Bilet tartışmaları, derbide daha da alevlendi. Ancak dün akşam yeni sistemdeki sorunlar kadar konuşulan bir olay daha vardı. Kasımpaşa ile Beşiktaş arasında oynanan lig maçında Mustafa Özel isimli bir taraftar sahaya girerek Manuel Fernandes'e saldırmıştı. Portekizli oyuncuyu tekmelemişti. Kısa sürede yakalanan Özel, mahkemece serbest bırakılmasına rağmen 1 yıl süreyle giriş yasağıyla cezalandırılmıştı. Mustafa Özel buna rağmen dünki karşılaşmada tribündeki yerini aldı! Cezalı taraftarın, abisinin kombinesiyile stada giriş yaptığı bildirildi. Yetkililer, kamera görüntülerinden, Mustafa Özel'in hangi kapıdan geçtiğini tespit etmek için hemen çalışma başlattı.

Peş peşe aksaklıklar
Beşiktaş-Fenerbahçe maçında E-Bilet sisteminin sağlıklı çalışıp çalışmayacağı konusunda birçok soru işaretleri vardı. Yetkililer, "En iyi sistem Atatürk Olimpiyat Stadı'na kuruldu"

gövençisi vense de kısa sürede büyük sorunlar yaşandı. E-Bilet sistemi kısa sürede çöktü. Gögelerde kuyruklar oluştu. Hemem derveyeye giren mühendisler, sistemi yeniden işler hale getirmeye bu derun uzun sürmedi. Passolig sahibi taraftarlar, turnikelere bu kartları tanıtmaması nedeniyle stada giremedi. Uzun kuyruklar oluşunca birçok futbolsever, kartlarını turnikede okutmak yerine kapıda yetkililere göstererek stada giriş yaptı. Ayrıca bazı kişiler, İETT ulaşım kartlarıyla turnikelerden geçtikleri öne sürüldü.

Stat önu karıştı
Bir grup taraftar, maçtan önce stat dışında E-Bilet'i protesto etti. Ardından içeri girmek için stat kapısına yöneldi. Bunun üzerine güvenlik güçleri müdahalede bulundu. Taraftarlar ile çevik kuvvet ekipleri arasında arbede yaşanırken, bazı taraftarlar polis te ve şipe attı. Güvenlik güçleri de buna karşılık biber gazı ve TOMA ile su sıkarak taraftar gruplarına müdahale etti.

Mustafa Özel, 15 Aralık 2013'te oynanan Kasımpaşa maçında sahaya girerek Fernandes'e saldırmıştı.

Taraftar grupları E-Bilet'e karşı birlik oldu

Protestoya polis müdahalesi
Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş ve diğer takımlara taraftarları, E-Bilet sisteminin profesto etmek için den Takımı de toplandı. Taraftar grupları, "Sözümü hayır, E-Bilet'e hayır" tezahüratları eşliğinde Galatasaray Lisesi önünden Taksim Meydanı'na doğru yürüyüş yaptı. Geniş güvenlik önlemleri alan polis, katılabildi.

İnanca karşı, Gözlemciler ise bir taraftarın başını sokmaması yapmasına izin verildi. Açıklamadan ardından güvenlik güçleri, taraftarların dağılmasını istedi. Grupları polislerin üzerine sis bombası, tepki gün madonları atarak güvenlik polisi müdahalede bulundu. 14 taraftar gözaltına alındı. Diğerleri ise ara sokaklara dağıldı.

Sahne bir polise başlayan protesto gösterisinde ortam bir anda gerildi.

Fotoğraflar: Yusuf Durumun, Soykan Soykan, Serkan Hacıoğlu, Murat Akbay

Oses Olsa da Jeseek

444 50 02

oseseonaduyumalmaz oseduyumalmaz osesizhahife.com

osese Çay Kafe

Düren'den şaka gibi açıklama!
TFF Basın Sözcüsü Mete Düren, derbide E-Bilet sistemi açısından önemli bir sorunu yaşamadığını söyledi. Düren, "Hayatla geçen E-Bilet sisteminin, amatörlerin ilgisiyle ve süratle sonuçlanması açısından gösterdikleri anlayıştan dolayı sporculara teşekkür ederim. Maç sonrasında 88 okuyucunun 2 taneinde, 7 dakikalık süreyle yapılan siteminin de mazur görülmesi gerektiğini ifade etti. Açıklamaları tepki çeken Mete Düren, Mustafa Özel isimli spor alanına giriş yaptığı için jübun deşifri tarafından idare edildi de desturlandı."

Stat kapılarındaki sistem çökünce, kartlar okutulmasına rağmen taraftarlar, "Günye izin veremedi" yarantına karşılaştı.

Siyah-Beyazlar, Passolig kartlarıyla böyle poz verdi. Futbolseverleri bir bölümü E-Bilet'e tepki gösterdi, bazıları ise destek verdi.

Kartı olmasına rağmen turnikede kalan bir taraftar tepkisini böyle gösterdi.

Sahne olan bir grup taraftar, kapıda hiçbir sorun yaşamadan içeri girmeyi başardı.

Günün sonunda Samsun'da algılanmış görüntü vardı. Fenerbahçeliler takımın espriyle karşıladı. Asıl Yıldırım için "Workmaz Adam" pankartı açıldı.

Bakan Kılıç: E-Bilet huzur getirecek
Spor Bakanı Akif Çağatay Kılıç, dün Samsun-Karsyaka maçına statta takip etti. Maç sonrası basın mensuplarının sorularına yanıtladı. Kılıç, E-Bilet konusunda çok çözümlü bir çalışma olduğunu söyleyerek bu sistemin Türk futboluna huzur getireceğini söyledi. Kılıç, E-Bilet konusunda birçok yanlış anlaşılma olduğunu belirterek, "Her kartta takım logosu olacak diye bir şey yok. Bu işte hiçbir şey yok. Sistemimiz sadece Süper Lig ve PTT 1. Lig maçlarında geçerli olduğunu söyledi. Bakan Kılıç son olarak Türkiye genelinde Passolig Kartına 50 bin ayrı başvuru yapıldığını belirtti.

(Ek 17, Fanatik, 26 Nisan 2014)

Sayfa
03

Meclisin de gündeminde!
Cm Genel Başkan Yardımcısı Umur Öran, Federasyon tarafından uygulamaya konulan E-bilet konusunu meclise taşıdı. Öran, 7 sorudan oluşan Önergeyi Spor Bakanlığı'na iletti.

www.fanatik.com.tr | facebook.com/fanatik | twitter.com/fanatikcomtr | m.fanatik.com.tr | Ve Android/Blackberry/iphone/ipad

2013-2014 Amino İki Hafta **FANATIK**

E-BİLET

Sistem çökmüştü
E-biletin uygulamaya başlanması geçen hafta birçok kiro de yaşanmıştı. Başta Beşiktaş-Fenerbahçe derbisi olmak üzere birçok karşılaşmada turnikeler çalışmamıştı.

Nisan 26
Cumartesi

TFF E-bilet Proje Sorumlusu Kemal Hacıoğlu, dün merak edilen sorulara açıklık getirdi

Faruk Ölcü (TFF Yöneticisi) | Mete Dören (TFF Basın Sözcüsü) | Kemal Hacıoğlu

İSTE O CEVAPLAR!

"Bu iş yeteri kadar karlı olmadığı için birçok banka geri adım attı. Aktif Bank tek başına girdi. Karşındaki firma ise 6 ortaklı bir konsorsiyum ile ihaleye katıldı ve teklifi azdı"

"Bu kartlar yalnızca maçlara girmek için değil, alışveriş ve ulaşım da kullanılacak. Para puanlar toplanıp, ödülleri alınacak. 10 binden fazla satış noktası var"

"Kulüpler gelecek sezon passolig kartı bulunmayan taraftarlara kombine satamayacak. Ayrıca futbol dışındaki branşlar için de bu uygulamaya geçilmesi yönünde talepler başladı"

Hızlı olmak yetmez!

Sokak sokak bilmelisin bu toprakları...

KENAN SOFUOĞLU
SuperSport Dünya Şampiyonu

0850 202 0 202
www.suratkargo.com.tr

suratkargo
Süratle, özenle...

➔ Süper Lig'in 30. haftasında uygulamaya bağlanan E-bilet, büyük tartışma konusu olmuştü. Özellikle maçlara olan taraftar ilgisi azalırken, merak edilen sorular da vardı. Türkiye Futbol Federasyonunda da TFF dün konuyla ilgili bilgilendirme toplantısı yapıldı. E-bilet Proje Sorumlusu Kemal Hacıoğlu, İttifak'taki federasyon binasında uygulamaya ilgili bilgiler verdi. İşte Hacıoğlu'nun merak edilen sorulara verdiği yanıtlar:

- Bu kartlar yalnızca maçlara girmek için değil, alışveriş ve ulaşım da kullanılacak. Para puanlar toplanıp, ödülleri alınacak.
- 25 TL'nm 8 TL'sini Passolig atıyor, geri kalanı kulüp bünyesine aktarıyor. İnternette ve statlardan buysuru yapılıyor. Aktif noktalarından ve FTT subelerinden de alınabiliyor. 4 büyük kulüp dışındaki takım taraftarları bu kartları 15 TL'den satın alıyor. Medeni işe kulüp ve işletmenin arasındaki özel anlaşma.
- 10 binden fazla kart satış noktası var. Büyük ATM her başta olmak üzere yavaş yavaş ülkemizi her yerinde yayılıyorlar.
- Neden Aktif Bank bu işi üstlendi ve ihale masit konularında ger çekileti? Bu iş yeteri kadar karlı olmadığı için birçok banka geri adım attı. Aktif Banki tek başına girdi. Karşındaki firma ise 6 ortaklı bir konsorsiyum ile ihaleye katıldı fakat kazanamadı. Çünkü teklifi azdı.
- Tüm banka ve şirketlerden 12 Temmuz 2013'e kadar teklif alındı. Ancak bu teklifler arasında en iyisini Aktif Bank verdi. Kulüplere ise 10 yıl içinde 150 milyon TL gelir aktarılmas planlanıyor. Karın her sene yüzde 47'si kulüplere verilecek.
- 10 sene içerisinde 4 milyon kart hedefleniyor. Eğer 4 milyon altında kalırsa zarar etme pibi bir düpünceleri varmsı.
- Stt içi kameralar ve güvenlik işi için ihaleye katılan 17 firmadan 7'sini federasyon altyapı eksikliğinden dolayı eledi, 10'u ihaleye girdi. 10 firmadan 5'ini verdiği teklif değerlendirildi. Açık eksiltme yöntemine göre değerlendirilen ve seftaf geçtiği söylenen ihaleyi NETAS aldı.
- Önemizdeki yıllarda kulüpler futbol dışı branşlar içinde böyle bir uygulama için tekliflerde bulundu. Denizbank ile Türkiye konsorsiyumuna ile girebilecekti. FTT ise 6 banka ve Aved'yi de yarım olarak teklif sundu.
- Kulüpler gelecek sezon passolig kartı bulunmayan taraftarlara kombine satamayacak. Metin Karabas

İlk hafta hüsrandı!

Kulüplerin birçoğunun onayı alınarak hayata geçirilen E-bilet sisteminin uygulamaya geçmesinin ardından ilk haftada büyük hayal kırıklığı yaşanmıştı. En çok dikkat çeken maçlardan biri ise 77 bin kişilik Olimpiyat Stadi'nda oynanan Beşiktaş-Fenerbahçe derbisini 20 bin taraftarın izlemesiydi. Anadolu kulüpleri de bu uygulamaya geçmesinin ardından ile maçlarını bazı tribünler önünde oynarken, PTT 1. Lig takımları için de durum farksız değildi.

(Ek 19, Gotomaç, 21 Nisan 2014)

Asıl mesele

Taktiksel hesaplaşmalar. Süreklî değişim kale önü manzaralan. Ama sahada basiretsiz bir hakim. Ve geçen hanesine yazılan sonuçta, geride şampiyonluğu puan kırmasına kalan Fenerbahçe'ye, Şampiyonlar Ligi hayaline uçan bir Kartal kaldı.

İlk yanda Sow'un attığı gole kadar Fenerbahçe'nin daha organize olduğunu gördük. Maç istediği gibi yönlendirme gücünün var olduğunu da.

Sahada şihri bir Mehmet Topal vardı da, toplu çıkışında her adama takım arkadaşlarına da yol açıyordu sanki.

Ama golden sonra dekor değişti. Dönen toplanaldın hamlesine dönüştürmekle usta bir Beşiktaş izledik.

Beşiktaş'ın çıkışındaki hız belirleyen Fenerbahçe'nin geri dönüşlerindeki gecikmeyi. Beraberlik golü de Fenerbahçe savunmasının ağırından almakla ödemiş bir pozisyonda geldi.

İkinci yarı da ilk yarınn karbon kopyasıydı. Galibiyete yakın durmakla, hesapta olmayan bir yeniliğe sürüklenmek arasında sıkışmış iki takım.

Aksiyon sahneleri de vardı ama bu kadar faulün, hakemle de yakın ilişkisi vardı. Geçenin en etkisiz adamın Emenike ve Almeida'ydı.

İkinci yarınn adamı Bruno Alves'i Takım arkadaşlarına kadar uzanan hırslı duruşu dikkat çekiyordu.

Sonuç ne olursa olsun, şampiyonluk adres değişti. Değişmesi gereken başka şeyler var. Adaletsizlik gibi, hukaksızlık gibi.

O yüzden... Fenerbahçe'nin dünlük puan kaybı, Aziz Yıldırım'a yapılan hak-sızlık aybının yanında hiçbir şey ifade etmiyor.

Beşiktaş'ın gelince. Ordanın serilim bile eşit olmadığa bir dizlenen Şampiyonlar Ligi hayallerine uzanan yolculuğuna saygı duymak gerekiyor.

hakkı.yalcın@fotomac.com.tr

Barkovizyonlu motivasyon

BESİKTAS'ın futbol genel direktörü Önder Özen, Fenerbahçe ile oynanan derbi karşılaşması öncesi oyunculara özel bir motivasyon yöntemi hazırladı. Takımın Olimpiyat Stadı'na gelmesinin ardından soyunma odasında futbolcuları toplayan Özen, barkovizyon gösterisi izletti.

ÖZEN, sezon içerisinde kırtma antarı, galibiyetleri, mağlubiyetleri, sevinç ve coşkuları; Bilic, Tolga Zengin ve Cenk Gönem'in ağlamalarını futbolculara izletti-
nerek duygusal bir an yaşanmasını sağladı. Beşiktaşlı oyuncular bu görüntüleri izleyerek F.Bahçe maçına motive oldular.

Avantaj kaçtı

Uzun zaman sonra Beşiktaşlı canlı izleme fırsatını bulduğumuz için dün Beyoğlu Olimpiyat Stadı'na yolunu tuttunuz. Neredese bul stat buralı hep soğuk gelmişiz, umarım yeni stadımız bir an önce buralı ve özenlen atmosferi yeni stadımızda yaşayız.

Dün oynanan karşılaşma her iki takım için çok önemliydi, bir yandan şampiyonluk tura almak istiyoruz. Fenerbahçe diğer yandan Şampiyonlar Ligi vizesini almak için elini sağlamlaştır-
mak istiyor. Beşiktaş, Yeni İlet sisteminden olsa gerek stadın büyük bir kısmı boştu, güdümde o havayı yakalayamadım, o stada fit görmek istiyordum.

Gelenim maçın ilk yarısında, Fenerbahçe attığı gole kadar Beşiktaş yan sahasında rakibine ciddi pres yaptı. Bilgi bu prese karşı rakibini hızlı oyuncularıla vurma niyetindeydi, ilk sırayla maçın 9. dakikasında Almeida'nın mükerremel deşapıyla verdi ancak sonuç alamadı. Buna benzer bir hücumu Gökhan Türe ile yakaladysa da istediği geli bir türü bulamadı. Fenerbahçe golü sonrası bu sefer rakip yan sahası başka kurum tarafı Beşiktaş oldu. İlk yarınn son 20 dakikasında oyunu Fenerbahçe yan sahasına yakın sıvalı-bevahlılar arzuladığı götü bitime son 3 dakika kala buldu.

Keyifsiz bir derbi

İlk yanda Beşiktaş'ın rakibine göre çok daha fazla net gol pozisyonu vardı ama bunlardan sadece birini değerlendirerek soyunma odasına yolunu tuttunuz. İkinci yarı her iki takımın pozisyonlarla başladı. Okaycın ayağına hakim olabileceğini öne geçirtilirdi, ardından Mehmet Topal'ın boş kaleye topu göndermemesi Fenerbahçe adına sarışsızlıktı. İlk yarınn oyuncularıdan Emre oynayan alınırken Motta'nın maça devam etmesi takımı 10 kişi bırakmasına sebep verdi.

Hakemin maçın sonlarında verdiği ucuz serbest vuruşunu topu auta atarak kullananın Fenerbahçeli futbolcunun kullandığını. Sonuçta keyifsiz bir derbi oldu, benim için 9 kişi kalan Beşiktaş'ın 1 puan çıkarması yeterlidir ama G.Saray'ın kaybetmiş hatırla kazanılmayıldı.

pascal.nouma@fotomac.com.tr

İstanbul Kart'ın turnikedeki geçmesi şaşkınlık yarattı İETT KART SÜRPRİZİ

Bu hafta başlayan Passolig uygulamasında birkaç taraftar turnikeden İETT kartla geçti. Bazı Passolig kartları ise okunmadı. Erken müdahale ile hatalar giderildi

Türkiye Futbol Federasyonu'nun (TFF) 30. haftada hayata geçirdiği ve dünkü derbide uygulanan e-bilet sistemi, ufak tefek aksaklıklar yaşattı. **Yüz tanıma** sistemindeki kısa süreli aksaklık sonrasında da büyük hata, vatandaşların toplu taşınma araçlarına binerken kullandığı **İstanbul Kart**ın turnikeleri çalışmaması oldu. Turnikeler bazı kartları ise okunmadı. Birkaç geçiş sonrası görevlilerin fark ettiği sistem hatası hemen düzeltildi.

25 bin taraftar izledi

SİSTEMDEKİ anızanın giderilmesi ile kapılarda izdimah oluşmadan taraftarlar içeri alınırken, derbi mücadelesini yaklaşık 25 bin futbolseverin izlediği bildirildi. Bu arada bazı taraftar grupları, **passolig** uygulamasını protesto edip karşılaşmaya gelmezken, bazı taraftarlar da stat dışında e-bilet sistemine karşı olduklarını belirterek eleştirilerde bulundular.

İstanbul Kart'ın turnikelerde geçmesi şaşkınlık yarattı, sistem hatası kısa sürele giderildi.

HER DERDE DEVA!

Spor Bakanı Kılıç, e-bilet uygulaması oturunca çok güzel geri dönüşlerin olacağını belirterek "Hem statlarda huzur sağlanacak hem de kulüpler gelir sağlayacak" dedi

Spor Bakanı Kılıç, uygulamanın alginma dönemini atlatmasının ardından geri dönüşlerinin çok yararlı olacağını dile getirdi.

GENÇLİK ve Spor Bakanı Akif Çağatay Kılıç, hayata geçen ve eleştiri oklarını çeken **Passolig** uygulamasının zamanla oturacağını ve herkesin buralı alışacağını söyledi. Kombine kartı olanları maçlara girebileceğini dile getiren Bakan Kılıç, "Süper Lig ve PTT 1. Lig'deki uygulamamızın ileriki zamanlarda çok güzel geri dönüşleri olacak" şeklinde konuştu.

Ciddi bir gelir kapısı olacak

PASSOLİG başvurusunun 90 bini aşğını dile ifade eden Kılıç, "Statlardaki humur ortamının sağlanabileceğine inanıyorum" ifadelerini kullandı. Bakan Kılıç, kartlarla ilgili beledelerin yüzde 47'sinin doğrudan kulüplere aktarılacak üzere biriktirildiğini de belirterek "Bu **talimatımız** için de ciddi bir maddi gelir olacak" dedi.

Protestoya 14 gözaltı

BEYOĞLU'nda e-bilet uygulamasını protesto eden 14 taraftar gözaltına alındı. **Beşiktaş, F.Bahçe ve G.Saray** taraftarından oluşan yaklaşık 400 kişilik grup, G.Saray Meydanı'nda toplanıp uygulamasını protesto etti. Gençlik üzerine polis, taraftarların T.C.M.A ile müdahalesinde bulundu. **İttelal Caddesi**'nde yaşanan kovalamacanın ardından 14 kişi gözaltına alındı.

O holigan tribünde

BESİKTAS'ın Kasımpaşa ile oynadığı maçta sahaya atılarak Manuel Fernandes'e yumruk atıp yere yikan Mustafa Özel dünkü derbide yine tribünde ydi. Serbest bırakıldıktan hemen sonra basketbol maçında görülün ve tepki çeken Özel'in F.Bahçe derbisinde de boy göstermesi şaşırttı.

Deniz Atalay'dan transfer tepkisi

BESİKTASLI yönetici Deniz Atalay transfer hakkında konuştu. Atalay, "Medyada çok isim çıkıyor. Mevcut oyuncuların bu durumdan oldukça fit la rahatsız oluyor. Takım heycetimin bize vereceği liste doğrultusunda oyuncular alacağız. Şu an belirlenmiş bir isim yok" dedi.

Kahvaltıda buluştular

BESİKTASLI taraftar dernekleri derbi öncesi düzenlenen kahvaltıda bir araya geldi. Çeşitli sohbetlerden gelen dernek başkanlarının katıldığı organizasyon sonrası toplu halde Atatürk Olimpiyat Stadı'na gidilerek takıma destek verildi.

işinize ve hizmetinize

SINIF ATLATIN

48 yıllık Karsan deneyimi, yepyeni ürün ve toplu ulaşım çözümleri ile işinize, hizmetinize sınıf atlatıyor.

Busworld Türkiye'de buluşmak üzere.

KARSAN

İSTANBUL (CNR) FUAR MERKEZİ, YESİLKÖY
24-27 NISAN 2014, SALON 1

facebook.com/KarsanOtomotiv - facebook.com/KarsanMarka
twitter.com/KarsanOtomotiv - twitter.com/KarsanMarka
karsan.com.tr

(Ek 20, AMK 18 Nisan 2014)

4 **BİK TAŞ** AMK, Beşiktaş'ın neden herkesten önce elektronik bilete geçtiğini açıklıyor

İŞTE E-BİLET GERÇEĞİ

1 Yeni bir Olimpiyat Stadi faciasından ve olası seyircisiz cezalarından endişe edildi
2 Passolig'ten 5 yıl için 6 milyon dolar kazanacak kulüp bunun ilk taksidini harcadı bile
3 Spor Bakanlığı, sisteme hemen geçilmesi yönünde Beşiktaş'a telkinde bulundu
4 Sıfırdan bir E-bilet sisteminin kurulması maliyetli geldi. Passolig tercih edildi

Mecburen DANY

ERSAN Gülüm'ün oynatılmaması F.Bahçe'de tartışıldı. Pedro Fenerbahçe'nin yeni transferi Dany'nin görev aldığı takımın teknik direktörü Pedro Fenerbahçe'nin transferleriyle ilgili konuştu. Fenerbahçe'nin yeni transferi Dany'nin görev aldığı takımın teknik direktörü Pedro Fenerbahçe'nin transferleriyle ilgili konuştu. Fenerbahçe'nin yeni transferi Dany'nin görev aldığı takımın teknik direktörü Pedro Fenerbahçe'nin transferleriyle ilgili konuştu.

FENERBAHÇE'NİN ANAHTARI ALMEIDA'DA

3 haftadır gol atamayan Portekizli yıldız Fenerbahçe'nin panzehiri gibi. Beşiktaş, Almeida'nın ağırları havalandırdığı derbilerde sarı-lacivertlilere yenilmedi

BU sezon attığı 12 golle Beşiktaş'ın en skorer oyuncusu olan Hugo Almeida, Fenerbahçe derbiyi öncesi de takımın en önemli silahı durumunda. Beşiktaş'a herkes, 3 haftadır gol atamayan Portekizli yıldızın ağırlarına derbide bozmasını bekliyor. Çünkü Beşiktaş bu sezon 5 numarasının gol attığı 10 maçta 6 galibiyet 4 beraberlik yaşadı.

Sarı Kanarya'yı 4 kez avladı
ALMEDANIN 'gü' lüğü' burunla da bitmiyor. 2011'den beri Türkiye'de top koşturan golcü oyuncunun fileleri havalandırdığı derbilerde Beşiktaş, Fenerbahçe'ye kaybetmedi. 2011-12'de Portekizli'nin gol attığı maçların biri 2-2 berabere diğerleri ise Beşiktaş 1-0 kazandı. Almeida sezonun ilk yarısındaki maçta da sarı-lacivertli fileleri iki kez havalandırmış, derbi 3-3 bitmişti.

Ümraniye'de TAKTİK İDMAN

SIYAH-BEYAZLILAR hazırlıklarını sürdürüyor. Dünkü antrenmanın ana lokasyonu ise 2. etap alanında konutları gören ve oyun kurma çalışmalarını de tam sahada taktik masası gerçekleştirildi. İdmanına Fernandes ve Erkan İktidam, Ormer, Sivok, Altın, Holisto ile Muhammed bereysel çıktı. Takımın kadrosunda 12 futbolcu ve 12 teknik elemanı vardı.

Futbol okullarından MİLLİ TAKIMA

BEŞİKTAŞ Futbol Okulları'nın Antalya'daki milli takıma katılması gündemde. Antalya Futbol Okulları'nın Yusuf Erkek Bülük, U-14 Milli Takım alay katılmaya davet edildi. Beşiktaş'tan Antalya'da katılmaya gelen bir ilköğretim öğrencisi.

Veli ve Uğur KOL KOLA

GEÇTİĞİMİZ gün yapılan idmanda kavga eden Uğur Boran ve Veli Kavrak dünkü antrenmana kol kola çıktı. İki futbolcuyla birlikte geçen Ölcay Şahan ise derbi öncesi moral vermek için idman sahasına kadar Uğur ve Veli'yi alkışladı. Ölcay'ı gören diğer oyuncular da ikiliye alkışla tempo tuttular.

FAVORİ BEŞİKTAŞ

Beşiktaş, sezonun favori takımı olarak seçildi. Lig lideri Beşiktaş'ın favori takımı olarak seçildi. Beşiktaş'ın favori takımı olarak seçildi.

Ümraniye merkez kafasına göre FERNANDES

HAFTA başında tedavi saadetine uymadığı ve tesislere gelmediği için yönetici Ahmet Kavalcı tarafından aleyhinde referans zaptı tutuldu ve 202 bin euro para cezasına çarptırıldı. Fernandes aklanamadı. Portekizli, dün de tesisleri görmedi. Tedaviye girmeyen ve sadece tesislerde yarım saat dinlenen Fernandes daha sonra evinin yolunu tuttu.

Ersan'da ihmal şüphesi

ERSAN Gülüm'den çok haber. Önceki gün çıkarmayı yarın bırakan Ersan dün de sol ayak 4. ve 5. parmağının nasır operasyonu geçirdi. 3 hafta önce de aynı bölgeden ameliyat olan Ersan, F.Bahçe maçında yok. Ameliyatla alınan nasırın tekrarlanması riskleri 'ihmal mi var?' sorusunu getirdi. Çirkezi operasyonla alınan nasır ekstremitelerini, ancak hastanın kondisyonu bakımından ve doktorun dikkatsizliği halinde yeniden oluşuyor.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Yegin Büşra
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 17. 01. 1994 İstanbul
Medeni hali : Bekar
e-mail : yeginbusra34@gmail.com

Eğitim

Derece	Mezuniyet Tarihi
Ön Lisans	
Yüksek lisans	Devam ediyor
Lisans	2016

Gazi Üniversitesi Gazetecilik

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
-----	-----	-------

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Plates, doğa yürüyüşü |

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

